

หนังสือเรียนสังคมศึกษา

ส ๓๐๕ โลกของเรา

ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๓

2910
ม3:ส
C506ท
น3(2544)

DCID LIBRARY

0000018830

กระทรวงศึกษาธิการ

หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช ๒๕๒๑
(ฉบับปรับปรุง พ.ศ. ๒๕๓๓)

ตัวอย่างสื่อการเรียนการสอน
ศูนย์พัฒนาหนังสือ
ห้ามจำหน่าย

หนังสือเรียนสังคมศึกษา

ส ๓๐๕ โลกของเรา

ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๓

หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช ๒๕๒๑

(ฉบับปรับปรุง พ.ศ. ๒๕๓๓)

ของ

กรมวิชาการ

กระทรวงศึกษาธิการ

ISBN 974-01-2462-3

พิมพ์ครั้งที่หก ๓๐,๐๐๐ เล่ม

พ.ศ. ๒๕๔๔

วันที่... ๒๒ ค.ก. ๔๕
เลขทะเบียน... ม ๑๓๑๗ พ.๑
เลขเรียกหนังสือ... ม ๑๑๐ ๗.๑๖๓

๖ 546 ๗

องค์การค้าของคุรุสภาจัดพิมพ์จำหน่าย

พิมพ์ที่โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว

๒๒๔๕ ถนนลาดพร้าว วังทองหลาง กรุงเทพมหานคร

มีลิขสิทธิ์ตามพระราชบัญญัติ

ประกาศกระทรวงศึกษาธิการ
เรื่อง อนุญาตให้ใช้หนังสือในโรงเรียน

ตามที่กระทรวงศึกษาธิการได้ประกาศใช้หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช ๒๕๒๑ (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. ๒๕๓๓) แล้วนั้น กรมวิชาการได้จัดทำหนังสือเรียนสังคมศึกษา ส ๓๐๕ โลกของเรา ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๓ ขึ้น เพื่อใช้ประกอบการเรียนการสอนตามหลักสูตรดังกล่าว กระทรวงศึกษาธิการได้พิจารณาแล้ว อนุญาตให้ใช้หนังสือนี้ในโรงเรียนได้

ประกาศ ณ วันที่ ๒๓ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๓๖

(นายสมคิด โชติกวณิชย์)

รองปลัดกระทรวง รักษาราชการแทน
ปลัดกระทรวงศึกษาธิการ

คำนำ

กรมวิชาการได้จัดทำหนังสือเรียนสังคมศึกษา ส ๓๐๕ โลกของเรา สำหรับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๓ ตามหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช ๒๕๒๑ (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. ๒๕๓๓) ขึ้นเพื่อใช้เป็นสื่อประกอบการเรียนการสอนที่จะช่วยให้การเรียนการสอนบรรลุจุดประสงค์ของหลักสูตร โดยได้ขออนุมัติกระทรวงศึกษาธิการแต่งตั้งคณะกรรมการจัดทำหนังสือเรียนสังคมศึกษาดังรายนามแนบท้ายหนังสือนี้

ในการจัดทำหนังสือเรียนสังคมศึกษา ส ๓๐๕ โลกของเรา นี้ คณะกรรมการฯ ได้นำผลการวิเคราะห์หนังสือเรียนสังคมศึกษา ตามหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช ๒๕๒๑ ซึ่งได้จากการรวบรวมข้อมูลจากการประชุมปฏิบัติการ จากการสอบถามศึกษานิเทศก์ ครู นักเรียน และผู้เกี่ยวข้องกับการใช้หนังสือทั่วประเทศ และจากผลงานวิจัยต่างๆ มาประกอบการพิจารณาจัดทำ ทั้งนี้โดยคำนึงถึงความยากง่ายของเนื้อหาให้เหมาะกับศักยภาพของผู้เรียน มีความทันสมัย และสอดคล้องกับคำอธิบายรายวิชาของหลักสูตร

หนังสือเรียนสังคมศึกษา ส ๓๐๕ โลกของเรา นี้ ประกอบด้วยจุดประสงค์ของเรื่อง ซึ่งจะช่วยให้ผู้อ่านได้ทราบว่าผู้เขียนต้องการให้ผู้อ่านเกิดความรู้ ความเข้าใจในเรื่องใดอย่างไร ความคิดรวบยอด ซึ่งจะช่วยให้ผู้อ่านได้ทราบกรอบความคิดของเรื่อง เนื้อหาสาระต่างๆ เกี่ยวกับสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติและสังคมวัฒนธรรมของภูมิภาคสำคัญในโลกโดยสังเขป กลุ่มประเทศทางเศรษฐกิจและการเมืองที่เกี่ยวข้องกับประเทศไทยในเรื่องสภาพปัจจุบัน ปัญหา พัฒนาการ และความเคลื่อนไหวต่างๆ ซึ่งจะช่วยให้ผู้เรียนเกิดความเข้าใจสถานการณ์ปัจจุบันของกลุ่มประเทศที่เกี่ยวข้องกับประเทศไทย และเห็นความสำคัญที่จะต้องร่วมมือกันระหว่างประเทศ และกิจกรรมการเรียนการสอนและคำถามท้ายบท ซึ่งจะช่วยส่งเสริมความรู้ ความคิดของผู้เรียนให้กว้างขวางลึกซึ้งยิ่งขึ้น และช่วยให้ได้ทดสอบความเข้าใจในเรื่องที่อ่านอีกด้วย

กรมวิชาการหวังว่าหนังสือเรียนเล่มนี้ จะเป็นประโยชน์ต่อการเรียนการสอนได้เป็นอย่างดี ขอขอบคุณผู้จัดทำและผู้มีส่วนช่วยเหลือให้งานนี้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดีไว้ ณ โอกาสนี้

(นายพนม พงษ์ไพบูลย์)

อธิบดีกรมวิชาการ

๑๘ มีนาคม ๒๕๓๖

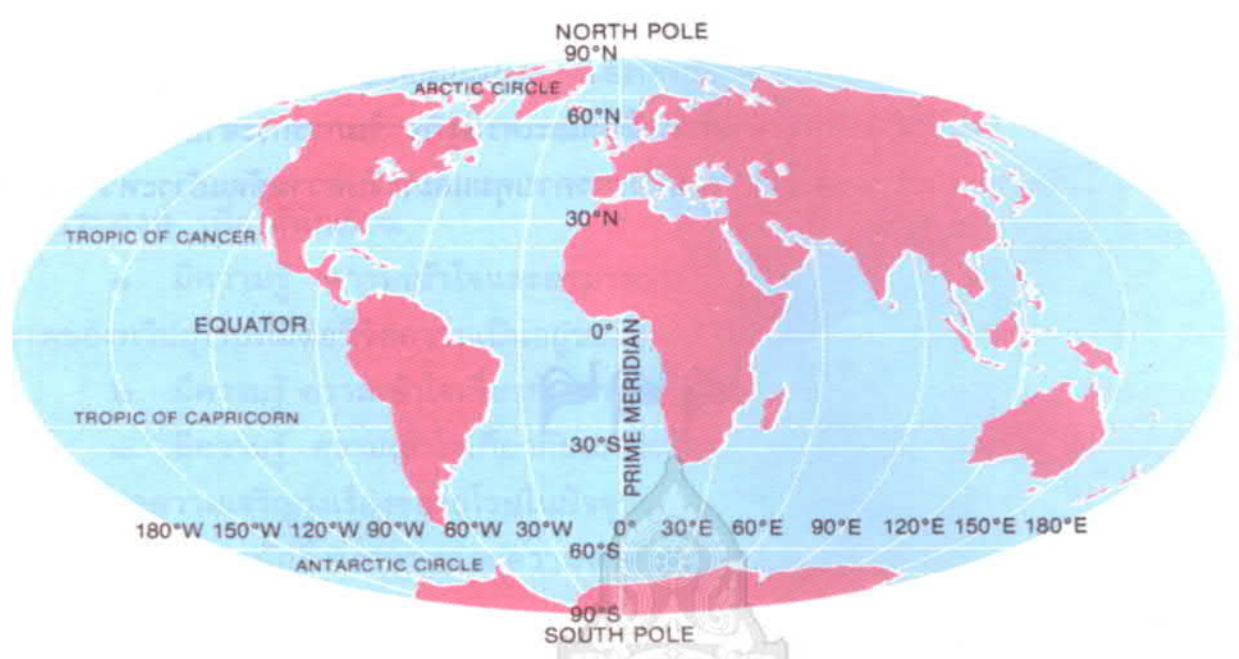
สารบัญ

หน้า

ความนำ	๑
บทที่ ๑ ทวีปยุโรป	๓
บทที่ ๒ ทวีปอเมริกาเหนือ	๓๕
บทที่ ๓ ทวีปอเมริกาใต้	๗๔
บทที่ ๔ ทวีปแอฟริกา	๑๐๐
บทที่ ๕ ดินแดนแปซิฟิกตอนใต้ (โอเชียเนีย)	๑๓๑
บทที่ ๖ กลุ่มประเทศต่างๆ ในโลก	๑๗๘
บทที่ ๗ ปัญหาสำคัญของโลก	๑๘๗
บทที่ ๘ ความร่วมมือระหว่างประเทศ : เส้นทางสู่สันติภาพ	๒๐๙
บรรณานุกรม	๒๓๓

ความนำ

โลกของเรานี้กว้างใหญ่ ประกอบด้วยทวีปต่างๆ หลายทวีป ได้แก่ เอเชีย ยุโรป อเมริกา-เหนือ อเมริกาใต้ แอฟริกา ออสเตรเลีย และแอนตาร์กติกา การแบ่งภูมิภาคของโลกออกเป็นทวีปต่างๆ นิยมแบ่งตามตำแหน่งพื้นที่และขอบเขตที่แน่นอน มีการกำหนดตำแหน่งด้วยค่าลองจิจูดและละติจูด เช่น ทวีปยุโรปตั้งอยู่ระหว่างลองจิจูดที่ ๒๕ องศาตะวันตก ถึง ลองจิจูด ๖๐ องศาตะวันออก ละติจูดที่ ๓๕ องศาเหนือ ถึง ละติจูดที่ ๗๑ องศาเหนือ พรมแดนของทวีปอาจจะมีส่วนที่อยู่บนแผ่นดินติดต่อกันกับทวีปอื่น โดยมีเทือกเขา แม่น้ำ เป็นแนวกัน เช่น เทือกเขายูรัลและคอเคซัส เป็นแนวกันระหว่างทวีปยุโรปกับทวีปเอเชีย และอาจมีส่วนที่เป็นทะเล มหาสมุทรเป็นแนวกัน เช่น ทะเลเมดิเตอร์เรเนียน เป็นแนวกันระหว่างทวีปแอฟริกากับทวีปยุโรป ทะเลแดงและคลองสุเอซ เป็นแนวกันระหว่างทวีปแอฟริกากับทวีปเอเชีย เป็นต้น

ในหนังสือเรียนสังคมศึกษา ส ๒๐๓ ทวีปของเรา ในชั้น ม.๒ นั้น นักเรียนได้ศึกษาเกี่ยวกับทวีปเอเชียไปแล้ว สำหรับในหนังสือเรียนสังคมศึกษา ส ๓๐๕ โลกของเรา นี้ นักเรียนจะได้เรียนในสิ่งที่กว้างไกลขึ้นไปอีก นอกเหนือจากทวีปเอเชียที่นักเรียนได้เรียนมาแล้วในชั้น ม.๒ นั่นคือ นักเรียนจะได้เรียนรู้เกี่ยวกับทวีปยุโรป ทวีปอเมริกาเหนือ ทวีปอเมริกาใต้ ทวีปแอฟริกา ทวีปออสเตรเลีย และทวีปแอนตาร์กติกา เกี่ยวกับสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติและสังคมวัฒนธรรมของภูมิภาคต่างๆ

ทวีปต่างๆ ของโลกมีสภาวะแวดล้อมทางธรรมชาติและสภาวะแวดล้อมทางสังคม และวัฒนธรรมที่แตกต่างกัน เช่น ลักษณะภูมิประเทศ ภูมิอากาศ ทรัพยากรธรรมชาติ ประชากร ภาษา ศาสนา การเมืองการปกครอง ซึ่งสภาวะทั้งหมดเหล่านี้ส่งผลให้ประเทศต่างๆ ในโลกแตกต่างกัน ทั้งทางด้านสังคม เศรษฐกิจ การเมืองการปกครอง ดังนั้นแต่ละประเทศจึงเห็นความจำเป็นที่จะต้องพึ่งพาอาศัยกัน ร่วมมือกันทั้งทางด้านการเมืองและเศรษฐกิจ ในการกระจายผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจ การใช้ทรัพยากรรวมของโลก รวมทั้งการควบคุมและระงับความขัดแย้งระหว่างประเทศ อันจะนำมาซึ่งสันติภาพในโลก

๔๔๔

บทที่ ๑

ทวีปยุโรป

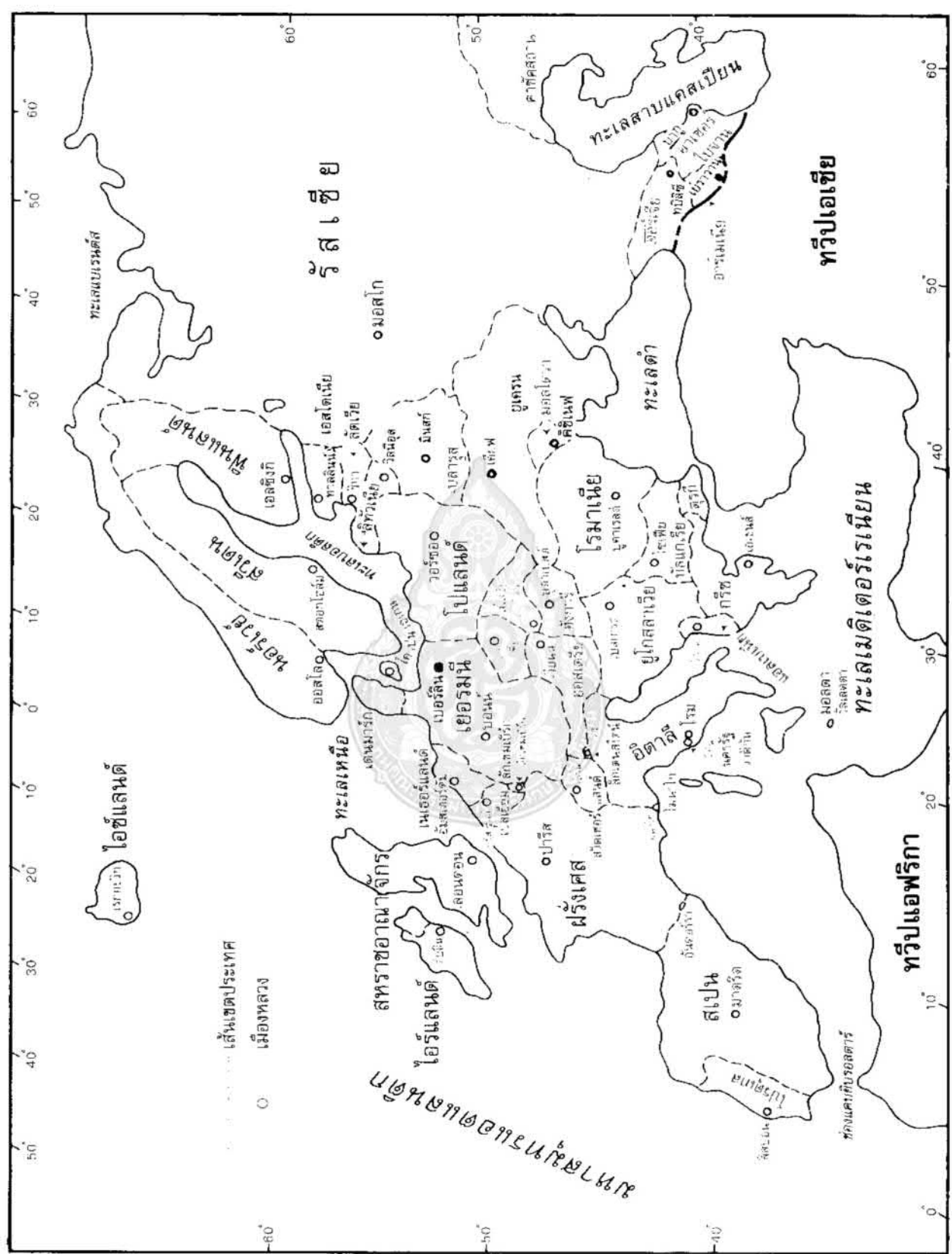
จุดประสงค์ เพื่อให้นักเรียน

๑. มีความรู้ ความเข้าใจและสามารถอธิบายความสัมพันธ์ของลักษณะทางกายภาพของทวีปยุโรปที่มีต่อชีวิตความเป็นอยู่ของประชากรในยุโรปได้
๒. มีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับสภาพทางเศรษฐกิจและประชากรของทวีปยุโรป
๓. มีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับสภาพสังคมและวัฒนธรรมของทวีปยุโรป ที่มีผลสืบเนื่องต่อความเจริญรุ่งเรืองของยุโรปในปัจจุบัน
๔. ตระหนักถึงบทบาทและความสำคัญของทวีปยุโรปที่มีต่อสังคมโลกและความเกี่ยวข้องกับประเทศไทย

ความคิดรวบยอด

ยุโรปเป็นทวีปที่มีขนาดเล็ก แต่มีประชากรตั้งถิ่นฐานหนาแน่นที่สุดในโลก เนื่องจากมีลักษณะทางกายภาพที่เอื้ออำนวยต่อการตั้งถิ่นฐาน ได้แก่ ภูมิประเทศที่เป็นที่ราบลุ่มแม่น้ำ อันอุดมสมบูรณ์ ภูมิอากาศที่อบอุ่นชื้น ไม่มีเขตร้อนและทะเลทราย ยุโรปเป็นดินแดนแห่งแรกที่มีการปฏิวัติทางวิทยาศาสตร์และอุตสาหกรรม ประกอบกับทำเลที่ตั้งที่สะดวกต่อการเดินเรือ การมีอาณานิคมทั่วโลก ทำให้ยุโรปเป็นทวีปที่เจริญก้าวหน้าด้านอุตสาหกรรมและการค้าเป็นอย่างมาก ลักษณะดังกล่าวส่งผลให้ยุโรปมีความเจริญทางด้านเศรษฐกิจ การเมือง และสังคมมาจนถึงปัจจุบัน และมีบทบาทสำคัญต่อสังคมโลก

นอกจากนี้ยุโรปยังเป็นแหล่งกำเนิดของวัฒนธรรมตะวันตก ได้แก่ อารยธรรมกรีกและโรมัน ซึ่งเจริญรุ่งเรืองมาก่อนคริสต์ศักราช และเป็นมรดกตกทอดมาถึงปัจจุบัน เช่น การปกครองระบอบประชาธิปไตย เป็นต้น

ประเทศต่างๆ และเมืองหลวงในทวีปยุโรป

ยุโรปมีลักษณะทางกายภาพและทรัพยากรธรรมชาติที่เอื้ออำนวยต่อการตั้งถิ่นฐาน มีประชากรหนาแน่น ประชากรของทวีปนี้มีระดับมาตรฐานการครองชีพที่สูง ทั้งนี้เพราะมีความเจริญก้าวหน้าทางการค้าและเทคโนโลยี เนื่องจากยุโรปอยู่ติดทะเล จึงมีผลทำให้เป็นเส้นทางการค้าที่สำคัญ และนอกจากนี้ยังทำให้ชาวยุโรปเป็นนักสำรวจ มีดินแดนที่เป็นอาณานิคมอยู่ทั่วโลก และประกอบกับยุโรปเป็นดินแดนแรกที่มีการปฏิวัติอุตสาหกรรม มีนักประดิษฐ์คิดค้น และมีการพัฒนาทางด้านวิทยาการและเทคโนโลยีตลอดมา จึงทำให้ยุโรปมีความเจริญทางการค้าและอุตสาหกรรมเป็นอย่างมาก

๑. ที่ตั้งสัมพัทธ์และลักษณะทางกายภาพ

๑.๑ ขนาด ที่ตั้ง และอาณาเขต

ทวีปยุโรป มีเนื้อที่ประมาณ ๙.๙ ล้านตารางกิโลเมตร เล็กกว่าทวีปเอเชียมาก คือมีเนื้อที่ประมาณหนึ่งในสี่เท่า ตั้งอยู่ระหว่างลองจิจูดที่ ๒๔ องศาตะวันตกถึง ๖๐ องศาตะวันออก ละติจูดที่ ๓๕ องศาเหนือถึง ๗๑ องศาเหนือ พื้นที่ส่วนใหญ่จึงอยู่ในเขตอบอุ่นทางซีกโลกเหนือ

อาณาเขตของทวีปยุโรป ติดทะเล ๓ ด้าน และผืนแผ่นดิน ๑ ด้าน กล่าวคือ

ทิศเหนือ ติดมหาสมุทรอาร์กติก ทะเลแบเรนต์ส ทะเลขาว และทะเลคารา

ทิศใต้ ติดช่องแคบยิบรอลตา ทะเลเมดิเตอร์เรเนียน ช่องแคบดาร์เดเนลส์ ทะเลมาร์-มะรา ช่องแคบบอสฟอรัส ทะเลดำ เทือกเขาคอเคซัส และทะเลแคสเปียน

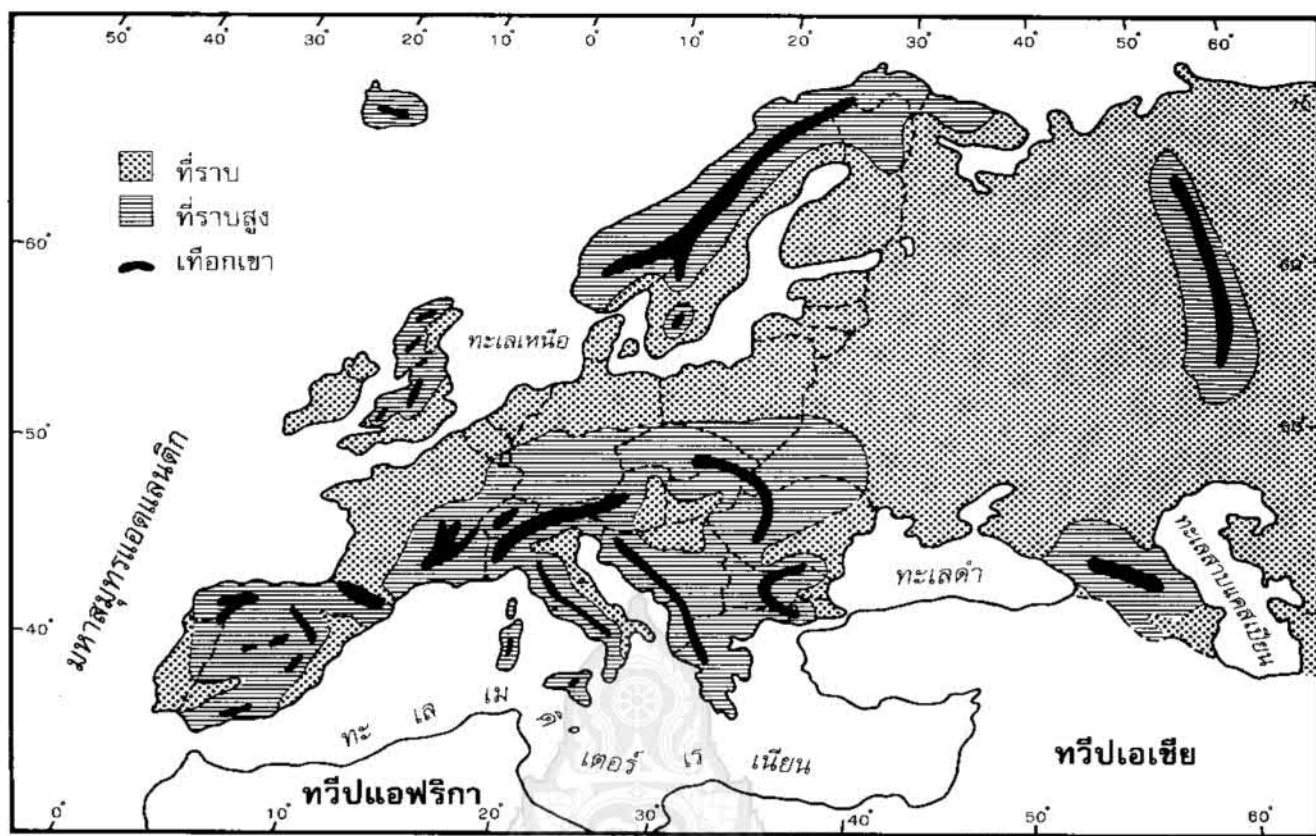
ทิศตะวันออก ติดทวีปเอเชีย โดยแนวแบ่งเขตทางธรรมชาติที่สำคัญคือ แนวเทือกเขายูรัล แม่น้ำยูรัล ทะเลแคสเปียน เทือกเขาคอเคซัส และทะเลดำ ทำให้ประเทศรัสเซียและประเทศตุรกีมีดินแดนอยู่ทั้งในทวีปยุโรป และทวีปเอเชีย

ทิศตะวันตก ติดมหาสมุทรแอตแลนติก ทะเลนอร์วีเจียน ทะเลเหนือ และอ่าวบิสเคย์

๑.๒ ลักษณะภูมิประเทศ

ลักษณะภูมิประเทศของทวีปยุโรปแบ่งได้เป็น ๓ เขตใหญ่ๆ ดังนี้

๑. เขตที่ราบ เป็นเขตที่มีพื้นที่มากที่สุดของทวีปยุโรป คิดเป็นร้อยละ ๗๐ ของพื้นที่ทั้งหมด ที่ราบนี้ครอบคลุมพื้นที่ของประเทศสาธารณรัฐรัสเซีย เบลารุส ยูเครน ฮังการี และประเทศรอบชายฝั่งทะเลบอลติก ชายฝั่งทะเลเหนือ และชายฝั่งมหาสมุทรแอตแลนติกบริเวณประเทศฝรั่งเศส นอกจากนี้ยังมีในเกาะอังกฤษและเกาะไอร์แลนด์ เขตที่ราบนี้ครอบคลุมพื้นที่ที่เป็นที่ราบลุ่มแม่น้ำส่วนใหญ่ของทวีปยุโรป ซึ่งเป็นเขตเกษตรกรรมที่สำคัญของทวีป

ลักษณะภูมิประเทศของทวีปยุโรป

๒. เขตที่ราบสูง อยู่ระหว่างเขตที่ราบกับเขตเทือกเขา มีพื้นที่ประมาณร้อยละ ๒๕ ของพื้นที่ทั้งหมด พื้นที่ส่วนใหญ่อยู่ในดินแดนตอนกลางของทวีปยุโรป ครอบคลุมพื้นที่ส่วนใหญ่ของประเทศสเปน ลักเซมเบิร์ก ภาคใต้ของฝรั่งเศส เยอรมนี โปแลนด์

๓. เขตเทือกเขา ทวีปยุโรปมีแนวเทือกเขาใหญ่ๆ ๒ แนว คือเทือกเขาภาคเหนือ และเทือกเขาภาคใต้ ทั้ง ๒ แนวนี้มีลักษณะแตกต่างกัน กล่าวคือ เทือกเขาภาคเหนือ วางตัวในแนวตะวันออก-เฉียงเหนือ กับตะวันตกเฉียงใต้ เป็นเทือกเขาที่เกิดขึ้นมานานแล้ว ผ่านกระบวนการกัดกร่อนพังทลายโดยธารน้ำแข็งมาเป็นเวลานาน ทำให้เหลือเป็นทิวเขาเตี้ยๆ และบริเวณชายฝั่งทะเลที่มีลักษณะเว้าแหว่งมาก ซึ่งเรียกชายฝั่งแบบนี้ว่า แนวชายทะเลฟยอร์ด (Fjord shoreline) พบมากในพื้นที่ประเทศสวizzeraออสเตรียและนอร์เวย์ ส่วนเทือกเขาภาคใต้เป็นเทือกเขาสูง วางตัวในแนวตะวันออก-ตะวันตก มีอายุน้อยกว่าแนวแรกมาก เป็นเทือกเขาอายุน้อย การกัดกร่อนพังทลายยังไม่มาก จึงเป็นยอดเขาสูง หรือหุบเขาลึก

เทือกเขาที่สำคัญของยุโรป ประกอบด้วย

๑. เทือกเขาแอลป์ ครอบคลุมพื้นที่หลายประเทศ ได้แก่ ทางตะวันออกเฉียงใต้ของประเทศฝรั่งเศส สวิตเซอร์แลนด์ ภาคเหนือของอิตาลี ออสเตรีย และยูโกสลาเวีย มียอดสูงสุดชื่อ มงต์ บลังค์ (Mont Blanc) สูง ๔,๘๐๗ เมตร

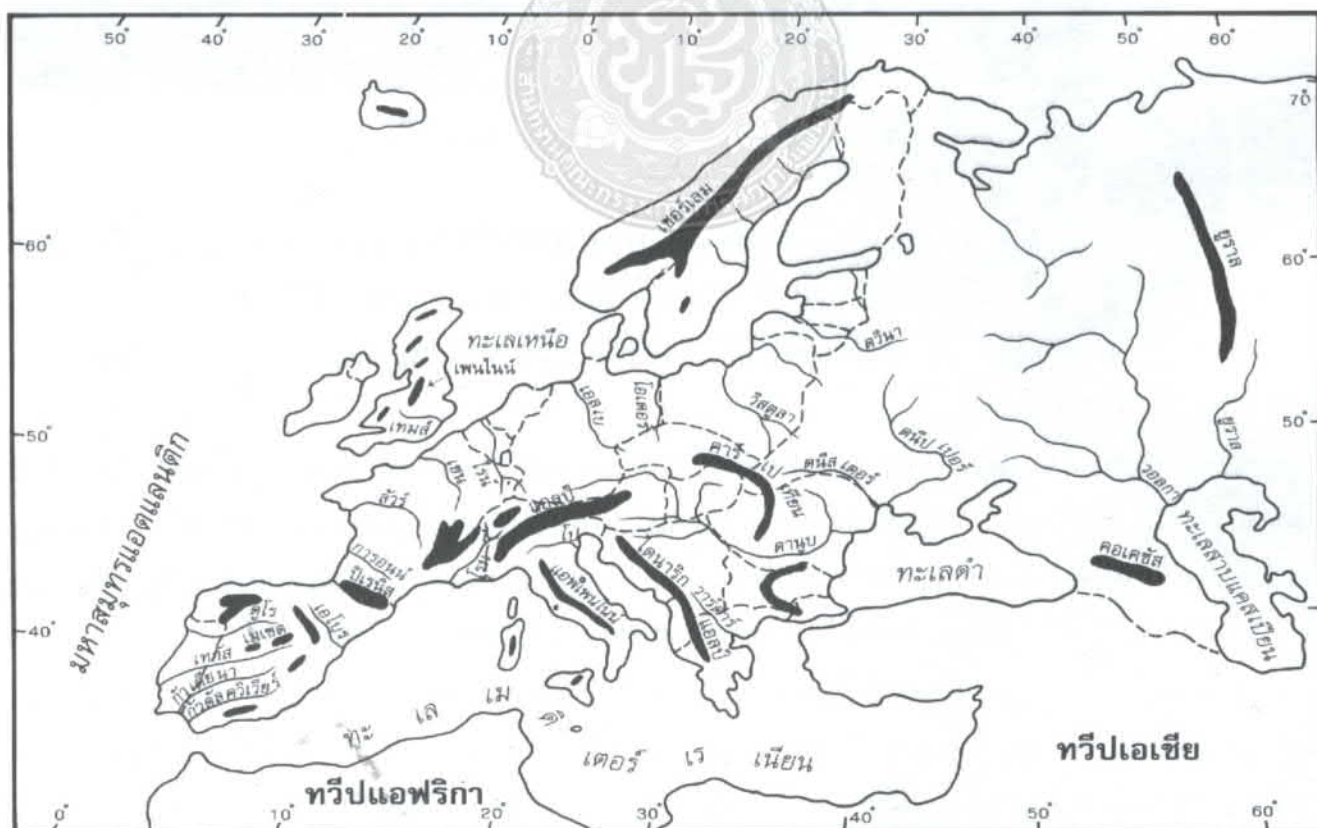
๒. เทือกเขาคาร์เปเทียน อยู่ในเขตสาธารณรัฐเช็ก ประเทศสโลวาเกีย และโรมาเนีย

๓. เทือกเขาพีเรนีส เป็นแนวพรมแดนระหว่างประเทศฝรั่งเศสกับสเปน

๔. เทือกเขาคอเคซัส อยู่ในแนวพรมแดนด้านทิศใต้ของประเทศรัสเซีย มียอดสูงสุดชื่อเอลบรุส (Elbrus) สูง ๕,๖๔๒ เมตร

๕. เทือกเขาเอพเพนไนน์ อยู่ในประเทศอิตาลี

ยอดเขามงต์ บลังค์ (Mont Blanc)
เป็นยอดเขาสูงที่สุดในเทือกเขาแอลป์

เทือกเขาและแม่น้ำสำคัญของทวีปยุโรป

แม่น้ำที่สำคัญในทวีปยุโรป

แม่น้ำในทวีปยุโรปมีอยู่หลายสาย โดยต้นน้ำอยู่ในเขตเทือกเขาทางด้านใต้เป็นส่วนใหญ่ เทือกเขาดังกล่าวได้แบ่งแม่น้ำออกเป็น ๒ กลุ่ม คือ

๑. กลุ่มที่ไหลขึ้นไปทางเหนือ ออกสู่ทะเลเหนือ และทะเลบอลติก แม่น้ำสายที่สำคัญได้แก่

แม่น้ำไรน์ เป็นแม่น้ำสายสำคัญที่สุดของทวีปยุโรป เพราะไหลผ่านหลายประเทศ ได้แก่ สวิตเซอร์แลนด์ ฝรั่งเศส เยอรมนี และเนเธอร์แลนด์ มีความสำคัญในการใช้ขนส่งสินค้าทางน้ำ โดยเฉพาะถ่านหิน แร่เหล็ก และแป้งสาลี มีเมืองรอตเตอร์ดัมซึ่งเป็นเมืองท่าสำคัญอันดับหนึ่งของเนเธอร์แลนด์ และของทวีปยุโรปตั้งอยู่

แม่น้ำไรน์ ตอนไหลผ่านประเทศเยอรมนี

แม่น้ำเอลเบ ต้นน้ำอยู่ในประเทศสาธารณรัฐเช็ก และประเทศสโลวะเกีย ไหลผ่านประเทศเยอรมนี โดยมีเมืองฮัมบูร์ก ซึ่งเป็นเมืองท่าที่สำคัญของเยอรมนีตั้งอยู่

๒. กลุ่มที่ไหลลงใต้ ออกสู่ทะเลเมดิเตอร์เรเนียน ทะเลดำ และทะเลแคสเปียน แม่น้ำสายที่สำคัญ ได้แก่

แม่น้ำดานูบ เป็นแม่น้ำที่ไหลผ่านประเทศต่างๆ มากที่สุดในทวีปยุโรป มีต้นน้ำอยู่ทางภาคใต้ของประเทศเยอรมนี ไหลผ่านประเทศออสเตรีย ฮังการี ยูโกสลาเวีย พรหมแดนระหว่างประเทศบัลแกเรียกับประเทศโรมาเนีย ไหลออกสู่ทะเลดำ ซึ่งเป็นทะเลภายใน ที่อยู่ลึกเข้าไปในทวีป ทำให้มีความสำคัญในด้านการคมนาคมขนส่งไม่มากเท่าแม่น้ำไรน์

แม่น้ำวอลกา เป็นแม่น้ำในสหพันธรัฐรัสเซีย มีต้นน้ำอยู่ในบริเวณที่ราบสูงตอนกลาง แล้วไหลลงสู่ทะเลแคสเปียน เป็นแม่น้ำสายยาวที่สุดในทวีปยุโรป ใช้เป็นเส้นทางคมนาคมขนส่งภายในประเทศ และเป็นแหล่งผลิตไฟฟ้าพลังน้ำที่สำคัญ

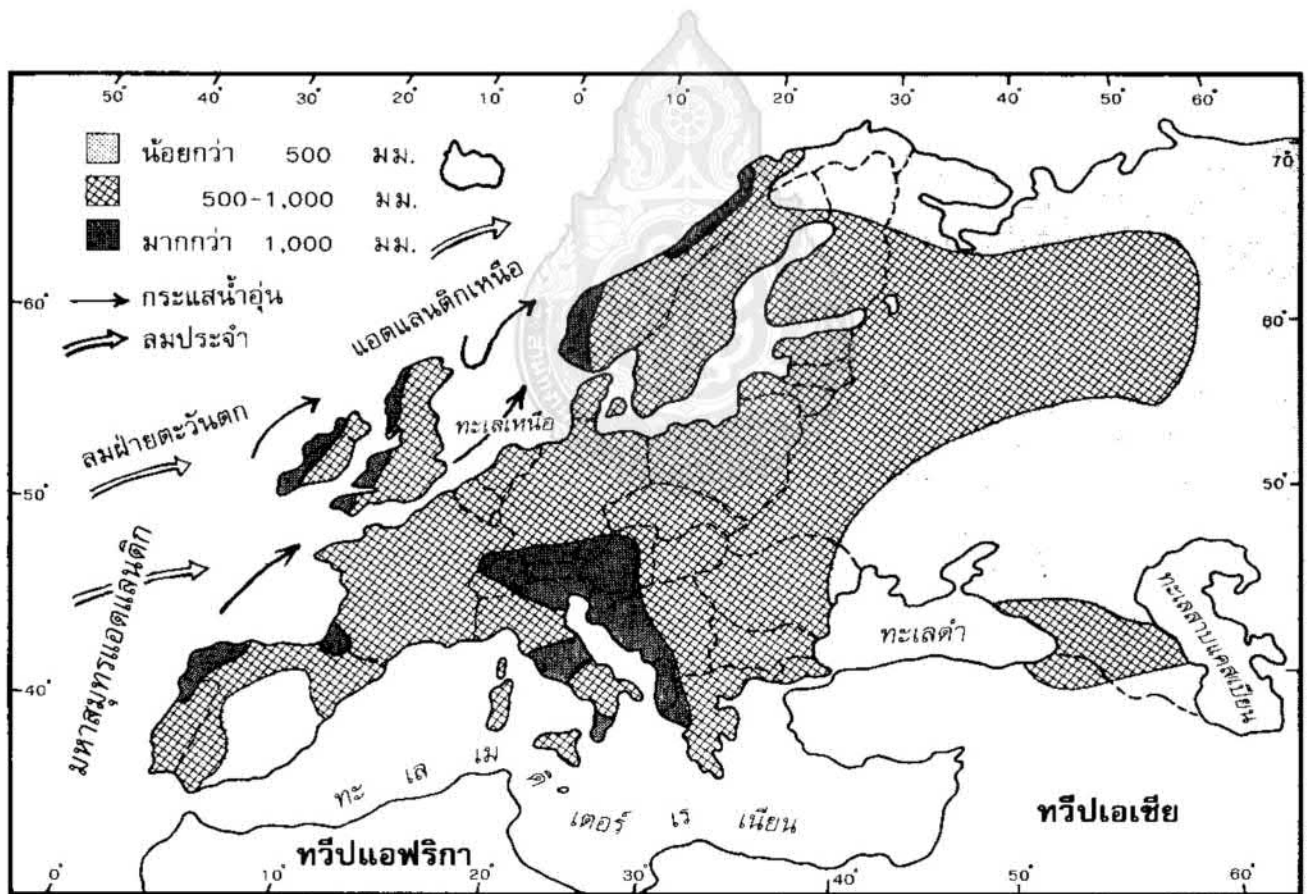
๑.๓ ลักษณะภูมิอากาศ

พื้นที่ส่วนใหญ่ของทวีปยุโรปอยู่ในเขตภูมิอากาศอบอุ่น มีพื้นที่ทางตอนเหนือบางส่วนของคาบสมุทรสแกนดิเนเวีย (ประเทศนอร์เวย์ และสวีเดน) ประเทศฟินแลนด์ และประเทศรัสเซียอยู่ในเขตหนาว

ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อภูมิอากาศของทวีปยุโรป

๑. ละติจูด ทวีปยุโรปตั้งอยู่ระหว่างละติจูดที่ ๓๕-๗๑ องศาเหนือ พื้นที่ส่วนใหญ่จึงอยู่ในเขตอากาศอบอุ่น

๒. ลมประจำ ลมประจำที่พัดผ่านคือ ลมฝ่ายตะวันตก พัดจากมหาสมุทรแอตแลนติกเข้าสู่ฝั่ง ทำให้ดินแดนด้านตะวันตกของยุโรปมีปริมาณน้ำฝนสูง เช่น ชายฝั่งตะวันตกของประเทศสเปน ไอร์แลนด์ สหราชอาณาจักร และนอร์เวย์

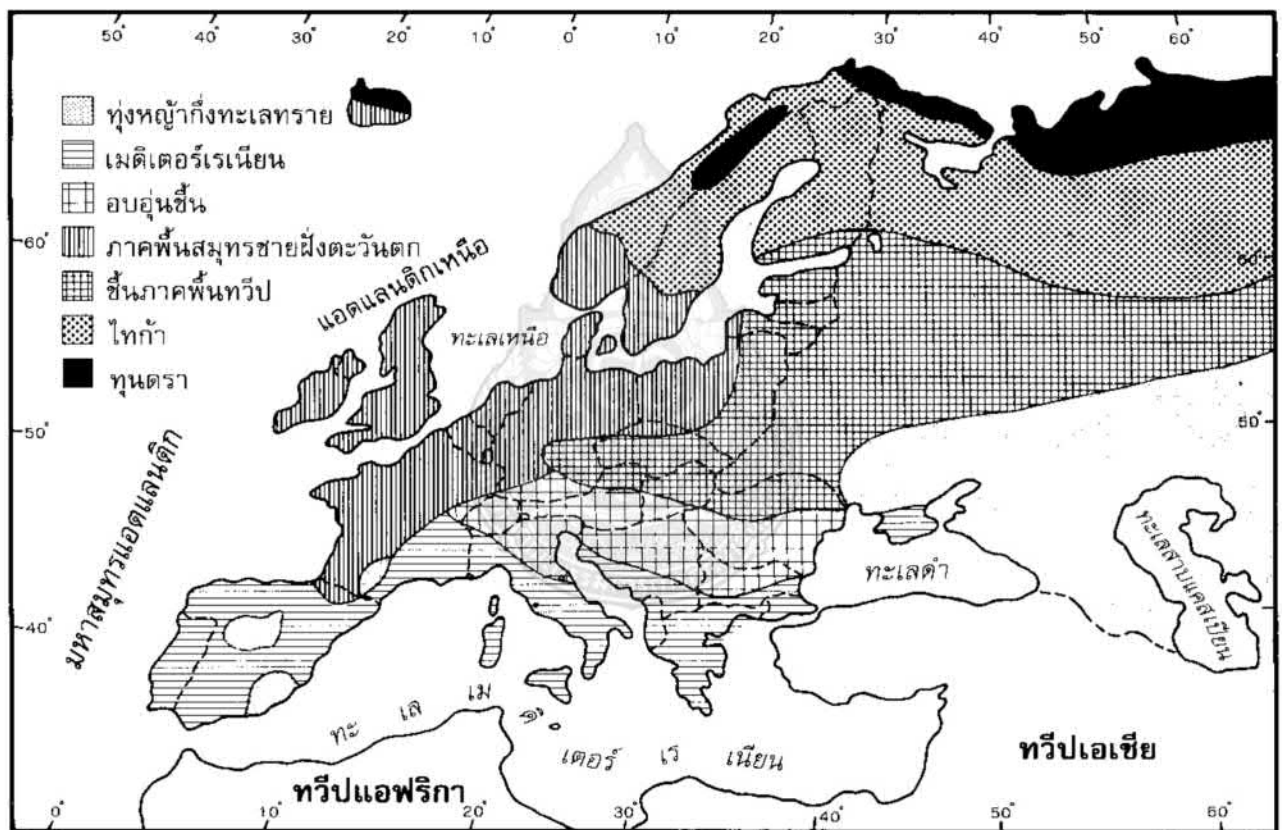

ปริมาณฝนรวมทั้งปีและทิศทางลมประจำของทวีปยุโรป

๓. การวางตัวของเทือกเขา ในทวีปยุโรปเทือกเขาส่วนใหญ่วางตัวไม่ขวางทิศทางลมตะวันตก ทำให้ความชุ่มชื้นจากมหาสมุทรสามารถเข้าไปในทวีปได้ทั่วถึง

๔. ความใกล้เคียงจากทะเล อาณาเขตของทวีปยุโรปติดทะเลและมหาสมุทรถึง ๓ ด้าน อิทธิพลของมหาสมุทรแผ่กระจายเข้าไปได้ลึกภายในทวีป ทำให้อุณหภูมิระหว่างฤดูร้อนกับฤดูหนาวไม่แตกต่างกันมากนัก และไม่มีเขตภูมิอากาศแห้งแล้งภายในทวีป

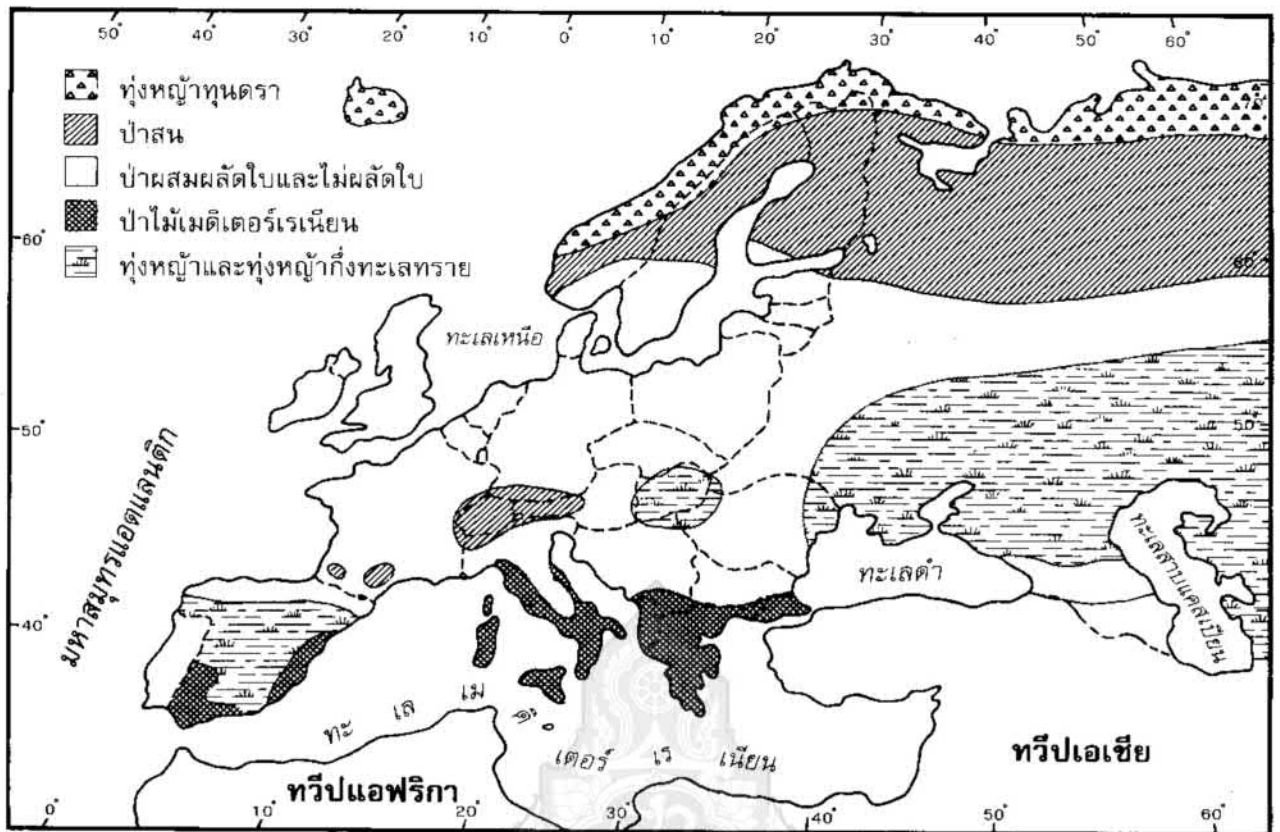
๕. กระแสน้ำในมหาสมุทร ชายฝั่งตะวันตกและตะวันตกเฉียงเหนือของทวีปยุโรปมีกระแสน้ำอุ่นแอตแลนติกเหนือไหลเรียบชายฝั่ง ทำให้ประเทศสหราชอาณาจักร ไอร์แลนด์ และนอร์เวย์มีอากาศอบอุ่นตลอดปี และน้ำทะเลชายฝั่งของประเทศนอร์เวย์ไม่แข็งตัวในฤดูหนาว ทำให้เมืองท่าใช้การได้ตลอดปี ซึ่งต่างกับชายฝั่งของทะเลบอลติกและชายฝั่งตะวันออกของประเทศแคนาดาซึ่งตั้งอยู่ในละติจูดที่ต่ำกว่า ในฤดูหนาวน้ำทะเลจะแข็งตัวเป็นเวลาหลายเดือน

เขตภูมิอากาศของทวีปยุโรป

เขตภูมิอากาศของทวีปยุโรป ภูมิอากาศของทวีปยุโรปจำแนกได้ ๗ เขตดังนี้

๑) เขตภูมิอากาศภาคพื้นสมุทร เป็นภูมิอากาศที่ได้รับอิทธิพลจากมหาสมุทรแอตแลนติก ฤดูร้อนอากาศเย็น ฤดูหนาวอากาศไม่หนาวจัด ความแตกต่างของอุณหภูมิระหว่างฤดูร้อนกับฤดูหนาวมีน้อย มีฝนตกตลอดปี ปริมาณน้ำฝนทั้งปีอยู่ในช่วง ๕๐๐-มากกว่า ๑,๐๐๐ มิลลิเมตร ภูมิอากาศแบบนี้ครอบคลุมพื้นที่ที่เป็นที่ราบของทวีปยุโรป ได้แก่ พื้นที่ของประเทศ

เขตพืชพรรณธรรมชาติของทวีปยุโรป

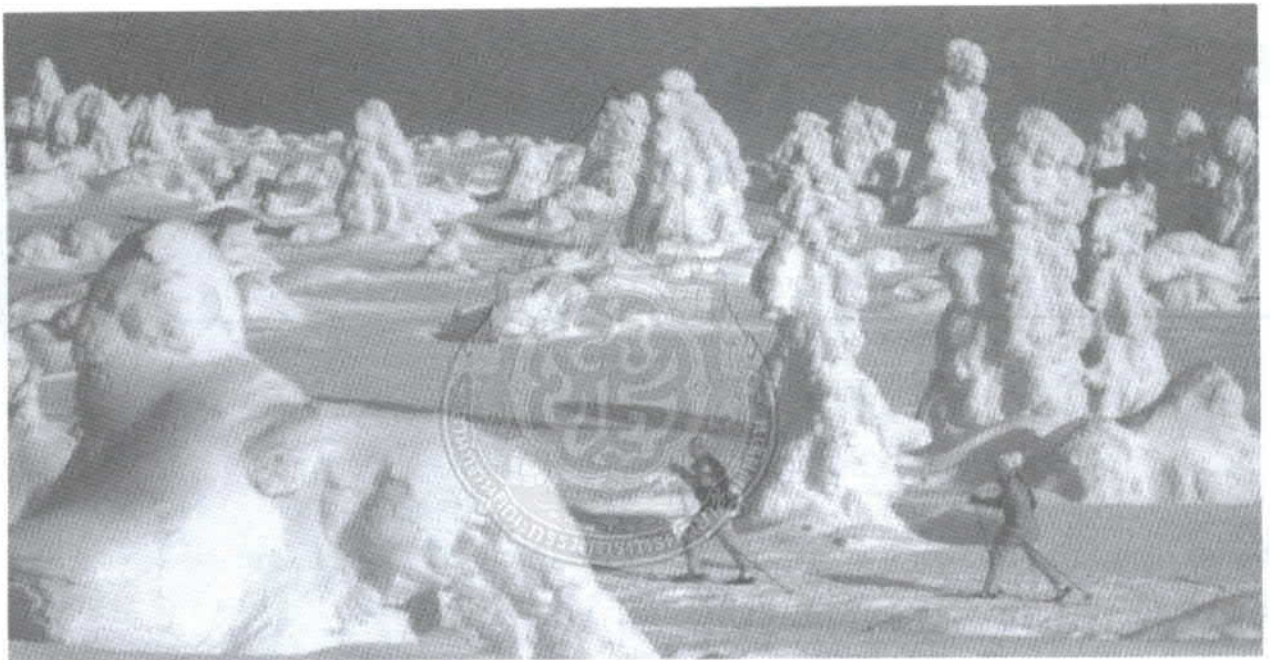
ฝรั่งเศส เบลเยียม เนเธอร์แลนด์ เดนมาร์ก เยอรมนี สหราชอาณาจักร และด้านใต้ของประเทศนอร์เวย์ สวีเดน พืชพรรณธรรมชาติในเขตนี้เป็นป่าไม้ผลัดใบ

๒) เขตภูมิอากาศชื้นภาคพื้นทวีป เป็นภูมิอากาศที่ได้รับอิทธิพลจากมหาสมุทรน้อยกว่าเขตแรก เพราะพื้นที่อยู่ลึกเข้าไปในทวีป ฤดูหนาวอากาศค่อนข้างหนาวเย็น มีฝนตกในฤดูร้อน ปริมาณน้ำฝนทั้งปีอยู่ในช่วง ๕๐๐-๑,๐๐๐ มิลลิเมตร ภูมิอากาศแบบนี้ครอบคลุมพื้นที่ของประเทศโปแลนด์ สาธารณรัฐเช็ก สโลวาเกีย เอสโตเนีย ลิทัวเนีย ลัตเวีย เบลารุส ยูเครน มอลโดวา และรัสเซีย พืชพรรณธรรมชาติเป็นป่าไม้ผลัดใบและไม้ผลัดใบผสมกัน

๓) เขตภูมิอากาศอบอุ่นชื้น ฤดูร้อนมีอากาศอบอุ่น มีฝนตกตลอดปี ปริมาณน้ำฝนทั้งปีอยู่ในช่วง ๕๐๐-๑,๐๐๐ มิลลิเมตร ครอบคลุมพื้นที่ของประเทศยูโกสลาเวีย บอสเนียและเฮอร์เซโกวีนา โครเอเชีย ออสเตรีย และฮังการี พืชพรรณธรรมชาติเป็นป่าผลัดใบ ป่าผสมผลัดใบ และไม้ผลัดใบ และทุ่งหญ้า

๔) เขตภูมิอากาศแบบเมดิเตอร์เรเนียน เป็นอากาศประจำถิ่นที่เกิดขึ้นตามชายฝั่งรอบทะเลเมดิเตอร์เรเนียน เป็นเขตที่อยู่ใกล้กับเขตร้อน มีแสงแดดตลอดปี ฤดูร้อนอากาศร้อนและแห้งแล้ง ฝนตกในฤดูหนาว เนื่องจากอิทธิพลของลมประจำที่พัดพาเอาความชื้นจากทะเลมาสู่ฝั่ง ปริมาณน้ำฝนทั้งปีอยู่ในช่วงต่ำกว่า ๕๐๐ - มากกว่า ๑,๐๐๐ มิลลิเมตร บริเวณที่มีภูมิอากาศแบบนี้คือชายฝั่งทะเลเมดิเตอร์เรเนียน ซึ่งเป็นเขตภาคใต้ของประเทศโปรตุเกส สเปน ฝรั่งเศส อิตาลี ยูโกสลาเวีย แอลเบเนีย และกรีซ พืชพรรณธรรมชาติเป็นป่าไม้ผลัดใบ บางแห่งเป็นทุ่งหญ้า

๕) เขตภูมิอากาศทุ่งหญ้ากึ่งทะเลทราย มีฝนตกน้อย ปริมาณน้ำฝนทั้งปีต่ำกว่า ๕๐๐ มิลลิเมตร ครอบคลุมพื้นที่ตอนใต้ของประเทศยูเครน รัสเซีย จอร์เจีย อาร์เซอร์ไบจาน อาร์เมเนีย ตอนกลางและตอนใต้ของประเทศสเปน พืชพรรณธรรมชาติเป็นทุ่งหญ้าที่ขึ้นเบาบาง

ภูมิอากาศกึ่งขั้วโลก ประเทศนอร์เวย์

๖) เขตภูมิอากาศแบบกึ่งขั้วโลก (ไทก้า) เป็นภูมิอากาศหนาว ฤดูหนาวอากาศจะหนาวจัด ปริมาณน้ำฝนทั้งปีอยู่ในช่วง ๔๐๐ - ๑,๐๐๐ มิลลิเมตร บริเวณที่มีภูมิอากาศแบบนี้คือพื้นที่ส่วนใหญ่ของประเทศนอร์เวย์ สวีเดน ฟินแลนด์ และตอนเหนือของประเทศรัสเซีย พืชพรรณธรรมชาติเป็นป่าสน

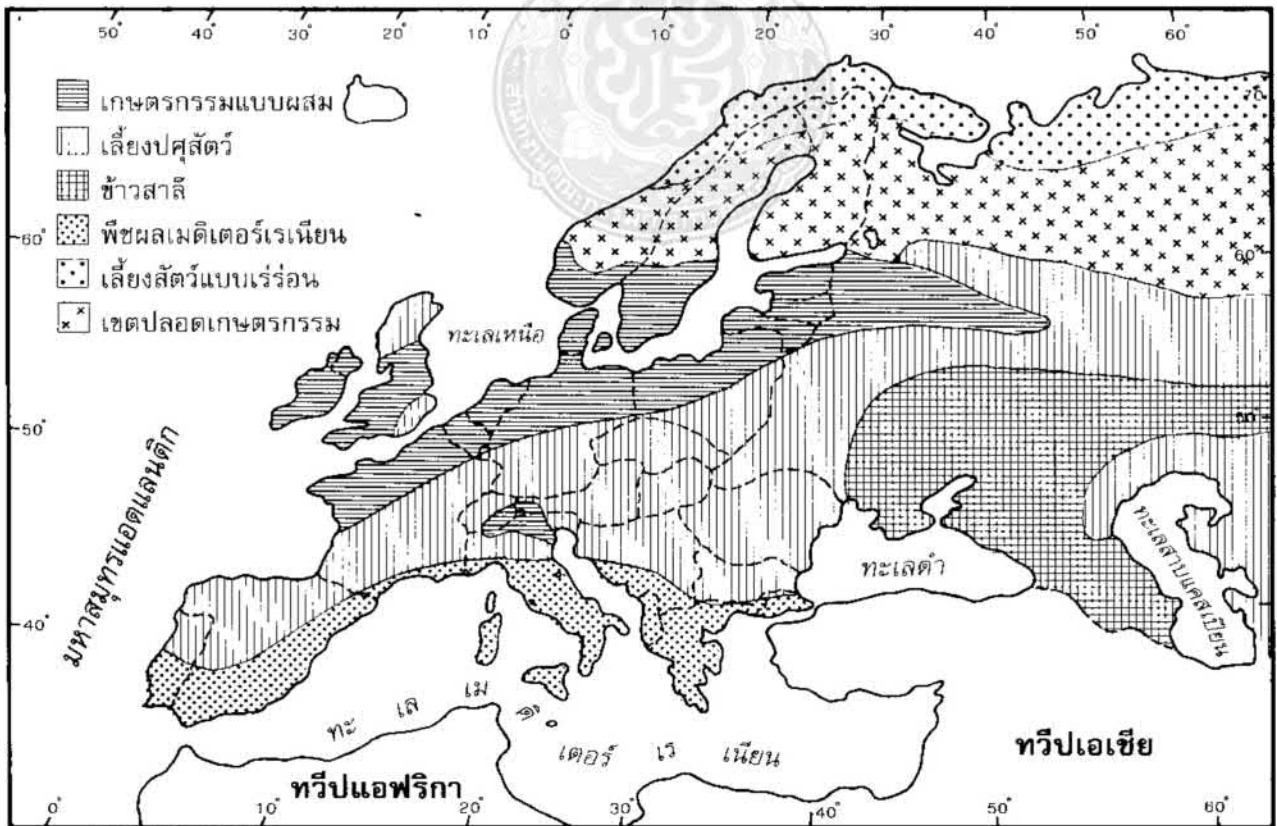
๗) เขตภูมิอากาศแบบทุนดรา เป็นภูมิอากาศหนาวแถบขั้วโลก มีอากาศหนาวเย็นตลอดปี มีช่วงฤดูร้อนสั้นๆ ๑-๒ เดือน เขตภูมิอากาศแบบนี้ครอบคลุมพื้นที่ชายฝั่งมหาสมุทรอาร์กติก ซึ่งอยู่ทางตอนเหนือของทวีปยุโรป พืชพรรณธรรมชาติเป็นพืชชั้นต่ำ ได้แก่ ตะไคร้ มอสส์ เป็นต้น

จากการศึกษาที่ตั้งสัมพัทธ์ และลักษณะทางกายภาพของทวีปยุโรป จะเห็นว่าทวีปยุโรป ส่วนใหญ่ตั้งอยู่ในเขตอบอุ่น มีอาณาเขตติดทะเลถึง ๓ ด้าน อิทธิพลของทะเลทำให้เกิดฝนตกชุก ตามที่ราบชายฝั่งและที่ราบอันกว้างใหญ่ที่แผ่ลึกเข้าไปในแผ่นดิน ทำให้ที่ราบดังกล่าวเป็นแหล่ง เกษตรกรรมที่สำคัญแห่งหนึ่งของโลก นอกจากทะเลจะนำอิทธิพลชุ่มชื้นมาสู่ผืนดินแล้ว ลักษณะ ชายฝั่งทะเลที่ยาวและเว้าแหว่ง และมีกระแสน้ำอุ่นไหลเรียบชายฝั่ง ทำให้มีเมืองท่าที่สำคัญๆ ของทวีป เช่น รอตเตอร์ดัม ลอนดอน ฮัมบูร์ก เป็นต้น

๒. สภาพเศรษฐกิจและประชากร

๒.๑ สภาพเศรษฐกิจของทวีปยุโรป

ประเทศในทวีปยุโรปส่วนใหญ่จัดอยู่ในกลุ่มประเทศที่พัฒนาแล้ว มีความเจริญก้าวหน้า ทางเศรษฐกิจสูงมาก เนื่องจากมีความก้าวหน้าทางด้านอุตสาหกรรม ด้านเกษตรกรรม ระบบการ ขนส่งที่สะดวกรวดเร็ว และประชากรมีคุณภาพ ทำให้สามารถนำทรัพยากรธรรมชาติและเทคโนโลยี มาใช้อย่างมีประสิทธิภาพ จนก่อให้เกิดความเจริญก้าวหน้าทางด้านเศรษฐกิจ

เขตเกษตรกรรมของทวีปยุโรป

๒.๑.๑ เกษตรกรรม

ทวีปยุโรปมีความก้าวหน้าทางด้านการเกษตรเป็นอย่างมาก เนื่องจากมีปัจจัยหลายประการที่เอื้ออำนวย ได้แก่

๑) ดินอุดมสมบูรณ์และมีภูมิอากาศพอเหมาะ ดินในเขตอบอุ่นมักไม่ค่อยมีปัญหาด้านการชะล้างพังทลายเหมือนกับเขตร้อนชื้น เกษตรกรรู้จักบำรุงรักษาดินและมีการจัดการดินอย่างถูกต้อง นอกจากนี้ยังได้รับปริมาณน้ำฝนที่เพียงพอต่อการเพาะปลูกและมีอุณหภูมิที่พอเหมาะ

๒) การนำเทคโนโลยีมาใช้ เกษตรกรรู้จักปรับปรุงและคัดเลือกพันธุ์พืชพันธุ์สัตว์ที่ให้ผลผลิตตอบแทนสูง รวมทั้งมีการใช้เครื่องจักรทุ่นแรงช่วยในการเพาะปลูกและเลี้ยงสัตว์ด้วย

การใช้เครื่องจักรเก็บเกี่ยวพืชผลในประเทศอังกฤษ

๓) ขนาดเนื้อที่ถือครอง เกษตรกรส่วนใหญ่มีเนื้อที่ถือครองเพื่อการเกษตรอยู่ในระดับปานกลาง (๑๕๐-๓๐๐ ไร่ต่อครอบครัว) ทำให้พอเหมาะต่อการดำเนินงานในไร่นาและใช้ที่ดินอย่างเต็มที่

๔) ตลาด ตลาดถือว่าเป็นตัวชี้ตัวหนึ่งที่จะบ่งบอกถึงความอยู่รอดของการเกษตร ในทวีปยุโรปสามารถขายผลผลิตได้ราคาดี และตลาดมีความต้องการผลผลิตสูง ประกอบกับประเทศในกลุ่มยุโรปมีความร่วมมือกันทางด้านเศรษฐกิจ จึงทำให้ตลาดการเกษตรในยุโรปไม่ค่อยมีปัญหา

เขตเกษตรกรรมในทวีปยุโรป จำแนกได้เป็น ๕ เขต ดังนี้

๑. เกษตรกรรมแบบผสม เป็นเขตที่มีการเพาะปลูกควบคู่กับการเลี้ยงสัตว์ ทวีปยุโรปมีชื่อเสียงด้านโคนม ผลิตภัณฑ์จากนม มีการเพาะปลูกธัญพืช เช่น ข้าวโอ๊ต ข้าวสาลี ข้าวบาร์เลย์ เนื่องจากอิทธิพลของกระแสน้ำอุ่นแอตแลนติกเหนือและลมทะเลพัดพาเอาความชุ่มชื้นมาสู่ประเทศอังกฤษ สวีเดน เดนมาร์ก เบลเยียม และเนเธอร์แลนด์ ทำให้พื้นที่ดังกล่าวมีความเหมาะสมกับการเกษตรกรรมแบบผสม

การเลี้ยงสัตว์ในประเทศเนเธอร์แลนด์

การขายเนยในตลาดของเนเธอร์แลนด์

๒. การเลี้ยงปศุสัตว์ ได้แก่ โคเนื้อ แพะ และแกะ สัตว์เหล่านี้เลี้ยงในเขตที่มีภูมิอากาศค่อนข้างแห้งแล้ง ดินไม่อุดมสมบูรณ์ แต่มีหญ้าใช้เลี้ยงสัตว์ได้ เขตที่มีการเลี้ยงปศุสัตว์ที่สำคัญได้แก่ บริเวณที่ราบสูงของทวีปยุโรป

การเลี้ยงสัตว์ในประเทศสวิตเซอร์แลนด์

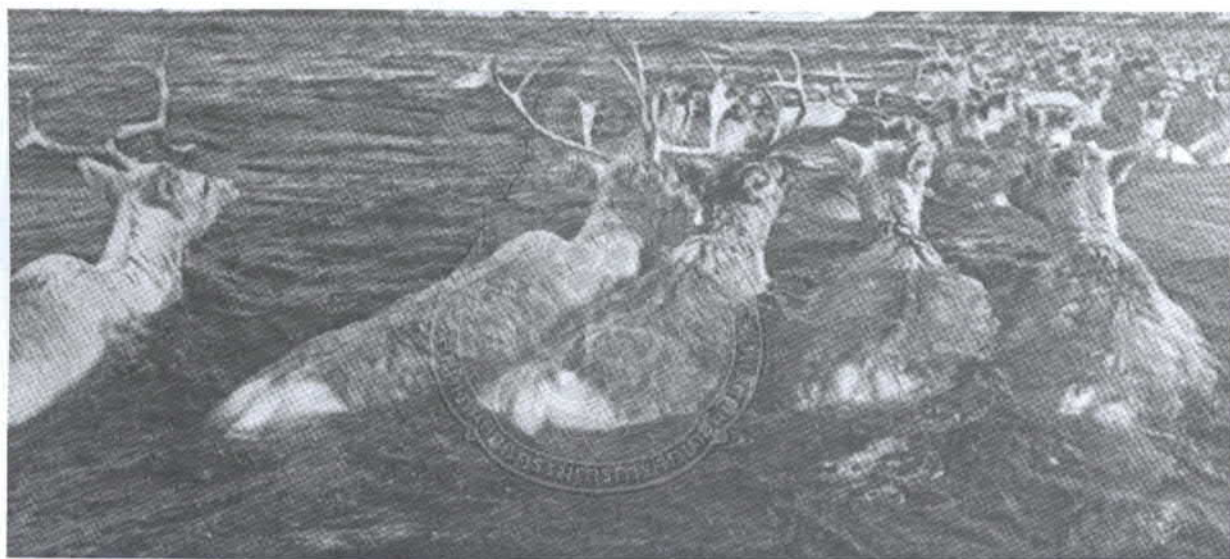

การต้อนแกะและวัวขึ้นไปเลี้ยงบนภูเขา
ในประเทศสวิตเซอร์แลนด์

๓. ปลุกข้าวสาลี บริเวณที่ราบภาคกลาง ภาคใต้ของประเทศรัสเซียและยูเครน นับว่าเป็นแหล่งผลิตที่ใหญ่ที่สุด

๔. พืชผลเมดิเตอร์เรเนียน พื้นที่ปลูกจะเป็นที่ราบแคบๆ ตามชายฝั่งและลาดเขา พืชผลที่สำคัญได้แก่ องุ่น ส้ม มะกอก มะนาว ข้าวสาลี และมีการเลี้ยงแพะ แกะ เพื่อใช้ประโยชน์จากนมและขน ดินแดนที่ปลูกพืชผลเมดิเตอร์เรเนียน คือพื้นที่ที่อยู่ในเขตภูมิอากาศแบบเมดิเตอร์เรเนียน

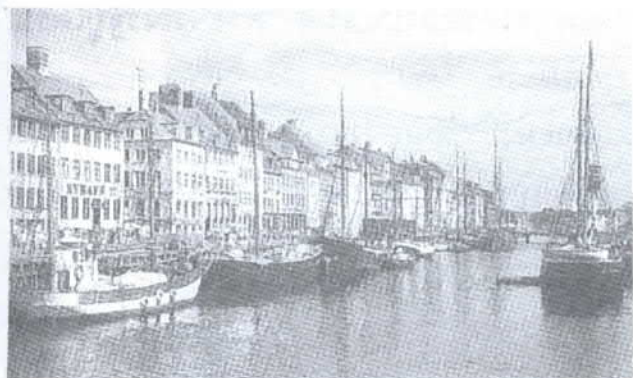
๕. เลี้ยงสัตว์เร่ร่อน บริเวณที่ใช้เลี้ยงสัตว์เร่ร่อนจะเป็นเขตที่อยู่ในเขตภูมิอากาศแบบไทก้าและทุนดรา มีการโยกย้ายสัตว์ไปตามฤดูกาลเพื่อหาแหล่งอาหาร สัตว์ที่เลี้ยงได้แก่ กวางเรนเดียร์

การเลี้ยงกวางเรนเดียร์ของชาวแลปป์ในประเทศฟินแลนด์

๒.๑.๒ การประมง

ทวีปยุโรปมีอาณาเขตติดทะเลถึง ๓ ด้าน มีชายฝั่งทะเลยาวและกระจายอยู่ในหลายลักษณะภูมิอากาศ แต่แหล่งจับปลาที่สำคัญของยุโรปอยู่ที่บริเวณกระแสน้ำอุ่นแอตแลนติกเหนือไหลผ่าน ได้แก่ น่านน้ำทะเลเหนือ ทะเลนอร์วีเจียน และรอบๆ เกาะไอซ์แลนด์ บริเวณนี้ถึงแม้จะเป็นฤดูหนาวแต่ก็สามารถจับปลาได้เพราะน้ำทะเลไม่แข็งตัว ประกอบกับมีลักษณะชายฝั่งทะเลเว้าแหว่งมาก จึงกลายเป็นที่อาศัยของสัตว์น้ำ ประเทศที่มีพื้นที่ติดทะเล ส่วนใหญ่จะมีอุตสาหกรรมเกี่ยวกับประมงด้วย

เมืองโคเปนเฮเกน เป็นเมืองหลวง และเมืองท่า
การประมง การเดินเรือ และการท่องเที่ยว
ของประเทศเดนมาร์ก

การประมงในทะเลบอลติกชายฝั่งประเทศเยอรมนี

๒.๑.๓ อุตสาหกรรม

การปฏิวัติอุตสาหกรรมเริ่มขึ้นครั้งแรกที่ทวีปยุโรปเมื่อปลายคริสต์ศตวรรษที่ ๑๘ และได้แพร่หลายไปยังทวีปอื่นๆ ยุโรปมีนักประดิษฐ์คิดค้นและนักวิชาการสาขาต่างๆ ที่ทำชื่อเสียงไว้เป็นจำนวนมาก ซึ่งส่วนใหญ่จะเป็นชาวอังกฤษ ฝรั่งเศส และเยอรมนี

ปัจจุบันทวีปยุโรปเป็นศูนย์กลางอุตสาหกรรมที่สำคัญแห่งหนึ่งของโลก มีความก้าวหน้าทางด้านอุตสาหกรรมและเป็นที่รวมของอุตสาหกรรมหลายประเภท ได้แก่ อุตสาหกรรมผลิตเหล็กและเหล็กกล้า อุตสาหกรรมผลิตเครื่องจักรและยานพาหนะ อุตสาหกรรมต่อเรือ อุตสาหกรรมเคมีภัณฑ์ อุตสาหกรรมไฟฟ้า และผลิตภัณฑ์จากไม้ โรงงานอุตสาหกรรมในทวีปยุโรปจะตั้งอยู่ตามแหล่งที่เอื้ออำนวยต่อการผลิตแตกต่างกัน เช่น

โรงงานผลิตเหล็กและเหล็กกล้า ส่วนใหญ่จะตั้งอยู่ใกล้แหล่งให้พลังงาน คือแหล่งถ่านหิน

โรงงานผลิตเยื่อกระดาษ อะลูมิเนียม และแปรรูปไม้ เป็นอุตสาหกรรมต้องใช้พลังงานไฟฟ้ามาก จะตั้งอยู่ใกล้แหล่งไฟฟ้าพลังน้ำ

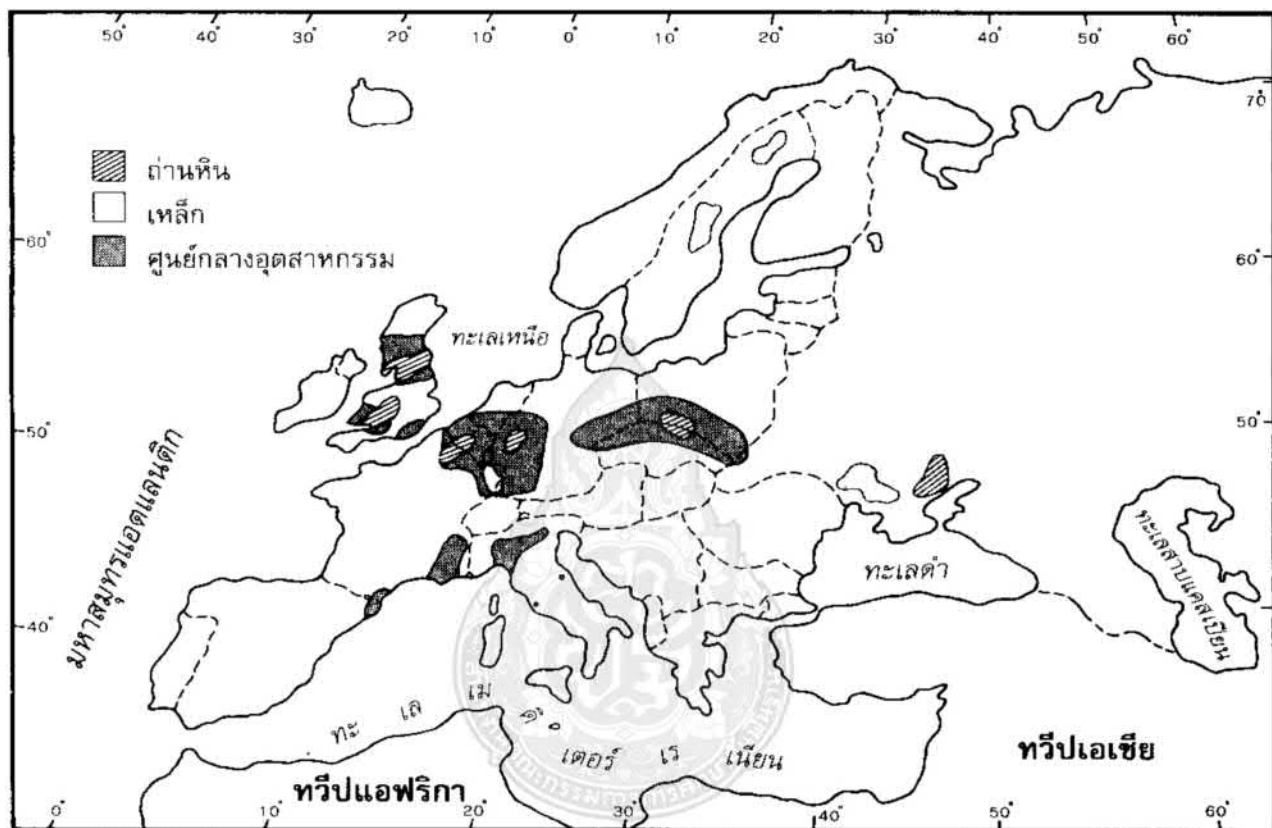
อุตสาหกรรมต่อเรือ หรืออุตสาหกรรมที่ต้องอาศัยวัตถุดิบจากแหล่งอื่น จะตั้งอยู่บริเวณเมืองท่าชายทะเล

แหล่งแร่ธาตุที่สำคัญของยุโรป

แร่ถ่านหิน แร่ถ่านหินใช้เป็นเชื้อเพลิงในการถลุงเหล็ก แหล่งแร่ถ่านหินที่สำคัญและเป็นแหล่งใหญ่ของยุโรปได้แก่ ภาคเหนือของฝรั่งเศส ภาคกลางของเบลเยียม ลุ่มแม่น้ำรูห์

ในประเทศเยอรมนี ภาคเหนือของสาธารณรัฐเช็ก ภาคใต้ของโปแลนด์ สาธารณรัฐยูเครน สาธารณรัฐรัสเซีย ภาคกลางและภาคเหนือของประเทศอังกฤษ

แร่เหล็ก แร่เหล็กเมื่อถลุงแล้วนำไปใช้ในอุตสาหกรรมเหล็กและเหล็กกล้า อุตสาหกรรมผลิตเครื่องจักร อุตสาหกรรมต่อเรือ เป็นต้น แหล่งแร่เหล็กที่สำคัญ ได้แก่ ภาคเหนือ

แหล่งแร่ ถ่านหิน เหล็ก และศูนย์กลางอุตสาหกรรมของทวีปยุโรป

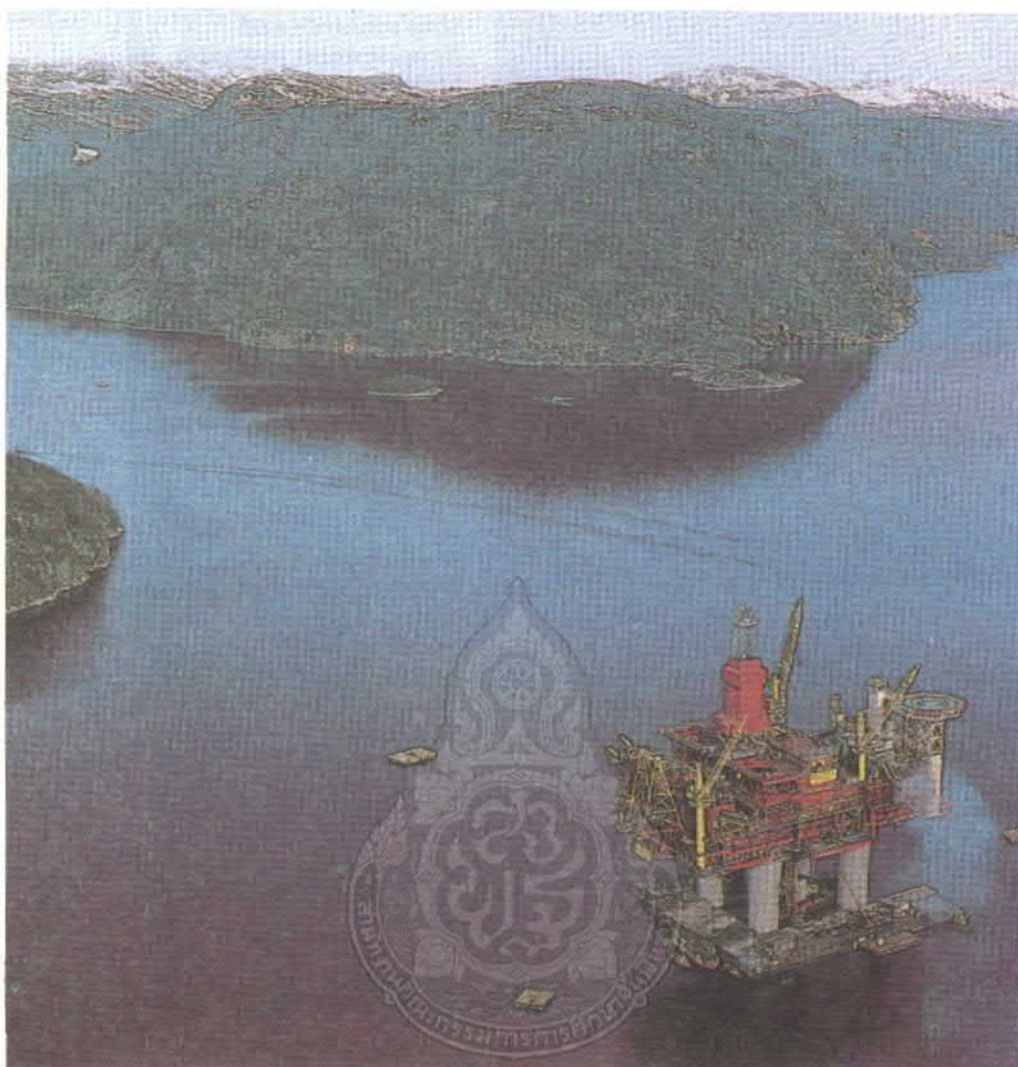
และภาคกลางของประเทศสวีเดน ยูเครน และบริเวณภาคเหนือของฝรั่งเศส

น้ำมันปิโตรเลียม มีอยู่ ๒ แหล่ง คือ ในทะเลเหนือ โดยมีประเทศอังกฤษ และนอร์เวย์เป็นผู้ผลิตรายใหญ่ และแหล่งน้ำมันชายฝั่งทะเลดำ อยู่ในประเทศโรมาเนีย และยูเครน

อย่างไรก็ตาม ในปัจจุบันนี้ ประเทศอังกฤษและเยอรมนีต้องนำเข้าแร่ ถ่านหิน เหล็ก และน้ำมันเชื้อเพลิงจากต่างประเทศ เพราะวัตถุดิบในประเทศมีไม่เพียงพอ

เขตอุตสาหกรรมที่สำคัญของยุโรป

ประเทศสหราชอาณาจักร ศูนย์กลางอุตสาหกรรมที่สำคัญอยู่ที่ภาคกลาง และภาคเหนือ ซึ่งเป็นแหล่งถ่านหิน อุตสาหกรรมที่สำคัญได้แก่ อุตสาหกรรมผลิตเหล็กและเหล็กกล้า

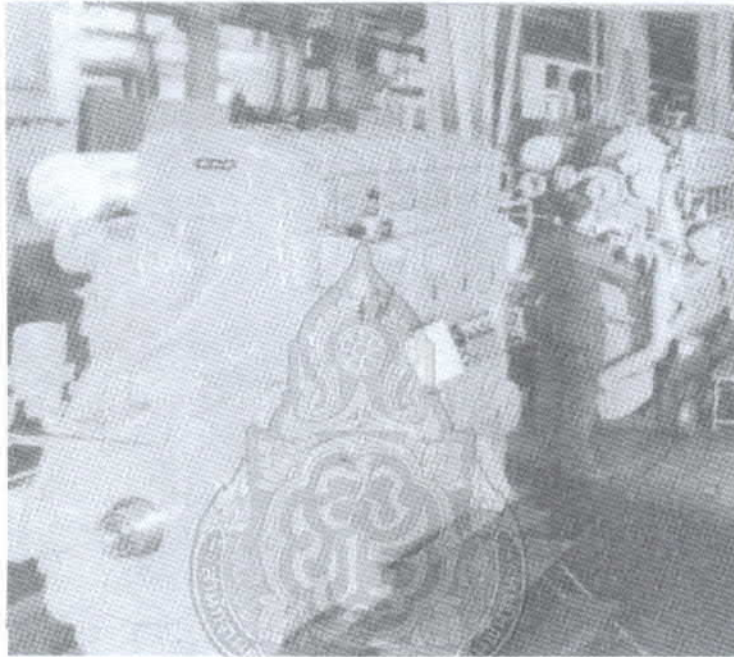

การขุดเจาะน้ำมันในทะเลเหนือของประเทศนอร์เวย์ และชายฝั่งที่เห็นเป็นลักษณะชายฝั่งแบบฟยอร์ด

เครื่องจักรและยานพาหนะ เมืองอุตสาหกรรมในภาคกลาง ได้แก่ เบอร์มิงแฮม แมนเชสเตอร์ และ เซฟฟิลด์ ส่วนในภาคเหนือ ได้แก่ เมืองกลาสโกว์ ซึ่งมีชื่อเสียงด้านการต่อเรือ

ประเทศฝรั่งเศส ศูนย์กลางอุตสาหกรรมที่สำคัญอยู่ที่ภาคเหนือ ตะวันออกเฉียงเหนือ และตะวันตกเฉียงใต้ โดยเฉพาะทางภาคเหนือ และตะวันออกเฉียงเหนือ ซึ่งเป็นมณฑลอัลซาสและลอร์เรน เป็นแหล่งถ่านหินของประเทศ อุตสาหกรรมที่สำคัญได้แก่ อุตสาหกรรมผลิตเหล็กและเหล็กกล้า ส่วนทางภาคตะวันตกเฉียงใต้เป็นแหล่งอุตสาหกรรมทอผ้า ซึ่งมีเมืองลียงเป็นศูนย์กลาง สำหรับเขตเมืองปารีสและบริเวณใกล้เคียงเป็นแหล่งผลิตอุตสาหกรรมน้ำหอม ศูนย์กลางออกแบบเครื่องแต่งกาย ผลิตรถยนต์ เป็นต้น

ประเทศเยอรมนี ศูนย์กลางอุตสาหกรรมที่สำคัญอยู่ในเขตลุ่มแม่น้ำรูห์ และแม่น้ำไรน์ โดยเฉพาะลุ่มแม่น้ำรูห์ (สาขาหนึ่งของแม่น้ำไรน์) เป็นแหล่งอุตสาหกรรมที่สำคัญที่สุด เพราะมีถ่านหินคุณภาพดี ประกอบกับแม่น้ำทั้งสองสายเป็นเส้นทางหลักในการขนส่งวัตถุดิบ และสินค้าสำเร็จรูป อุตสาหกรรมที่สำคัญในเขตนี้ได้แก่ อุตสาหกรรมผลิตเหล็กและเหล็กกล้า เครื่องจักรและยานพาหนะ โดยมีศูนย์กลางการผลิตอยู่ที่เมืองเอสเซน ส่วนในเขตเมืองหลวงและเมืองท่าเป็นแหล่งอุตสาหกรรมต่อเรือ เครื่องใช้ไฟฟ้า และอุตสาหกรรมแปรรูปผลิตภัณฑ์เกษตร

อุตสาหกรรมผลิตเครื่องจักรในประเทศเยอรมนี

ประเทศอิตาลี ศูนย์กลางอุตสาหกรรมอยู่ทางภาคเหนือบริเวณที่ราบลุ่มแม่น้ำโป อุตสาหกรรมที่สำคัญ ได้แก่ อุตสาหกรรมผลิตเหล็กและเหล็กกล้า โดยอาศัยเหล็กและถ่านหินจากต่างประเทศ อุตสาหกรรมต่อเรือ เครื่องจักรและยานพาหนะ เมืองที่เป็นศูนย์กลางอุตสาหกรรมการผลิต ได้แก่ มิลาน ตูริน และเจนัว

ประเทศสวีเดนและประเทศออสเตรีย เนื่องจากประเทศทั้งสองไม่มีวัตถุดิบในการผลิตอุตสาหกรรมหนัก อุตสาหกรรมในประเทศส่วนใหญ่จึงเป็นอุตสาหกรรมเบา และใช้ฝีมือ เช่น การผลิตนาฬิกา สินค้าหัตถกรรม เช่น ทอผ้า เป็นต้น แต่อย่างไรก็ตาม ประเทศทั้งสองนี้มีภูมิประเทศที่สวยงามและภูมิอากาศเอื้ออำนวยต่อการท่องเที่ยว จึงทำให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญแห่งหนึ่งของโลก

อุตสาหกรรมการผลิตนาฬิกาในประเทศสวิตเซอร์แลนด์

จากที่กล่าวมาจะเห็นได้ว่าปัจจัยที่ส่งเสริมให้ประเทศในทวีปยุโรปมีสภาพเศรษฐกิจดีนั้นประกอบด้วย

๑) ความเหมาะสมของภูมิอากาศและภูมิประเทศ พื้นที่ส่วนใหญ่ของทวีปยุโรปมีอากาศอบอุ่น ปริมาณน้ำฝนเพียงพอในการเกษตร ไม่มีพื้นที่แห้งใดที่แห้งแล้งมากจนไม่สามารถทำการเกษตรได้และสภาพภูมิประเทศส่วนใหญ่เป็นที่ราบลุ่มน้ำที่อุดมสมบูรณ์ เหมาะต่อการทำการเกษตรเป็นอย่างยิ่ง

๒) ความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากรธรรมชาติ โดยเฉพาะแร่ที่นำมาใช้เป็นพื้นฐานในการอุตสาหกรรม ได้แก่ ถ่านหิน และเหล็ก ซึ่งเป็นข้อได้เปรียบในการพัฒนาอุตสาหกรรมเป็นอย่างมาก

๓) ความก้าวหน้าทางด้านวิชาการและเทคโนโลยี ประเทศอุตสาหกรรมต้องแข่งขันในด้านการตลาด และคุณภาพของสินค้า ทำให้ต้องคิดค้นและพัฒนาสินค้าอยู่เสมอ ลักษณะดังกล่าวทำให้ชาวยุโรปสามารถพัฒนาทางด้านเศรษฐกิจได้อย่างรวดเร็ว

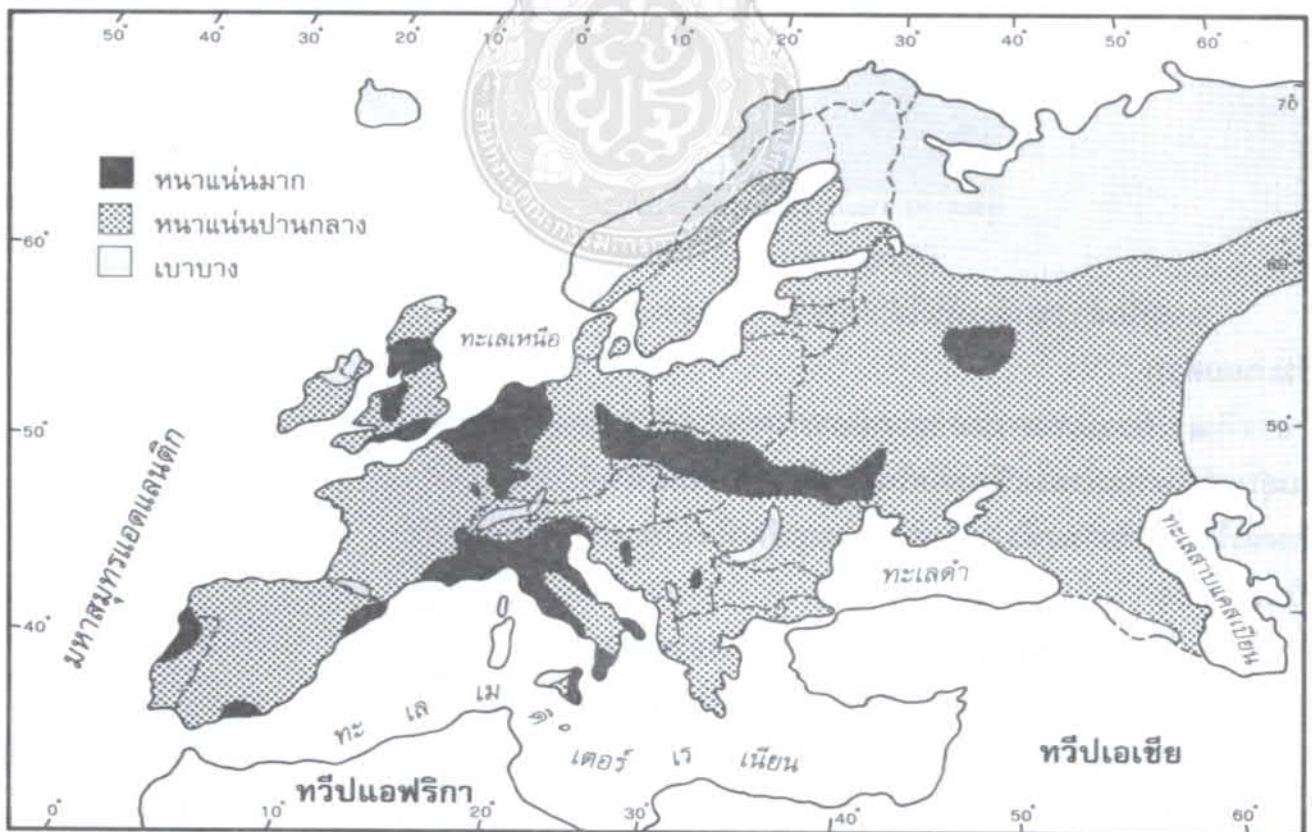

ทะเลสาบลูเซิร์น สถานที่ท่องเที่ยวแห่งหนึ่ง
ของประเทศสวิตเซอร์แลนด์

นักท่องเที่ยวนิยมมาเล่นสกี
ในประเทศสวิตเซอร์แลนด์

๔) ความมีเสถียรภาพทางการเมือง การเมืองในประเทศต่างๆ ของทวีปยุโรปมีเสถียรภาพมาก เมื่อเทียบกับประเทศในทวีปเอเชีย อเมริกาใต้ และแอฟริกา ทำให้การเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจของยุโรปดำเนินไปอย่างราบรื่น

ความหนาแน่นของประชากรในทวีปยุโรป

๒.๒ ประชากรของทวีปยุโรป

ชาวยุโรปส่วนใหญ่สืบเชื้อสายมาจากเผ่าพันธุ์คอเคซอยด์ ซึ่งเป็นชนผิวขาว ประกอบด้วยหลายเชื้อชาติ แบ่งเป็นกลุ่มใหญ่ๆ ได้ดังนี้ กลุ่มสลาฟ อาศัยอยู่ทางยุโรปตะวันออก กลุ่มแอลไพน์ อาศัยอยู่ทางยุโรปกลาง กลุ่มเมดิเตอร์เรเนียน อาศัยอยู่ทางยุโรปใต้ และกลุ่มนอร์ดิก อาศัยอยู่ทางยุโรปเหนือ เป็นต้น

จำนวนประชากร ทวีปยุโรป มีประชากรประมาณ ๖๒๐ ล้านคน (ปี พ.ศ. ๒๕๔๒) เป็นทวีปที่มีประชากรมากเป็นอันดับสามรองจากทวีปเอเชียและแอฟริกา

การกระจายประชากร ในทวีปยุโรปการกระจายประชากรค่อนข้างสม่ำเสมอ คือ มีการกระจายอยู่ตามภูมิภาคต่างๆ ของทวีปอย่างทั่วถึง ซึ่งไม่เหมือนกับทวีปอื่นๆ ที่มีบริเวณประชากรหนาแน่นมากหรือเบาบางมาก ทั้งนี้เนื่องจากทวีปยุโรปไม่มีบริเวณที่มีภูมิอากาศแห้งแล้งจนเป็นทะเลทราย และถึงแม้จะมีภูมิประเทศเป็นภูเขาสูงหรือเขตภูมิอากาศหนาวเย็นทางตอนเหนือ แต่ก็ยังมีพื้นที่ไม่มากนัก อย่างไรก็ตาม มีบางบริเวณที่มีประชากรอาศัยอยู่หนาแน่นกว่าเขตอื่นๆ เช่น เขตที่ราบของทวีปซึ่งเป็นเขตเกษตรกรรมและอุตสาหกรรม ประเทศที่มีประชากรหนาแน่นมากที่สุดได้แก่ ประเทศเนเธอร์แลนด์ และเบลเยียม

จากลักษณะทางกายภาพของทวีปยุโรป โดยเฉพาะที่ราบกว้างใหญ่ที่ขนานไปกับชายฝั่งทะเลบริเวณตอนกลางของทวีป ซึ่งครอบคลุมพื้นที่ราบลุ่มน้ำสายสำคัญๆ ของยุโรป เป็นที่ตั้งของเมืองหลวง และเมืองสำคัญทางเศรษฐกิจของทวีปยุโรป และเป็นเขตเกษตรกรรมที่สำคัญ เช่น เป็นเขตฟาร์มโคนม ปลูกธัญพืชเพื่อบริโภคและเป็นอาหารสัตว์ เป็นต้น ทั้งนี้เพราะมีลักษณะภูมิประเทศและภูมิอากาศที่เอื้ออำนวยนั่นเอง นอกจากนี้บริเวณดังกล่าวยังเป็นศูนย์กลางของอุตสาหกรรมอีกหลายประเภท โดยอาศัยวัตถุดิบในบริเวณที่ราบและบริเวณใกล้เคียง และใช้ลำน้ำที่มีอยู่มากมาย รวมทั้งทางทะเล เป็นเส้นทางลำเลียงวัตถุดิบและส่งสินค้าออกทำให้บริเวณที่ราบนี้กลายเป็นศูนย์กลางทางเศรษฐกิจที่สำคัญแห่งหนึ่งของโลกและมีประชากรหนาแน่นมากแห่งหนึ่งด้วย

ชื่อประเทศ เมืองหลวง เนื้อที่ และจำนวนประชากรของทวีปยุโรป

ชื่อประเทศ	เมืองหลวง	เนื้อที่ (ตร.กม.)	ประชากร (ล้านคน)
รัสเซีย : สหพันธรัฐรัสเซีย	มอสโก	๑๗,๐๗๕,๐๐๐	๑๔๖.๙
ฝรั่งเศส : สาธารณรัฐฝรั่งเศส	ปารีส	๕๔๗,๐๐๐	๕๘.๘
สเปน : ราชอาณาจักรสเปน	มาดริด	๕๐๔,๗๘๐	๓๙.๑
สวีเดน : ราชอาณาจักรสวีเดน	สตอกโฮล์ม	๔๕๙,๙๖๐	๘.๘
เยอรมนี : สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี	เบอร์ลิน	๓๕๖,๗๕๐	๘๘.๒
ฟินแลนด์ : สาธารณรัฐฟินแลนด์	เฮลซิงกิ	๓๓๗,๐๐๐	๕.๑
นอร์เวย์ : ราชอาณาจักรนอร์เวย์	ออสโล	๓๒๔,๒๐๐	๔.๔
โปแลนด์ : สาธารณรัฐโปแลนด์	วอร์ซอ	๓๑๒,๖๗๐	๓๘.๖
อิตาลี : สาธารณรัฐอิตาลี	โรม	๓๐๑,๒๒๐	๕๖.๐
สหราชอาณาจักร : สหราชอาณาจักรบริเตนใหญ่และ ไอร์แลนด์เหนือ	ลอนดอน	๒๔๔,๐๔๐	๕๘.๙
โรมาเนีย	บูคาเรสต์	๒๓๗,๕๐๐	๒๒.๓
เบลารุส : สาธารณรัฐเบลารุส	มินสก์	๒๐๗,๖๐๐	๑๐.๔
กรีซ : สาธารณรัฐเฮลเลนิก	เอเธนส์	๑๓๑,๙๔๐	๑๐.๖
บัลแกเรีย : สาธารณรัฐบัลแกเรีย	โซเฟีย	๑๑๐,๙๐๐	๘.๒
ไอซ์แลนด์ : สาธารณรัฐไอซ์แลนด์	เรกยาวิก	๑๐๓,๐๐๐	๐.๓
ฮังการี : สาธารณรัฐฮังการี	บูดาเปสต์	๙๓,๐๐๐	๑๐.๒
โปรตุเกส : สาธารณรัฐโปรตุเกส	ลิสบอน	๙๒,๐๘๐	๙.๙
อาร์เซอร์ไบจาน : สาธารณรัฐอาร์เซอร์ไบจาน	บากู	๘๖,๖๐๐	๗.๘
ออสเตรีย : สาธารณรัฐออสเตรีย	เวียนนา	๘๓,๘๔๐	๘.๑
สาธารณรัฐเช็ก	ปราก	๗๘,๘๖๐	๑๐.๓
ไอร์แลนด์	ดับลิน	๗๐,๒๘๒	๓.๖
จอร์เจีย : สาธารณรัฐจอร์เจีย	ทบิลีซี	๖๙,๗๐๐	๕.๑
ลิทัวเนีย : สาธารณรัฐลิทัวเนีย	วิลนีอุส	๖๕,๔๓๐	๓.๖
ลัตเวีย : สาธารณรัฐลัตเวีย	ริกา	๖๑,๗๓๐	๒.๓
สโลวะเกีย : สาธารณรัฐสโลวัก	บราทิสลาวา	๔๙,๐๓๐	๕.๔
เอสโตเนีย : สาธารณรัฐเอสโตเนีย	ทาลลินน์	๔๓,๕๓๐	๑.๔
เดนมาร์ก : ราชอาณาจักรเดนมาร์ก	โคเปนเฮเกน	๔๓,๐๖๐	๕.๓
สวิตเซอร์แลนด์ : สมาพันธรัฐสวิส	เบิร์น	๔๑,๒๘๐	๗.๓

ชื่อประเทศ เมืองหลวง เนื้อที่ และจำนวนประชากรของทวีปยุโรป (ต่อ)

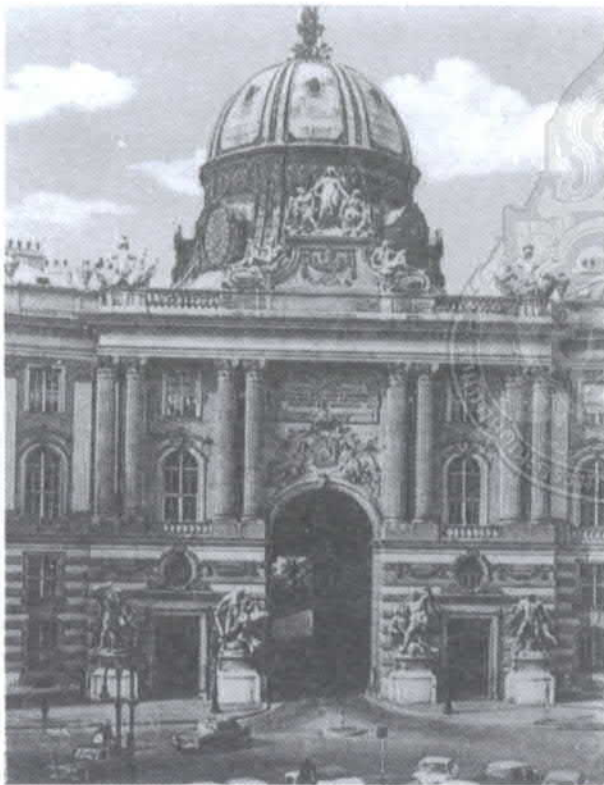
ชื่อประเทศ	เมืองหลวง	เนื้อที่ (ตร.กม.)	ประชากร (ล้านคน)
เนเธอร์แลนด์ : ราชอาณาจักรเนเธอร์แลนด์	อัมสเตอร์ดัม	๔๐,๘๔๐	๑๕.๗
มอลโดวา : สาธารณรัฐมอลโดวา	คิชีเนฟ	๓๓,๗๐๐	๔.๕
เบลเยียม : ราชอาณาจักรเบลเยียม	บรัสเซลส์	๓๐,๕๑๐	๑๐.๒
อาร์เมเนีย : สาธารณรัฐอาร์เมเนีย	เยรวาน	๒๙,๘๐๐	๓.๔
แอลเบเนีย : สาธารณรัฐแอลเบเนีย	ติรานา	๒๘,๗๔๐	๓.๓
*ยูโกสลาเวีย : สหพันธ์สาธารณรัฐยูโกสลาเวีย	เบลเกรด	๑๐๒,๑๗๐	๑๑.๒
โครเอเชีย : สาธารณรัฐโครเอเชีย	ซาเกร็บ	๕๖,๕๓๐	๔.๖
สโลวีเนีย : สาธารณรัฐสโลวีเนีย	ลิจูบลีอานา	๒๐,๒๕๐	๒.๐
บอสเนียและเฮอร์เซโกวีนา : สาธารณรัฐ บอสเนียและเฮอร์เซโกวีนา	ซาราเยโว	๕๑,๑๓๐	๓.๔
มาซิโดเนีย : สาธารณรัฐมาซิโดเนีย	สโกเปีย	๒๕,๓๐๐	๒.๐
ลักเซมเบิร์ก : ราชรัฐลักเซมเบิร์ก	ลักเซมเบิร์ก	๒,๕๘๐	๐.๔
อันดอร์รา : ราชรัฐอันดอร์รา	อันดอร์ราลาเวลลา	๔๕๐	๐.๐๖
มอลตา : สาธารณรัฐมอลตา	วัลเลตตา	๓๑๖	๐.๔
ลิกเตนสไตน์ : ราชรัฐลิกเตนสไตน์	วาดุซ	๑๕๗	๐.๐๓
ซานมารีโน : สาธารณรัฐซานมารีโน	ซานมารีโน	๖๑	๐.๐๒
โมนาโก : ราชรัฐโมนาโก	โมนาโก	๑.๙	๐.๐๓
นครรัฐวาติกัน	วาติกัน	๐.๔๔	๐.๐๐๐๗

* เดิมคือประเทศสหพันธ์สาธารณรัฐสังคมนิยมยูโกสลาเวีย ซึ่งประกอบด้วย ๖ สาธารณรัฐ และมณฑลอิสระ ๒ มณฑล แต่ต่อมาสาธารณรัฐต่างๆ ได้แยกตัวเป็นประเทศอิสระ รวม ๕ ประเทศ คือ ๑) สหพันธ์สาธารณรัฐยูโกสลาเวีย ๒) สาธารณรัฐโครเอเชีย (แยกเมื่อ พ.ศ. ๒๕๓๔) ๓) สาธารณรัฐสโลวีเนีย (แยกเมื่อ พ.ศ. ๒๕๓๔) ๔) สาธารณรัฐบอสเนียและเฮอร์เซโกวีนา (แยกเมื่อ พ.ศ. ๒๕๓๕) ๕) สาธารณรัฐมาซิโดเนีย (แยกเมื่อ พ.ศ. ๒๕๓๕)

ที่มา : The World Almanac, 1999.

๓. ภูมิหลังทางประวัติศาสตร์ของทวีปยุโรป

ทวีปยุโรป เป็นดินแดนที่เคยเป็นแหล่งอารยธรรมโบราณแห่งหนึ่งที่มีประวัติความเจริญต่อเนื่องกันมาเป็นเวลากว่า ๒๐๐๐ ปี มาแล้ว มีหลักฐานปรากฏอย่างชัดเจนว่า ความเจริญของทวีปยุโรปมีรากฐานกำเนิดมาจากอารยธรรมไมโนน (Minoan Civilization) ที่มีศูนย์กลางอยู่ที่เกาะครีต (Crete) ตอนใต้ของคาบสมุทรกรีกในทะเลเมดิเตอร์เรเนียน อารยธรรมไมโนนเป็นอารยธรรมที่เกิดจากการผสมผสานระหว่างอารยธรรมโบราณ ๒ แห่ง คือ อารยธรรมอียิปต์ และอารยธรรมเมโสโปเตเมีย จนมีเอกลักษณ์เป็นของตนเอง และต่อมาได้แผ่ขยายไปยังดินแดนต่างๆ ในบริเวณทะเลเมดิเตอร์เรเนียน โดยเฉพาะคาบสมุทรกรีกและคาบสมุทรอิตาลี จึงนับว่าชนชาติกรีกและชนชาติโรมันมีส่วนสำคัญที่สุดในการวางรากฐานความเจริญของยุโรป

▲ ปราสาทเมืองโคโลญจ์ ประเทศเยอรมนี เป็นสถาปัตยกรรมแบบกอทิก และอิทธิพลของอารยธรรมกรีก-โรมัน

◀ วังจักรพรรดิหรือวังหลวงในเวียนนา เมืองหลวงของออสเตรีย ซึ่งเป็นอิทธิพลของอารยธรรมกรีก-โรมัน

ชนชาติกรีกเป็นพวกอินโดยูโรเปียน มีถิ่นฐานเดิมอยู่แถบลุ่มแม่น้ำดานูบ ในประเทศออสเตรีย ในปัจจุบัน ได้อพยพเข้ามาตั้งถิ่นฐานในบริเวณคาบสมุทรกรีกเมื่อประมาณ ๒๐๐๐ ปี ก่อนคริสตกาล กรีกเป็นชนชาติแรกที่ได้รับถ่ายทอดความเจริญของอารยธรรมไมโนนไปจากเกาะครีต และหลังจากนั้นชนชาติโรมันซึ่งตั้งถิ่นฐานอยู่ในบริเวณคาบสมุทรอิตาลีก็ได้รับความเจริญไปจากชนชาติกรีกอีกทอดหนึ่ง

กรีกได้ทิ้งมรดกทางศิลปวัฒนธรรมอันมีค่าหลายประการไว้แก่โลกตะวันตก เพราะกรีกเป็นนักคิดและนักสร้างสรรค์ที่สำคัญ ผลงานที่เด่นๆ ได้แก่ สถาปัตยกรรม ประติมากรรม วรรณกรรม ปรัชญา และที่สำคัญที่สุด คือ การปกครองระบอบประชาธิปไตย ที่นับว่าเป็นการวางรากฐานการปกครองระบอบประชาธิปไตยแก่ประเทศต่างๆ ในปัจจุบัน

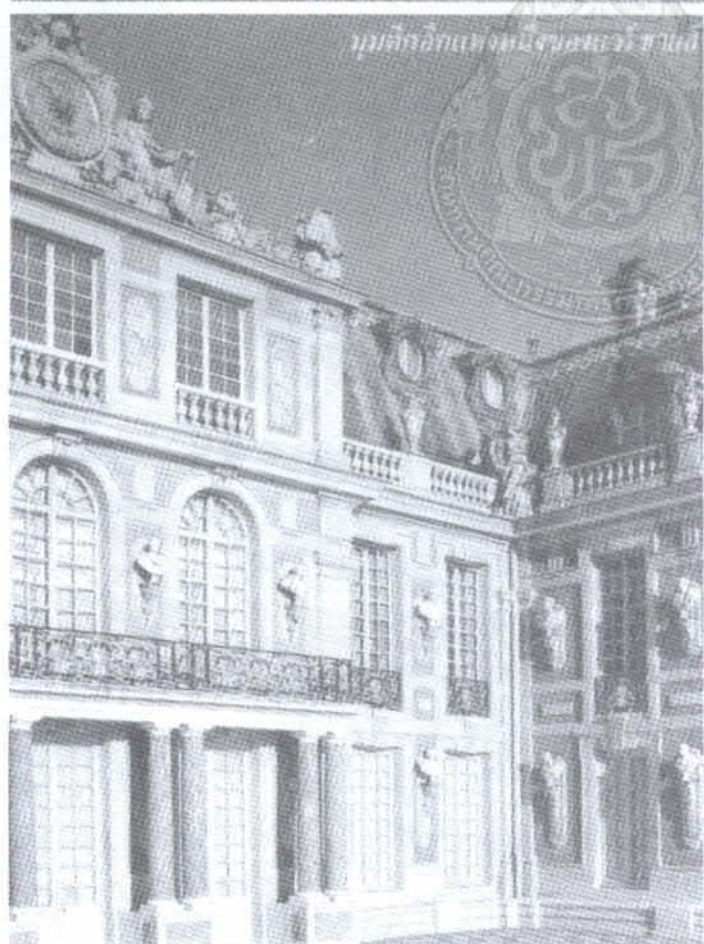
วิหารพาร์เธนอน ในกรุงเอเธนส์ ประเทศกรีซ

ส่วนชนชาติโรมันนั้น แม้ว่าจะรับความเจริญต่างๆ ทางศิลปวัฒนธรรมมาจากกรีก แต่ก็รู้จักที่จะนำมาประยุกต์ดัดแปลงให้เกิดประโยชน์ทางการใช้สอยให้คุ้มค่า โดยเฉพาะการวางผังเมือง การวางท่อลำเลียงน้ำ ที่อาบน้ำสาธารณะ ผลงานทางศิลปต่างๆ ที่สำคัญที่สุด คือ กฎหมายโรมัน ซึ่งเป็นรากฐานของการร่างกฎหมายประเทศต่างๆ ในทวีปยุโรป

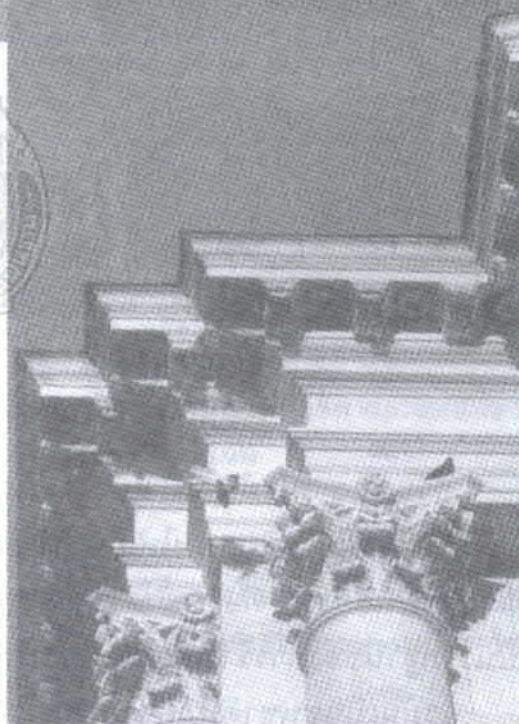
โรมันเป็นชนชาติที่มีความสามารถกล้าหาญ ได้ขยายอำนาจครอบครองดินแดนกรีก และดินแดนของชนชาติอื่นๆ ในบริเวณใกล้เคียง จนทำให้อาณาจักรโรมันกลายเป็นจักรวรรดิที่ยิ่งใหญ่ที่สุดมีอาณาเขตครอบคลุมเกือบทั่วภาคพื้นทวีปยุโรป โดยมีอาณาเขตตั้งแต่ตะวันตกของทวีปยุโรป คาบสมุทรอิตาลี คาบสมุทรบอลข่าน ดินแดนชายฝั่งตะวันออกของทะเลเมดิเตอร์เรเนียน ตลอดไปจนถึงบริเวณตอนเหนือของทวีปแอฟริกา

เสาศักดิ์โรมันแบบไฮโดรเนก

มณฑลกรีกแห่งเมืองแวร์ซายด์

พระราชวังแวร์ซายด์ ในประเทศฝรั่งเศส
ซึ่งเป็นอิทธิพลของอารยธรรมกรีก-โรมัน

จักรวรรดิโรมันเป็นศูนย์กลางความเจริญของทวีปยุโรปอยู่ประมาณ ๓๐๐ ปี ภายหลังจากที่มีการแบ่งแยกจักรวรรดิออกเป็นจักรวรรดิโรมันตะวันตก โดยมีเมืองหลวงอยู่ที่โรม และจักรวรรดิโรมันตะวันออก มีเมืองหลวงอยู่ที่กรุงคอนสแตนติโนเปิล ในคริสต์ศตวรรษที่ ๔ แล้ว จักรวรรดิโรมันตะวันตกได้เริ่มเสื่อมลงตามลำดับ และในที่สุดได้ถูกพวกอนารยชนเยอรมันเผ่าดิวนั้นเข้ารุกรานและยึดครองใน ค.ศ. ๔๗๖ ซึ่งมีผลทำให้ความเจริญต่างๆ ทางศิลปวัฒนธรรมหยุดชะงักลง

สภาพทางสังคมของจักรวรรดิโรมันตะวันตกภายหลังการรุกรานของอนารยชน เต็มไปด้วยความวุ่นวาย สับสน บ้านเมืองระส่ำระสายไปทั่วมีศึกสงครามติดต่อกันเกือบตลอดเวลา จนเป็นเหตุให้ความก้าวหน้าทางศิลปวิทยาการของกรีก-โรมัน ต้องหยุดชะงักลง และทำให้ทวีปยุโรปตกอยู่ในสภาวะที่เรียกว่ายุคมืด (Dark Ages) ซึ่งอยู่ระหว่างคริสต์ศตวรรษที่ ๕-๑๐ ในระหว่างนั้นคริสต์ศาสนาได้เข้ามามีบทบาทสำคัญต่อการดำเนินชีวิตของชาวยุโรป เพราะเป็นระยะเวลาที่ประชาชนกำลังแสวงหาที่พึ่งทางใจ วัดและสันตะปาปาคือศูนย์รวมแห่งจิตใจของประชาชน คริสต์ศาสนาจึงขยายตัวอย่างรวดเร็วในระยะนี้ และมีอิทธิพลทั้งทางด้านการปกครอง เศรษฐกิจ และสังคม รวมทั้งศิลปวัฒนธรรมต่างๆ ชาวตะวันตกต่างพากันยอมรับในความยิ่งใหญ่และอำนาจของพระเจ้าในการดลบันดาลทุกสิ่งทุกอย่างให้เกิดขึ้น จนทำให้เกิดความกลัวที่จะคิดหรือกระทำการใดๆ ที่นอกเหนือไปจากกฎเกณฑ์ที่ทางศาสนาได้กำหนดไว้

อย่างไรก็ตาม ในระยะคริสต์ศตวรรษที่ ๑๔-๑๖ ได้เกิดเหตุการณ์สำคัญที่ส่งผลกระทบต่อความเปลี่ยนแปลงสภาพทางสังคมของยุโรปไปในทางที่ดี คือ การฟื้นฟูศิลปวิทยาการหรือเรอเนซซองส์ (Renaissance) ซึ่งทำให้มีการฟื้นฟูศิลปวิทยาการกรีก-โรมัน ที่หยุดชะงักไปตั้งแต่ยุคมืดขึ้นมาใหม่และยังส่งผลต่อเนื่องไปสู่การริเริ่มแนวคิดใหม่คือ แนวคิดมนุษยนิยม (Humanism) ที่ทำให้มนุษย์เริ่มมีความเปลี่ยนแปลงทางด้านความคิด เริ่มมองทุกอย่างในลักษณะของเหตุผล รู้จักใช้สติปัญญาของตนพิจารณาแทนความเชื่อมงายอย่างไรเหตุผลดังที่เคยปฏิบัติมาในยุคมืด เริ่มมีความคิดว่ามนุษย์สามารถที่จะพัฒนาตนเองได้ สามารถปรับปรุงทุกอย่างให้ดีขึ้นได้ด้วยความสามารถตนเอง

สมัยเรอเนซองส์จึงเป็นสมัยที่ก้าวไปสู่ความเจริญอย่างไม่หยุดยั้งของโลกตะวันตกในระยะต่อมา ซึ่งขณะนั้นศูนย์กลางความเจริญของทวีปยุโรปได้ย้ายมาอยู่ในบริเวณประเทศต่างๆ ที่ก่อตั้งขึ้นในบริเวณยุโรปตะวันตก เช่น อังกฤษ ฝรั่งเศส โปรตุเกส สเปน เนเธอร์แลนด์ เยอรมนี เป็นต้น นับตั้งแต่คริสต์ศตวรรษที่ ๑๖ เป็นต้นมา ทวีปยุโรปจึงก้าวเข้าสู่สภาพสังคมแบบสมัยใหม่ที่สะท้อนให้เห็นการพัฒนาในด้านความคิดริเริ่มสร้างสรรค์และความเป็นตัวของตัวของมนุษย์ อันนำไปสู่ความเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตของชาวยุโรปเป็นอย่างมาก เช่น การปฏิรูปศาสนาที่เกิดขึ้นในคริสต์ศตวรรษที่ ๑๖ โดยนักบวชชาวเยอรมัน มาร์ติน ลูเธอร์ (Martin Luthur ค.ศ. ๑๔๘๓-๑๕๔๖) ทำให้

มีการก่อตั้งนิยายโปรเตสแตนต์ ซึ่งแสดงให้เห็นความกล้าหาญในการแสดงออกซึ่งการต่อต้าน คัดค้านนิยายดั้งเดิม คือ โรมันคาทอลิก ที่เคยมีอิทธิพลอย่างมากมาก่อน

นอกจากนี้ การปฏิวัติทางวิทยาศาสตร์ในคริสต์ศตวรรษที่ ๑๖-๑๗ มีผลทำให้มนุษย์เริ่ม ค้นคว้าหาความจริงจากธรรมชาติ มีการพิสูจน์ว่าโลกกลม ดวงอาทิตย์เป็นศูนย์กลางของสุริยจักรวาล ซึ่งมีผลต่อการเริ่มสำรวจทางทะเลและการแสวงหาอาณานิคมกันอย่างกว้างขวางในคริสต์ศตวรรษ ที่ ๑๖-๑๗ และทำให้วัฒนธรรมตะวันตกได้แผ่ขยายไปยังดินแดนอาณานิคมต่างๆ ทั้งในทวีปเอเชีย ทวีปอเมริกาเหนือ ทวีปอเมริกาใต้ รวมทั้งออสเตรเลีย และนิวซีแลนด์ ซึ่งอาจกล่าวได้ว่าเป็นระยะ ที่อิทธิพลของยุโรปทางด้านศิลปวัฒนธรรมได้แผ่ขยายตัวไปทั่วโลก

การปฏิวัติอุตสาหกรรมที่เกิดขึ้นในคริสต์ศตวรรษที่ ๑๘ โดยเริ่มต้นจากประเทศอังกฤษก่อน และต่อมาได้แผ่ขยายไปยังประเทศต่างๆ ในยุโรปตะวันตก ก็นับว่าเป็นผลมาจากการปฏิวัติทาง วิทยาศาสตร์ที่นำไปสู่ความก้าวหน้าทางด้านเทคโนโลยีอย่างไม่หยุดยั้ง และส่งผลกระทบทำให้ ทวีปยุโรปเป็นดินแดนที่นำหน้าทวีปอื่นๆ ทั้งทางด้านอุตสาหกรรมและเทคโนโลยีมาจนถึงปัจจุบัน

๔. สภาพสังคมและวัฒนธรรม

๔.๑ การปกครอง ประเทศในทวีปยุโรปมีรูปแบบการปกครองที่แตกต่างกัน คือ การปกครอง ระบอบประชาธิปไตย แบบรัฐสภา และแบบกึ่งรัฐสภากึ่งประธานาธิบดี การปกครองระบอบเผด็จการ และการปกครองระบอบสังคมนิยมคอมมิวนิสต์

๔.๑.๑ การปกครองระบอบประชาธิปไตย มี ๒ แบบ คือ

๑) แบบรัฐสภา อำนาจอธิปไตยอยู่กับคณะรัฐมนตรี มีนายกรัฐมนตรีเป็นหัวหน้า นายกรัฐมนตรีเป็นผู้ดำรงตำแหน่งหัวหน้าพรรคการเมืองที่มีเสียงข้างมากในสภาผู้แทนราษฎร ดังนั้น การเลือกตั้งผู้แทนราษฎรจึงเป็นการเลือกตั้งนายกรัฐมนตรีโดยทางอ้อม ฝ่ายบริหารนี้ต้องได้รับความไว้วางใจหรือเห็นชอบจากสภาผู้แทนราษฎร ถ้าสภาไม่ไว้วางใจฝ่ายบริหารต้องลาออก

การปกครองแบบรัฐสภา อาจมีประมุขของรัฐ เช่น พระมหากษัตริย์ ประธานาธิบดีหรือ ผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ปกครองอยู่ด้วย แต่การบริหารประเทศเป็นอำนาจของนายกรัฐมนตรี ประเทศในทวีปยุโรปที่มีการปกครองแบบรัฐสภา ได้แก่ ประเทศอังกฤษ ซึ่งถือว่าเป็นแม่แบบในการ ปกครองแบบนี้ ประเทศอื่นๆ ที่มีลักษณะการปกครองแบบนี้ ได้แก่ เนเธอร์แลนด์ เบลเยียม เดนมาร์ก นอร์เวย์ สวีเดน สวิตเซอร์แลนด์ ออสเตรีย สเปน และอิตาลี

๒) แบบกึ่งรัฐสภากึ่งประธานาธิบดี ประธานาธิบดีมาจากการเลือกตั้งของประชาชน และอยู่ในตำแหน่งได้จนครบวาระ ประธานาธิบดีเป็นผู้แต่งตั้งนายกรัฐมนตรีและคณะรัฐมนตรี นายกรัฐมนตรีต้องลาออกจากตำแหน่ง ประธานาธิบดีไม่ต้องลาออก ประเทศที่มีการปกครองแบบนี้ คือ ประเทศฝรั่งเศส ซึ่งถือว่าเป็นแม่แบบของการปกครองแบบกึ่งรัฐสภากึ่งประธานาธิบดี ประเทศ

สมเด็จพระนางเจ้าอลิซาเบธที่ ๒ แห่งอังกฤษ ทรงเปิดประชุมสภา

อื่นๆ ที่มีการปกครองแบบนี้ ได้แก่ ฟินแลนด์ โปรตุเกส และกรีซ

๔.๑.๒ การปกครองแบบเผด็จการ เป็นการปกครองที่ประมุขของประเทศหรือของรัฐมีอำนาจในการปกครองอย่างเด็ดขาด ประชาชนไม่มีส่วนร่วมในการปกครองประเทศ ประเทศที่ปกครองแบบนี้ได้แก่ รัฐวาติกัน ซึ่งให้อำนาจการปกครองแก่สันตะปาปา ทรงดำรงตำแหน่งจนสิ้นพระชนม์ จึงจะมีการเลือกตั้งสันตะปาปาองค์ใหม่

๔.๑.๓ การปกครองระบอบสังคมนิยมคอมมิวนิสต์ การปกครองระบอบนี้กำลังมีการเปลี่ยนแปลงในหลายประเทศ โดยเฉพาะประเทศในยุโรปตะวันออก อดีตสหภาพโซเวียตซึ่งถือว่าเป็นแม่แบบของการปกครองแบบนี้ ปัจจุบันรัฐต่างๆ กำลังแยกเป็นรัฐอิสระ ล้มเลิกระบบการปกครองแบบนี้

๔.๒ ความเป็นอยู่ ในแต่ละภูมิภาคของทวีปยุโรป ประชาชนมีชีวิตความเป็นอยู่แตกต่างกัน โดยคนในภาคเหนือและภาคตะวันตกมีชีวิตความเป็นอยู่ดีกว่าคนในภาคใต้และภาคตะวันออก โดยเฉพาะ

ความแตกต่างทางด้านสาธารณูปโภค การประกอบอาชีพ รวมทั้งสวัสดิการสังคม แต่มาตรฐานความเป็นอยู่ของชาวยุโรปโดยส่วนรวมอยู่ในเกณฑ์ดี

อย่างไรก็ตาม ชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชนยุโรป ศิลปวัฒนธรรม และสถาปัตยกรรมที่สวยงามในปัจจุบัน ก็ได้สะท้อนให้เห็นถึงอิทธิพลของคริสต์ศาสนาที่ฝังลึกต่อชาวยุโรปมาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน

๔.๓ การศึกษา ชาวยุโรปเป็นผู้สนใจด้านการศึกษา ชอบคิดประดิษฐ์ค้นคว้าสิ่งใหม่ๆ อยู่เสมอ โดยเฉพาะวิทยาการทางด้านเทคโนโลยีสมัยใหม่ จะเห็นได้ว่าการศึกษาในชั้นมหาวิทยาลัยได้เริ่มขึ้นในทวีปยุโรปก่อนที่อื่น มหาวิทยาลัยแห่งแรกของยุโรปคือ มหาวิทยาลัยซาลาโน ในประเทศอิตาลี ซึ่งตั้งขึ้นในคริสต์ศตวรรษที่ ๙

๔.๔ ภาษา ในทวีปยุโรปมีภาษาอยู่ ๓ ตระกูลใหญ่ๆ คือ

๑) ตระกูลภาษาเยอรมันนิก ใช้กันในประเทศนอร์เวย์ สวีเดน เดนมาร์ก เนเธอร์แลนด์ เบลเยียม และอังกฤษ

๒) ตระกูลภาษาโรมานซ์ ใช้กันในประเทศอิตาลี สเปน ฝรั่งเศส โปรตุเกส โรมานี และบางส่วนของสวิตเซอร์แลนด์

๓) ตระกูลภาษาสลาวิก ใช้กันในกลุ่มประเทศยุโรปตะวันออก

จากการที่ทวีปยุโรปมีภูมิประเทศเป็นที่ราบ การติดต่อสื่อสารระหว่างประเทศเพื่อนบ้านเป็นไปด้วยความสะดวก จึงทำให้มีภาษาพูดมากมาย ทั้งนี้แล้วแต่ว่ามีพรมแดนติดกับประเทศใด หรือประชากรมีเชื้อชาติใด บางประเทศได้มีการกำหนดภาษาที่เป็นทางการขึ้น เช่น

ก) ประเทศเบลเยียม มีภาษาที่เป็นทางการ ๒ ภาษา คือ ภาษาฝรั่งเศสและภาษาเฟลมมิช (ภาษาถิ่นของชาวดัตช์)

ข) ประเทศสวิตเซอร์แลนด์ มีภาษาที่เป็นทางการ ๔ ภาษา คือ ภาษาเยอรมัน ฝรั่งเศส อิตาลี และภาษาโรมานซ์

ค) ประเทศสาธารณรัฐเช็กใช้ภาษาเช็ก และประเทศสโลวะเกีย ใช้ภาษาสโลวัก

๔.๕ ศาสนา ประชากรของทวีปยุโรปส่วนใหญ่นับถือศาสนาคริสต์ โดยเฉพาะนิกายโรมันคาทอลิกมีผู้นับถือมากที่สุด รองลงมาได้แก่ นิกายออร์ทอดอกซ์ โปรเตสแตนต์ และแองกลิกัน นอกจากนี้ยังมีผู้นับถือศาสนาอื่น ๆ อีก เช่น ศาสนาอิสลาม ศาสนาพุทธ ฮินดู เป็นต้น

กิจกรรมเสนอแนะ

๑. ให้นักเรียนดูภาพ สไลด์ หรือวีดิทัศน์เกี่ยวกับภูมิประเทศ ชีวิตความเป็นอยู่ของประชากรในทวีปยุโรป แล้วศึกษาแผนที่ทวีปยุโรปในด้านที่ตั้ง ละติจูด ลองจิจูด อาณาเขต เทือกเขา แม่น้ำสายสำคัญๆ รวมทั้งชื่อประเทศต่างๆ แล้วเขียนลงในแผนที่โครงร่างทวีปยุโรป เพื่อความเข้าใจ

๒. ให้นักเรียนร่วมกันอภิปรายถึงอิทธิพลของลักษณะที่ตั้ง ละติจูด ลองจิจูด ที่มีผลต่อภูมิอากาศของทวีปยุโรป รวมทั้งศึกษาปัจจัยอื่นๆ ที่มีผลทำให้ยุโรปมีลักษณะภูมิอากาศดังกล่าว

๓. ให้นักเรียนร่วมกันศึกษาแผนที่ที่แสดงลักษณะภูมิประเทศ เพื่อดูว่าบริเวณใดเป็นเขตที่ราบ ที่ราบสูง และเทือกเขา จากนั้นนำมาเขียนลงในแผนที่โครงร่าง แล้วแบ่งกลุ่มศึกษาเขตต่างๆ รวมทั้งทรัพยากร เศรษฐกิจ และประชากร

๔. ให้นักเรียนร่วมกันอภิปรายถึงอิทธิพลของภูมิอากาศ ภูมิประเทศ และทรัพยากร ที่ส่งผลให้มีความเจริญทางด้านเกษตรกรรม และอุตสาหกรรม จนทำให้ยุโรปเป็นผู้นำ และมีบทบาทสำคัญต่อสังคมโลก

๕. ให้นักเรียนแบ่งกลุ่มศึกษาและรวบรวมภาพเกี่ยวกับความเจริญทางด้านอารยธรรม ยุคต่างๆ ของยุโรปในอดีต เช่น กรีก โรมัน โดยศึกษาแหล่งอารยธรรม สาเหตุที่ทำให้บริเวณนั้นๆ เจริญรุ่งเรือง รวมทั้งผลของความเจริญรุ่งเรือง และผลที่ต่อเนื่องมาถึงปัจจุบัน แล้วนำมาอภิปรายในชั้นเรียน และสรุปถึงความเจริญทางด้านอารยธรรมยุคต่างๆ ของยุโรป

๖. นักเรียนแบ่งกลุ่มศึกษาถึงระบบการเมืองการปกครองของประเทศต่างๆ ในทวีปยุโรป เช่น กลุ่มที่ปกครองแบบประชาธิปไตยที่มีกษัตริย์เป็นประมุข กลุ่มที่ปกครองแบบเผด็จการ กลุ่มที่ปกครองระบอบสังคมนิยมคอมมิวนิสต์ และนำเสนอแนวการศึกษาในชั้นเรียน รวมทั้งอภิปรายถึงการล่มสลายของระบอบสังคมนิยมคอมมิวนิสต์และผลกระทบของการล่มสลายของระบอบนี้ที่มีต่อยุโรปและระดับโลก

๗. นักเรียนร่วมกันสรุปปัจจัยต่างๆ ที่ส่งผลให้ยุโรปมีความเจริญรุ่งเรือง และอภิปรายบทบาทและอิทธิพลของความเจริญของยุโรปที่มีต่อโลกและประเทศไทย

คำถาม

๑. ลักษณะที่ตั้ง ละติจูด ลองจิจูด มีอิทธิพลต่อสภาพภูมิอากาศของทวีปยุโรปอย่างไรบ้าง

๒. ลักษณะภูมิอากาศภูมิประเทศเอื้ออำนวยต่อการเกษตรของยุโรปมากน้อยเพียงไร เพราะเหตุใด

๓. ลักษณะภูมิประเทศ และทรัพยากรธรรมชาติของยุโรปเอื้ออำนวยต่อความเจริญก้าวหน้าทางด้านอุตสาหกรรมมากน้อยเพียงไร

๔. ศาสนาและศิลปวัฒนธรรมมีอิทธิพลต่อชีวิตความเป็นอยู่ของชาวยุโรปมากน้อยเพียงไร

๕. “ประเทศในยุโรปมีความหลากหลายในด้านภาษา ขนบธรรมเนียมประเพณี” คำกล่าวนี้เป็นผลมาจากสาเหตุข้อใด และการที่เป็นเช่นนี้มีผลดี ผลเสียต่อยุโรปอย่างไรบ้าง จงอธิบาย

๖. จงอธิบายถึงความสำคัญของทวีปยุโรปที่มีต่อโลก พร้อมทั้งยกตัวอย่างความเกี่ยวข้องกับประเทศไทย

บทที่ ๒

ทวีปอเมริกาเหนือ

จุดประสงค์ เพื่อให้นักเรียน

๑. มีความรู้ ความเข้าใจถึงความสัมพันธ์ของที่ตั้ง ขนาด ลักษณะภูมิประเทศของทวีปอเมริกาเหนือ ที่มีต่อสภาพภูมิอากาศของทวีปอเมริกาเหนือ
๒. สามารถวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างลักษณะทางกายภาพกับทรัพยากรและลักษณะทางเศรษฐกิจของทวีปอเมริกาเหนือได้
๓. มีความรู้ ความเข้าใจถึงสภาพทางสังคมและวัฒนธรรมของทวีปอเมริกาเหนือ
๔. สามารถเปรียบเทียบความเจริญก้าวหน้าและปัญหาต่าง ๆ ทางด้านเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรมของแองโกลอเมริกา กับละตินอเมริกาได้
๕. ตระหนักถึงความสำคัญของประเทศต่าง ๆ ในทวีปอเมริกาเหนือที่มีต่อโลก และประเทศไทย

ความคิดรวบยอด

ทวีปอเมริกาเหนือประกอบด้วย กลุ่มประเทศแองโกลอเมริกา ซึ่งได้แก่ แคนาดา และสหรัฐอเมริกา และกลุ่มประเทศละตินอเมริกา ซึ่งได้แก่ เม็กซิโก อเมริกากลาง และหมู่เกาะในทะเลแคริบเบียน มีที่ตั้ง อาณาเขต และขนาดกว้างใหญ่ตั้งแต่ละติจูดที่ ๘-๘๒ องศาเหนือ และลองจิจูดที่ ๕๒-๑๖๘ องศาตะวันตก ทำให้มีลักษณะภูมิอากาศทุกชนิดของโลก ทวีปอเมริกาเหนือมีลักษณะภูมิประเทศส่วนใหญ่เป็นเทือกเขาสูงและที่ราบสูงทั้งทางตะวันตกและตะวันออก และมีที่ราบอยู่ในบริเวณภาคกลาง

ประชากรที่ตั้งถิ่นฐานในทวีปอเมริกาเหนือ มีทั้งชนพื้นเมืองดั้งเดิม อันได้แก่ เอสกิโมและอินเดียน ประชากรที่อพยพมาจากหลายทวีป ได้แก่ ยุโรป เอเชีย แอฟริกา และเลื้อดผสม เช่น เมสติโซ มูแลตโต ทำให้มีวัฒนธรรมที่หลากหลาย

สำหรับประเทศที่มีความเจริญก้าวหน้าทางเศรษฐกิจอย่างมากได้แก่ แคนาดา และสหรัฐอเมริกา ทั้งนี้เนื่องจากความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากรธรรมชาติ และประชากรที่มีคุณภาพ เป็นผลต่อเนื่องให้มีความมั่นคงทางเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง

ประเทศต่างๆและเมืองหลวงของทวีปอเมริกาเหนือ

ทวีปอเมริกาเหนือ เป็นทวีปที่มีความหลากหลายทั้งทางด้านลักษณะภูมิประเทศ ภูมิอากาศ เชื้อชาติ วัฒนธรรม ตลอดจนลักษณะทางเศรษฐกิจ และการเมือง ประกอบด้วยประเทศเอกราชมากกว่า ๒๐ ประเทศ รวมทั้งประเทศสหรัฐอเมริกา ซึ่งเป็นประเทศมหาอำนาจ มีอิทธิพลทางการเมือง และเศรษฐกิจต่อประเทศต่างๆ ในโลก ประชากรที่เข้ามาตั้งถิ่นฐานในทวีปอเมริกาเหนือ ได้ใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติที่อุดมสมบูรณ์ ประกอบกับเทคโนโลยีอันทันสมัย ในการพัฒนาชีวิตความเป็นอยู่ และสร้างสรรค์สิ่งต่างๆ ให้เจริญก้าวหน้าอย่างรวดเร็วได้ในระยะเวลาสั้นๆ

๑. ที่ตั้งสัมพัทธ์และลักษณะทางกายภาพ

๑.๑ ขนาด ที่ตั้ง และอาณาเขต

ทวีปอเมริกาเหนือ มีเนื้อที่ประมาณ ๒๔ ล้านตารางกิโลเมตร เล็กกว่าทวีปเอเชีย เกือบเท่าตัว ผืนแผ่นดินที่ต่อเนื่องกันเป็นทวีปตั้งอยู่ระหว่างลองจิจูดที่ ๕๒-๑๖๘ องศาตะวันตก และละติจูดที่ ๘-๘๒ องศาเหนือ พื้นที่ส่วนใหญ่อยู่ในเขตภูมิอากาศอบอุ่นและเขตหนาว

อาณาเขตติดต่อของทวีปอเมริกาเหนือมีดังนี้

ทิศเหนือ ติดต่อกับมหาสมุทรอาร์กติก

ทิศใต้ เชื่อมกับทวีปอเมริกาใต้ที่คอคอดปานามา (Isthmus of Panama) ของทวีปอเมริกาเหนือ ซึ่งกว้างประมาณ ๕๐ กิโลเมตร กับประเทศโคลัมเบียของทวีปอเมริกาใต้

ทิศตะวันออก ติดต่อกับมหาสมุทรแอตแลนติก อ่าวเม็กซิโก และทะเลแคริบเบียน

ทิศตะวันตก ติดต่อกับมหาสมุทรแปซิฟิก

๑.๒ ลักษณะภูมิประเทศ

๑. เขตเทือกเขาสูงและที่ราบสูงทางตะวันตก ภูมิภาคตะวันตกของทวีปมีเทือกเขาสูงวางตัวในแนวเหนือใต้ ขนานไปกับชายฝั่งมหาสมุทรแปซิฟิก ได้แก่ เทือกเขาอะแลสกา เทือกเขารอกกี เทือกเขาเซียร์ราเนวาดา เทือกเขาเซียร์รามาเดร เทือกเขาแคสเคด และเทือกเขาโคสต์เรนจ์ ยอดเขาสูงที่สุดของทวีปอยู่ในรัฐอะแลสกา คือ ยอดเขาแมคคินลีย์ สูง ๖,๑๙๘ เมตร ระหว่างแนวเทือกเขาชายฝั่ง และเทือกเขารอกกี มีที่ราบสูงคั่นอยู่หลายแห่ง ได้แก่ ที่ราบสูงยูคอน ที่ราบสูงบริติชโคลัมเบีย ที่ราบสูงโคโลราโด

เขตเทือกเขาสูง และที่ราบสูงทางตะวันตกนี้ เป็นแนวเปลือกโลกที่ยังไม่มั่นคง จึงมีภูเขาไฟที่ยังไม่ดับสนิท และมีแผ่นดินไหวบ่อยครั้ง แต่เทือกเขาเหล่านี้อุดมสมบูรณ์ด้วยทรัพยากรแร่ธาตุที่สำคัญ ป่าไม้ และยังเป็นต้นน้ำลำธารที่สำคัญของทวีป

เทือกเขาเซียร์ราเนวาดา

เทือกเขารอกกี เป็นเทือกเขาขนาดใหญ่มากของโลก เกิดจากการโค้งงอของเปลือกโลก และเป็นเทือกเขายุคใหม่ จึงมีความสูงชันมาก มีหุบเขาขนาดใหญ่ เทือกเขามีความยาวประมาณ ๔,๘๐๐ กิโลเมตร จากรัฐอะแลสกาผ่านแคนาดา สหรัฐอเมริกา ถึงพรมแดนเม็กซิโก มียอดเขาสูงกว่า ๔,๒๕๐ เมตร จำนวนมาก เทือกเขานี้จะสกัดกั้นความชุ่มชื้นจากมหาสมุทรแปซิฟิกไว้ได้มาก ทำให้พื้นที่หลังเขาแห้งแล้ง และบางส่วนเป็นทะเลทราย ได้แก่ ทะเลทรายในรัฐเนวาดา แอริโซนา ยูทาห์ และแคลิฟอร์เนีย แต่เป็นเทือกเขาที่อุดมสมบูรณ์ด้วยแร่ธาตุ และป่าไม้

๒. เขตเทือกเขาทางตะวันออก ได้แก่ เทือกเขาแอปปาเลเชียน วางตัวในแนวเหนือ-ใต้ ขนานกับชายฝั่งมหาสมุทรแอตแลนติก เนื่องจากเป็นเทือกเขายุคเก่า มีความสูงไม่มากนัก ทำให้ความชุ่มชื้นจากมหาสมุทรแอตแลนติกสามารถแผ่กระจายเข้าสู่ตอนกลางของทวีปได้ เทือกเขานี้อุดมสมบูรณ์ด้วยแร่ถ่านหินคุณภาพดี ป่าไม้ และต้นน้ำลำธาร

๓. เขตที่ราบภาคกลาง มีพื้นที่กว้างใหญ่ตั้งแต่ชายฝั่งมหาสมุทรอาร์กติกจนจรดอ่าวเม็กซิโก ระหว่างแนวเทือกเขารอกกีกับแนวเทือกเขาแอปปาเลเชียน มีเนื้อที่ประมาณครึ่งหนึ่งของทวีป ประกอบด้วยเขตย่อย ๓ เขต คือ

เทือกเขารอกกี

๑) เขตที่ราบรอบอ่าวฮัดสันและทะเลสาบเกรตเลกส์ ซึ่งอุดมไปด้วยแร่ธาตุและป่าสน ที่ราบอ่าวฮัดสันเป็นเขตหินเปลือกโลกยุคเก่าแก่ซึ่งเรียกว่า หินฐานธรณีแคนาดา (Canadian Shield) หรือ หินฐานธรณีลอเรนเซียน (Laurentian Shield) มีความมั่นคงแข็งแรงมาก มีแม่น้ำหลายสายไหลผ่าน แม่น้ำมีน้ำตกและแก่งของลำน้ำ ทำให้น้ำไหลเชี่ยวเหมาะแก่การผลิตกระแสไฟฟ้า นอกจากนี้บริเวณที่ราบยังมีทะเลสาบน้ำจืดจำนวนมากซึ่งเกิดจากการกระทำของธารน้ำแข็ง ทะเลสาบเกรตเลกส์ เป็นกลุ่มทะเลสาบที่มีขนาดใหญ่ที่สุด ประกอบด้วยทะเลสาบซูพีเรีย มิชิแกน ฮูรอน อีรี และออนแทรีโอ ทะเลสาบทั้งห้ามีทางน้ำเชื่อมต่อกัน จากทะเลสาบออนแทรีโอ มีแม่น้ำเซนต์ลอว์เรนซ์ ไหลไปสู่มหาสมุทรแอตแลนติก ระหว่างทะเลสาบอีรีกับทะเลสาบออนแทรีโอ มีแม่น้ำไนแอการาเชื่อมต่อ แม่น้ำสายนี้ไหลผ่านพื้นที่ต่างระดับกันมาก ก่อให้เกิดน้ำตกไนแอการา ซึ่งเป็นน้ำตกที่มีพลังและสวยงามมาก อยู่ในบริเวณพรมแดนสหรัฐอเมริกา-แคนาดา

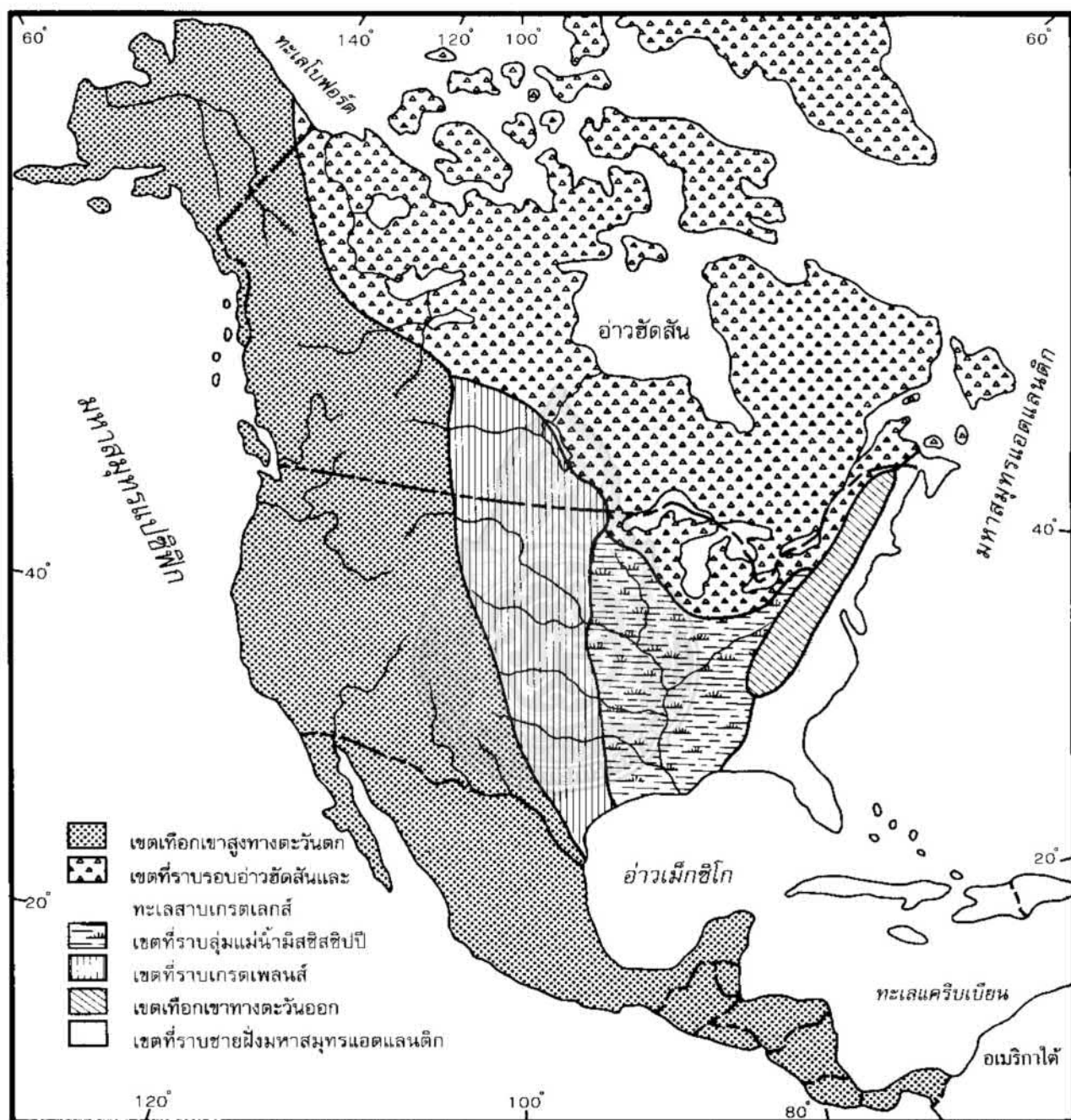
น้ำตกในแองการา

๒) เขตที่ราบลุ่มแม่น้ำมิสซิสซิปปี เป็นที่ราบลุ่มแม่น้ำขนาดใหญ่ที่สุดของประเทศ เป็นเขตเกษตรกรรมสำคัญและมีแร่ธาตุ แม่น้ำสายนี้มีขนาดใหญ่ ก่อให้เกิดดินตะกอนธารน้ำที่อุดมสมบูรณ์ เขตนี้มีอากาศอบอุ่นชุ่มชื้นจึงทำการเกษตรได้ดี

๓) เขตที่ราบเกรตเพลนส์ อยู่ระหว่างที่ราบลุ่มแม่น้ำมิสซิสซิปปีกับเทือกเขารอกกี มีอากาศค่อนข้างแห้งแล้งเนื่องจากอยู่ลึกเข้าไปภายในทวีป พืชพรรณธรรมชาติเป็นทุ่งหญ้า จึงเป็นเขตปศุสัตว์ขนาดใหญ่

ที่ราบเกรตเพลนส์ แหล่งปลูกข้าวสาลีที่สำคัญ

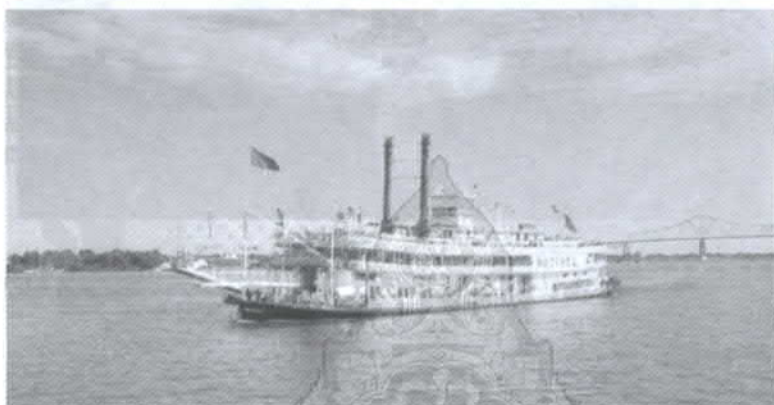
ลักษณะภูมิประเทศของทวีปอเมริกาเหนือ

เทือกเขาและแม่น้ำในทวีปอเมริกาเหนือ

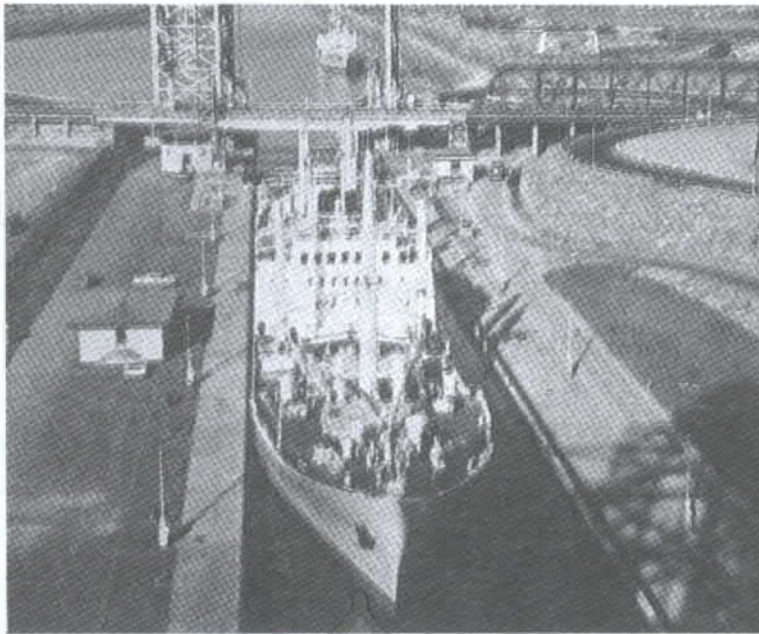
แม่น้ำสำคัญในทวีปอเมริกาเหนือ

๑. แม่น้ำมิสซิสซิปปี เป็นแม่น้ำสำคัญที่สุดของสหรัฐอเมริกา และมีความยาวมากที่สุดในทวีปอเมริกาเหนือ มีความยาว ๓,๗๘๐ กิโลเมตร มีแควร่วมสายจำนวนมาก เช่น มิสซูรี อาร์คันซอ ก่อให้เกิดที่ราบลุ่มแม่น้ำอันอุดมสมบูรณ์กว้างใหญ่ถึงประมาณ ๓,๒๐๐,๐๐๐ ตารางกิโลเมตร แม่น้ำสายนี้มีต้นกำเนิดจากเทือกเขาทางตะวันตก ไหลผ่านที่ราบภาคกลาง ลงสู่อ่าวเม็กซิโก ที่เมือง นิวออลีนส์ รัฐลุยเซียนา แม่น้ำสายนี้เป็นเส้นทางคมนาคมขนส่งที่สำคัญ ได้แก่ เป็นเส้นทางขนส่งข้าวสาลี ฝ้าย ัญพืชต่างๆ ถ่านหิน น้ำมัน และยังเป็นแหล่งผลิตไฟฟ้าพลังน้ำที่สำคัญ

แม่น้ำมิสซิสซิปปี และเรือกลไฟซึ่งมีประมาณหลัง ค.ศ. ๑๘๓๐ และได้อนุรักษ์ไว้จนถึงปัจจุบัน

๒. แม่น้ำเซนต์ลอว์เรนซ์ เป็นแม่น้ำสำคัญที่สุดของแคนาดา เป็นแม่น้ำที่ไหลจากทะเลสาบออนแทรีโอ ผ่านแคนาดา ออกสู่มหาสมุทรแอตแลนติก ที่เมือง ควิเบก มีความยาวประมาณ ๑,๑๙๘ กิโลเมตร เป็นเส้นทางขนส่งสินค้าสำคัญจากทะเลสาบเกรตเลกส์ ออกสู่มหาสมุทรแอตแลนติก สินค้าสำคัญได้แก่ ข้าวสาลี เหล็ก แม่น้ำสายนี้มีแก่งขวางทางน้ำหลายแห่ง แคนาดาและสหรัฐอเมริกาจึงร่วมมือกันขุดลอกร่องน้ำให้ลึก ขยายทางน้ำ ขุดคลองเชื่อม และเปิดเป็นเส้นทางเดินเรือจากทะเลสาบเกรตเลกส์ออกสู่มหาสมุทรแอตแลนติก โดยผ่านแม่น้ำสายนี้ เรียกเส้นทางนี้ว่า เซนต์ลอว์เรนซ์ ซีเวย์ (St. Lawrence Seaway)

เส้นทางเซนต์ลอว์เรนซ์ ซีเวย์ (St. Lawrence Seaway) เป็นเส้นทางน้ำเชื่อมระหว่างทะเลสาบเกรตเลกส์ และมหาสมุทรแอตแลนติก

๑.๓ ลักษณะภูมิอากาศ

จากลักษณะที่ตั้งสัมพัทธ์และลักษณะทางกายภาพของทวีปอเมริกาเหนือ จะเห็นว่า ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อลักษณะภูมิอากาศของทวีปมีหลายประการ

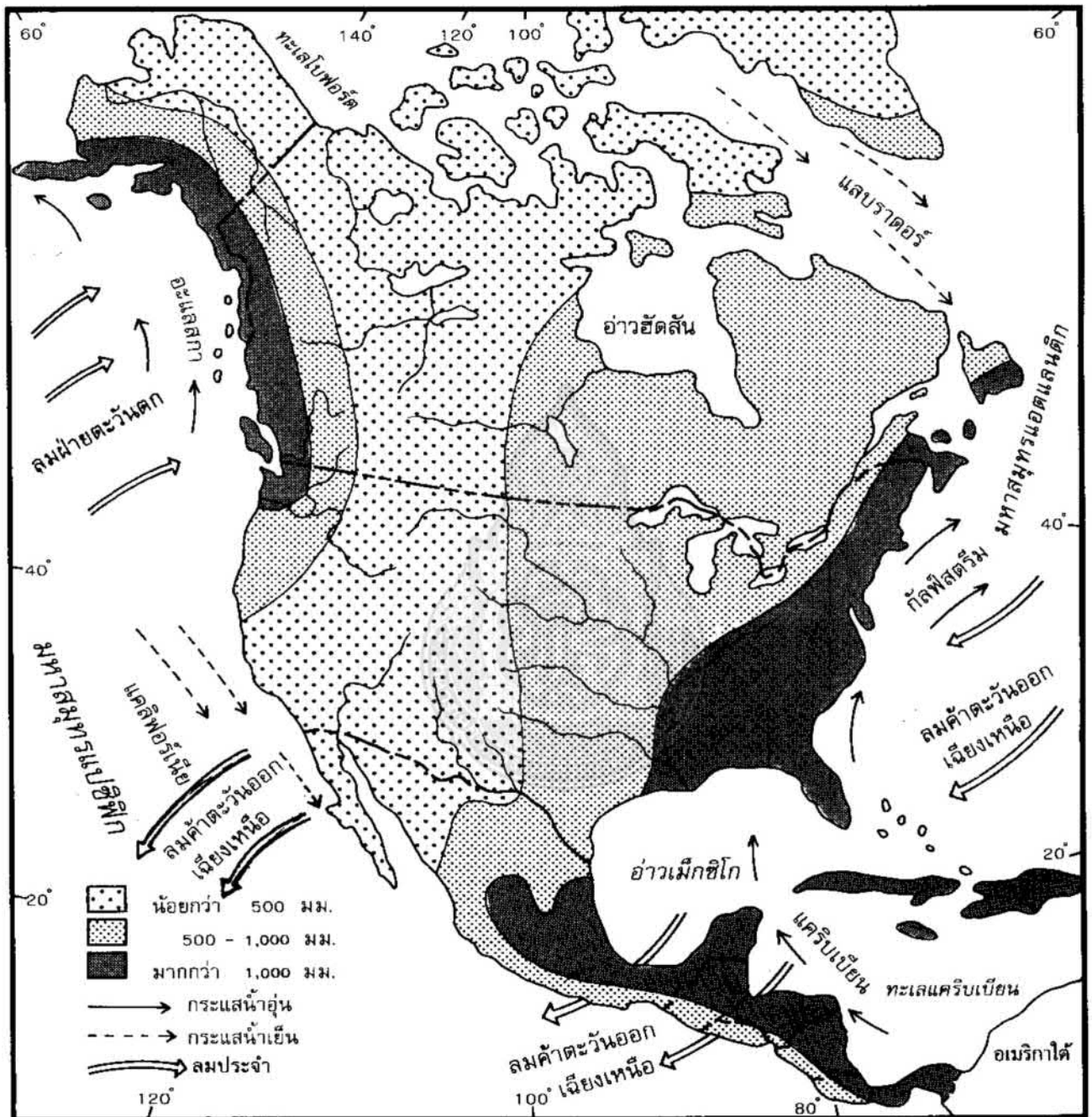
ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อภูมิอากาศของทวีปอเมริกาเหนือ

๑) ที่ตั้งตามแนวละติจูด ทวีปอเมริกาเหนือตั้งอยู่ระหว่างละติจูด ๘ ถึง ๘๒ องศาเหนือ จึงทำให้มีเขตภูมิอากาศตั้งแต่เขตร้อนจนถึงหนาวจัดแบบขั้วโลกและเป็นทวีปที่มีเขตภูมิอากาศทุกประเภท

๒) ทิศทางลมประจำ

๑. ลมค้าตะวันออกเฉียงเหนือ นำความชุ่มชื้นจากมหาสมุทรแอตแลนติก เข้าสู่ชายฝั่งตะวันออกของทวีปตลอดทั้งปี ตั้งแต่ตอนใต้ของสหรัฐอเมริกา อเมริกากลาง และหมู่เกาะอินดิสตะวันตก

๒. ลมตะวันตกเฉียงใต้ นำความชุ่มชื้นจากมหาสมุทรแปซิฟิกเข้าสู่ชายฝั่งตะวันตกของทวีปตลอดทั้งปี ในช่วงละติจูด ๓๐ องศาเหนือ ถึง ๖๐ องศาเหนือ ตั้งแต่ตอนกลางถึงตอนเหนือของสหรัฐอเมริกา และตอนใต้ของแคนาดา

ปริมาณฝนประจำปี ทิศทางลมประจำ และกระแสน้ำที่ไหลเลียบชายฝั่งของทวีปอเมริกาเหนือ

๓. **ลมชั่วโลก** นำความหนาวเย็นมาให้ทางตอนเหนือของทวีปตลอดปี

๔. **ลมพายูเออร์ริเคน** เป็นพายุมุมนเขตร้อน เหมือนกับลมไต้ฝุ่นในมหาสมุทรแปซิฟิก พายุนี้ก่อตัวในทะเลแคริบเบียน อ่าวเม็กซิโก และมหาสมุทรแอตแลนติก เป็นพายุมที่มีความรุนแรง แล้วเคลื่อนเข้าสู่ฝั่งสหรัฐอเมริกา เม็กซิโก อเมริกากลาง หมู่เกาะอินดิสตะวันตก พายุนี้ทำให้เกิดฝนตกหนัก คลื่นลมแรง มักเกิดในช่วงฤดูร้อน

๕. **ลมทอร์นาโด** เป็นพายุมุมนรุนแรงมาก เกิดบริเวณภาคกลางของสหรัฐอเมริกา เนื่องจากเป็นที่โล่งกว้างทำให้มวลอากาศปะทะกันได้ง่าย ปีหนึ่งๆ เกิดได้มากกว่า ๑๒๐ ครั้ง เป็นลมพัดรอบศูนย์กลางอาจมีความเร็วตั้งแต่ ๑๔๐-๕๐๐ กิโลเมตรต่อชั่วโมง แต่พายุนี้มีขนาดเล็กมีเส้นผ่าศูนย์กลางประมาณ ๕๐ ถึง ๕๐๐ เมตร และมีระยะเวลาไม่นาน เฉลี่ยน้อยกว่า ๑ ชั่วโมง ก่อนเกิดพายุนั้นจะมีการเตือนภัยล่วงหน้าในระยะสั้น โดยออกข่าวทางวิทยุโทรทัศน์ทั่วประเทศก่อนพายุนั้นจะก่อตัว และรายงานตลอดถึงรัศมีของพายุนั้นให้ประชาชนได้รับทราบ

๓) **กระแสน้ำ** กระแสน้ำอุ่นที่ไหลเลียบชายฝั่ง จะทำให้บริเวณชายฝั่งอบอุ่นชุ่มชื้น แต่กระแสน้ำเย็นทำให้ชายฝั่งเย็นและแห้งแล้ง

๑. **กระแสน้ำอุ่นกัลฟ์สตรีม** ไหลเลียบชายฝั่งตะวันออกของเม็กซิโกและสหรัฐอเมริกา ไปทางตะวันออกเฉียงเหนือของเกาะนิวฟันด์แลนด์ของแคนาดา

๒. **กระแสน้ำเย็นแลบราดอร์** ไหลเลียบชายฝั่งตะวันตกของเกาะกรีนแลนด์ลงมาทางใต้ พบกับกระแสน้ำอุ่นกัลฟ์สตรีม บริเวณชายฝั่งตะวันออกเฉียงเหนือของเกาะนิวฟันด์แลนด์ของแคนาดา ทำให้บริเวณที่กระแสน้ำอุ่นและกระแสน้ำเย็นพบกันนี้เป็นแหล่งปลาชุกชุม เพราะมีอาหารปลามาก

๓. **กระแสน้ำอุ่นอะแลสกา** ไหลเลียบชายฝั่งตะวันตกของรัฐอะแลสกาขึ้นไปทางช่องแคบเบริง ทำให้ชายฝั่งอบอุ่น จอดเรือได้ตลอดปี

๔. **กระแสน้ำเย็นแคลิฟอร์เนีย** ไหลเลียบชายฝั่งตะวันตกของสหรัฐอเมริกาลงมาทางใต้ ทำให้ชายฝั่งอากาศเย็นและแห้ง แต่ปลาชุกชุม

๔) **ทิศทางของเทือกเขา** เทือกเขาของทวีปอเมริกาเหนือวางตัวในแนวเหนือ-ใต้ และอยู่ใกล้ชายฝั่งจึงมีอิทธิพลต่อการสกัดกั้นความชื้นที่มากับลมประจำ โดยเฉพาะเทือกเขาทางตะวันตกมีความสูงมาก สกัดกั้นความชุ่มชื้นที่มากับลมตะวันตกซึ่งพัดมาจากมหาสมุทรแปซิฟิก ทำให้พื้นที่หลังเขาแห้งแล้ง เป็นทะเลทราย

เขตภูมิอากาศและพืชพรรณธรรมชาติของทวีปอเมริกาเหนือ แบ่งได้เป็น ๑๒ เขต ดังนี้

๑) เขตภูมิอากาศร้อนชื้นหรือป่าไม้เมืองร้อน ลักษณะอากาศจะมีอุณหภูมิสูง ฝนตกตลอดปี พืชพรรณธรรมชาติเป็นป่าไม้เมืองร้อน ซึ่งส่วนใหญ่เป็นไม้เนื้อแข็ง อากาศลักษณะนี้พบบริเวณชายฝั่งตะวันออกของอเมริกากลาง และหมู่เกาะอินดิสตะวันตกทางตอนเหนือ

๒) เขตภูมิอากาศร้อนชื้นสลับแห้งหรือทุ่งหญ้าเมืองร้อน อุณหภูมิสูงตลอดปี ฝนตกชุกในฤดูร้อน ส่วนฤดูหนาวอากาศแห้ง พืชพรรณธรรมชาติเป็นป่าโปร่ง สลับทุ่งหญ้าสะวันนา ได้แก่ บริเวณชายฝั่งตะวันตกของอเมริกากลาง และหมู่เกาะอินดิสตะวันตกทางใต้

๓) เขตภูมิอากาศทุ่งหญ้ากึ่งทะเลทราย อากาศค่อนข้างแห้งแล้ง ปริมาณฝนประมาณ ๓๘๐-๗๖๐ มิลลิเมตรต่อปี พืชพรรณธรรมชาติเป็นทุ่งหญ้ากึ่งทะเลทราย อากาศลักษณะนี้พบในบางส่วนของสหรัฐอเมริกาทางตะวันตกไปจนถึงภาคกลางของเม็กซิโก

๔) เขตภูมิอากาศทะเลทราย อากาศแห้งแล้งมากที่สุด ปริมาณฝนต่ำกว่า ๓๘๐ มิลลิเมตรต่อปี พืชพรรณธรรมชาติเป็นพืชทะเลทราย ได้แก่ บริเวณตะวันตกเฉียงใต้ของสหรัฐอเมริกาและทางเหนือของเม็กซิโก

ทะเลทรายอริโซนา ในรัฐอริโซนา สหรัฐอเมริกา

๕) เขตภูมิอากาศเมดิเตอร์เรเนียน อากาศอบอุ่น และมีฝนตกในฤดูหนาว พืชพรรณธรรมชาติเป็นพืชเมดิเตอร์เรเนียน ซึ่งส่วนใหญ่เป็นไม้พุ่มเตี้ยใบหนา ได้แก่ บริเวณชายฝั่งภาคกลางของรัฐแคลิฟอร์เนีย

๖) เขตภูมิอากาศอบอุ่นชื้น อากาศอบอุ่นชื้นตลอดปี พืชพรรณธรรมชาติเป็นป่าไม้เขตอบอุ่น ห่างชายฝั่งเข้าไปในทวีป เป็นทุ่งหญ้าแพรรีซึ่งเป็นทุ่งหญ้าที่อุดมสมบูรณ์มากในเขตอบอุ่น ได้แก่ บริเวณลุ่มแม่น้ำมิสซิสซิปปี และชายฝั่งตะวันออกของสหรัฐอเมริกา

๗) เขตภูมิอากาศชื้นภาคพื้นทวีป ลักษณะอากาศหนาวจัดในฤดูหนาว และอบอุ่นค่อนข้างร้อนในฤดูร้อน ปริมาณฝนปานกลาง พืชพรรณธรรมชาติเป็นป่าไม้ผลัดใบเขตอบอุ่น สลับป่าสน ทางชายฝั่งทะเลเป็นทุ่งหญ้าแพรรี ได้แก่ บริเวณภาคตะวันออกเฉียงเหนือของสหรัฐอเมริกา และตะวันออกเฉียงใต้ของแคนาดา จากแนวทะเลสาบเกรตเลกส์สู่ชายฝั่งแอตแลนติก

ทุ่งหญ้าแพรรี ในฤดูใบไม้ผลิ บริเวณด้านตะวันตกตอนกลางของสหรัฐอเมริกา

๘) เขตภูมิอากาศชื้นภาคพื้นสมุทรชายฝั่งตะวันตก มีลักษณะอบอุ่น มีฝนตกชุกตลอดปี ได้รับอิทธิพลจากลมตะวันตกเต็มที่ พืชพรรณธรรมชาติเป็นป่าไม้เขตอบอุ่น ได้แก่ บริเวณชายฝั่งตะวันตกเฉียงเหนือของสหรัฐอเมริกา

๙) เขตภูมิอากาศหนาวถึงขั้วโลกหรือไทก้า มีลักษณะอากาศหนาวจัดในฤดูหนาวที่ยาวนาน ฤดูร้อนสั้นและอากาศอบอุ่น พืชพรรณธรรมชาติเป็นป่าสน ได้แก่ บริเวณพื้นที่ส่วนใหญ่ของแคนาดา

ป่าไม้ในเขตอากาศหนาวกึ่งขั้วโลกในแคนาดา

๑๐) เขตภูมิอากาศทุนดรา มีอุณหภูมิต่ำมากเกือบตลอดปี บางเดือนในฤดูร้อน อุณหภูมิสูงกว่าจุดเยือกแข็งเล็กน้อย พืชพรรณธรรมชาติเป็นพืชทุนดรา เช่น มอสส์ ไลเคน ได้แก่ บริเวณชายฝั่งตอนเหนือของแคนาดา เกาะต่างๆ ในมหาสมุทรอาร์กติก ชายฝั่งเกาะกรีนแลนด์

บริเวณทุนดรา ซึ่งเต็มไปด้วยเนินเขาเตี้ยๆ หนองน้ำ และทะเลสาบ ในบริเวณภาคตะวันตกเฉียงเหนือของแคนาดา

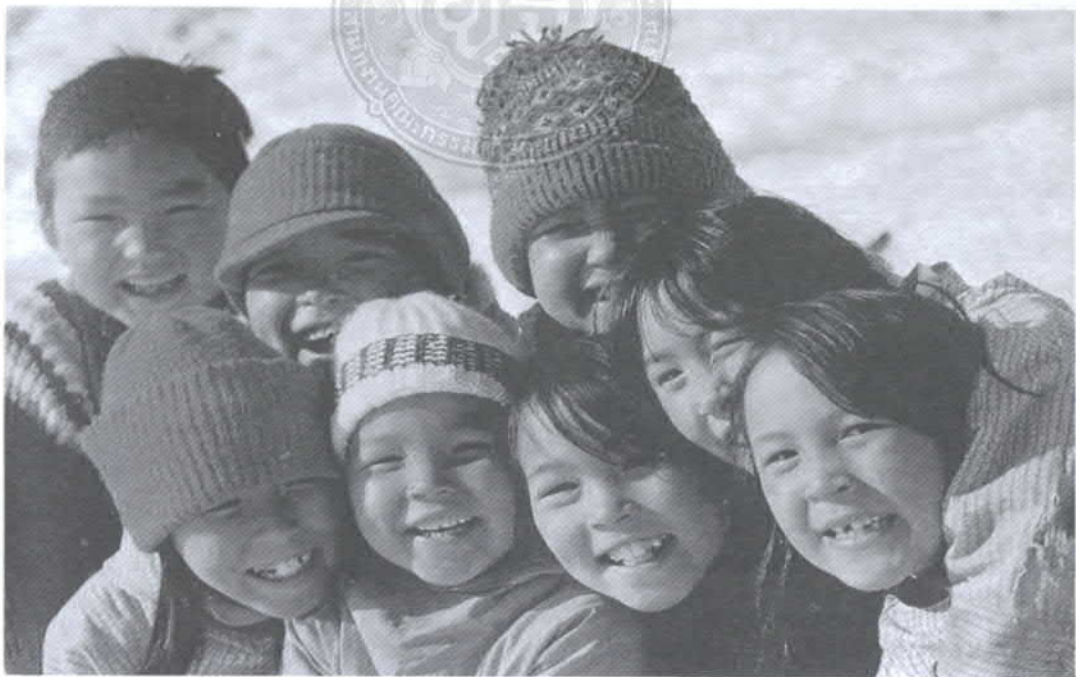

บริเวณเขตอากาศทุนดรา ชายฝั่งเกาะกรีนแลนด์

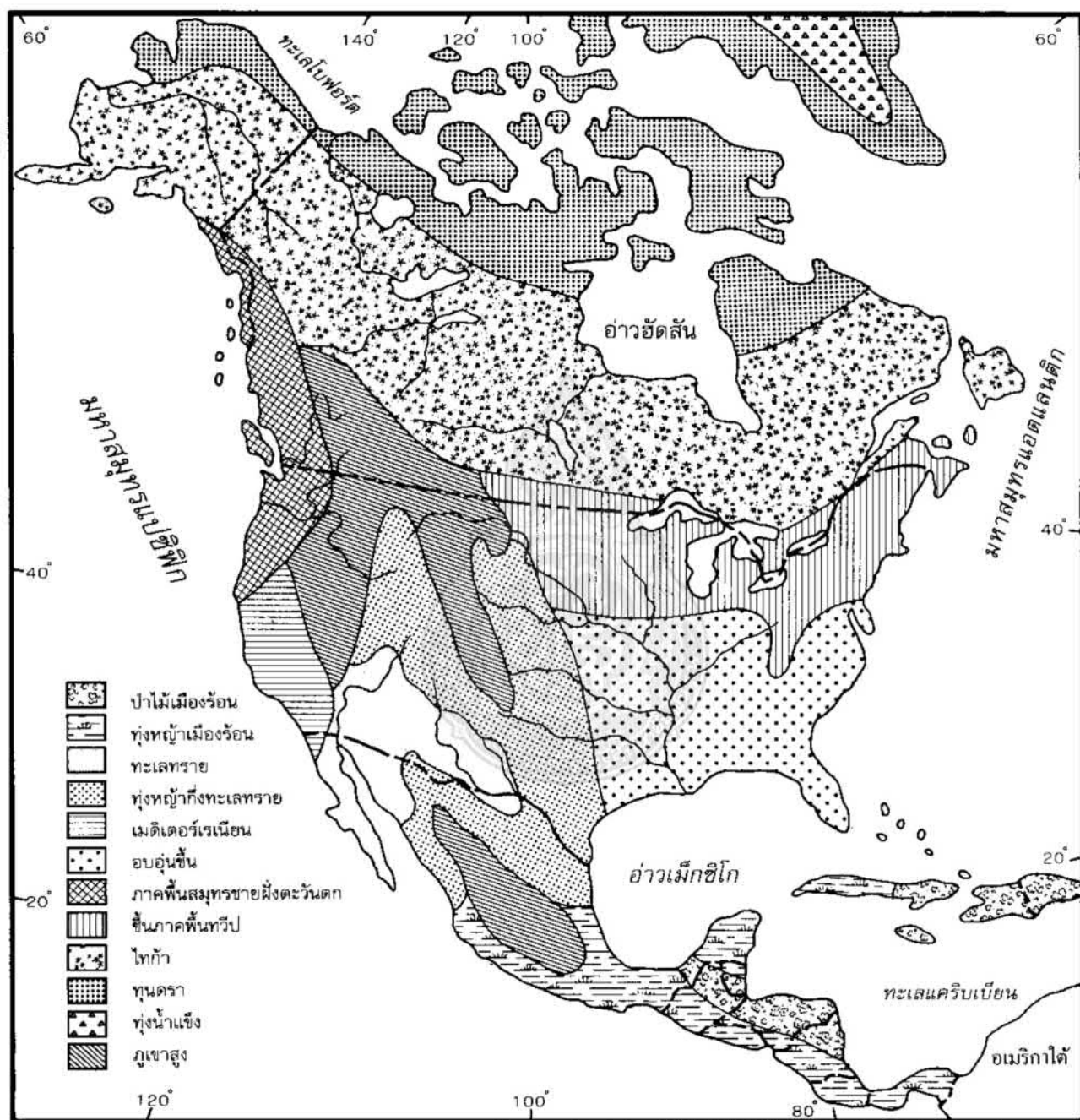
๑๑) เขตภูมิอากาศทุ่งน้ำแข็ง มีอุณหภูมิต่ำกว่าจุดเยือกแข็งทุกเดือน ไม่มีพืชขึ้น ได้แก่ บริเวณกลางเกาะกรีนแลนด์

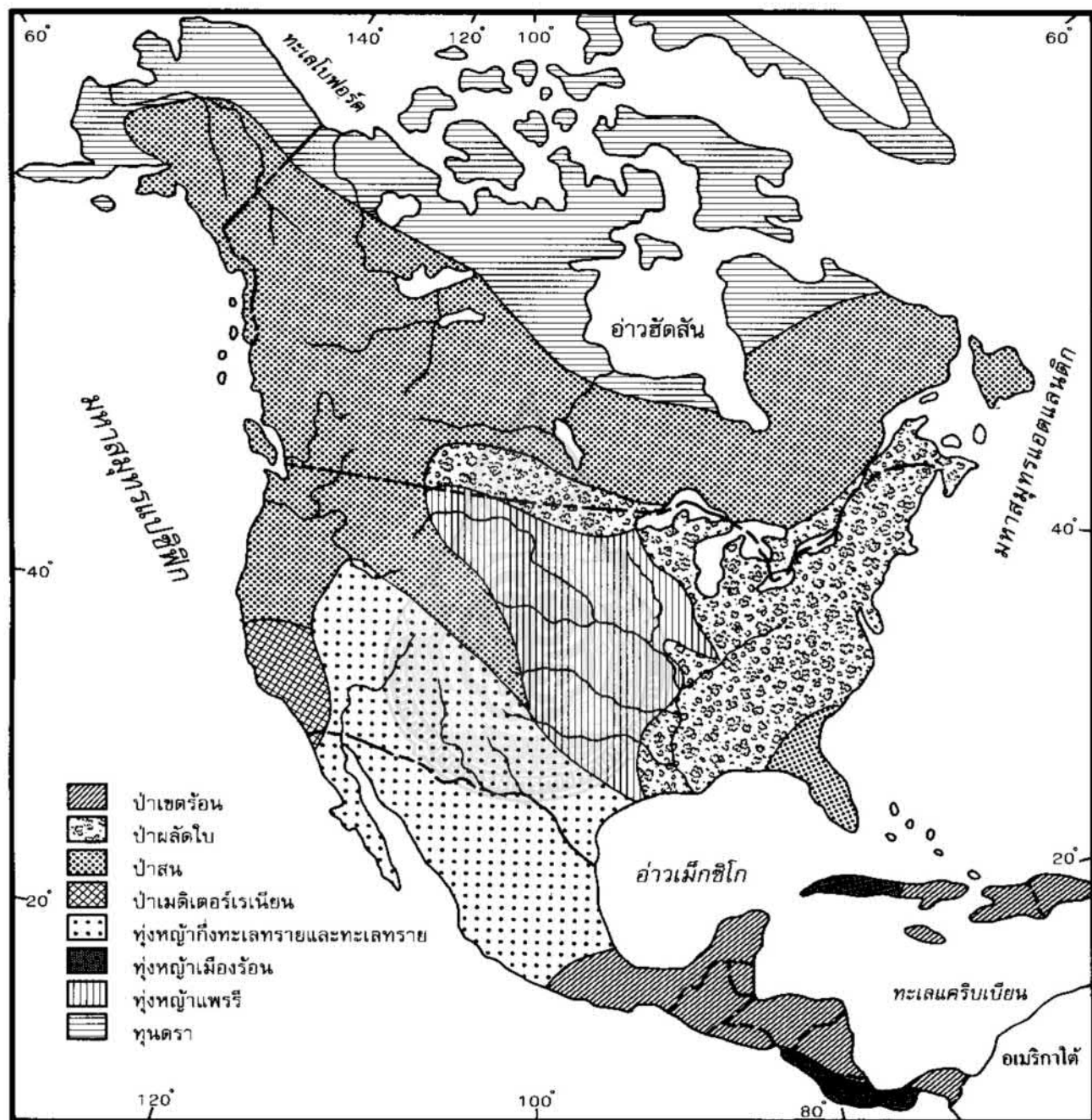
การเดินทางโดยการลากเลื่อนบนเกาะกรีนแลนด์ ซึ่งมีลักษณะอากาศแบบทุ่งน้ำแข็ง

ชาวเอสกิโมอาศัยอยู่ในบริเวณตอนเหนือของแคนาดา ซึ่งเป็นเขตอากาศทุ่งน้ำแข็ง มีอาชีพล่าสัตว์น้ำ เช่น ปลาวอพ แมวน้ำ เป็นต้น

เขตภูมิอากาศในทวีปอเมริกาเหนือ

เขตพืชพรรณธรรมชาติในทวีปอเมริกาเหนือ

ชาวเอสกีโมล่าแมวน้ำ เพื่อการยังชีพ

๑๒) เขตภูมิอากาศภูเขาสูง อุณหภูมิจะเปลี่ยนแปลงตามความสูงของพื้นที่ พื้นที่ยิ่งสูงอุณหภูมียิ่งลดต่ำ พืชพรรณธรรมชาติแตกต่างกันตามความสูงของพื้นที่ ได้แก่ บริเวณภูเขาสูงทางตะวันตก

จากลักษณะภูมิประเทศของทวีปอเมริกาเหนือที่เป็นที่ราบลุ่มน้ำบริเวณตอนกลางของทวีป และมีเทือกเขาทางทิศตะวันตกและทางทิศตะวันออกขนานไปแนวเหนือใต้ขนานกับชายฝั่งมหาสมุทร ทำให้ความชุ่มชื้นจากมหาสมุทรถูกสกัดกั้น โดยเฉพาะเทือกเขาฝั่งตะวันตกซึ่งสูงกว่าเทือกเขาฝั่งตะวันออกมาก ความชุ่มชื้นจากมหาสมุทรไม่สามารถแผ่ข้ามเทือกเขาได้ ทำให้ที่ราบหลังเขามีความแห้งแล้ง ส่วนเทือกเขาฝั่งตะวันออกมีระดับต่ำกว่ามาก ความชุ่มชื้นจากมหาสมุทรสามารถแผ่ข้ามเทือกเขาเข้าสู่ที่ราบภาคกลางที่กว้างใหญ่ของอเมริกาได้ ทำให้พื้นที่บริเวณนี้กลายเป็นเขตเกษตรกรรมที่สำคัญแห่งหนึ่งในเขตภูมิอากาศอบอุ่นของโลก

๒. สภาพเศรษฐกิจและประชากร

๒.๑ สภาพเศรษฐกิจของทวีปอเมริกาเหนือ

สภาพเศรษฐกิจของกลุ่มประเทศแองโกลอเมริกา ได้แก่ สหรัฐอเมริกาและแคนาดา มีความเจริญก้าวหน้าทางเศรษฐกิจสูงมาก เนื่องจากมีความอุดมสมบูรณ์ด้วยทรัพยากรธรรมชาติ

และประชากรมีคุณภาพ สามารถนำทรัพยากรธรรมชาติมาใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพจนก่อให้เกิดความเจริญก้าวหน้า

๑) เกษตรกรรม

ประเทศแคนาดา แคนาดาเป็นประเทศที่มีพื้นที่กว้างใหญ่ แต่พื้นที่ที่เหมาะสมกับการเกษตรมีน้อย เนื่องจากมีภูมิอากาศที่หนาวเย็นเป็นส่วนใหญ่ ประกอบกับประชากรน้อยทำให้ขาดแรงงานเกษตร อย่างไรก็ตาม แคนาดาก็เป็นประเทศผู้ผลิตอาหาร วัตถุดิบ แร่ธาตุ ให้แก่ประเทศอุตสาหกรรมมาเป็นเวลานาน สินค้าเกษตรที่สำคัญ ได้แก่ ข้าวสาลี ปลา นม เนย ผลไม้ไม้ซุง เยื่อกระดาษ ขนสัตว์

แคนาดามีพื้นที่ทำการเกษตรเพียงร้อยละ ๗ เพราะพื้นที่ส่วนใหญ่อยู่ในเขตอากาศหนาวเย็น เกษตรกรมีเพียงร้อยละ ๕ ของประชากรทั้งหมด แต่ผลผลิตสูงทำรายได้ให้ประเทศได้มาก

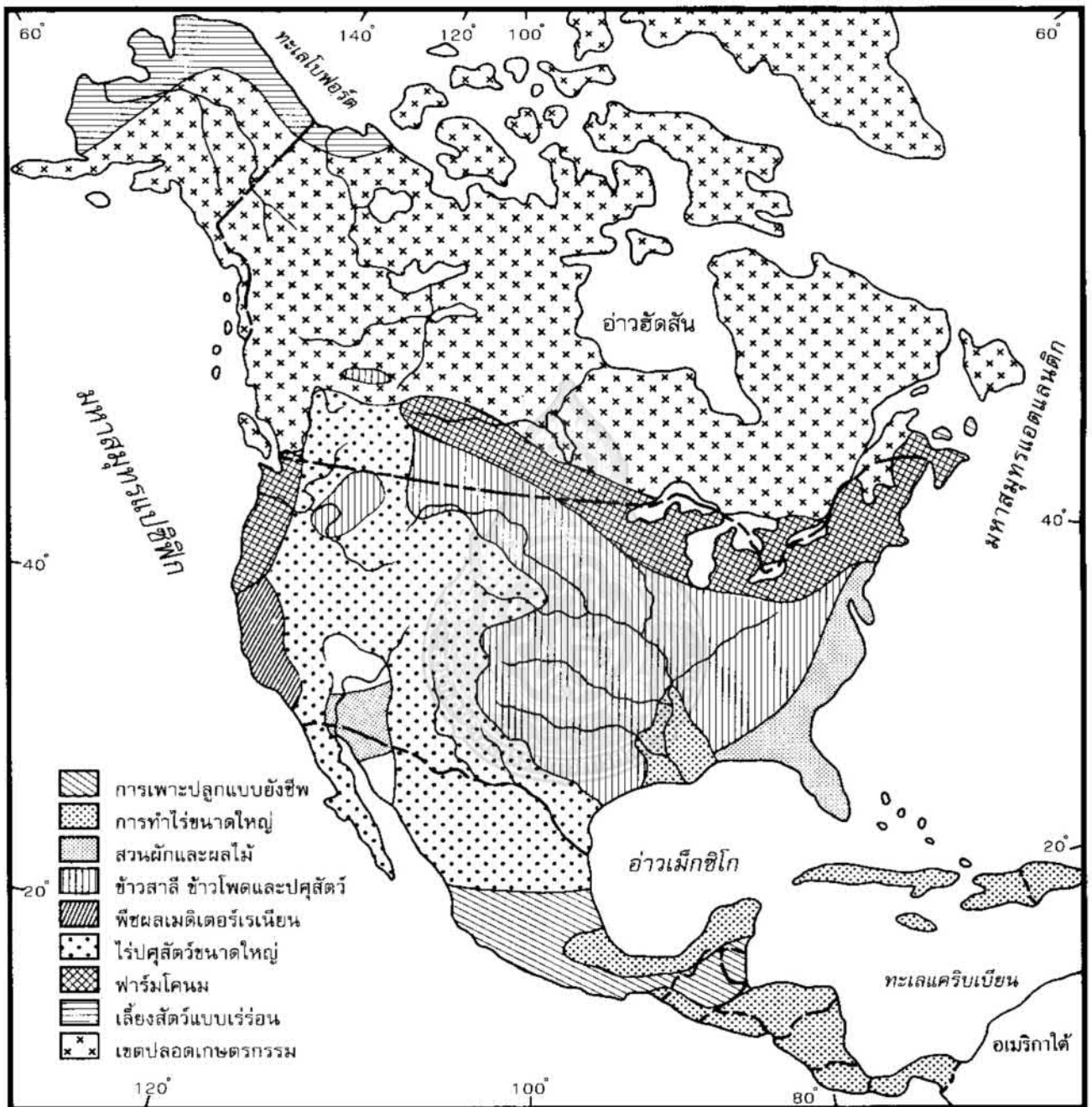
แคนาดามีการใช้เทคโนโลยีด้านการเกษตรอย่างทันสมัยและไร่นามีขนาดใหญ่ อยู่บริเวณภาคกลางตอนล่างของประเทศใกล้พรมแดนสหรัฐอเมริกา เพราะเป็นที่ราบกว้างใหญ่ ดินอุดมสมบูรณ์ มีอากาศอบอุ่นกว่าทางเหนือ และการคมนาคมสะดวก เกษตรกรนิยมปลูกพืชเป็นอย่างๆ และใช้เครื่องจักร เครื่องทุ่นแรง อย่างกว้างขวาง

เขตเกษตรกรรมที่สำคัญ ได้แก่

เขตปลูกข้าวสาลี เป็นพืชที่ปลูกมากที่สุดในแคนาดา เขตปลูกคือทุ่งหญ้าแพรรี เขตเลี้ยงโคนม โคนมชอบอากาศเย็นและชื้น มีอาหารอุดมสมบูรณ์ เขตเลี้ยงอยู่ใกล้แหล่งประชากรหนาแน่น เขตเลี้ยงที่สำคัญจึงอยู่รอบๆ ทะเลสาบเกรตเลกส์ และชายฝั่งมหาสมุทรแปซิฟิก ซึ่งมีลักษณะทางกายภาพที่เอื้อต่อการเจริญเติบโตของโคนม ในเขตเลี้ยงโคนม เกษตรกรจะปลูกพืชผักผลไม้อื่นๆ ด้วย เช่น ถั่ว หัวผักกาดหวาน ผัก ผลไม้

การเลี้ยงโค ใกล้ทะเลสาบเกรตเลกส์ในแคนาดา

เขตเกษตรกรรมในทวีปอเมริกาเหนือ

การประมงของแคนาดา มีน่านน้ำที่อุดมสมบูรณ์ด้วยสัตว์น้ำทั้งฝั่งมหาสมุทรแอตแลนติกและแปซิฟิก เนื่องจากเป็นเขตน้ำตื้น ชายฝั่งเว้าแหว่ง มีกระแสน้ำไหลผ่าน โดยเฉพาะบริเวณแกรนด์แบงค์ (Grand Bank) ซึ่งอยู่ชายฝั่งตะวันออกเฉียงเหนือของเกาะนิวฟันด์แลนด์ เป็นเขตปลาชุมชุมที่สุดในโลก เพราะมีกระแสน้ำอุ่นกัลฟ์สตรีม พบกับกระแสน้ำเย็นแลบราดอร์

ประเทศสหรัฐอเมริกา สหรัฐฯ มีพื้นที่ทำการเกษตรกรรมได้มากกว่าแคนาดา เพราะมีเขตอากาศอบอุ่นชุ่มชื้น และมีที่ราบลุ่มแม่น้ำที่อุดมสมบูรณ์เป็นบริเวณกว้างขวางกว่า นอกจากนี้ยังมีทรัพยากรดินที่อุดมสมบูรณ์ และฤดูกาลเพาะปลูกยาวนานกว่าแคนาดา ตลอดจนมีแรงงานเกษตรมากกว่าอีกด้วย

เกษตรกรรมของสหรัฐอเมริกานิยมปลูกพืชเป็นอย่างๆ และปลูกในพื้นที่ขนาดใหญ่ ใช้เครื่องทุ่นแรงและเทคโนโลยีทางการเกษตรที่ทันสมัย ปัจจุบันไร่นาขนาดใหญ่มีจำนวนน้อยลง เนื่องจากการเพิ่มของประชากรและการขยายตัวด้านอุตสาหกรรม

เขตเกษตรกรรมทางภาคตะวันออก ไร่นาจะมีขนาดเล็กลง เพราะประชากรหนาแน่น มีการทำการเกษตรแบบไร้ผลสม

การใช้เครื่องจักร เครื่องทุ่นแรง ในการทำการเกษตรในสหรัฐอเมริกา

การประมงของสหรัฐอเมริกา ชายฝั่งตะวันตกเป็นแหล่งของปลาแซลมอนและปลาทูน่า ชายฝั่งตะวันออกเป็นแหล่งของปลาคอด ชายฝั่งอ่าวเม็กซิโกเป็นน่านน้ำเขตร้อน จึงอุดมด้วยกุ้ง หอยนางรม ฟองน้ำ และปลาเขตร้อน

๒) อุตสาหกรรม เจริญก้าวหน้ามาก สหรัฐอเมริกาเป็นประเทศผู้นำในการผลิตสินค้าอุตสาหกรรมเกือบทุกประเภท และส่งเป็นสินค้าออกได้เป็นจำนวนมาก

ปัจจัยที่ส่งเสริมการอุตสาหกรรมในแองโกลอเมริกา คือ

๑. แองโกลอเมริกามีพื้นที่กว้างใหญ่ สามารถผลิตพืชผลป้อนโรงงานอุตสาหกรรมได้มาก

๒. อุดมสมบูรณ์ด้วยแร่ธาตุและพลังงาน

๓. มีแหล่งไฟฟ้าพลังน้ำจำนวนมาก โดยเฉพาะแม่น้ำทางตอนเหนือและตะวันตกของประเทศ

๔. ประชากรมีคุณภาพ มีการศึกษาดี และสามารถใช้ทรัพยากรธรรมชาติใช้เทคโนโลยีได้อย่างมีประสิทธิภาพ

๕. เส้นทางคมนาคมขนส่งสะดวก

๖. มีตลาดการค้ากว้างขวางทั่วโลก

อุตสาหกรรมในประเทศแคนาดา เนื่องจากแคนาดามีความอุดมสมบูรณ์ด้วยวัตถุดิบและพลังงาน ได้แก่ เหล็ก นิกเกิล ทองแดง เงิน ทองคำ น้ำมัน ถ่านหิน ก๊าซธรรมชาติ ยูเรเนียม เรเดียม แคนาดาจึงสามารถส่งสินค้าอุตสาหกรรมออกต่างประเทศได้จำนวนมาก เช่น เครื่องจักร ยานพาหนะ เหล็กกล้า เครื่องบิน ปู่ย ผ้า

แหล่งแร่ธาตุสำคัญของแคนาดา

เหล็ก พบมากในเขตแลบราดอร์ และเกาะนิวฟันด์แลนด์

ถ่านหิน คุณภาพดี พบในเขตที่ราบภาคกลาง

น้ำมัน และก๊าซธรรมชาติ พบในเขตที่ราบภาคกลาง

นิกเกิล ทองแดง เงิน ทองคำ ยูเรเนียม เรเดียม พบมากบริเวณที่ราบ

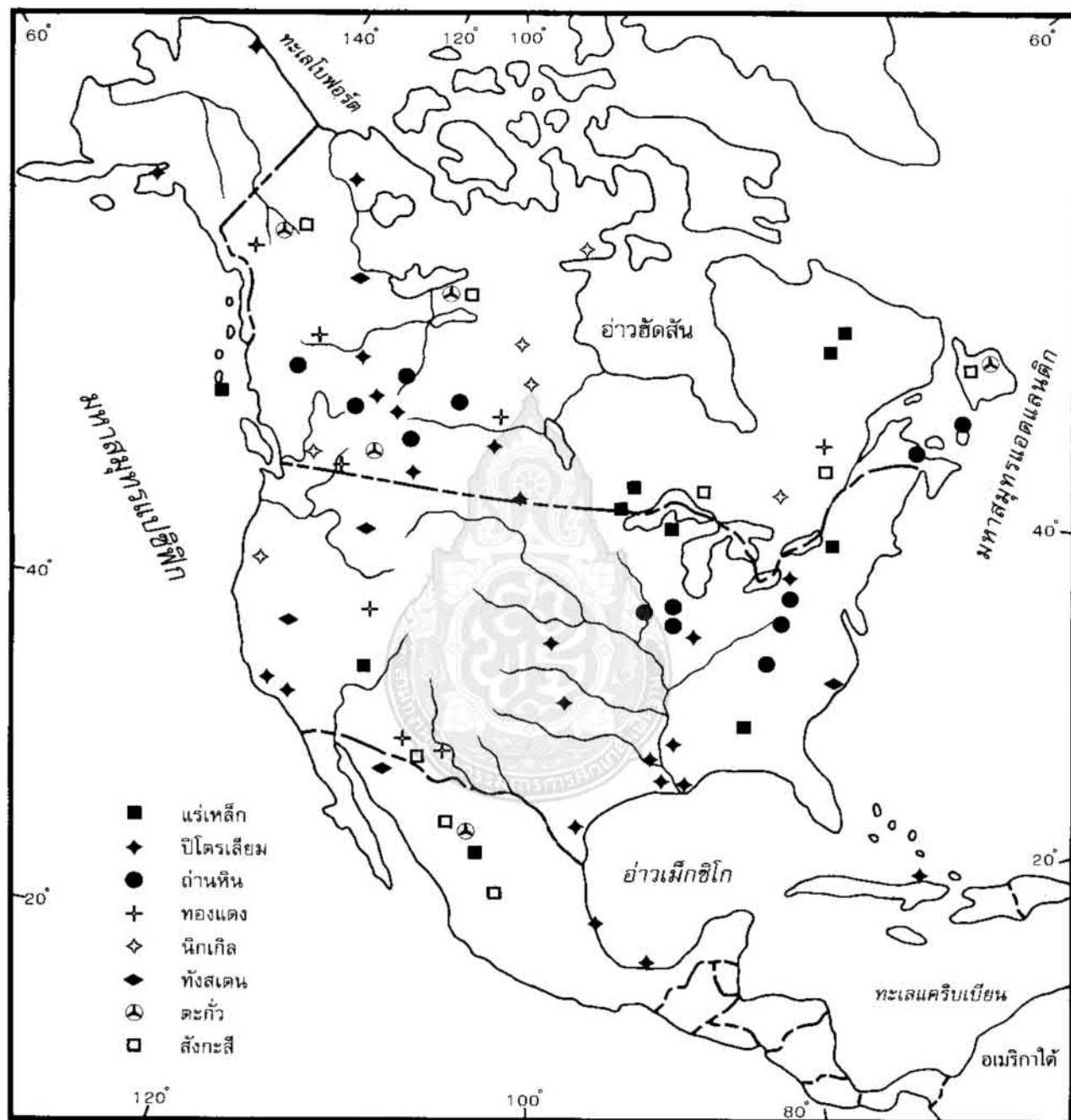
รอบอ่าวฮัดสัน

เขตอุตสาหกรรมที่สำคัญของแคนาดา ได้แก่

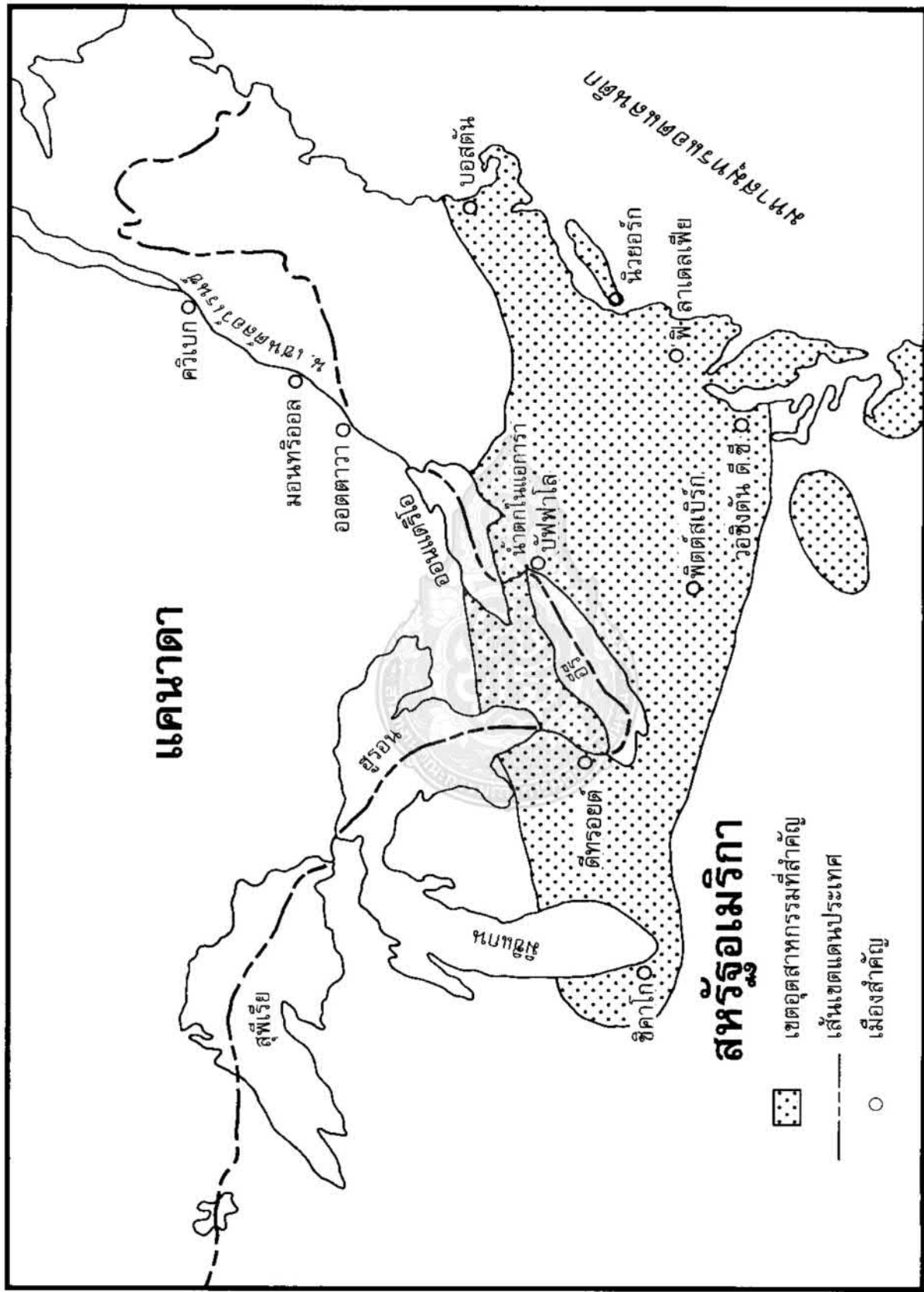
๑. บริเวณทะเลสาบเกรตเลกส์ และที่ราบลุ่มแม่น้ำเซนต์ลอว์เรนซ์ เป็นเขตอุตสาหกรรมใหญ่ที่สุดของแคนาดา เมืองสำคัญบริเวณนี้ได้แก่ มอนทรีออล โตรอนโต อุตสาหกรรมสำคัญได้แก่ การผลิตเยื่อกระดาษ เหล็กกล้า รถยนต์ เครื่องจักร เครื่องอะลูมิเนียม ทอผ้า

๒. เขตทุ่งหญ้าแพรรี เมืองสำคัญบริเวณนี้ได้แก่ วินนิเปก เอ็ดมันตัน อุตสาหกรรมสำคัญได้แก่ แป้งสาลี เบียร์ การฟอกหนัง เนื้อสัตว์

๓. ชายฝั่งมหาสมุทรแอตแลนติก เมืองสำคัญได้แก่ แฮลิแฟกซ์ เซนต์จอห์น อุตสาหกรรมสำคัญได้แก่ ต่อเรือ กลั่นน้ำมัน เครื่องบิน อาหารกระป๋อง

แหล่งแร่ต่างๆในทวีปอเมริกาเหนือ

เมืองสำคัญในย่านอุตสาหกรรมลุ่มแม่น้ำเซนต์ลอว์เรนซ์ ชายฝั่งทะเลสาบเกรตเลกส์และชายฝั่งแอตแลนติก

๔. ชายฝั่งมหาสมุทรแปซิฟิก เมืองสำคัญได้แก่ แวนคูเวอร์ อุตสาหกรรมสำคัญได้แก่ เยื่อกระดาษ อาหารกระป๋อง ต่อเรือ กลั่นน้ำมัน

เมืองแวนคูเวอร์ เป็นเมืองท่าและเมืองอุตสาหกรรมของประเทศแคนาดา

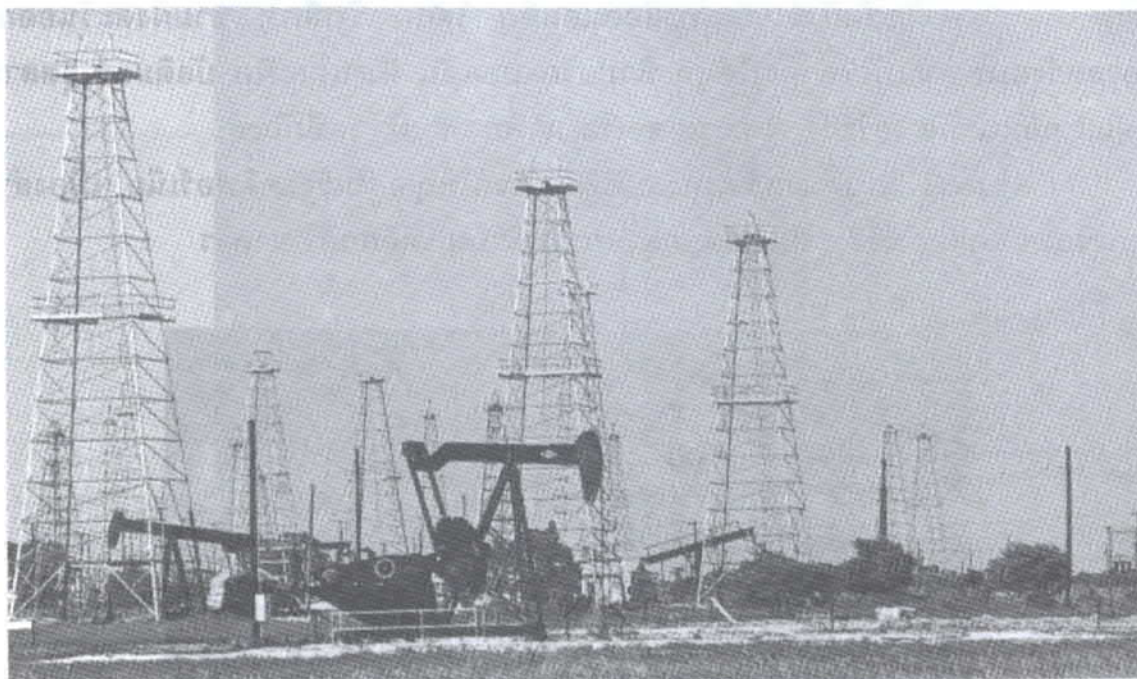
อุตสาหกรรมในสหรัฐอเมริกา สหรัฐอเมริกาจัดเป็นประเทศที่เจริญก้าวหน้าด้านอุตสาหกรรมมากที่สุดในโลก โดยเฉพาะอุตสาหกรรมหนัก เพราะอุดมสมบูรณ์ด้วยทรัพยากรธรรมชาติ ได้แก่ เหล็ก ถ่านหิน ทองคำ ทองแดง น้ำมัน ก๊าซธรรมชาติ กำมะถัน และมีไฟฟ้าพลังน้ำมากทั้งในเขตเทือกเขาทางตะวันตกและเทือกเขาทางตะวันออก

แหล่งแร่ธาตุที่สำคัญของสหรัฐอเมริกา

เหล็ก ไกล่ชายฝั่งทะเลสาบซูพีเรีย ในรัฐมินนิโซตา มีปริมาณมากที่สุดในประเทศ
ถ่านหิน คุณภาพดี พบมากที่สุด ในเขตเทือกเขาแอปพาเลเชียน

ทองแดง รัฐยูทาห์ เป็นแหล่งทองแดงขนาดใหญ่มากของโลก

น้ำมันและก๊าซธรรมชาติ พบมากบริเวณที่ราบภาคกลาง โดยเฉพาะในรัฐเท็กซัส และชายฝั่งอ่าวเม็กซิโก

บ่อน้ำมันในรัฐเท็กซัส สหรัฐอเมริกา

กัมมะถัน รัฐเท็กซัส เป็นแหล่งกัมมะถันที่สำคัญของโลกเขตหนึ่ง
เขตอุตสาหกรรมที่สำคัญของสหรัฐอเมริกา

๑. บริเวณทะเลสาบเกรตเลกส์ เมืองสำคัญ ได้แก่ ชิคาโก ดีทรอยต์ คลิฟแลนด์
พิตต์สเบิร์ก บัฟฟาโล เป็นเขตอุตสาหกรรมผลิตเหล็ก เหล็กกล้า รถยนต์ เครื่องจักร เคมีภัณฑ์

เมืองคลิฟแลนด์ รัฐโอไฮโอ เป็นเมืองอุตสาหกรรมชายฝั่งเกรตเลกส์

๒. ชายฝั่งมหาสมุทรแอตแลนติก ได้แก่ รัฐเล็กๆ ชายฝั่งตะวันออกเฉียงเหนือของสหรัฐอเมริกา เมืองสำคัญได้แก่ นิวยอร์ก บอสตัน ฟิลาเดลเฟีย บัลติมอร์ อุตสาหกรรมสำคัญได้แก่ กลั่นน้ำมัน เครื่องจักร อาวุธ ต่อเรือ นาฬิกา ทอผ้า เคมีภัณฑ์

๓. ชายฝั่งมหาสมุทรแปซิฟิก ส่วนใหญ่อยู่ในรัฐแคลิฟอร์เนีย เมืองสำคัญคือ ซานฟรานซิสโก ลอสแอนเจลิส เป็นเขตอุตสาหกรรมน้ำมัน เหล็กกล้า อาหาร

เมืองซานฟรานซิสโก เป็นเมืองอุตสาหกรรมชายฝั่งแปซิฟิก ของสหรัฐอเมริกา

สภาพเศรษฐกิจของกลุ่มประเทศละตินอเมริกา กลุ่มประเทศละตินอเมริกา ได้แก่ ประเทศเม็กซิโก อเมริกากลาง และหมู่เกาะอินดิสตะวันตก

๑) เกษตรกรรม เกษตรกรมีไร่นาต่างกัน เกษตรกรที่มีฐานะดี ไร่นาจะมีขนาดใหญ่ แต่เกษตรกรที่ยากจนไร่นาจะมีขนาดเล็ก ทำการเพาะปลูกแบบยังชีพ พืชที่ปลูกแบบไร่ การค้าขนาดใหญ่ ได้แก่ อ้อย ถั่วลิสง โกโก้ ป่านครนารายณ์ ยาสูบ พืชที่ปลูกแบบยังชีพ ได้แก่ ข้าวโพด มันสำปะหลัง มันเทศ

๒) อุตสาหกรรม

เม็กซิโก หลังสงครามโลกครั้งที่ ๒ มีการส่งเสริมอุตสาหกรรมมากขึ้น ชาวสหรัฐอเมริกาเข้าไปลงทุนด้านอุตสาหกรรมกันมาก อุตสาหกรรมสำคัญได้แก่ กลั่นน้ำมัน เหล็กกล้า ปู่เคมี เบียร์ น้ำตาล

การปลูกกาแฟในประเทศกัวเตมาลา

อเมริกากลาง และหมู่เกาะอินดิสตะวันตก มีอุตสาหกรรมน้อยมากส่วนใหญ่เป็นอุตสาหกรรมที่เกิดจากผลผลิตเกษตร ได้แก่ เหล้ารัม น้ำตาล บุหรี่ชิการ์

๒.๒ ประชากรของทวีปอเมริกาเหนือ

จำนวนประชากร ทวีปอเมริกาเหนือมีประชากรรวมทั้งสิ้นประมาณ ๔๖๕ ล้านคน (สถิติจาก The World Almanac, 1999.)

จำนวนประชากรของสหรัฐอเมริกา ประมาณ ๒๗๐ ล้านคน

จำนวนประชากรของแคนาดา ประมาณ ๓๐ ล้านคน

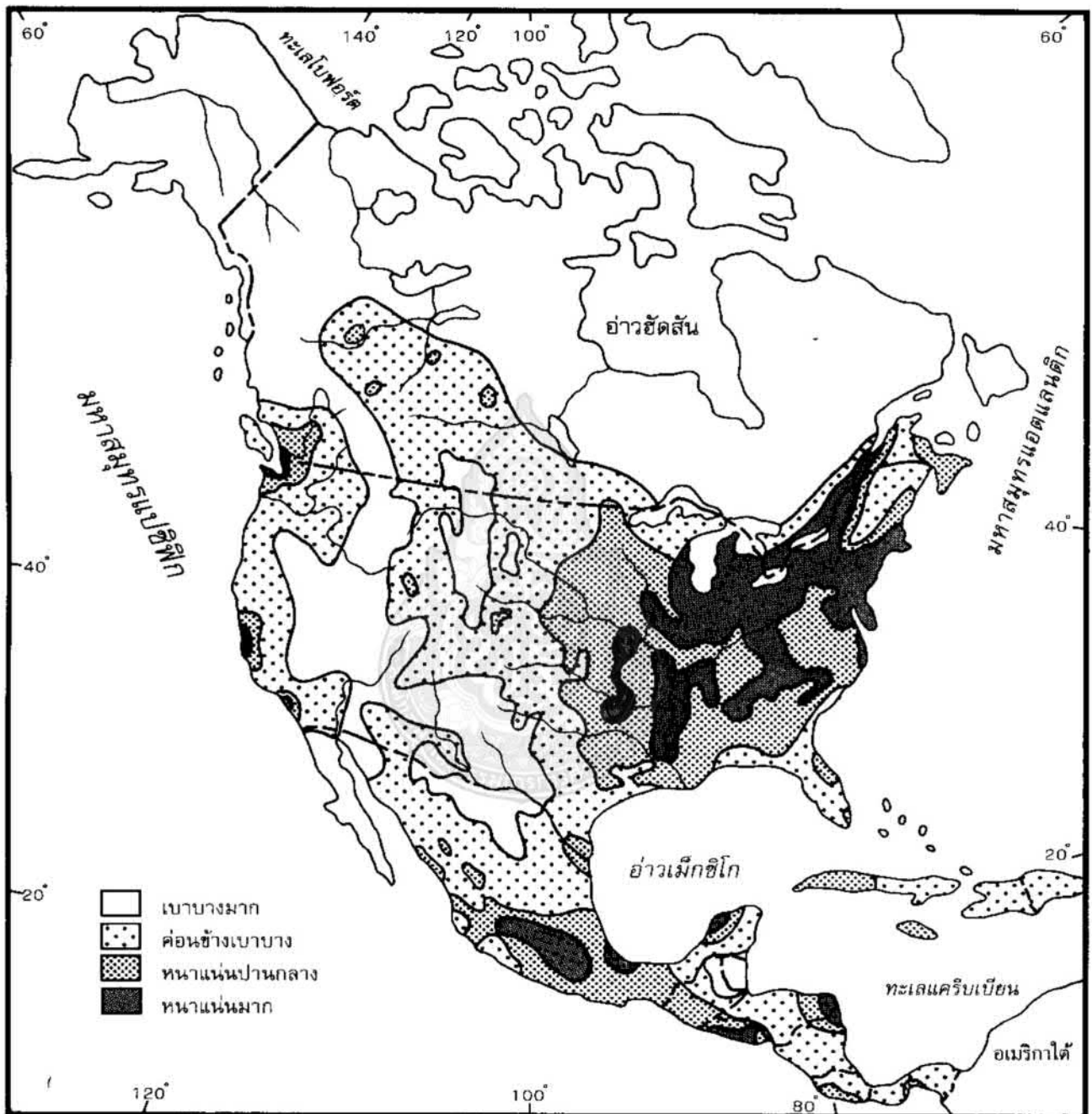
จำนวนประชากรของเม็กซิโก ประมาณ ๙๙ ล้านคน

จำนวนประชากรของกลุ่มประเทศอเมริกากลาง ประมาณ ๓๔ ล้านคน

จำนวนประชากรของกลุ่มประเทศหมู่เกาะอินดิสตะวันตก ประมาณ ๓๒ ล้านคน

ความหนาแน่นของประชากร โดยเฉลี่ยทั้งทวีปอเมริกาเหนือ มีประมาณ ๔๖ คนต่อ ๑ ตารางกิโลเมตร แคนาดาเป็นประเทศที่มีขนาดใหญ่ที่สุดของทวีป แต่ประชากรเบาบางที่สุดเนื่องจากมีภูมิอากาศที่หนาวเย็น

การกระจายประชากร ภาคตะวันออกของทวีปจะมีประชากรอยู่หนาแน่นกว่าภาคตะวันตก เพราะภาคตะวันออกมีที่ราบที่อุดมสมบูรณ์เป็นบริเวณกว้างและอากาศอบอุ่นชื้นกว่าภาคตะวันตก ส่วนบริเวณชายฝั่งตะวันตก มีประชากรอยู่หนาแน่น กระจายเป็นหย่อมๆ ตามเมืองใหญ่ชายฝั่งตะวันตกได้แก่ ลอสแอนเจลิส ซานฟรานซิสโก แวนคูเวอร์

ความหนาแน่นของประชากรในทวีปอเมริกาเหนือ

ชื่อประเทศ เมืองหลวง เนื้อที่ และจำนวนประชากรของทวีปอเมริกาเหนือ

ชื่อประเทศ	เมืองหลวง	เนื้อที่ (ตารางกิโลเมตร)	ประชากร (ล้านคน)
แคนาดา	ออตตาวา	๙,๙๗๖,๑๒๘	๓๐.๖
สหรัฐอเมริกา	วอชิงตัน ดี.ซี	๙,๑๗๑,๐๓๒	๒๗๐.๓
เม็กซิโก : สหรัฐเม็กซิโก	เม็กซิโกซิตี	๑,๙๗๒,๕๔๗	๙๘.๕
อเมริกากลาง			
กัวเตมาลา : สาธารณรัฐกัวเตมาลา	กัวเตมาลาซิตี	๑๐๘,๘๘๙	๑๑.๖
เบลีซ	เบลโมแพน	๒๒,๙๖๕	๐.๒
ฮอนดูรัส : สาธารณรัฐฮอนดูรัส	เตกูซิกัลปา	๑๑๒,๐๘๘	๕.๙
เอลซัลวาดอร์ : สาธารณรัฐเอลซัลวาดอร์	ซานซัลวาดอร์	๒๑,๓๙๓	๕.๘
นิการากัว : สาธารณรัฐนิการากัว	มานากัว	๑๓๐,๐๐๐	๔.๘
คอสตาริกา : สาธารณรัฐคอสตาริกา	ซานโฮเซ	๕๐,๗๐๐	๓.๕
ปานามา : สาธารณรัฐปานามา	ปานามาซิตี	๗๕,๖๕๐	๒.๘
หมู่เกาะอินดีสตะวันตก			
คิวบา : สาธารณรัฐคิวบา	ฮาวานา	๑๑๔,๕๒๔	๑๑.๑
เฮติ : สาธารณรัฐเฮติ	ปอร์โตแปรงซ์	๒๗,๗๕๐	๗.๕
สาธารณรัฐโดมินิกัน	ซานโตโดมิงโก	๔๘,๗๓๔	๘.๓
จาเมกา	คิงส์ตัน	๑๐,๙๖๒	๒.๖
โดมินีกา : เครือรัฐโดมินีกา	โรโซ	๗๕๔	๐.๒
แอนติกาและบาร์บูดา	เซนต์จอนส์	๔๔๓	๐.๖
บาร์เบโดส	บริดจ์ทาวน์	๔๓๑	๐.๓
เซนต์ลูเชีย	คาสตรีส์	๖๑๖	๐.๑
เซนต์วินเซนต์และเกรนาดีนส์	คิงส์ทาวน์	๓๘๙	๐.๑
บาฮามาส : เครือรัฐบาฮามาส	นัสซอ	๑๓,๙๓๕	๐.๓
เกรเนดา	เซนต์จอร์จิส	๓๔๔	๐.๑
ตรินิแดดและโตเบโก : สาธารณรัฐตรินิแดดและโตเบโก	พอร์ท-ออฟ-สเปน	๕,๑๒๘	๑.๖
เซนต์คิตส์และเนวิส	บาสแตร์	๒๖๒	๐.๐๕

๓. ประวัติความเป็นมาของทวีปอเมริกา

ก่อนที่ทวีปอเมริกาจะมีการค้นพบโดยชาวยุโรปในตอนปลายคริสต์ศตวรรษที่ ๑๕ ซึ่งเป็นช่วงระยะเวลาที่ชาวยุโรปพากันตื่นตัวในการค้นหาเส้นทางเดินเรือไปยังทวีปเอเชีย นั้น ทวีปอเมริกาเดิมเป็นที่อยู่อาศัยของชนชาติอินเดียนเผ่าต่างๆ ซึ่งเป็นพวกเชื้อสายมองโกลอยด์มาก่อน พวกอินเดียนเหล่านี้สันนิษฐานว่าคงจะมีถิ่นฐานเดิมอยู่ในทวีปเอเชียและต่อมาได้อพยพมายังทวีปอเมริกา โดยเดินทางข้ามบริเวณช่องแคบเบริง (Bering Straik) ซึ่งในระยะนั้นยังคงติดต่อกันเป็นผืนแผ่นดินเดียวกันอยู่ พวกอินเดียนเผ่าต่างๆ เหล่านี้ ได้แยกย้ายกันตั้งถิ่นฐานกระจัดกระจายทั่วไปในทวีปอเมริกา พวกที่นับว่ามีอารยธรรมสูงสุด คือ พวกอินคา (Inca) และพวกแอซเตก (Aztec) ซึ่งอาศัยอยู่ในทวีปอเมริกาใต้

บุคคลสำคัญคนแรกที่มีบทบาทในการค้นพบทวีปอเมริกา คือ นักเดินเรือชาวอิตาลี ชื่อ คริสโตเฟอร์ โคลัมบัส (Christopher Columbus ค.ศ. 1451-ค.ศ. 1506) ซึ่งเดินเรือให้แก่สเปน โดยเดินทางข้ามมหาสมุทรแอตแลนติก ไปทางตะวันตก ใน ค.ศ. 1492 เขาได้เดินทางมาถึงบริเวณที่ปัจจุบันนี้ คือ หมู่เกาะอินดิสตะวันตก โดยเข้าใจว่าเป็นอินเดียและจีน และได้ยึดครองให้เป็นอาณานิคมของสเปน เรียกว่า ฮิสปันีโอลา (Hispaniola) หรือ สเปนน้อย โคลัมบัสไม่สามารถจะพิสูจน์ได้ว่าเป็นโลกใหม่ ดังนั้น เมื่ออเมริโก เวสปุชชี (Amerigo Vespucci ค.ศ. ๑๔๕๑-๑๔๙๒) ได้ทำการสำรวจบริเวณดังกล่าวและเขียนบันทึกรายละเอียดเกี่ยวกับการสำรวจพร้อมกับยืนยันว่าดินแดนที่โคลัมบัสพบนั้นเป็นโลกใหม่ ซึ่งมีผลทำให้นักภูมิศาสตร์ชาวเยอรมันชื่อ มาร์ติน วัลด์ซีมูลเลอร์ (Martin Waldseemuller) ตั้งชื่อทวีปนี้ว่า อเมริกา เพื่อเป็นเกียรติแก่อเมริโก เวสปุชชี การค้นพบดังกล่าว ทำให้ชาวยุโรปเริ่มรู้จักดินแดนใหม่นี้มากขึ้น และต่างพากันเดินทางเข้ามาตั้งถิ่นฐานกันอย่างแพร่หลาย

การตั้งถิ่นฐานในทวีปอเมริกาเหนือ

บริเวณที่เรียกว่าทวีปอเมริกาเหนือ ประกอบด้วย ประเทศสหรัฐอเมริกาและแคนาดา ชนชาติที่นับว่ามีบทบาทสำคัญในการตั้งถิ่นฐานหรืออาณานิคมในทวีปอเมริกา ได้แก่ ชาวยุโรป ซึ่งส่วนใหญ่ คือ อังกฤษ ฝรั่งเศส เนเธอร์แลนด์ และสวีเดน

ในบรรดาชาวยุโรปทั้งหลาย อังกฤษเป็นชนชาติที่มีบทบาทสำคัญที่สุดในการก่อตั้งประเทศสหรัฐอเมริกา ทั้งนี้ เพราะชาวอังกฤษเป็นพวกแรกที่เข้ามายึดดินแดนในทวีปอเมริกาเหนือ โดยเริ่มตั้งแต่ ค.ศ. ๑๔๙๗ เมื่อ จอห์น แคบอต ทำการสำรวจและจับจองบริเวณชายฝั่งตอนเหนือของมหาสมุทรแอตแลนติก

ต่อมา อังกฤษได้ตั้งอาณานิคมแห่งแรกที่ เวอร์จิเนีย ใน ค.ศ. ๑๖๐๗ และหลังจากนั้นก็ได้นำ

ขยายเขตยึดครองของตนออกไปอย่างกว้างขวาง จนในที่สุด มีอาณานิคมทั้งหมดรวม ๑๓ แห่ง เรียงรายอยู่บนชายฝั่งตะวันออกของทวีป ชาวอังกฤษที่พากันอพยพมาตั้งถิ่นฐานในทวีปอเมริกาเหนือนี้มีจุดประสงค์สำคัญ คือ เพื่อเสรีภาพในการนับถือศาสนาและเสรีภาพทางการเมือง มีจำนวนน้อยที่ต้องการเดินทางมาเพื่อแสวงหาโชคสลาภ และเพื่อการผจญภัย

อย่างไรก็ตาม ความมั่งคั่งของชาวอาณานิคมมิได้เป็นไปตามที่ตนคาดหวังไว้ เพราะในฐานะที่เป็นอาณานิคมของอังกฤษ ชาวอาณานิคมจึงถูกกลิดรอนสิทธิเสรีภาพต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นทางด้านการเมือง เศรษฐกิจ และสังคม

ดังนั้น ในที่สุดชาวอาณานิคมทั้ง ๑๓ แห่ง ได้ร่วมมือกันเพื่อประกาศเอกราชจากอังกฤษ เมื่อ ๔ กรกฎาคม ค.ศ. ๑๗๗๖ และได้มีการทำสงครามเพื่อประกาศอิสรภาพระหว่าง ค.ศ. ๑๗๗๖-๑๗๘๓ สงครามยุติลง โดยฝ่ายอาณานิคมเป็นฝ่ายได้รับชัยชนะ ทั้งนี้โดยอาศัยความช่วยเหลือทางด้านการทหารจากฝรั่งเศสในการต่อสู้กับอังกฤษ

หลังจากได้เอกราชและจัดระบอบการปกครองของตนตามระบอบสาธารณรัฐประชาธิปไตยแล้ว สหรัฐอเมริกาได้เริ่มดำเนินการขยายดินแดนของตนในทางทิศตะวันตก โดยอาศัยวิธีการต่างๆ หลายวิธีด้วยกัน อาทิเช่น โดยการซื้อลุ่มเขียมาจากฝรั่งเศส ใน ค.ศ. ๑๘๐๓ ซื้อฟลอริดา จากสเปน ใน ค.ศ. ๑๘๑๙ ซื้อดินแดนตอนใต้ของแคลิฟอร์เนียจากเม็กซิโก ใน ค.ศ. ๑๘๕๓ ซื้ออะแลสกา จากรัสเซีย ใน ค.ศ. ๑๘๖๗ โดยการทำสงครามกับเม็กซิโก ซึ่งผลจากชัยชนะทำให้ได้ดินแดนเพิ่มเติมมากมายทางตะวันตก คือ แคลิฟอร์เนีย เนวาดา แอริโซนา ยูทาห์ เป็นต้น และมีผลทำให้อาณาเขตของประเทศขยายมาทางตะวันตก จนจดชายฝั่งมหาสมุทรแปซิฟิก หลังจากนั้น ใน ค.ศ. ๑๘๙๘ ยังได้รวมฮาวาย เข้ามาเป็นรัฐสุดท้าย คือ รัฐที่ ๕๐ อีกด้วย

การที่สหรัฐอเมริกามีอาณาเขตกว้างขวาง ทำให้เป็นดินแดนที่อุดมสมบูรณ์ไปด้วยทรัพยากรที่มีค่า ประกอบกับมีประชากรที่มีคุณภาพจึงส่งเสริมให้เกิดการปฏิวัติอุตสาหกรรมในคริสต์ศตวรรษที่ ๑๙ และมีผลทำให้สหรัฐอเมริกากลายเป็นชาติผู้นำทางเศรษฐกิจของโลก

ความมั่งคั่งทางเศรษฐกิจ ประกอบกับความมั่นคงทางการเมือง ทำให้สหรัฐอเมริกาเริ่มขยายอิทธิพลเข้าไปในบริเวณภาคพื้นแปซิฟิก ตะวันออกไกล อเมริกากลางและละตินอเมริกา รวมทั้งประเทศต่างๆ แถบทะเลแคริบเบียน นับตั้งแต่ปลายคริสต์ศตวรรษที่ ๑๙ เป็นต้นมา รวมทั้งมีบทบาทสำคัญในการยุติสงครามโลกครั้งที่ ๑ (ค.ศ. ๑๙๑๔-๑๙๑๘) และสงครามโลกครั้งที่ ๒ (ค.ศ. ๑๙๓๙-๑๙๔๕)

นอกจากนี้ สหรัฐอเมริกายังมีบทบาทสำคัญในการพยายามที่จะเสริมสร้างสันติภาพให้เกิดขึ้นในระยะหลังสงครามโลกครั้งที่ ๑ โดยเป็นผู้เสนอให้มีการก่อตั้งองค์การสันนิบาตชาติตามข้อเสนอ ๑๔ ประการของประธานาธิบดีวูดโรว์ วิลสัน (Fourteen Points of Wilson) และมีบทบาทใน

การก่อตั้งกฎบัตรแอตแลนติก (The Atlantic Charter) ร่วมกับอังกฤษในระหว่างสงครามโลกครั้งที่ ๒ ซึ่งนับว่าเป็นพื้นฐานสำคัญในการนำไปสู่การจัดตั้งองค์การสหประชาชาติ องค์การส่งเสริมสันติภาพที่มีบทบาทสำคัญที่สุดในการแก้ปัญหาความขัดแย้งระหว่างประเทศในปัจจุบัน

จึงอาจกล่าวได้ว่า สหรัฐอเมริกาเป็นประเทศมหาอำนาจโดยแท้จริง ที่ได้รับการยอมรับจากประเทศต่างๆ ทั่วโลกในฐานะเป็นประเทศผู้นำทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคม และ การเมือง

ส่วนบริเวณที่เป็นประเทศแคนาดานั้น เดิมเคยเป็นอาณานิคมของฝรั่งเศสมาก่อน นักเดินเรือชาวฝรั่งเศสหลายคนได้มีส่วนสำคัญในการเริ่มตั้งถิ่นฐานและก่อตั้งอาณานิคมต่างๆ ในนามของฝรั่งเศสในทวีปอเมริกาเหนือ เช่น จาร์ค คาร์ติเออร์ (Jacques Cartier) ซามูเอล เดอ ชองเปลง (Samuel de Champlain) และลาซาล (La Salle) เป็นต้น เป็นที่น่าสังเกตว่าฝรั่งเศสมักจะให้ความสนใจที่จะสำรวจและยึดครองดินแดนในบริเวณลุ่มแม่น้ำเป็นหลัก เช่น ลุ่มแม่น้ำเซนต์ลอว์เรนซ์ ตั้งแต่ปากอ่าวไปจนถึงเมืองควิเบกและมอนทรีออล และลุ่มแม่น้ำมิสซิสซิปปีบริเวณลุยเซียนา ทั้งนี้เพราะจุดประสงค์ของชาวฝรั่งเศสในการเดินทางมายังฝั่งทวีปใหม่นี้เพื่อเผยแพร่ศาสนาและค้าขายขนสัตว์กับชาวพื้นเมืองอินเดียน

อังกฤษและฝรั่งเศสก็มีความขัดแย้งกันอยู่เสมอในเรื่องดินแดน ซึ่งนำไปสู่การทำสงครามระหว่างประเทศหลายครั้ง ซึ่งส่วนใหญ่ฝรั่งเศสเป็นฝ่ายแพ้ และต้องสูญเสียดินแดนในอเมริกาเหนือให้แก่อังกฤษ โดยเฉพาะแคนาดา ต่อมาใน ค.ศ. ๑๙๖๗ อังกฤษได้ให้อเอกราชแก่แคนาดา แต่อยู่ในฐานะเป็นประเทศในเครือจักรภพอังกฤษ

นอกจากอังกฤษและฝรั่งเศสแล้ว ชาวฮอลันดาก็มีบทบาทในการก่อตั้งอาณานิคมในบริเวณปากแม่น้ำฮัดสัน เรียกบริเวณของตนว่านิวเนเธอร์แลนด์ และซื้อเกาะแมนฮัตตันจากอินเดียน สร้างเมืองนิวอัมสเตอร์ดัม ซึ่งต่อมาภายหลังเปลี่ยนชื่อเป็น นิวยอร์ก โดยอังกฤษซึ่งเข้ายึดครองดินแดนของชาวฮอลันดาทั้งหมดใน ค.ศ. ๑๖๖๔

เมืองนิวยอร์กในปัจจุบัน

ส่วนสวีเดน ได้จับจองบริเวณที่เรียกว่า “นิวสวีเดน” บนฝั่งแม่น้ำเดลาแวร์ แต่ต่อมาได้ตกเป็นของฮอลันดา ใน ค.ศ. ๑๖๕๓ ก่อนที่ดินแดนของฮอลันดาจะถูกยึดครองโดยอังกฤษ

๔. สภาพสังคมและวัฒนธรรม

ทวีปอเมริกาเหนือเป็นดินแดนที่คนเชื้อชาติต่างๆ มาอยู่รวมกัน คนพื้นเมืองที่มีอยู่เดิมคือพวกอินเดียน เอสกิโม ต่อมากลุ่มคนจากทวีปอื่นได้อพยพเข้ามาจับจองตั้งถิ่นฐาน โดยประเทศสหรัฐอเมริกา แคนาดา กลายเป็นดินแดนแห่งความใฝ่ฝันของคนกลุ่มต่างๆ ที่รักอิสระเสรีภาพ ในระยะแรกๆ จะเป็นชาวอังกฤษ ฝรั่งเศส และสเปน ต่อมาจึงมีชาวยุโรปจากประเทศอื่นๆ ชาวเอเชียเข้ามาตั้งถิ่นฐาน ส่วนชาวนิโกรนั้น ชาวยุโรปนำเข้ามาเป็นแรงงานทาสในสมัยแรกๆ

การมีประชากรหลายเชื้อชาติ ทำให้ชีวิตความเป็นอยู่ วัฒนธรรมประเพณีแตกต่างกัน แต่ก็สามารถแบ่งได้เป็น ๒ เขต ใหญ่ๆ คือ

๑. เขตวัฒนธรรมแองโกลอเมริกา เป็นลักษณะวัฒนธรรมที่มีพื้นฐานมาจากยุโรปตะวันตก โดยเฉพาะอังกฤษ และฝรั่งเศส ซึ่งปรากฏชัดเจนในประเทศสหรัฐอเมริกา และแคนาดา

๒. เขตวัฒนธรรมละตินอเมริกา เป็นวัฒนธรรมที่มีพื้นฐานมาจากวัฒนธรรมสเปนผสมผสานกับวัฒนธรรมคนพื้นเมืองที่เป็นอินเดียน ซึ่งปรากฏชัดเจนในประเทศเม็กซิโก กลุ่มประเทศอเมริกากลาง และกลุ่มประเทศในหมู่เกาะอินดิสตะวันตก

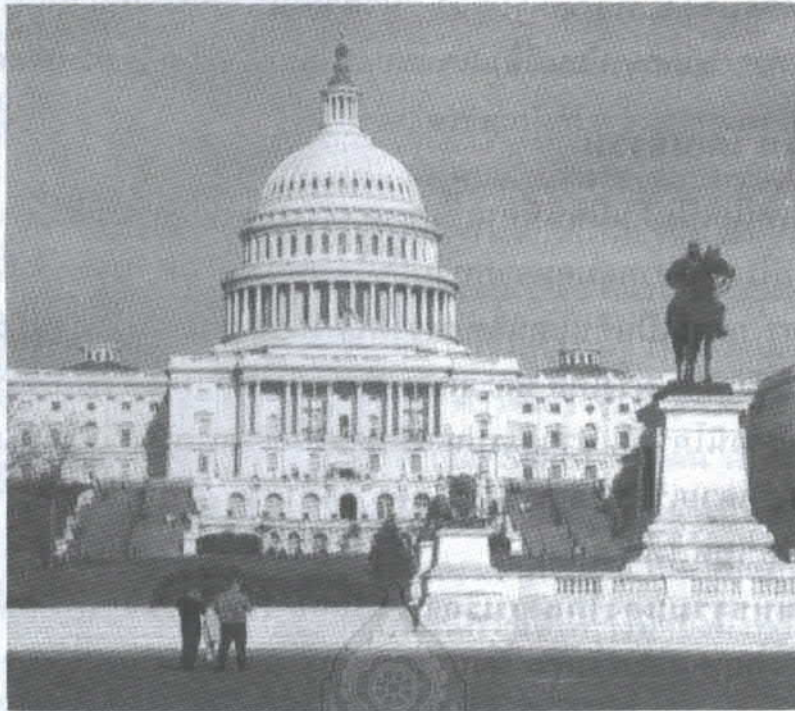
๔.๑ การปกครอง

ประเทศส่วนใหญ่ในทวีปอเมริกาเหนือ ปกครองระบอบประชาธิปไตยทั้งแบบประธานาธิบดี แบบรัฐสภา และยังมีการปกครองแบบเผด็จการ และระบอบสังคมนิยมคอมมิวนิสต์

๑. การปกครองระบอบประชาธิปไตย สหรัฐอเมริกาและแคนาดา มีการปกครองระบอบประชาธิปไตยที่มั่นคงและมีประสิทธิภาพ

สหรัฐอเมริกา ปกครองระบอบประชาธิปไตยแบบประธานาธิบดี ซึ่งเป็นแม่แบบให้แก่ประเทศต่างๆ ทั่วโลก ประธานาธิบดีทำหน้าที่ประมุขของรัฐและหัวหน้ารัฐบาลที่จะบริหารประเทศ ประธานาธิบดีมาจากการเลือกตั้ง อยู่ในตำแหน่งคราวละ ๔ ปี

รัฐธรรมนูญของสหรัฐอเมริกา ประกาศใช้เมื่อ พ.ศ. ๒๓๓๐ และไม่เคยถูกยกเลิกเลย จึงถือเป็นรัฐธรรมนูญแบบลายลักษณ์อักษรฉบับที่เก่าแก่ที่สุดในโลก สหรัฐอเมริกามีการปกครองแบบรัฐบาลรวม คือมีรัฐบาล ๒ ระดับ ได้แก่ รัฐบาลกลาง มีประธานาธิบดีเป็นประมุข มีอำนาจหน้าที่เกี่ยวกับผลประโยชน์รวมของประเทศ ส่วนรัฐบาลของแต่ละรัฐ ซึ่งมีทั้งหมด ๕๐ รัฐ มีผู้ว่าการรัฐของแต่ละรัฐเป็นประมุข มีอำนาจหน้าที่ปกครองดูแลภายในรัฐ

ตึกรัฐสภาของสหรัฐอเมริกา

แคนาดา ปกครองระบอบประชาธิปไตยแบบรัฐสภาตามแบบอย่างประเทศอังกฤษ โดยประมุขของแคนาดา คือ กษัตริย์ของอังกฤษ และมีนายกรัฐมนตรีมาจากการเลือกตั้งเป็นผู้นำฝ่ายบริหาร แคนาดาเป็นประเทศอิสระที่รวมอยู่ในเครือจักรภพอังกฤษ

แคนาดามีการปกครองแบบรัฐบาลรวม มีรัฐบาลกลางและรัฐบาลมณฑล รวม ๑๐ มณฑล

เม็กซิโก ปกครองระบอบประชาธิปไตย คล้ายแบบสหรัฐอเมริกา มีประธานาธิบดี ซึ่งมาจากการเลือกตั้งเป็นประมุข การปกครองเป็นแบบรัฐบาลรวม ทั้งหมด ๓๑ รัฐ

ประเทศอื่นๆ ในทวีปอเมริกาเหนือ ที่ปกครองระบอบประชาธิปไตย ได้แก่ คอสตาริกา เอลซัลวาดอร์ นิการากัว ฮอนดูรัส ปานามา เฮติ สาธารณรัฐโดมินิกัน เป็นต้น ประเทศเหล่านี้ปกครองระบอบประชาธิปไตย แต่มีการปฏิวัติรัฐประหารบ่อยครั้งมาก ส่วนใหญ่กลุ่มบุคคลที่ยึดอำนาจ คือ กลุ่มเผด็จการทหาร

๒. การปกครองระบอบสังคมนิยมคอมมิวนิสต์ มีเพียง ๑ ประเทศ คือ คิวบา ซึ่งปกครองระบอบนี้มาตั้งแต่ พ.ศ. ๒๕๐๒ โดยยึดแบบอย่างสังคมนิยมคอมมิวนิสต์ของยุโรปตะวันออก พรรคคอมมิวนิสต์มีอำนาจสูงสุดในการปกครองประเทศ การปกครองเป็นแบบรัฐบาลเดี่ยว ผู้ที่เปลี่ยนแปลงการปกครองคิวบามาเป็นสังคมนิยมคอมมิวนิสต์ คือ ฟิเดล คาสโตร

๔.๒ ความเป็นอยู่

๑. ความเป็นอยู่ของกลุ่มประเทศแองโกลอเมริกา ได้แก่ ประเทศแคนาดา และสหรัฐอเมริกา ซึ่งมีความเจริญก้าวหน้ามาก

ลักษณะของครอบครัว ส่วนใหญ่เป็นครอบครัวเดี่ยวหรือครอบครัวขนาดเล็ก สมาชิกในครอบครัวประกอบด้วย พ่อ แม่ ลูก การแต่งงานสร้างครอบครัว หนุ่มสาวจะมีอิสระเสรีภาพมากในการตัดสินใจ เมื่อแต่งงานแล้วจะแยกไปสร้างครอบครัวใหม่ไม่นิยมอยู่รวมกับพ่อแม่

ลักษณะที่อยู่อาศัย แตกต่างกันตามฐานะ ส่วนใหญ่เน้นความแข็งแรง ประโยชน์ใช้สอย เหมาะกับสภาพอากาศ และความสะดวกในการคมนาคม มีเครื่องอำนวยความสะดวกพร้อม

ลักษณะอาหาร แคนาดาและสหรัฐอเมริกามีความอุดมสมบูรณ์ด้วยอาหารนานาชนิด ทั้งปริมาณและคุณภาพ ให้คุณค่าทางโภชนาการเป็นอย่างดี ส่วนใหญ่รับประทานอาหารที่ปรุงง่าย และให้ประโยชน์ รสไม่จัด

๒. ความเป็นอยู่ของกลุ่มประเทศละตินอเมริกา ได้แก่ ประเทศเม็กซิโก อเมริกากลาง และหมู่เกาะอินดิสตะวันตก ซึ่งเป็นกลุ่มประเทศที่กำลังพัฒนา

ลักษณะของครอบครัว มีทั้งครอบครัวขนาดเล็กและครอบครัวขนาดใหญ่ ชาวละตินอเมริกาส่วนใหญ่นับถือศาสนาคริสต์นิกายโรมันคาทอลิกซึ่งไม่ส่งเสริมการหย่าร้าง การคุมกำเนิด และการทำแท้ง บิดามีบทบาทสำคัญในครอบครัว

ลักษณะที่อยู่อาศัย คนจนส่วนใหญ่สภาพบ้านจะเล็ก สร้างอย่างง่าย ๆ ไม่ค่อยมีเครื่องอำนวยความสะดวก มีแหล่งเสื่อมโทรม หรือแหล่งชุมชนแออัดตามเมืองใหญ่ ๆ

ลักษณะอาหาร ข้าวโพดเป็นธัญพืชหลัก อาหารส่วนใหญ่นิยมรสจัด

๔.๓ ภาษา ประชากรในทวีปอเมริกาเหนือมีหลายเชื้อชาติ ได้แก่ ชาวยุโรป เอเชีย นิโกร เอสกิโม อินเดีย เลือดผสมเมสติโซ มูแลตโต (เมสติโซ คือเลือดผสมผิวขาวกับอินเดีย มูแลตโต คือ เลือดผสมผิวขาวกับนิโกร) ทำให้ประชากรในทวีปนี้มีหลายภาษา ที่สำคัญได้แก่

ภาษาอังกฤษ เป็นภาษาราชการของประเทศแคนาดา สหรัฐอเมริกา และประเทศอื่นๆ ที่เคยเป็นอาณานิคมของอังกฤษ

ภาษาฝรั่งเศส เป็นภาษาราชการของประเทศแคนาดาอีกภาษาหนึ่ง เพราะประชากรในมณฑลควิเบก ซึ่งเป็นมณฑลใหญ่มณฑลหนึ่งและมีประชากรมาก พูดภาษาฝรั่งเศสเป็นส่วนใหญ่ เนื่องจากเคยเป็นอาณานิคมของฝรั่งเศส

ภาษาสเปน เป็นภาษาราชการของประเทศเม็กซิโกและประเทศในกลุ่มละตินอเมริกา ซึ่งเคยเป็นอาณานิคมของสเปน

๔.๔ ศาสนา ประชากรส่วนใหญ่ของทวีปอเมริกาเหนือนับถือศาสนาคริสต์ กลุ่มแองโกลอเมริกาส่วนใหญ่เป็นนิกายโปรเตสแตนต์ และกลุ่มละตินอเมริกาส่วนใหญ่เป็นนิกายโรมันคาทอลิก

๔.๕ ประเพณี

๑. ประเพณีทางศาสนา เนื่องจากประชากรส่วนใหญ่ของทวีปนับถือศาสนาคริสต์ ประเพณีส่วนใหญ่จึงคล้ายคลึงกัน ประเพณีที่สำคัญ ได้แก่

๑.๑ ประเพณีในการประกอบพิธีกรรมต่างๆ เช่น พิธีชำระล้างบาปสำหรับทารกแรกเกิด เพื่อลบล้างบาปที่ติดตัวมาแต่เกิด พิธีรับศีลมหาสนิท เป็นพิธีระลึกถึงการเสด็จลงมาไถ่บาปของพระเยซูเพื่อมวลมนุษย

๑.๒ ประเพณีการฉลองวันคริสต์มาส ซึ่งตรงกับวันที่ ๒๕ ธันวาคมของทุกปี เป็นวันประสูติของพระเยซู ชาวคริสต์ทั่วโลกจะเฉลิมฉลองเพื่อระลึกถึงความรัก ความเมตตาของพระเจ้าที่ได้ทรงส่งพระบุตร (พระเยซู) ของพระองค์ลงมาเพื่อไถ่บาปให้แก่ชาวโลก การเฉลิมฉลองวันคริสต์มาส ถือเป็นเทศกาลแห่งความสุขที่ได้จำกัดเฉพาะวันที่ ๒๕ ธันวาคม เท่านั้น แต่จะมีการเฉลิมฉลองกันทั้งเดือนธันวาคม ซึ่งเป็นเทศกาลที่ชาวคริสต์ทุกคนรอคอย

๒. ประเพณีทางสังคม

๒.๑ กลุ่มแองโกลอเมริกา ยึดถือเรื่องการศึกษาว่าเป็นหนทางที่จะยกระดับมาตรฐานสติปัญญา ความสามารถของมนุษย์ให้สูงขึ้น สามารถประกอบอาชีพได้ดีขึ้น ทำให้เกิดความมั่นคงในชีวิต นอกจากนี้ชาวอเมริกันและแคนาเดียนมีค่านิยมที่ยกย่องผู้ประสบความสำเร็จในการสร้างตนเองมากกว่าที่จะยกย่องผู้ที่มีมาจากระกูลร่ำรวย หรือมาจากระกูลคนชั้นสูง ยกย่องคนประพฤติดี ผู้ที่มีความสามารถในด้านต่างๆ ที่เป็นประโยชน์ต่อสังคม หรือผู้ที่ยากจนแต่มานะพยายามสร้างตนเองจนประสบความสำเร็จ เป็นเศรษฐกิจจะได้รับการยกย่อง ฉะนั้นเด็กๆ จะได้รับการอบรมสั่งสอนให้รู้จักช่วยตนเอง พึ่งตนเอง ขวนขวายทำงาน ทำแม่ในขณะที่กำลังเรียนหนังสืออยู่โดยไม่มีการดูถูกรังเกียจกัน ขอให้งานที่ทำนั้นเป็นงานสุจริต

๒.๒ กลุ่มละตินอเมริกา ให้ความสำคัญแก่ชนชั้นสูง ผู้มีฐานะร่ำรวย เจ้าของที่ดิน หรือผู้สืบเชื้อสายมาจากตระกูลใหญ่ๆ ยังคงมีความแตกต่างระหว่างชนชั้น โอกาสของคนยากจนที่จะต่อสู้เพื่อก้าวสู่ความร่ำรวยหรือความสำเร็จในชีวิต จึงมีน้อยกว่าในแองโกลอเมริกา

กิจกรรมเสนอแนะ

๑. ให้นักเรียนศึกษาแผนที่ทวีปอเมริกาเหนือที่แสดงลักษณะภูมิประเทศ ในด้านที่ตั้ง ละเอียด จุด ลองจิจูด อาณาเขต เทือกเขา แม่น้ำสำคัญ ๆ และบริเวณที่ราบ รวมทั้งประเทศต่าง ๆ ในทวีปอเมริกาเหนือ แล้วนำมาเขียนลงในแผนที่โครงร่างของทวีปอเมริกาเหนือ

๒. ให้นักเรียนร่วมกันอภิปรายความสัมพันธ์ระหว่างที่ตั้ง อาณาเขต ลักษณะภูมิประเทศและปัจจัยอื่น ๆ ที่มีอิทธิพลต่อภูมิอากาศของทวีปอเมริกาเหนือ แล้วร่วมกันศึกษาลักษณะภูมิอากาศจากแผนที่แสดงลักษณะภูมิอากาศ แล้วสรุปถึงลักษณะภูมิอากาศของทวีปอเมริกาเหนือ และการกระจายของประชากร

๓. ให้นักเรียนแบ่งกลุ่มศึกษาค้นคว้าลักษณะทางกายภาพ สภาพทางสังคม วัฒนธรรมของทวีปอเมริกาเหนือ ได้แก่ ประเทศแคนาดา สหรัฐอเมริกา และกลุ่มละตินอเมริกา โดยวิเคราะห์ถึงความสัมพันธ์ระหว่างทรัพยากรธรรมชาติ การกระจายประชากร และปัจจัยอื่น ๆ กับความเจริญก้าวหน้าทางเศรษฐกิจ สังคมวัฒนธรรม ของแคนาดา สหรัฐอเมริกา และกลุ่มละตินอเมริกา แล้วนำมารายงานและจัดนิทรรศการผลการศึกษาค้นคว้าในชั้นเรียน

๔. ให้นักเรียนร่วมกันอภิปรายเปรียบเทียบความเจริญก้าวหน้าทางด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม ระหว่างกลุ่มแองโกลอเมริกาและละตินอเมริกา

๕. ให้นักเรียนอภิปรายถึงอิทธิพลของประเทศต่าง ๆ ในทวีปอเมริกาเหนือที่มีต่อโลก ประเทศไทย และตัวนักเรียนเองในด้านต่าง ๆ แล้วร่วมกันสรุปถึงผลกระทบที่เกิดขึ้น

คำถาม

๑. ปัจจัยใดบ้างที่ทำให้ทวีปอเมริกาเหนือมีเขตภูมิอากาศทุกชนิดในโลก และเหตุใดซีกตะวันออกของทวีปจึงมีประชากรอาศัยหนาแน่นกว่าซีกตะวันตกของทวีป

๒. กลุ่มประเทศแองโกลอเมริกา และละตินอเมริกา แตกต่างกันอย่างใด และแต่ละกลุ่มประกอบด้วยประเทศอะไรบ้าง

๓. ประเทศแคนาดาและประเทศสหรัฐอเมริกา มีความเจริญก้าวหน้าด้านเศรษฐกิจอย่างมากและมีความมั่นคงทางเศรษฐกิจ สังคม การเมืองการปกครอง เพราะเหตุใด

๔. จงเปรียบเทียบลักษณะการปกครองของประเทศแคนาดา สหรัฐอเมริกา และกลุ่มประเทศละตินอเมริกา

๕. เหตุใดกลุ่มประเทศละตินอเมริกา จึงมีการพัฒนาเศรษฐกิจได้ช้ากว่ากลุ่มแองโกลอเมริกา

๖. จงอธิบายพร้อมทั้งยกตัวอย่างของประเทศต่าง ๆ ในทวีปอเมริกาเหนือที่มีต่อโลก ประเทศไทย และตัวนักเรียน

บทที่ ๓

ทวีปอเมริกาใต้

จุดประสงค์ เพื่อให้นักเรียน

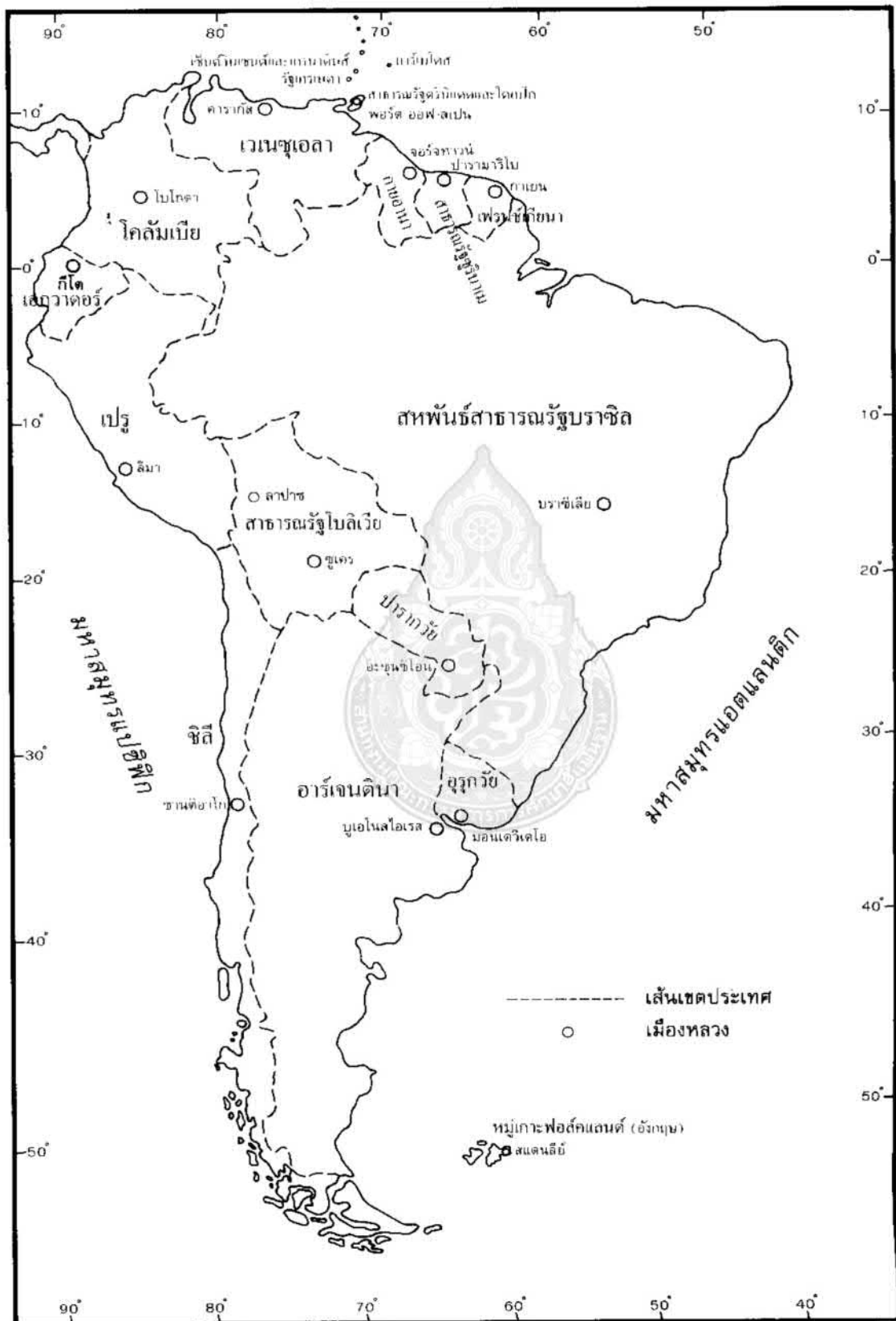
๑. มีความรู้ ความเข้าใจถึงที่ตั้ง อาณาเขต และลักษณะภูมิประเทศที่มีความสัมพันธ์กับลักษณะภูมิอากาศของทวีปอเมริกาใต้
๒. สามารถวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างลักษณะทางกายภาพ การกระจายประชากร และทรัพยากร กับลักษณะทางเศรษฐกิจของทวีปอเมริกาใต้ได้
๓. มีความรู้ ความเข้าใจถึงลักษณะทางสังคมและวัฒนธรรมของทวีปอเมริกาใต้
๔. สามารถวิเคราะห์ปัญหาและอุปสรรคในการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศต่าง ๆ ในทวีปอเมริกาใต้ได้

ความคิดรวบยอด

ทวีปอเมริกาใต้ มีอาณาเขตติดต่อกับทวีปอเมริกาเหนือ ประกอบด้วยประเทศเอกราช ๑๒ ประเทศ และดินแดนที่ยังไม่ได้รับเอกราชอีก ๒ แห่ง พื้นที่ส่วนใหญ่อยู่ในซีกโลกภาคใต้ มีภูมิอากาศแบบร้อนชื้น และมีลักษณะภูมิประเทศเป็นเทือกเขาสูง วางตัวในแนวเหนือ-ใต้ ขีดฝั่งตะวันตกของทวีป แต่ซีกตะวันออกของทวีปเป็นที่ราบลุ่มแม่น้ำสลับที่ราบสูง ทำให้ได้รับความชุ่มชื้นจากทะเลได้มาก ประชากรส่วนใหญ่จึงตั้งถิ่นฐานหนาแน่นทางตะวันออกของทวีป โดยเฉพาะที่ราบลุ่มแม่น้ำทางตะวันออกเฉียงใต้ของทวีป ซึ่งอุดมสมบูรณ์และมีภูมิอากาศแบบอบอุ่นชื้น

ทวีปอเมริกาใต้เป็นแหล่งผลิตพืชผลเมืองร้อนที่สำคัญของโลกทวีปหนึ่ง และยังอุดมสมบูรณ์ด้วยทรัพยากรแร่ธาตุ แต่ยังขาดการพัฒนาอุตสาหกรรมอย่างจริงจัง เนื่องจากปัญหาทางด้านเงินทุน ผู้เชี่ยวชาญและแรงงานที่มีคุณภาพ

ลักษณะทางสังคมและวัฒนธรรม เป็นแบบละตินอเมริกาผสมผสานกับวัฒนธรรมอินเดียกัน ทั้งนี้เป็นผลเนื่องมาจากชนพื้นเมืองเป็นชาวอินเดีย และเคยเป็นอาณานิคมของสเปน โปรตุเกส กลุ่มเลือดผสมที่มีจำนวนมากที่สุด คือ เมสติโซ ประชากรส่วนใหญ่นับถือศาสนาคริสต์ พูดภาษาสเปน ยกเว้นประเทศบราซิลพูดภาษาโปรตุเกส

ประเทศต่างๆและเมืองหลวงของทวีปอเมริกาใต้

ทวีปอเมริกาใต้ เป็นดินแดนส่วนหนึ่งของละตินอเมริกา (Latin America) ซึ่งประกอบด้วย เม็กซิโก อเมริกากลาง หมู่เกาะอินดิสตะวันตก และทวีปอเมริกาใต้ กลุ่มประเทศละตินอเมริกามี ลักษณะทางกายภาพที่คล้ายคลึงกันหลายประการ เช่น มีแนวภูเขาไฟ แผ่นดินไหว ลักษณะอากาศ ส่วนใหญ่เป็นเขตร้อน จึงทำให้ผลิตพืชผลต่างๆ ได้คล้ายกัน เป็นกลุ่มประเทศที่กำลังพัฒนาทางด้าน อุตสาหกรรม แต่อัตราการเพิ่มประชากรค่อนข้างสูง

ทวีปอเมริกาใต้เป็นแหล่งผลิตพืชผลเมืองร้อนที่สำคัญของโลกเขตหนึ่ง คล้ายแอฟริกาและ เอเชีย เป็นแหล่งผลิตสินแร่ให้ประเทศอุตสาหกรรม และเป็นดินแดนที่มีประชากรหลายเชื้อชาติ ได้แก่ ชนพื้นเมืองดั้งเดิมของทวีปอเมริกา ชาวยุโรป ชาวแอฟริกา และชาวเอเชีย ดำรงชีวิตอยู่ร่วมกัน ผสมผสานเชื้อชาติ วัฒนธรรมประเพณี และได้รับอิทธิพลทางวัฒนธรรมจากสเปนและโปรตุเกส เพราะเคยเป็นอาณานิคมของสเปนและโปรตุเกสมานานกว่า ๓๐๐ ปี

๑. ที่ตั้งสัมพัทธ์และลักษณะทางกายภาพ

๑.๑ ขนาด ที่ตั้ง และอาณาเขต ทวีปอเมริกาใต้มีเนื้อที่ประมาณ ๑๘ ล้านตารางกิโลเมตร มีขนาดใหญ่เป็นอันดับที่ ๔ ของโลก รองจากทวีปเอเชีย แอฟริกา และอเมริกาเหนือ มีที่ตั้งต่อเนื่องจากทวีปอเมริกาเหนือลงมาทางใต้ ระหว่างละติจูด ๑๒ องศาเหนือ ถึงละติจูด ๕๖ องศาใต้ และระหว่างลองจิจูด ๓๕ องศาตะวันตก ถึงลองจิจูด ๘๓ องศาตะวันตก พื้นที่ทวีปครอบคลุมเขต ภูมิอากาศร้อนและอบอุ่น

อาณาเขตติดต่อของทวีปอเมริกาใต้

ทิศเหนือ ติดต่อกับทวีปอเมริกาเหนือที่ประเทศปานามาและทะเลแคริบเบียน

ทิศใต้ ติดต่อกับมหาสมุทรแปซิฟิกและแอตแลนติก

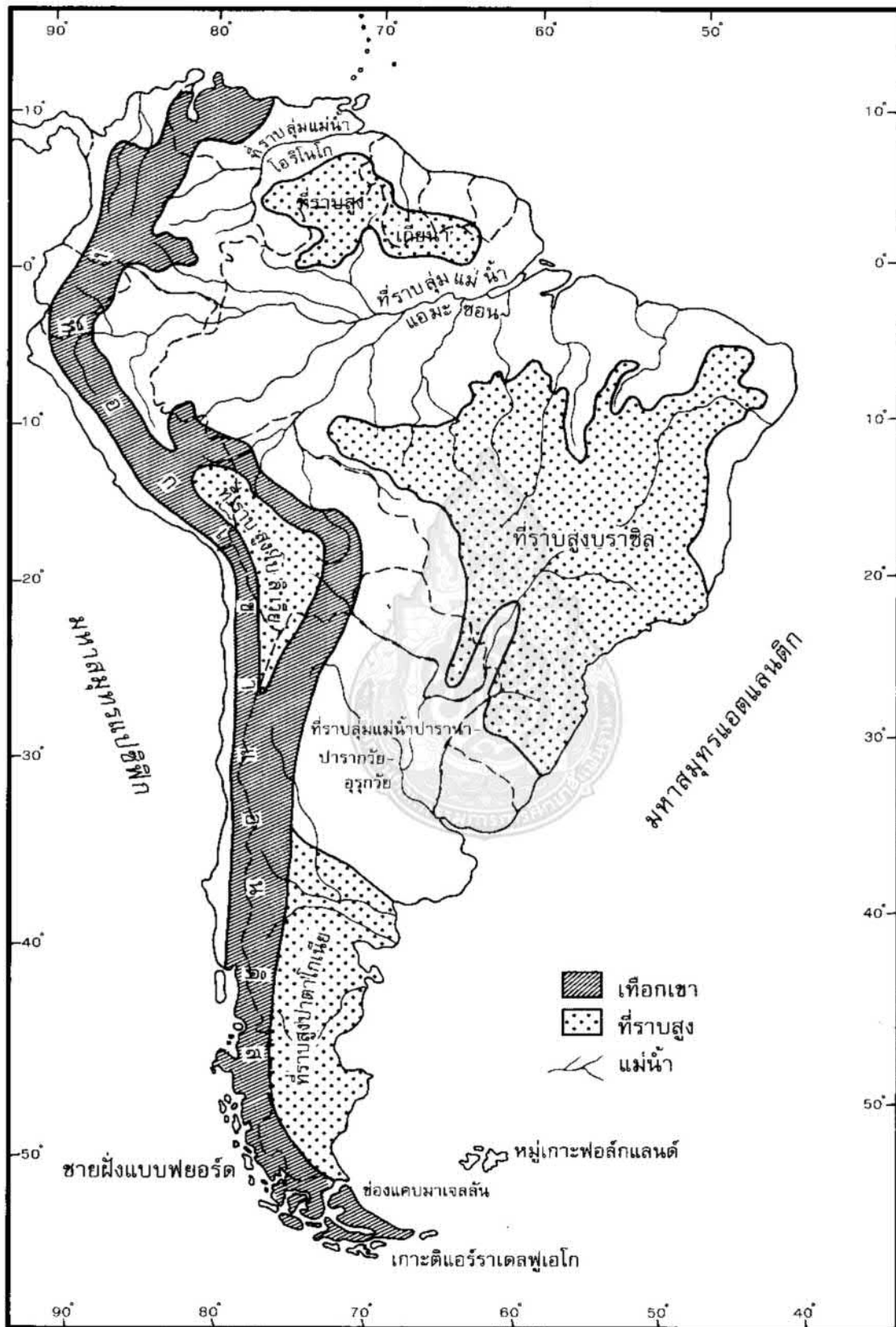
ทิศตะวันออก ติดต่อกับมหาสมุทรแอตแลนติก

ทิศตะวันตก ติดต่อกับมหาสมุทรแปซิฟิก

๑.๒ ลักษณะภูมิประเทศ

ลักษณะภูมิประเทศของทวีปอเมริกาใต้ แบ่งเป็น ๓ เขต ดังนี้

๑. เขตเทือกเขาสูงภาคตะวันตก ทางตะวันตกของทวีปอเมริกาใต้มีเทือกเขาสูงชื่อ เทือกเขาแอนดิส ทอดยาวขนานไปกับชายฝั่งมหาสมุทรแปซิฟิก มีความยาวถึง ๗,๒๐๐ กิโลเมตร จัดเป็นเทือกเขาที่มีความยาวมากที่สุดในโลก ยอดเขาที่สูงที่สุดของเทือกเขานี้ชื่ออากองกา กัว สูงประมาณ ๗,๐๒๑ เมตร อยู่ในประเทศอาร์เจนตินา เทือกเขาแอนดิสเป็นเทือกเขายุคใหม่เช่นเดียวกับเทือกเขารอกกีในทวีปอเมริกาเหนือ จึงเป็นแนวเปลือกโลกที่ไม่มั่นคง มีแผ่นดินไหวและภูเขาไฟ

ลักษณะภูมิประเทศของทวีปอเมริกาใต้

เทือกเขาแอนดิส

ระเบิดบ่อยครั้ง เทือกเขาแอนดิสมีความสูงมาก ยอดเขาต่างๆ จึงมีหิมะปกคลุมตลอดปีทั้งๆ ที่อยู่ในโซนร้อน

ตอนช่วงกลางของเทือกเขาแอนดิส เทือกเขาแยกตัวออกเป็น ๒ แนว เกิดเป็นที่ราบสูงระหว่างภูเขาอยู่ตรงกลาง คือที่ราบสูงโบลิเวีย ซึ่งจัดเป็นที่ราบสูงที่สูงเป็นอันดับ ๒

ทะเลสาบติติกากา ในประเทศเปรู เป็นทะเลสาบบนที่ราบสูงโบลิเวีย

ของโลกรองจากที่ราบสูงทิเบต ที่ราบสูงโบลิเวียเป็นที่ตั้งของประเทศโบลิเวีย เป็นแหล่งแร่ดีบุก มีทะเลสาบน้ำจืดขนาดใหญ่ ๒ แห่ง คือ ทะเลสาบติติกากา และทะเลสาบโปโอโป

เทือกเขาแอนดิสอุดมสมบูรณ์ด้วยแร่ธาตุนานาชนิด แต่ด้วยความสูงชันและไม่ค่อยมีช่องเขาที่จะใช้เป็นทางผ่านได้ ทำให้เทือกเขานี้เป็นอุปสรรคต่อการคมนาคมขนส่งระหว่างเขตที่ราบชายฝั่งมหาสมุทรแปซิฟิกกับพื้นที่ตอนในของทวีป

๒. เขตที่ราบสูงภาคตะวันออก ภาคตะวันออกของทวีปอเมริกาได้ตั้งแต่หลังแนวเทือกเขาแอนดิส ลักษณะภูมิประเทศจะเป็นที่ราบลุ่มแม่น้ำสลับที่ราบสูง ที่ราบสูงมี ๓ ตอน ได้แก่

๒.๑ ที่ราบสูงเกียนา อยู่ทางเหนือของทวีป ระหว่างที่ราบลุ่มแม่น้ำโอริโนโก กับที่ราบลุ่มแม่น้ำแอมะซอน ที่ราบสูงนี้เป็นเขตทุ่งหญ้าเลี้ยงสัตว์ และปลูกพืชเมืองร้อน

๒.๒ ที่ราบสูงบราซิล เป็นที่ราบสูงที่กว้างใหญ่ที่สุดในทวีป อยู่ระหว่างที่ราบลุ่มแม่น้ำแอมะซอนกับที่ราบลุ่มแม่น้ำปารานา-ริโอเดอลาพลาตา ที่ราบสูงบราซิลอุดมด้วยแร่ธาตุ เป็นทุ่งหญ้าเลี้ยงสัตว์และแหล่งผลิตกาแฟที่มีชื่อเสียงของโลก

๒.๓ ที่ราบสูงปาตาโกเนีย อยู่หลังเทือกเขาแอนดิสทางภาคใต้ของประเทศอาร์เจนตินา มีอากาศหนาวเย็นและแห้งแล้ง เป็นเขตทุ่งหญ้าเลี้ยงแกะชน

ที่ราบสูงปาตาโกเนีย

๓. เขตที่ราบลุ่มแม่น้ำ ที่ราบลุ่มแม่น้ำขนาดใหญ่มี ๓ ตอน ได้แก่

๓.๑ ที่ราบลุ่มแม่น้ำโอริโนโก เป็นที่ราบลุ่มแม่น้ำในเขตร้อนชื้นทางตอนเหนือของทวีป ในเขตประเทศโคลัมเบียและเวเนซุเอลา

๓.๒ ที่ราบลุ่มแม่น้ำแอมะซอน เป็นที่ราบลุ่มแม่น้ำที่กว้างใหญ่ที่สุดในโลก มีเนื้อที่ประมาณ ๑ ใน ๓ ของทวีปอเมริกาใต้ แม่น้ำแอมะซอนเป็นแม่น้ำในเขตศูนย์สูตร จึงมีปริมาณน้ำมาก มีแควต่าง ๆ มากมาย แม่น้ำยาวประมาณ ๖,๒๕๕ กิโลเมตร และเป็นแม่น้ำที่มีความกว้างใหญ่และมีปริมาณน้ำมากที่สุดในโลก จนได้สมญาว่า ราชาแห่งแม่น้ำ

ที่ราบลุ่มแม่น้ำแอมะซอน

๓.๓ ที่ราบลุ่มแม่น้ำปารานา-ปารากวัย-อูรุกวัย-ริโอเดอลาพลาตา เป็นที่ราบลุ่มแม่น้ำที่อุดมสมบูรณ์ในโซนอากาศอบอุ่น ได้รับความชุ่มชื้นจากทะเล ทำให้เป็นเขตเกษตรกรรมที่สำคัญและมีประชากรอยู่หนาแน่น แม่น้ำปารานา แม่น้ำปารากวัย และแม่น้ำอูรุกวัยไหลมาบรรจบกันก่อน แล้วเกิดเป็นแม่น้ำเพลตหรือแม่น้ำริโอเดอลาพลาตา

๑.๓ ลักษณะภูมิอากาศ

ทวีปอเมริกาใต้มีเส้นศูนย์สูตรลากผ่านทางตอนเหนือ ทำให้พื้นที่ประมาณ ๓ ใน ๔ ของทวีปอยู่ในเขตอากาศร้อน และพื้นที่ทางตอนใต้ซึ่งมีลักษณะยาวเรียวจะอยู่ในเขตอากาศอบอุ่น การที่เส้นศูนย์สูตรลากผ่านทำให้บริเวณที่อยู่เหนือเส้นศูนย์สูตรและใต้เส้นศูนย์สูตรมีฤดูกาลที่ตรงกันข้ามกัน

จากลักษณะที่ตั้งสัมพัทธ์และลักษณะทางกายภาพของทวีปอเมริกาใต้ จะเห็นว่าปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อลักษณะภูมิอากาศของทวีปมีหลายประการ

ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อลักษณะภูมิอากาศของทวีปอเมริกาใต้

๑) ละติจูด ที่ตั้งของทวีปอเมริกาใต้ครอบคลุมเขตภูมิอากาศแบบเมืองร้อนในซีกโลกเหนือกับซีกโลกใต้ และเขตภูมิอากาศแบบอบอุ่นในซีกโลกใต้ ภูมิภาคทางเหนือของทวีปจะมีฤดูกาลที่ตรงกันข้ามกับภูมิภาคทางใต้ เพราะมีเส้นศูนย์สูตรลากผ่าน

๒) ลมประจำ ลมประจำที่พัดผ่านได้แก่

๑. ลมค้าตะวันออกเฉียงเหนือ นำความชุ่มชื้นจากมหาสมุทรแอตแลนติกเหนือเข้าสู่ชายฝั่งตะวันออกเฉียงเหนือของทวีปอเมริกาใต้

๒. ลมค้าตะวันออกเฉียงใต้ นำความชุ่มชื้นจากมหาสมุทรแอตแลนติกใต้เข้าสู่ชายฝั่งตะวันออกและตะวันออกเฉียงใต้ของทวีปอเมริกาใต้

๓. ลมตะวันตกเฉียงเหนือ นำความชุ่มชื้นจากมหาสมุทรแปซิฟิกเข้าสู่ชายฝั่งตะวันตกของทวีป ตั้งแต่ละติจูด ๔๐ องศาใต้ลงไป

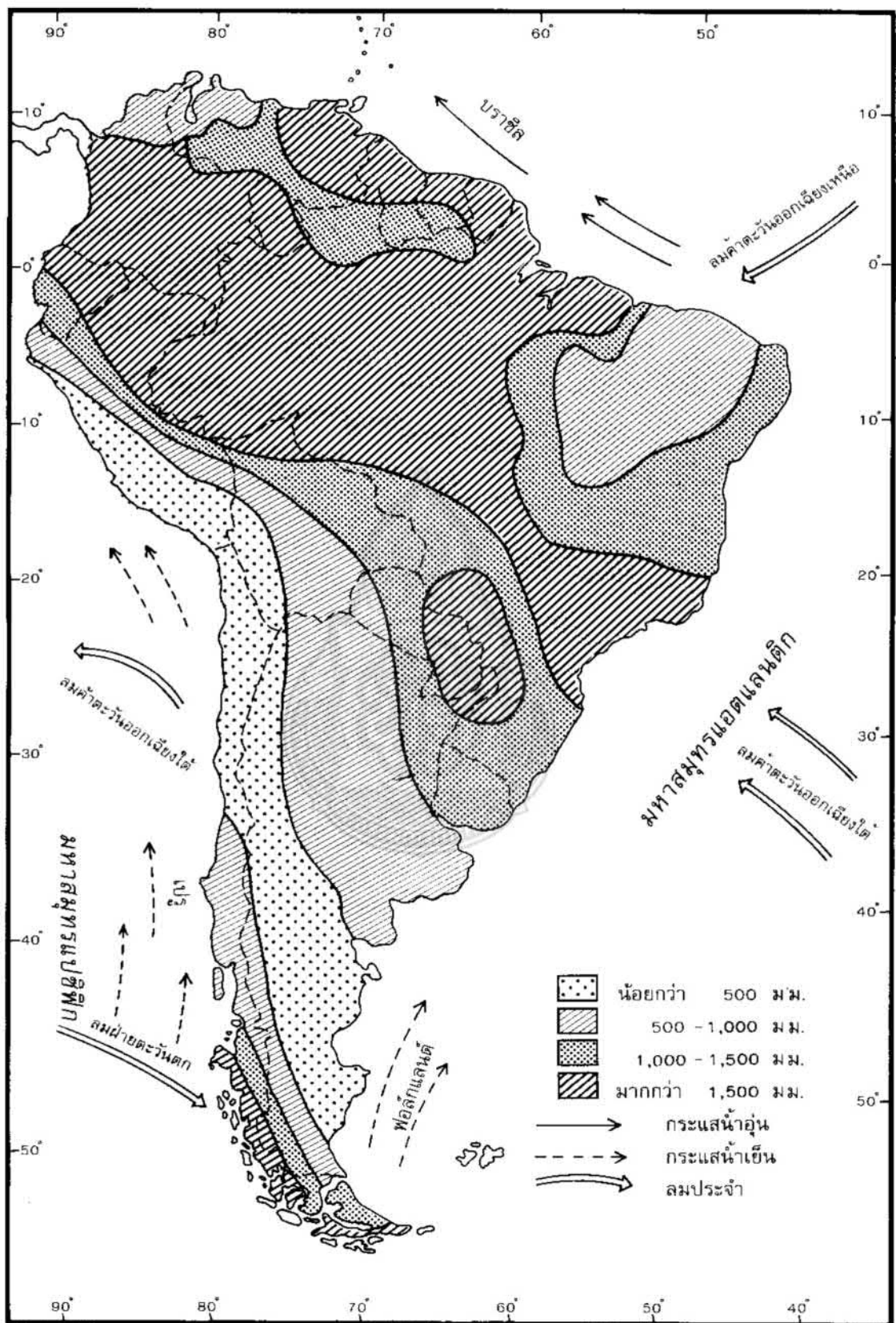
๓) กระแสน้ำในมหาสมุทร กระแสน้ำอุ่นทำให้ชายฝั่งอบอุ่นและชุ่มชื้น กระแสน้ำเย็นทำให้ชายฝั่งเย็นและแห้งแล้ง ชายฝั่งตะวันออกของทวีปมีกระแสน้ำอุ่นบราซิลกับกระแสน้ำเย็นฟอล์กแลนด์ไหลผ่าน ส่วนชายฝั่งตะวันตกจะมีกระแสน้ำเย็นเปรูหรือฮัมโบลต์ไหลผ่าน

๔) ทิศทางของเทือกเขา ทวีปอเมริกาใต้มีเทือกเขาสูงใหญ่ขีตชายฝั่งตะวันตกเท่านั้น ทำให้ภาคตะวันออกของทวีปได้รับความชุ่มชื้นจากทะเลเต็มที่

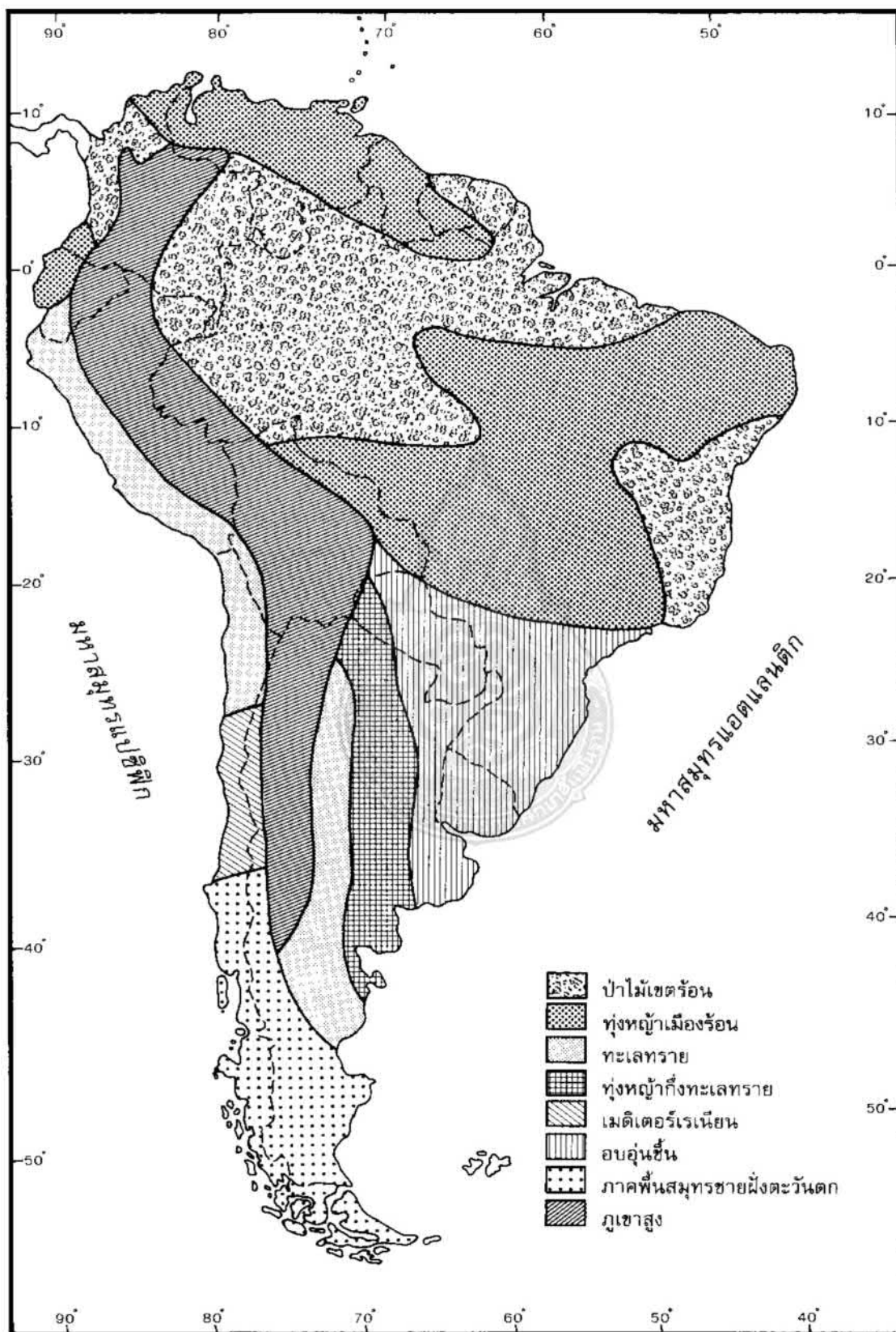
เขตภูมิอากาศของทวีปอเมริกาใต้ แบ่งเป็น ๘ เขตดังนี้

๑) เขตภูมิอากาศร้อนชื้นแบบศูนย์สูตรหรือป่าไม้เขตร้อน อุณหภูมิสูงและฝนชุกตลอดปี พืชพรรณธรรมชาติเป็นป่าไม้เมืองร้อน ซึ่งทวีปอเมริกาใต้เรียกชื่อป่าดงดิบเขตร้อนในเขตลุ่มแม่น้ำแอมะซอนว่า ป่าเซลวา (Selva) ได้แก่ บริเวณลุ่มแม่น้ำแอมะซอนและชายฝั่งตะวันตกเฉียงเหนือของทวีป

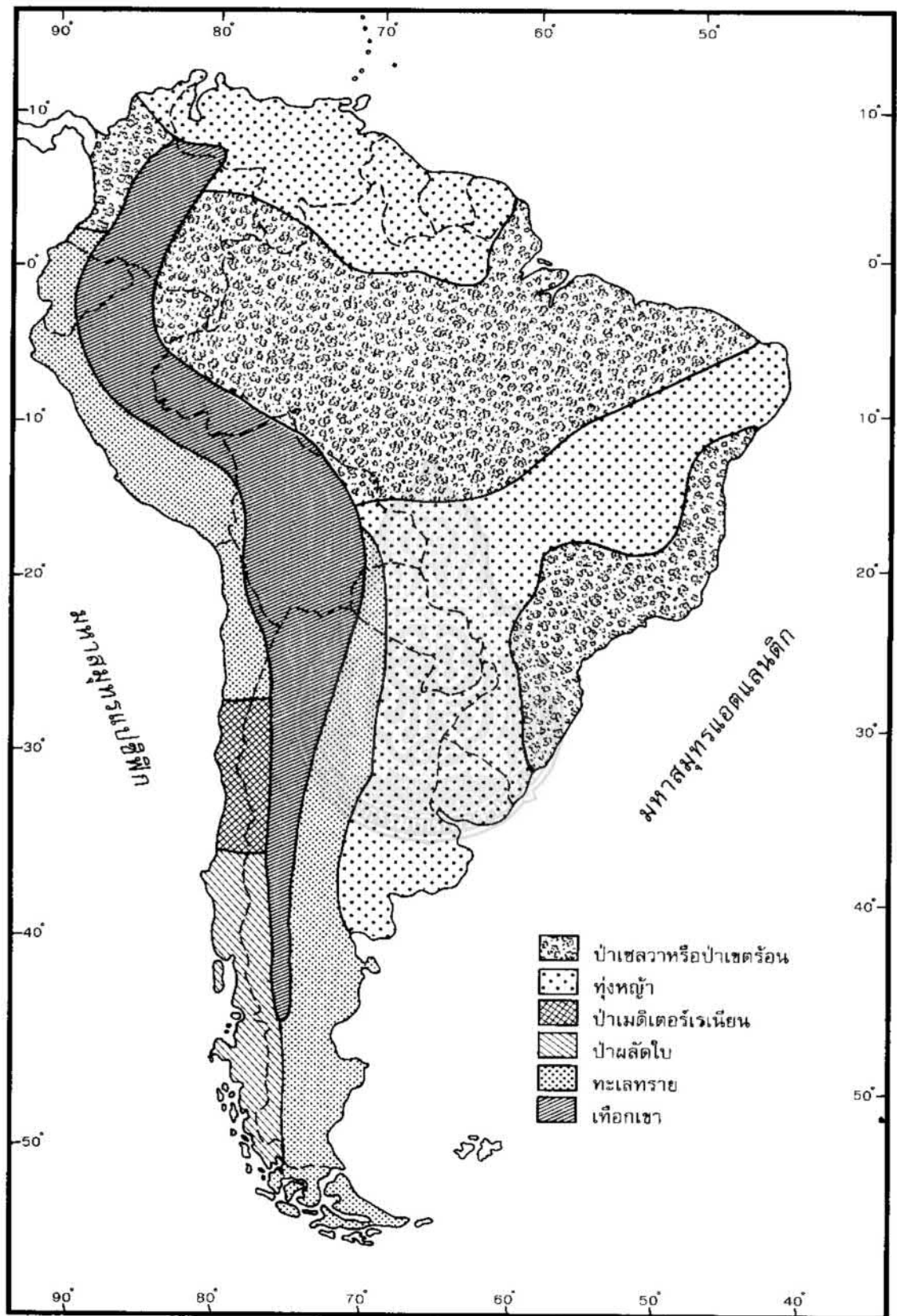
๒) เขตภูมิอากาศร้อนชื้นสลับแล้งหรือทุ่งหญ้าเมืองร้อน อุณหภูมิสูง มีฝนสลับฤดูแล้งชัดเจน ฝนตกชุกในฤดูร้อน พืชพรรณธรรมชาติเป็นป่าโปร่งสลับทุ่งหญ้าสะวันนา ในทวีปอเมริกาใต้เรียกชื่อทุ่งหญ้าสะวันนาที่อยู่ตอนเหนือของทวีปบริเวณลุ่มแม่น้ำโอริโนโก ที่ราบสูงเกียนาว่าทุ่งหญ้ายาโนส (Llanos) และเรียกทุ่งหญ้าทางตอนใต้ของลุ่มน้ำแอมะซอนบริเวณที่ราบสูงบราซิลว่าทุ่งหญ้าแคมโปส (Campos)

ปริมาณฝนรวมทั้งปี ทิศทางลมและกระแสน้ำในทวีปอเมริกาใต้

เขตภูมิอากาศของทวีปอเมริกาใต้

เขตพืชพรรณธรรมชาติของทวีปอเมริกาใต้

๓) เขตภูมิอากาศทุ่งหญ้ากึ่งทะเลทราย อากาศค่อนข้างแห้งแล้ง เพราะปริมาณฝนต่ำ พืชพรรณธรรมชาติเป็นทุ่งหญ้ากึ่งทะเลทรายหรือทุ่งหญ้าสเตปป์ ได้แก่ เขตเชื่อมต่อระหว่างเขตชุ่มชื้นกับเขตทะเลทราย พบบริเวณภาคตะวันตกของอาร์เจนตินา

๔) เขตภูมิอากาศทะเลทราย ปริมาณฝนต่ำมาก เฉลี่ยไม่เกิน ๒๕๐ มิลลิเมตรต่อปี พืชพรรณธรรมชาติเป็นพืชทะเลทราย ได้แก่ บริเวณชายฝั่งภาคใต้ของประเทศเปรูและชายฝั่งภาคเหนือของประเทศชิลี ได้แก่ ทะเลทรายอาตากามา

ภูมิอากาศทะเลทราย ในประเทศเปรู มีการเลี้ยงลามามาเพื่อใช้ขนทำเครื่องนุ่งห่ม

๕) เขตภูมิอากาศอบอุ่นชื้น ภูมิอากาศอบอุ่น มีฝนตกมากในฤดูร้อน พืชพรรณธรรมชาติเป็นป่าไม้เขตอบอุ่นและทุ่งหญ้าเขตอบอุ่น ในทวีปอเมริกาใต้เรียกชื่อทุ่งหญ้านี้ว่าทุ่งหญ้าปามปา (Pampa) ได้แก่ บริเวณลุ่มแม่น้ำปารานา-ปารากวัย-อูรุกวัย-ริโอเดอลาพลาตา

๖) เขตภูมิอากาศแบบเมดิเตอร์เรเนียน ภูมิอากาศอบอุ่น ฤดูร้อนแห้งแล้ง แต่ฤดูหนาวมีฝนตก พืชพรรณธรรมชาติเป็นพืชเมดิเตอร์เรเนียน ได้แก่ ภาคกลางของประเทศชิลี

๗) เขตภูมิอากาศภาคพื้นสมุทร ภูมิอากาศอบอุ่นชุ่มชื้นตลอดปี พืชพรรณธรรมชาติเป็นป่าไม้เขตอบอุ่น บนเทือกเขาจะมีป่าสน ได้แก่ ภาคใต้ของประเทศชิลี

๘) เขตภูมิอากาศแบบภูเขาสูง อุณหภูมิเปลี่ยนแปลงตามความสูงของพื้นที่ พืชพรรณธรรมชาติก็เปลี่ยนแปลงตามความสูงของพื้นที่ เพราะพื้นที่ยิ่งสูงอุณหภูมิยิ่งลดต่ำ ได้แก่ เขตเทือกเขาแอนดิส

ทวีปอเมริกาใต้เป็นอีกทวีปหนึ่งที่มีทะเลและมหาสมุทรล้อมรอบ แต่อิทธิพลความชุ่มชื้นจากทะเล มหาสมุทรไม่ได้แผ่ปกคลุมแผ่นดินภายในทวีปมากนัก โดยเฉพาะทางด้านตะวันตก ซึ่งมีเทือกเขาแอนดิสขวางกั้นความชุ่มชื้นเอาไว้ ทำให้พื้นที่หลังเขามีปริมาณน้ำฝนน้อยจนมีลักษณะอากาศเป็นแบบทะเลทรายและทุ่งหญ้า ส่วนด้านตะวันออกไม่มีเทือกเขาขวางกั้นอากาศจึงชุ่มชื้นมากกว่า

๒. สภาพเศรษฐกิจและประชากร

๒.๑ สภาพเศรษฐกิจของทวีปอเมริกาใต้

ประเทศต่างๆ ในทวีปอเมริกาใต้ จัดอยู่ในกลุ่มประเทศละตินอเมริกาเช่นเดียวกับ เม็กซิโก อเมริกากลาง และหมู่เกาะอินดิสตะวันตก กลุ่มประเทศละตินอเมริกาเป็นกลุ่มประเทศที่กำลังพัฒนาทั้งในด้านเศรษฐกิจและการเมือง อาชีพสำคัญของประชากรในทวีปอเมริกาใต้ คือ การเกษตรกรรมและการทำเหมืองแร่ สินค้าออกของทวีปอเมริกาใต้ส่วนใหญ่เป็นพืชผลเมืองร้อน เนื้อสัตว์ และสินแร่ ส่วนสินค้าเข้าเป็นเครื่องจักร เครื่องยนต์ เครื่องไฟฟ้า เคมีภัณฑ์ ทำให้ประเทศต่างๆ ในทวีปอเมริกาใต้ส่วนใหญ่ประสบปัญหาการขาดดุลการค้ากับต่างประเทศ

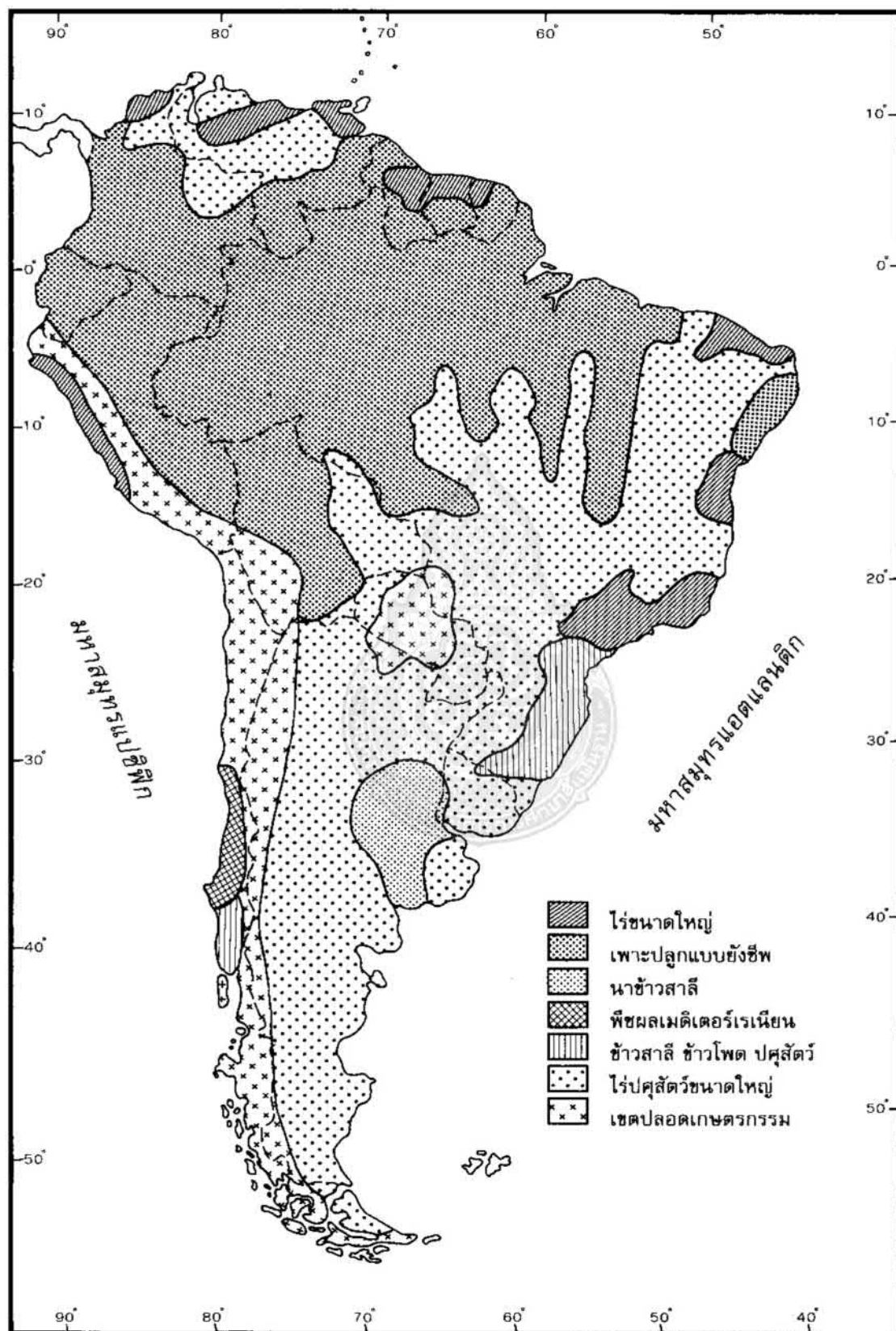
ในปัจจุบันประเทศต่างๆ ในทวีปอเมริกาใต้ตื่นตัวต่อการพัฒนาอุตสาหกรรมมากขึ้น เพราะมีวัตถุดิบทั้งจากการเกษตรกรรม แร่ธาตุ และพลังงาน เป็นจำนวนมาก ประเทศส่วนใหญ่มีความมุ่งมั่นที่จะพึ่งตนเองให้มากขึ้น

๒.๑.๑ เกษตรกรรม

ก. การเพาะปลูก

๑) พื้นที่ส่วนใหญ่เหมาะแก่การผลิตพืชผลเมืองร้อน เนื่องจากภูมิอากาศส่วนใหญ่ของทวีปเป็นแบบร้อนชื้น พืชเศรษฐกิจที่ผลิตได้มากจนเป็นสินค้าออกที่มีชื่อเสียง ได้แก่ กาแฟ โกโก้ ถั่วลิสง อ้อย ยาสูบ ผู้ผลิตรายใหญ่คือ บราซิล โคลัมเบีย ส่วนพืชผลในเขตอบอุ่นที่ผลิตได้มากคือ ข้าวสาลี ซึ่งอาร์เจนตินาเป็นผู้ผลิตสำคัญ เนื่องจากอาร์เจนตินามีพื้นที่เกษตรอยู่ในเขตอบอุ่นชุ่มชื้น ลุ่มแม่น้ำปารานา-อูรุกวัย-ริโอเดอลาพลาตา อันดุมสมบุร์ญ เป็นบริเวณกว้าง

๒) ไร่นาทางเกษตรกรรมมีทั้งไร่การค้าขนาดใหญ่และขนาดเล็ก เพาะปลูกแบบยังชีพ แล้วแต่ฐานะของเกษตรกร แต่ในปัจจุบันการเพิ่มของประชากรมีมากขึ้น พร้อมกับการขยายตัวด้านอุตสาหกรรม ไร่นาขนาดใหญ่ก็มีจำนวนลดน้อยลง

เขตเกษตรกรรมของทวีปอเมริกาใต้

ข. การเลี้ยงสัตว์

ทวีปอเมริกาใต้มีทุ่งหญ้าเลี้ยงสัตว์กว้างขวางหลายลักษณะตามเขตภูมิอากาศ ได้แก่ ทุ่งหญ้ายาโนสและแคมโปส ซึ่งเป็นทุ่งหญ้าในเขตร้อน เป็นเขตเลี้ยงโคเนื้อที่สำคัญ ส่วน ทุ่งหญ้าปามปา เป็นทุ่งหญ้าในเขตอบอุ่น เป็นเขตปศุสัตว์ขนาดใหญ่ มีการเลี้ยงโคเนื้อ โคนมและ แกะเนื้อ ทุ่งหญ้ากึ่งทะเลทรายบริเวณที่ราบสูงปาตาโกเนีย เป็นเขตเลี้ยงแกะขน นอกจากนี้ยังมี ทุ่งหญ้าตามหุบเขาในเขตเทือกเขาแอนดิส ซึ่งทำการเลี้ยงสัตว์ได้

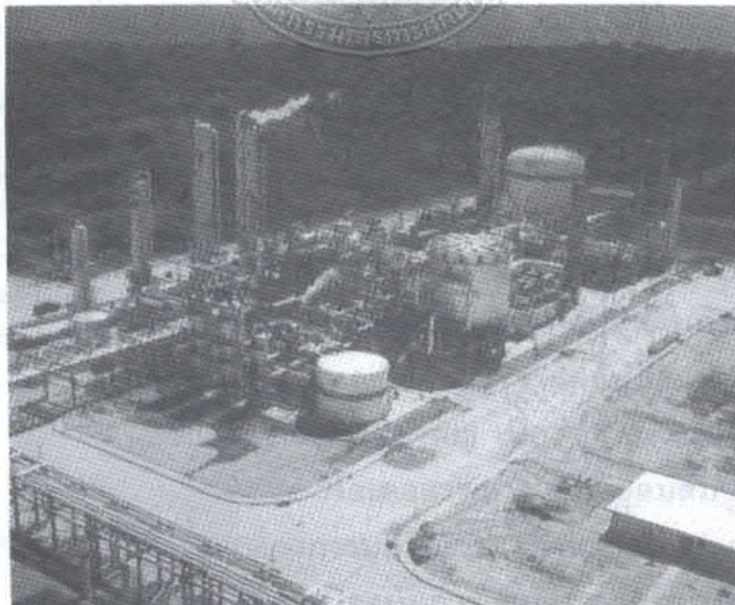
ประเทศอาร์เจนตินา อุรุกวัย และบราซิล ส่งเนื้อสัตว์เป็นสินค้าออกจำนวนมาก และอาร์เจนตินายังเป็นผู้ส่งออกขนแกะที่สำคัญที่สุดของทวีปอเมริกาใต้ด้วย

ค. การประมง

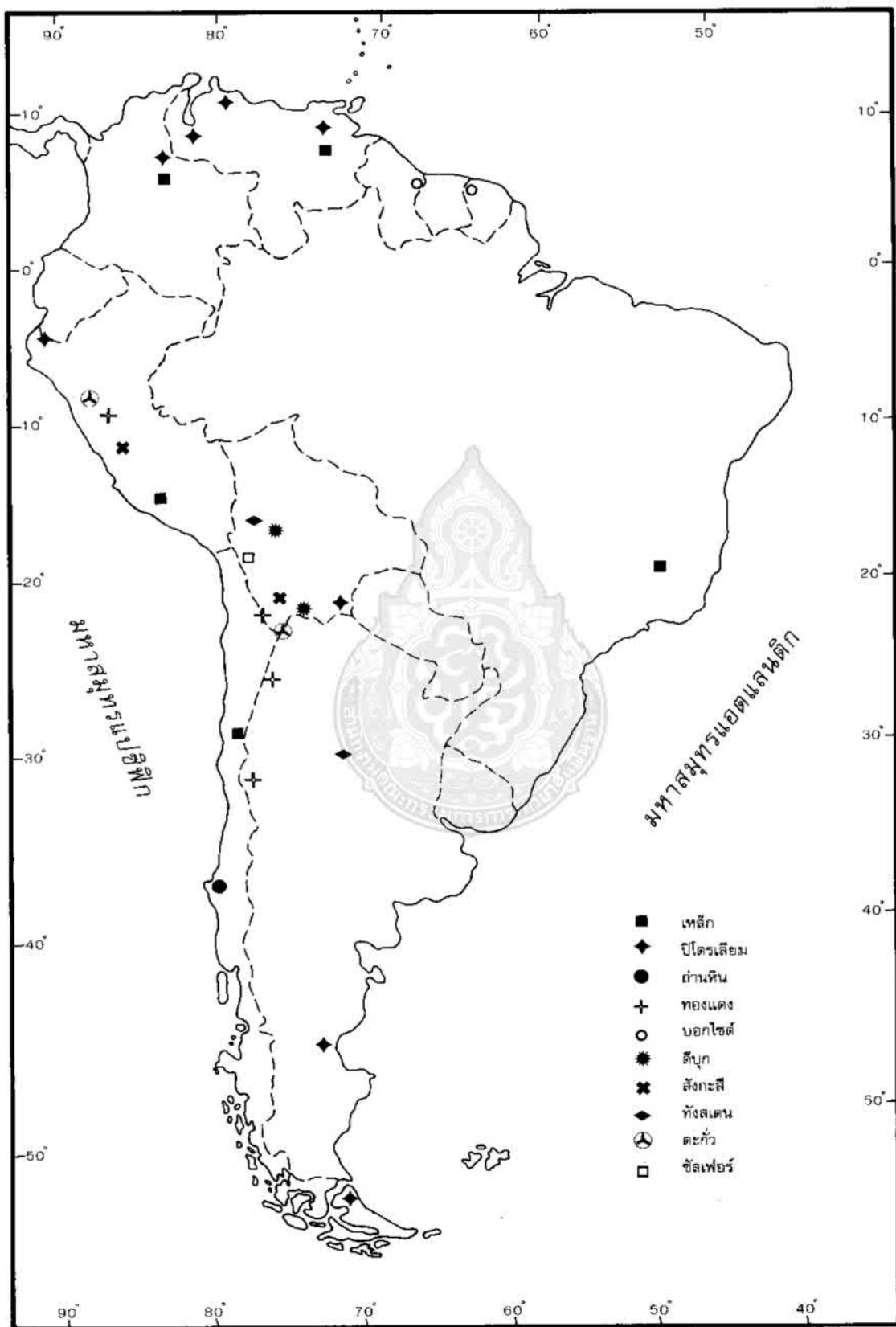
ตามแม่น้ำสายต่างๆ มีการจับสัตว์น้ำโดยชาวพื้นเมือง แต่เป็นการจับสัตว์น้ำแบบยังชีพ ส่วนการประมงทะเลที่มีแหล่งปลาชุกชุมซึ่งถือเป็นเขตประมงสำคัญของทวีป อยู่บริเวณ ชายฝั่งตะวันตกของทวีป โดยเฉพาะชายฝั่งประเทศเปรูและชิลี ซึ่งมีกระแสน้ำเย็นเปรูหรือฮัมโบลต์ ไหลผ่าน ปลาที่ชุกชุมมากบริเวณนี้คือปลาแอนโชวี (Anchovy) ซึ่งเป็นปลานขนาดเล็ก เหมาะ สำหรับทำปลาป่นเป็นอาหารสัตว์ ซึ่งเปรูเป็นผู้ส่งออกที่สำคัญ

๒.๑.๒ การทำเหมืองแร่ เป็นกิจกรรมทางเศรษฐกิจที่สำคัญมากรองจากการเกษตรกรรม เนื่องจากทวีปอเมริกาใต้อุดมสมบูรณ์ด้วยทรัพยากรแร่ธาตุหลากหลายชนิด ได้แก่

น้ำมัน บริเวณทะเลสาบมาราโกโบของ ประเทศเวเนซุเอลา และประเทศ เอกวาดอร์

บ่อน้ำมัน ในประเทศเวเนซุเอลา

แหล่งแร่ต่างๆในทวีปอเมริกาใต้

เหล็กและถ่านหิน บริเวณที่ราบสูงบราซิล
ทองแดง บริเวณภาคเหนือของชิลี

เหมืองแร่ทองแดง ในประเทศชิลี

ไนเตรต บริเวณทะเลทรายอาตากามา ภาคเหนือของชิลี
ดีบุก บริเวณที่ราบสูงโบลิเวีย
บอกไซต์ ประเทศซัวรินาเม และเกียนาของฝรั่งเศส

การทำเหมืองแร่ขนาดใหญ่และการพัฒนากิจการเหมืองแร่ยังทำกันไม่กว้างขวางนัก เพราะขาดการลงทุนและการสำรวจหาแหล่งแร่ใหม่ ๆ

๒.๑.๓ อุตสาหกรรม แม้ว่าทวีปอเมริกาใต้จะมีวัตถุดิบด้านการเกษตรและแร่ธาตุมากมายหลายชนิด แต่อุตสาหกรรมก็ยังไม่ก้าวหน้ามากเท่าที่ควร เพราะขาดเงินทุนในการพัฒนาอุตสาหกรรม ขาดแรงงานที่มีความรู้ ความสามารถ รวมทั้งตลาดการค้าทั้งภายในทวีปและต่างประเทศยังไม่กว้างขวาง อย่างไรก็ตามกลุ่มประเทศในทวีปอเมริกาใต้ต่างคำนึงถึงปัญหาเหล่านี้ หลายประเทศจึงเร่งพัฒนาอุตสาหกรรม

อุตสาหกรรมในทวีปอเมริกาใต้ที่สำคัญ ได้แก่

๑. อุตสาหกรรมเกี่ยวกับการแปรรูปพืชผลเกษตรกรรม เช่น น้ำตาล น้ำมันพืช

เนื้อกระป๋อง

๒. อุตสาหกรรมหนัก เช่น ถลุงเหล็ก กลั่นน้ำมัน

ประเทศที่มีความสำคัญในด้านอุตสาหกรรมของทวีปอเมริกาใต้ ได้แก่ บราซิล เวเนซุเอลา อาร์เจนตินา และชิลี

๒.๒ ประชากรของทวีปอเมริกาใต้

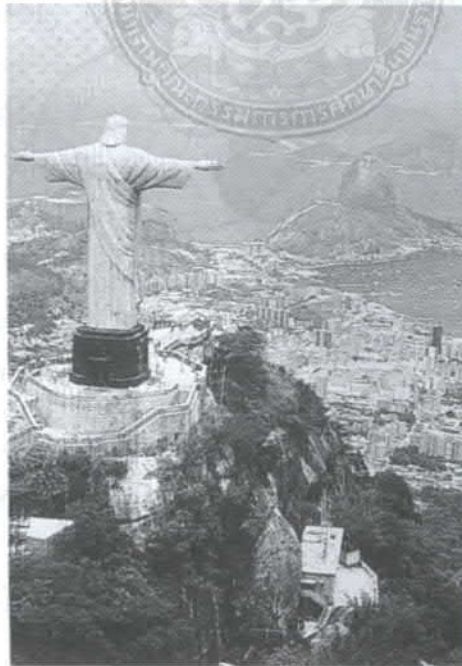
ทวีปอเมริกาใต้มีประชากรหลายเชื้อชาติอาศัยอยู่ร่วมกัน เนื่องจากการอพยพเข้ามาตั้งถิ่นฐานของชาวยุโรป แอฟริกัน และเอเชีย โดยมีชนพื้นเมืองเดิมเป็นอินเดียน เกิดการผสมสายเลือดระหว่างผิวขาวกับอินเดียนพื้นเมืองที่เรียกว่า เมสติโซ (Mestizo) และพวกเขเลือกผสมระหว่างชนผิวขาวกับนิโกร เรียกว่า มุลเลตโต (Mulatto)

จำนวนประชากร ทวีปอเมริกาใต้มีจำนวนประชากรประมาณ ๓๓๗.๕ ล้านคน (สถิติจาก The World Almanac, 1999.) จัดเป็นอันดับ ๔ ของโลก ประเทศบราซิลมีจำนวนประชากรมากที่สุด และประเทศซูรินาเม มีจำนวนประชากรน้อยที่สุดในทวีป

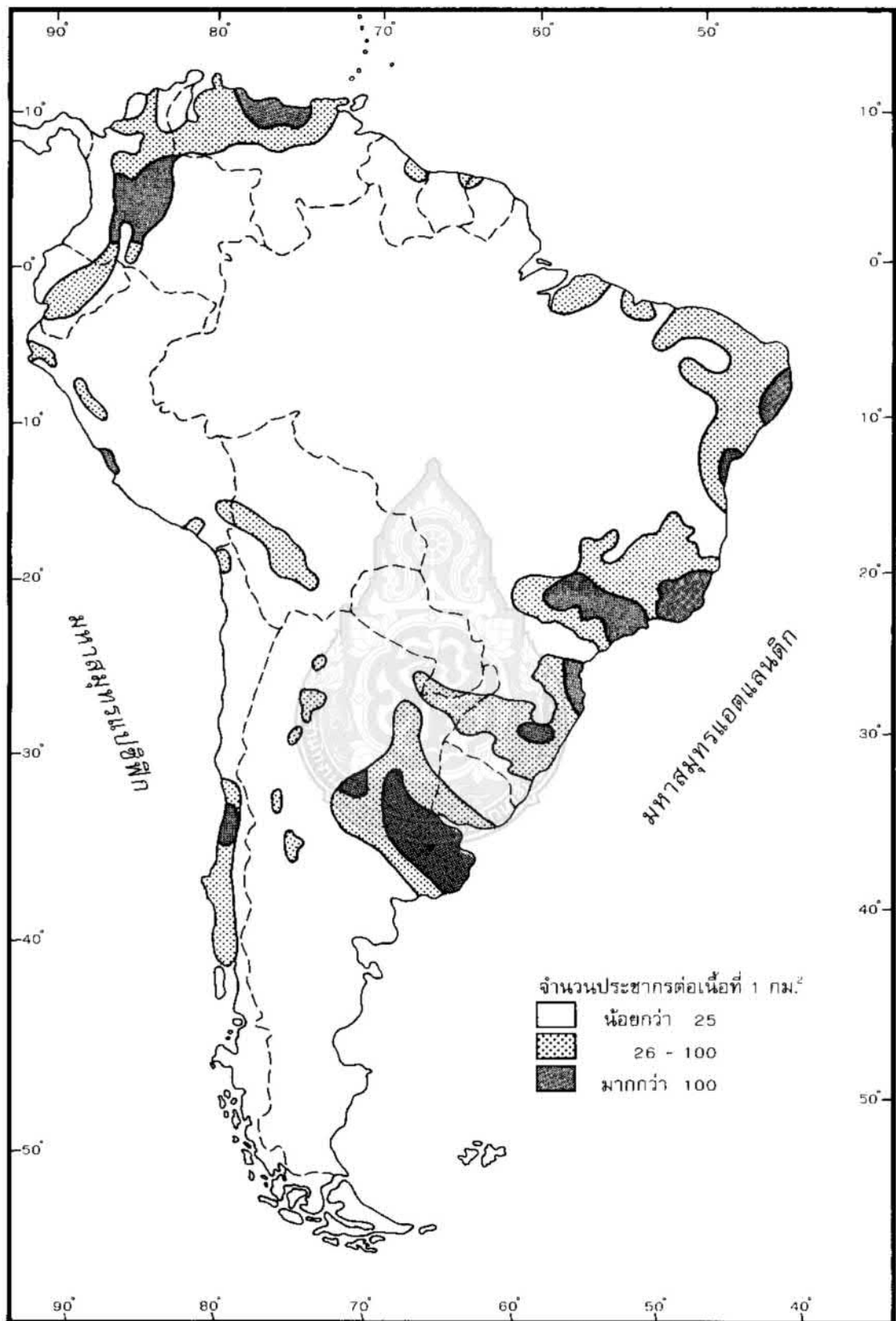
การกระจายประชากร ลักษณะภูมิประเทศและลักษณะภูมิอากาศที่แตกต่างกัน ทำให้การกระจายประชากรของทวีปอเมริกาใต้เป็นหย่อมๆ ไม่สม่ำเสมอ เขตที่มีประชากรอยู่หนาแน่นได้แก่ที่ราบในเขตอากาศอบอุ่นชุ่มชื้น บริเวณชายฝั่งตะวันออกเหมาะแก่การตั้งถิ่นฐานมากกว่าบริเวณชายฝั่งตะวันตก

เขตประชากรหนาแน่นของทวีปอเมริกาใต้ มี ๔ เขตดังนี้

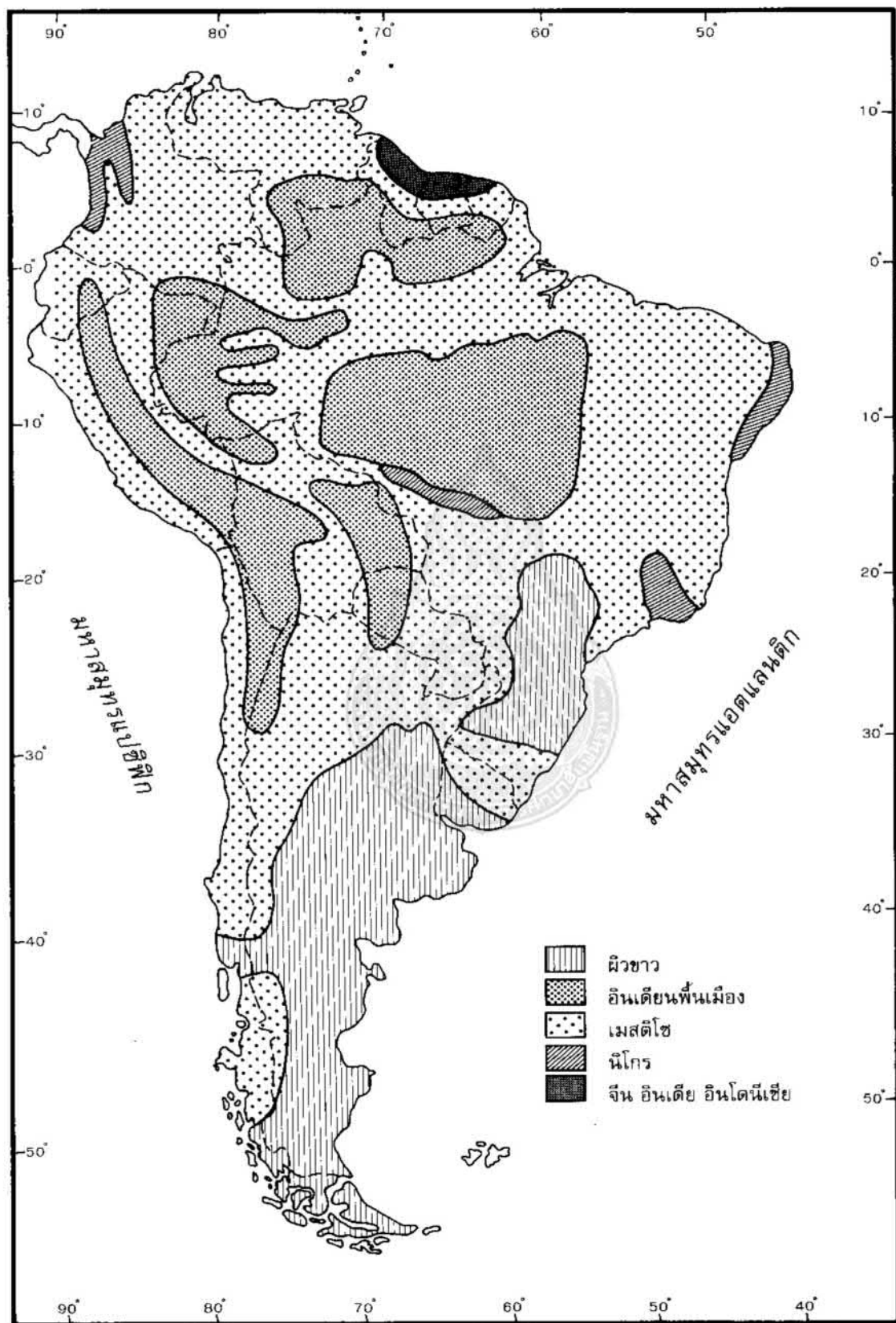
๑. ที่ราบชายฝั่งตะวันออกและตะวันออกเฉียงใต้ของประเทศบราซิล เมืองสำคัญในเขตนี้ ได้แก่ เซาเปาโล ริโอเดอจาเนโร

เมืองริโอเดอจาเนโร ประเทศบราซิล

ความหนาแน่นของประชากรในทวีปอเมริกาใต้

การกระจายของประชากรตามกลุ่มเชื้อชาติในทวีปอเมริกาใต้

๒. ที่ราบลุ่มแม่น้ำปารานา-ปารากวัย-อูรุกวัย ในประเทศปารากวัย อูรุกวัย และอาร์เจนตินา เมืองสำคัญในเขตนี้ ได้แก่ บูเอโนสไอเรส มอนเตวิเดโอ

เมืองบูเอโนสไอเรส เมืองหลวงและเมืองท่าของประเทศอาร์เจนตินา

๓. ที่ราบชายฝั่งภาคกลางของประเทศชิลี ซึ่งมีอากาศแบบเมดิเตอร์เรเนียน เมืองสำคัญคือ ซานติอาโก

๔. เทือกเขาแอนดิสในเขตร้อน ความสูงของเทือกเขาจะช่วยให้อุณหภูมิลดต่ำ อากาศเย็นตลอดปี ได้แก่ เทือกเขาแอนดิสในประเทศโคลัมเบีย เวเนซุเอลา เอกวาดอร์ เปรู และโบลิเวีย เมืองสำคัญได้แก่ โบโกตา คารากัส และลิมา

ชื่อประเทศ เมืองหลวง เนื้อที่ และจำนวนประชากรของทวีปอเมริกาใต้

ชื่อประเทศ	เมืองหลวง	เนื้อที่ (ตารางกิโลเมตร)	ประชากร (ล้านคน)
โคลัมเบีย : สาธารณรัฐโคลัมเบีย	โบโกตา	๑,๑๓๘,๙๑๔	๓๘.๕
เวเนซุเอลา : สาธารณรัฐเวเนซุเอลา	คารากัส	๙๑๒,๐๕๐	๒๒.๘
กายอานา : สาธารณรัฐสหกรณ์กายอานา	จอร์จทาวน์	๒๑๔,๙๖๙	๐.๘
ซูรินาเม : สาธารณรัฐซูรินาเม	ปารามาริโบ	๑๖๓,๒๖๕	๐.๔
บราซิล : สหพันธ์สาธารณรัฐบราซิล	บราซิเลีย	๘,๕๑๑,๙๖๕	๑๖๙.๘
เอกวาดอร์ : สาธารณรัฐเอกวาดอร์	กิโต	๒๘๓,๕๖๑	๑๒.๓
เปรู : สาธารณรัฐเปรู	ลิมา	๑,๒๘๕,๒๑๖	๒๖.๑
โบลิเวีย : สาธารณรัฐโบลิเวีย	ลาปาซ	๑,๐๙๘,๕๘๑	๗.๘
ปารากวัย : สาธารณรัฐปารากวัย	อะซุนซิโอน	๔๐๖,๗๕๒	๕.๒
อูรุกวัย : สาธารณรัฐอูรุกวัย	มอนเตวิเดโอ	๑๗๗,๕๐๘	๓.๒
อาร์เจนตินา : สาธารณรัฐอาร์เจนตินา	บูเอโนสไอเรส	๒,๗๖๖,๘๘๗	๓๖.๒
ชิลี : สาธารณรัฐชิลี	ซานติอาโก	๗๕๖,๙๔๕	๑๔.๘

๓. ประวัติความเป็นมาและการตั้งถิ่นฐานในทวีปอเมริกาใต้

ทวีปอเมริกาใต้ประกอบด้วยประเทศต่างๆ หลายประเทศที่ล้วนแต่เคยเป็นอาณานิคมของสเปนมาทั้งสิ้น ยกเว้นประเทศบราซิลเพียงแห่งเดียวที่เคยเป็นอาณานิคมของโปรตุเกสมาก่อน ในบริเวณทวีปอเมริกาใต้เดิมมีชนชาติอินเดียนที่มีความเจริญสูงสุดอาศัยอยู่มาก่อน คือพวกอินคา ได้ตั้งอาณาจักรอินคา ซึ่งปัจจุบันอยู่ในเปรู พวกแอซเตกได้ตั้งอาณาจักรแอซเตกในเม็กซิโกปัจจุบัน และจักรวรรดิมายาของพวกอินเดียนเผ่ามายาในบริเวณคาบสมุทรยูคาตัน (Yucatan Peninsula) พวกอินเดียนทั้ง ๓ เผ่านี้มีความเจริญก้าวหน้ามากทางด้านศิลปกรรมและสถาปัตยกรรม มีความมั่งคั่งอย่างมากโดยเฉพาะอาณาจักรอินคา

การค้นพบบริเวณหมู่เกาะอินดิสตะวันตกของโคลัมบัส ใน ค.ศ. ๑๔๙๒ และได้ยึดครองไว้เป็นของสเปน มีผลต่อการเดินทางมาตั้งถิ่นฐานในบริเวณทวีปอเมริกาใต้ของชาวสเปนมากขึ้นอย่างต่อเนื่องและยึดครองดินแดนต่างๆ ไว้เป็นอาณานิคมของตน บุคคลสำคัญที่มีบทบาทสำคัญในการยึดครองอาณานิคมเหล่านี้ ได้แก่ บัลบัว (Balboa) เขาทำการสำรวจลงไปถึงทางตอนใต้จนถึงคอคอดปานามา ใน ค.ศ. ๑๕๑๓ ซึ่งนับเป็นชาวยุโรปคนแรกที่พบมหาสมุทรแปซิฟิก ต่อมาเฟอร์ดินานด์ แมกเจลแลน (Ferdinand Magellan) นักเดินเรือชาวโปรตุเกส แต่ได้รับการจ้างจากสเปน ได้พิสูจน์ว่าโลกกลม โดยเดินทางผ่านช่องแคบปลายสุดของทวีปอเมริกาใต้ ซึ่งต่อมาได้ชื่อว่า ช่องแคบแมกเจลแลน ปอนส์ เดอลีออน (Ponce de Leon) ได้ตั้งอาณานิคมที่ฟลอริดา ใน ค.ศ. ๑๕๑๓ คอร์ตีส (Cortez) ได้ยึดครองอาณาจักรแอซเตกในเม็กซิโก ปีซาร์โร (Pizarro) ได้ส่งกำลังเข้าโจมตีและยึดครองอาณาจักรอินคาไว้เป็นอาณานิคม

อาณานิคมของสเปนจึงขยายตัวไปทั่วบริเวณอเมริกากลางและอเมริกาใต้ ยกเว้นบราซิลประเทศเดียวเท่านั้นที่เป็นของโปรตุเกสมาก่อน การที่ชาวสเปนต่างพากันเข้ามายึดครองดินแดนต่างๆ ในทวีปอเมริกาใต้เป็นอาณานิคมนั้น เพราะมีจุดประสงค์ที่จะแสวงหาความมั่งคั่ง เพราะในทวีปอเมริกาใต้อุดมสมบูรณ์ไปด้วยแร่ธาตุต่างๆ โดยเฉพาะเงินและทองคำ

ดินแดนต่างๆ เหล่านี้ต่างพยายามดิ้นรนที่จะเป็นอิสระจากสเปน ในที่สุดหลังจากทำสงครามกับสเปนมาเป็นเวลานาน เม็กซิโกก็ได้รับเอกราชจากสเปน ใน ค.ศ. ๑๘๒๑ และในขณะเดียวกันนั้นดินแดนอื่นๆ ก็ได้รับเอกราชจากสเปนด้วย เช่น นิการากัว คอสตาริกา ปานามา ฮอนดูรัสและเอลซัลวาดอร์ กัวเตมาลาเพิ่งได้รับเอกราชเมื่อ ค.ศ. ๑๘๓๙ เบลีซเป็นดินแดนที่ได้รับเอกราชเป็นแห่งสุดท้าย ใน ค.ศ. ๑๙๘๑ ส่วนบริเวณหมู่เกาะอินดิสตะวันตก ซึ่งเป็นบริเวณแห่งแรกสุดที่จับจองโดยโคลัมบัสนั้นต่อมาได้ถูกยึดครองโดยชนชาติยุโรปต่างๆ เช่น อังกฤษ ฝรั่งเศส และเนเธอร์แลนด์ คงเหลือแต่คิวบาเท่านั้นที่สเปนคงยึดครองไว้และให้เอกราชเมื่อ ค.ศ. ๑๘๙๘ ดินแดนที่ได้รับเอกราชเป็นประเทศแรก คือ เฮติ ได้เอกราชจากฝรั่งเศสใน ค.ศ. ๑๘๐๔ ประเทศ

สุดท้ายคือ เซนต์คริสโตเฟอร์และเนวิส ได้รับเอกราชจากอังกฤษ ใน ค.ศ. ๑๙๘๓

ทวีปอเมริกาใต้เป็นดินแดนที่นับว่าเป็นแหล่งความเจริญของอารยธรรมโบราณของชนชาติอินเดียหลายเผ่า และในสภาวะที่เคยเป็นอาณานิคมของสเปนมาเป็นเวลานาน ประเทศต่างๆ จึงมีขนบธรรมเนียม วัฒนธรรมที่ได้รับการถ่ายทอดมาจากสเปนทั้งสิ้น นอกจากบราซิลเท่านั้น ที่มีวัฒนธรรมความเป็นอยู่เป็นแบบโปรตุเกส

๔. สภาพสังคมและวัฒนธรรมของทวีปอเมริกาใต้

๔.๑ การปกครอง ลักษณะทางการเมืองของประเทศส่วนใหญ่ในทวีปอเมริกาใต้ไม่แตกต่างจากประเทศกำลังพัฒนาในทวีปเอเชียและแอฟริกา คือหลังจากได้รับเอกราชก็มีการใช้รัฐธรรมนูญปกครองประเทศ มีพรรคการเมือง มีการเลือกตั้ง มีรัฐบาลจากการเลือกตั้ง ลักษณะการเมืองการปกครองดำเนินไปคล้ายประเทศประชาธิปไตยในยุโรป และสหรัฐอเมริกา แต่ต่อมาไม่นานก็มีการปฏิวัติรัฐประหาร มีกลุ่มบุคคลยึดอำนาจบ่อยครั้ง สภาพการเมืองการปกครองไม่มั่นคง เป็นอุปสรรคในการพัฒนาประเทศในด้านต่างๆ

ลักษณะการปกครองของประเทศในทวีปอเมริกาใต้

๑) รูปแบบการปกครองได้รับอิทธิพลจากยุโรปและสหรัฐอเมริกา เนื่องจากประเทศต่างๆ ในทวีปอเมริกาใต้เคยตกเป็นอาณานิคมของประเทศในยุโรปมาก่อน และมีที่ตั้งใกล้เคียงกับสหรัฐอเมริกา ส่วนใหญ่มีการปกครองระบอบประชาธิปไตย แบบประธานาธิบดี คล้ายสหรัฐอเมริกาและแบบรัฐสภาคล้ายอังกฤษ

๒) ความไม่มั่นคงทางการเมือง มีการปฏิวัติรัฐประหาร ยึดอำนาจบ่อยครั้ง ทำให้ลักษณะการปกครองแบบเผด็จการเกิดขึ้นในหลายประเทศ

สาเหตุของความไม่มั่นคงทางการเมืองมาจากประชากรขาดคุณภาพ ขาดความรู้ ขาดความสนใจทางการเมือง โดยเฉพาะชาวพื้นเมืองอินเดียแลดผสมเมสติโซ ทำให้นักการเมืองที่ขาดความรับผิดชอบ และกลุ่มบุคคลผู้มีอำนาจทางการเมือง ทำการปฏิวัติรัฐประหารได้ง่าย อีกประการคือ เมื่อสมัยอาณานิคม ประเทศต่างๆ ในทวีปอเมริกาใต้ไม่ได้รับการวางรากฐานที่ดีในการปกครองประเทศจากประเทศเมืองแม่ ซึ่งส่วนใหญ่คือ สเปนและโปรตุเกส ฉะนั้นเมื่อได้รับเอกราชจึงขาดความพร้อมในการปกครองตนเอง

๔.๒ ความเป็นอยู่ ชีวิตความเป็นอยู่ของชาวอเมริกาใต้คล้ายคลึงกับชาวละตินอเมริกาทั่วไป ประชากรที่อยู่ในเขตเมืองได้รับการศึกษาที่ดี ส่วนใหญ่จะมีความเป็นอยู่ที่ดี แต่ประชากรส่วนใหญ่ของทวีปอเมริกาใต้อยู่ในชนบท ประกอบอาชีพเกษตรกรรม ส่วนใหญ่การศึกษาน้อย ฐานะยากจน

ชาวอินเดียในชนพื้นเมืองในประเทศเอกวาดอร์

เนื่องจากทวีปอเมริกาใต้มีประชากรหลายเชื้อชาติ ทั้งชาวพื้นเมืองอินเดีย ชาวยุโรป โดยเฉพาะสเปน โปรตุเกส ชาวนิโกร ชาวเอเชีย ตลอดจนสายเลือดผสมเมสติโซ มูแลตโต ทำให้มีวัฒนธรรม ประเพณี ภาษา และวิถีความเป็นอยู่ต่างกัน

๔.๓ การศึกษา ประชากรในทวีปอเมริกาใต้มีระดับการศึกษาไม่แตกต่างไปจากประเทศที่กำลังพัฒนา โดยเฉพาะชาวชนบทที่มีทั้งความยากจน และล้าหลัง ประกอบกับมีภูมิประเทศที่เป็นอุปสรรคต่อการติดต่อสื่อสาร เช่น ภูเขาสูง ป่าทึบ รวมทั้งมีความหลากหลายของเชื้อชาติที่อาศัยอยู่ในชนบท ทำให้คนส่วนใหญ่ของทวีปมีการศึกษาดำ

๔.๔ ภาษา เนื่องจากประชากรของทวีปอเมริกาใต้มีหลายเชื้อชาติ ทำให้มีความแตกต่างด้านภาษา ภาษาที่สำคัญมีดังนี้

๑. ภาษาสเปน ประเทศเกือบทั้งหมดในทวีปอเมริกาใต้ใช้ภาษาสเปนเป็นภาษาราชการ เพราะเคยเป็นอาณานิคมของสเปน

๒. ภาษาโปรตุเกส เป็นภาษาราชการของประเทศบราซิล ซึ่งเป็นเพียงประเทศเดียวในทวีปอเมริกาใต้ที่ตกเป็นอาณานิคมของโปรตุเกส แต่เนื่องจากประเทศบราซิลมีประชากรมากที่สุด และพื้นที่ประเทศมากที่สุดในทวีป จึงทำให้อิทธิพลของภาษาโปรตุเกสแพร่ออกไปอย่างกว้างขวาง

๓. ภาษาอังกฤษ ใช้เป็นภาษาราชการในประเทศกายอานา และหมู่เกาะฟอล์กแลนด์

๔. ภาษาดัตช์ หรือภาษาฮอลันดา เป็นภาษาราชการของประเทศซูรินาม

๕. ภาษาฝรั่งเศส เป็นภาษาราชการของเฟรนช์เกียนา (French Guiana) ดินแดนของฝรั่งเศส

๖. ภาษาอินเดียน ซึ่งถือเป็นภาษาสำคัญรองลงมาจากภาษาสเปน โปรตุเกส ประเทศปารากวัย จะใช้ภาษาสเปน และภาษาอินเดียนเป็นภาษาราชการทั้งสองภาษา

๔.๕ ศาสนา

๑. ศาสนาคริสต์ ประชากรส่วนใหญ่ของทวีปอเมริกาใต้นับถือศาสนาคริสต์นิกายโรมันคาทอลิก เนื่องจากเคยเป็นอาณานิคมของสเปน และโปรตุเกสมานานกว่า ๓๐๐ ปี ชาวพื้นเมืองในทวีปอเมริกาใต้ และผู้ที่อพยพจากทวีปอื่นเข้ามาตั้งถิ่นฐานในทวีปนี้ ได้รับการโน้มน้าวจิตใจจากชาวสเปนและโปรตุเกสให้นับถือศาสนาคริสต์นิกายโรมันคาทอลิก จึงทำให้ศาสนานี้กลายเป็นศาสนาสำคัญที่สุดของทวีปอเมริกาใต้และในกลุ่มประเทศละตินอเมริกา

๒. ศาสนาอื่นๆ และลัทธิความเชื่อ ก่อนที่ชาวตะวันตกจะเข้ามายึดครอง ชาวพื้นเมืองในทวีปนี้ซึ่งได้แก่ อินเดียนก็มีลัทธิความเชื่อของตน แต่เมื่อสเปน โปรตุเกสนำศาสนาคริสต์เข้ามาเผยแพร่ ชาวพื้นเมืองก็ต้องหันมานับถือศาสนาคริสต์ แต่ลัทธิความเชื่อต่างๆ ก็ยังคงหลงเหลืออยู่บ้าง ลัทธิความเชื่อบางอย่างก็ผสมผสานกับศาสนาคริสต์ไปเลย ส่วนประชากรที่อพยพมาจากทวีปอื่น บางกลุ่มก็มีศาสนาของตนอยู่แล้ว เช่น ชาวยิว ชาวอินเดีย ชาวญี่ปุ่น ชาวจีน ชาวอินโดนีเซียซึ่งส่วนใหญ่ก็ยังคงนับถือศาสนาเดิมของตนต่อไป

๔.๖ ประเพณี

ประเพณีที่เกี่ยวข้องกับศาสนาและลัทธิความเชื่อมีอยู่มาก ส่วนใหญ่จะเกี่ยวข้องกับศาสนาคริสต์ และผสมผสานกับลัทธิความเชื่อของชาวอเมริกาใต้แต่ละกลุ่ม ได้แก่ งานฉลองวันคริสต์มาส และวันสำคัญอื่นๆ ของศาสนา ส่วนงานรื่นเริงต่างๆ ชาวอเมริกาใต้จะนิยมเล่นดนตรี ร้องเพลง เต้นรำ ในจังหวะที่ร่าเริงสนุกสนาน การดนตรี การละคร การเต้นรำ และงานศิลปะต่างๆ ส่วนใหญ่เป็นการผสมผสานวัฒนธรรมสเปน โปรตุเกสกับชาวอินเดียนพื้นเมือง

กิจกรรมเสนอแนะ

๑. ให้นักเรียนศึกษาแผนที่ทวีปอเมริกาใต้ในด้านที่ตั้ง ละติจูด ลองจิจูด เทือกเขา แม่น้ำสายสำคัญ ๆ รวมทั้งชื่อประเทศต่าง ๆ แล้วเขียนลงในแผนที่โครงร่างของทวีปอเมริกาใต้
๒. ให้นักเรียนอภิปรายถึงอิทธิพลของลักษณะที่ตั้ง ละติจูด ลองจิจูด ลักษณะภูมิประเทศและปัจจัยอื่นๆ ที่มีผลต่อภูมิอากาศของทวีปอเมริกาใต้ และสรุปถึงเขตภูมิอากาศของทวีปอเมริกาใต้ และเขียนลงในแผนที่โครงร่าง
๓. ให้นักเรียนแบ่งกลุ่มศึกษาหาข้อมูลเกี่ยวกับลักษณะทางกายภาพ สังคม วัฒนธรรม การเมืองการปกครอง การกระจายของประชากร ทรัพยากร และลักษณะทางเศรษฐกิจ รวมทั้งแนวทางการพัฒนาประเทศของประเทศต่าง ๆ ในทวีปอเมริกาใต้แล้วนำมาเสนอรายงานในชั้นเรียน
๔. ให้นักเรียนร่วมกันอภิปรายถึงปัญหา อุปสรรคในการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศต่าง ๆ ในทวีปอเมริกาใต้
๕. ให้นักเรียนเปรียบเทียบความเหมือนและความแตกต่างระหว่างทวีปอเมริกาเหนือและอเมริกาใต้ และร่วมกันวิเคราะห์หาสาเหตุที่ทำให้อเมริกาใต้มีความเจริญก้าวหน้าช้ากว่าอเมริกาเหนือ
๖. ให้นักเรียนร่วมกันอภิปรายถึงเหตุผลที่ประเทศต่าง ๆ ในทวีปอเมริกาใต้มีความผูกพันใกล้ชิดกับกลุ่มประเทศต่าง ๆ ในทวีปยุโรป
๗. ให้นักเรียนร่วมกันหาข้อมูลแล้วนำมาอภิปรายถึงความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกับระหว่างประเทศไทยกับประเทศต่าง ๆ ในอเมริกาใต้ รวมทั้งข้อได้เปรียบ เสียเปรียบที่ไทยได้รับ

คำถาม

๑. ลักษณะที่ตั้งและภูมิประเทศ มีผลกระทบต่อภูมิอากาศและการกระจายของประชากรในทวีปอเมริกาใต้อย่างไร จงอธิบาย
๒. จงอธิบายถึงความสัมพันธ์ระหว่างลักษณะทางกายภาพและทรัพยากร กับลักษณะทางเศรษฐกิจของทวีปอเมริกาใต้
๓. เพราะเหตุใดทวีปอเมริกาใต้จึงมีลักษณะทางสังคมและวัฒนธรรมเป็นแบบละติน-อเมริกาผสมผสานกับวัฒนธรรมอินเดีย สิ่งเหล่านี้มีอิทธิพลต่อวัฒนธรรมประเพณีอย่างไร
๔. เพราะเหตุใดการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศต่าง ๆ ในทวีปอเมริกาใต้จึงเจริญก้าวหน้าช้า
๕. เพราะเหตุใดประเทศต่าง ๆ ในทวีปอเมริกาใต้จึงมีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับประเทศต่าง ๆ ในทวีปยุโรป และทวีปอเมริกาเหนือ และสิ่งเหล่านี้มีผลต่อการพัฒนาเศรษฐกิจของอเมริกาใต้อย่างไรบ้าง
๖. จงอภิปรายแสดงความคิดเห็นถึงความสำคัญของประเทศต่าง ๆ ในอเมริกาใต้ที่มีต่อประชาคมโลก และประเทศไทย

บทที่ ๔

ทวีปแอฟริกา

จุดประสงค์ เพื่อให้นักเรียน

๑. มีความรู้ ความเข้าใจถึงความสัมพันธ์ระหว่างลักษณะภูมิประเทศและภูมิอากาศของทวีปแอฟริกา
๒. มีความรู้ ความเข้าใจถึงอิทธิพลของลักษณะทางกายภาพที่มีต่อชีวิตความเป็นอยู่ของประชากรในทวีปแอฟริกา
๓. สามารถวิเคราะห์ถึงปัจจัยสำคัญที่เป็นอุปสรรคในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชากรในทวีปแอฟริกาได้
๔. ตระหนักถึงความสำคัญของความเจริญรุ่งเรืองของอารยธรรมโบราณในทวีปแอฟริกาที่เป็นมรดกทางวัฒนธรรมแก่ชาวโลก

ความคิดรวบยอด

แอฟริกาเป็นทวีปที่มีเนื้อที่กว้างใหญ่รองจากทวีปเอเชีย มีเส้นศูนย์สูตรผ่านกลางทวีป ทำให้มีภูมิอากาศแตกต่างกันมาก ตั้งแต่แห้งแล้งจนเป็นทะเลทราย ไปจนถึงชุ่มชื้นที่สุด ประชากรส่วนใหญ่ประกอบอาชีพทางการเกษตรแบบยังชีพ มีความยากจน และขาดคุณภาพชีวิต นอกจากนั้นประเทศต่างๆ ในแอฟริกาส่วนใหญ่เป็นประเทศกำลังพัฒนา มีการแก่งแย่งชิงอำนาจกันภายในประเทศ อันมีผลทำให้การพัฒนาประเทศเป็นไปอย่างเชื่องช้า แม้บางประเทศจะมีแร่ธาตุอุดมสมบูรณ์ซึ่งทำให้เศรษฐกิจของประเทศดีขึ้นบ้าง แต่ก็มีเพียงไม่กี่ประเทศ

อย่างไรก็ตาม ทวีปแอฟริกาเคยเป็นดินแดนแหล่งอารยธรรมโบราณที่เก่าแก่ที่สุดประมาณ ๓,๕๐๐ ปีก่อนคริสตกาล ได้แก่ อารยธรรมอียิปต์ ซึ่งผลงานด้านศิลปวัฒนธรรมที่ล้ำค่า เช่น การสร้างพีระมิด การทำมัมมี่ การชลประทาน การแพทย์ เรายาคณิต การประดิษฐ์อักษรเฮียโรกลิฟฟิค ซึ่งเป็นอักษรภาพ เป็นต้น สิ่งเหล่านี้เป็นมรดกทางวัฒนธรรมอันล้ำค่าของชาวโลก

ทวีปแอฟริกามีขนาดใหญ่เป็นที่สองรองจากทวีปเอเชีย และมีเขตภูมิอากาศตั้งแต่ชุ่มชื้นที่สุดจนถึงแห้งแล้งที่สุด ความกว้างใหญ่ของพื้นที่ประกอบกับภูมิประเทศส่วนใหญ่เป็นที่ราบสูงและชายฝั่งทะเลที่ไม่เว้าแหว่ง ทำให้อิทธิพลของความชื้นจากทะเลแผ่เข้าไปไม่ถึงพื้นที่ภายใน จึงเกิดความแห้งแล้งเป็นทะเลทรายที่กว้างใหญ่ที่สุดในโลกทางตอนเหนือของทวีป ที่ราบมีเพียงเล็กน้อยตามชายฝั่ง ประชากรส่วนใหญ่ประกอบอาชีพทางการเกษตรแบบยังชีพ แอฟริกาเป็นทวีปที่มีความอุดมสมบูรณ์ด้วยทรัพยากรแร่ธาตุ ทำให้บางประเทศมีเศรษฐกิจดี เพราะมีความสามารถในการใช้ทรัพยากรธรรมชาติให้เกิดประโยชน์ ประชากรของทวีปแอฟริกามีความหลากหลายทางด้านภาษา วัฒนธรรม ความเชื่อและความเป็นอยู่ จึงทำให้เป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาประเทศตามไปด้วย

๑. ที่ตั้งสัมพัทธ์และลักษณะทางกายภาพ

๑.๑ ขนาดที่ตั้งและอาณาเขต

ทวีปแอฟริกามีเนื้อที่ประมาณ ๓๐.๓ ล้านตารางกิโลเมตร มีขนาดใหญ่เป็นอันดับสองของโลกรองจากทวีปเอเชีย ตั้งอยู่ระหว่างลองจิจูดที่ ๑๗ องศาตะวันออก ถึงลองจิจูด ๕๑ องศาตะวันออก ละติจูดที่ ๓๗ องศาเหนือ ถึงละติจูดที่ ๓๔ องศาใต้ เป็นทวีปที่อยู่ทางใต้ของทวีปยุโรป โดยมีทะเลเมดิเตอร์เรเนียนเป็นแนวกัน แต่มีแผ่นดินเชื่อมต่อกับทวีปเอเชียบริเวณคาบสมุทรไซนาย ทวีปแอฟริกามีเส้นศูนย์สูตรลากผ่านเกือบถึงกลางทวีป ทำให้มีพื้นที่อยู่ทั้งซีกโลกเหนือและซีกโลกใต้

อาณาเขตของทวีปแอฟริกา

ทิศเหนือ	ติดช่องแคบยิบรอลตา และทะเลเมดิเตอร์เรเนียน
ทิศใต้	ติดมหาสมุทรอินเดียกับมหาสมุทรแอตแลนติก
ทิศตะวันออก	ติดมหาสมุทรอินเดีย ทะเลแดง และทวีปเอเชีย
ทิศตะวันตก	ติดมหาสมุทรแอตแลนติก

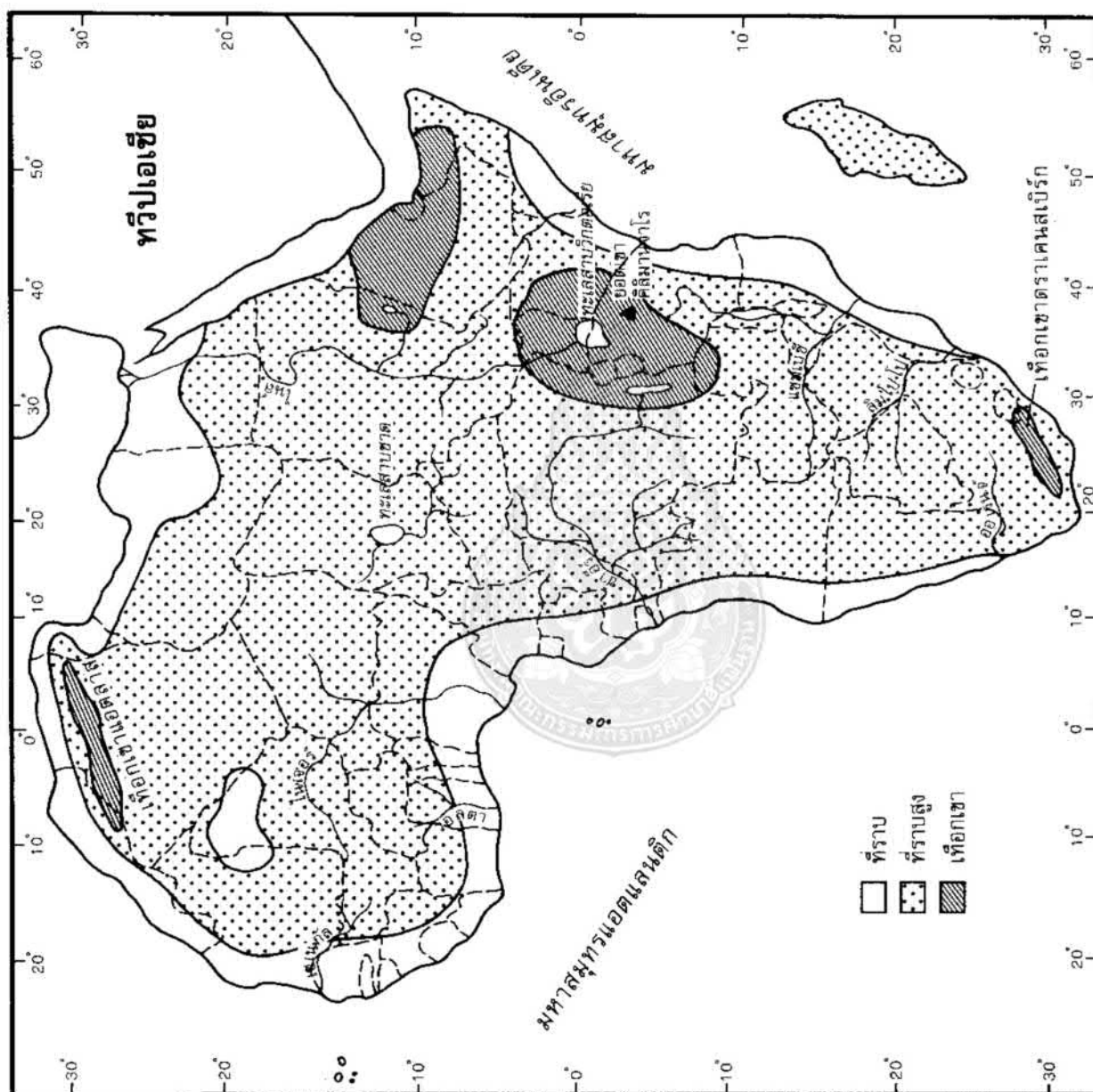
๑.๒ ลักษณะภูมิประเทศ

ทวีปแอฟริกาแบ่งลักษณะภูมิประเทศได้ ๔ ลักษณะ ได้แก่

๑. ที่ราบสูง พื้นที่เกือบทั้งหมดของทวีปแอฟริกา มีลักษณะเป็นที่ราบสูง โดยทางภาคตะวันออกและภาคใต้มีระดับสูงสุด คือมีความสูงอยู่ในช่วง ๑,๕๐๐-๒,๐๐๐ เมตร แล้วพื้นที่ลาดไปทางภาคเหนือและภาคตะวันตก ซึ่งมีความสูงอยู่ในช่วง ๓๐๐-๑,๐๐๐ เมตร โดยมีขอบสูงชันอยู่ใกล้ชายฝั่ง ลักษณะพื้นผิวของที่ราบสูงมีทั้งเนินเขาลูกคลื่น และแอ่งที่ราบลุ่มแม่น้ำ

๒. ที่ราบ ทวีปแอฟริกามีพื้นที่ราบน้อยมาก ส่วนใหญ่เป็นที่ราบชายฝั่งทะเลแคบๆ

๓. หุบเขาทรุด อยู่ทางทิศตะวันออกของทวีป เกิดจากการทรุดตัวของเปลือกโลก

ลักษณะภูมิประเทศของทวีปแอฟริกา

ทำให้เกิดหุบเขาลึก มีหน้าผาสูงชัน กลายเป็นทะเลสาบต่อเนื่องกันเป็นแนวยาวจากใต้จรดเหนือ คือเริ่มจากทะเลสาบไนแอสซา ในประเทศแทนซาเนีย ต่อเนื่องไปจนถึงทะเลแดง ทะเลสาบเหล่านี้ใช้เป็นเส้นทางคมนาคมภายในทวีป

๔. เทือกเขา ในทวีปแอฟริกา มีเขตเทือกเขาอยู่ ๓ บริเวณ ได้แก่

๑) เทือกเขาทางทิศตะวันตกเฉียงเหนือ วางตัวในแนวตะวันตก-ตะวันออก ขนานไปกับชายฝั่งทะเลเมดิเตอร์เรเนียน ครอบคลุมพื้นที่ประเทศโมร็อกโก แอลจีเรีย และตูนิเซีย ได้แก่ เทือกเขาแอตลาส

เทือกเขาแอตลาส

๒) เทือกเขาทางทิศตะวันออก เป็นเทือกเขาอยู่ในเขตประเทศเอธิโอเปีย เคนยา ยูกันดา แทนซาเนีย และมาลาวี ส่วนใหญ่เป็นภูเขาไฟที่ดับแล้ว ที่มีชื่อเสียงมากชื่อคิลิมาจาโร เนื่องจากมีความสูงมาก บนยอดเขามีหิมะปกคลุมตลอดปี ถึงแม้จะอยู่ใกล้เขตศูนย์สูตรก็ตาม

เทือกเขาคิลิมาจาโร

๓) เทือกเขาทางทิศใต้ ได้แก่ เทือกเขาดราเคนสเบิร์ก อยู่ในเขตประเทศสาธารณรัฐแอฟริกาใต้ ประเทศเลโซโท

แม่น้ำในทวีปแอฟริกา จากแผนที่ที่แสดงลักษณะภูมิประเทศ ทวีปแอฟริกาแม่น้ำหลายสาย ส่วนใหญ่มีต้นน้ำอยู่บริเวณที่ราบสูงตอนกลาง และทางด้านตะวันออกของทวีปซึ่งเป็นเขตที่มีฝนตกชุก (ดูแผนที่ลักษณะภูมิอากาศประกอบ) จากการที่ลักษณะภูมิประเทศของทวีปแอฟริกาเป็นที่ราบสูงที่ต่างระดับกัน แม่น้ำได้กัดเซาะพื้นที่ให้เกิดเป็นแก่ง เกาะ และน้ำตก ขวางกั้นในลำน้ำ ทำให้เป็นอุปสรรคต่อการคมนาคมขนส่ง แต่กระแสน้ำที่ไหลแรงและเชี่ยวก่อให้เกิดประโยชน์ในการสร้างเขื่อนผลิตกระแสไฟฟ้าได้ดี

แม่น้ำที่สำคัญของทวีปแอฟริกา ได้แก่

๑. แม่น้ำไนล์ เป็นแม่น้ำสายยาวที่สุดในทวีปแอฟริกา มีความยาว ๖,๕๐๐ กิโลเมตร มีต้นน้ำอยู่ทางด้านตะวันออกบริเวณทะเลสาบวิกตอเรีย ไหลขึ้นไปทางเหนือผ่านทะเลทรายลงสู่ทะเลเมดิเตอร์เรเนียนในประเทศอียิปต์ แม่น้ำไนล์มีแควที่สำคัญคือแม่น้ำไนล์ (White Nile) แม่น้ำบลูไนล์ (Blue Nile) ซึ่งไหลมารวมกันที่เมืองคาทุม ประเทศซูดาน

ปากแม่น้ำไนล์มีการทับถมของตะกอนโคลนตมที่แม่น้ำพัดพามากลายเป็นที่ราบดินดอนสามเหลี่ยมปากแม่น้ำที่อุดมสมบูรณ์

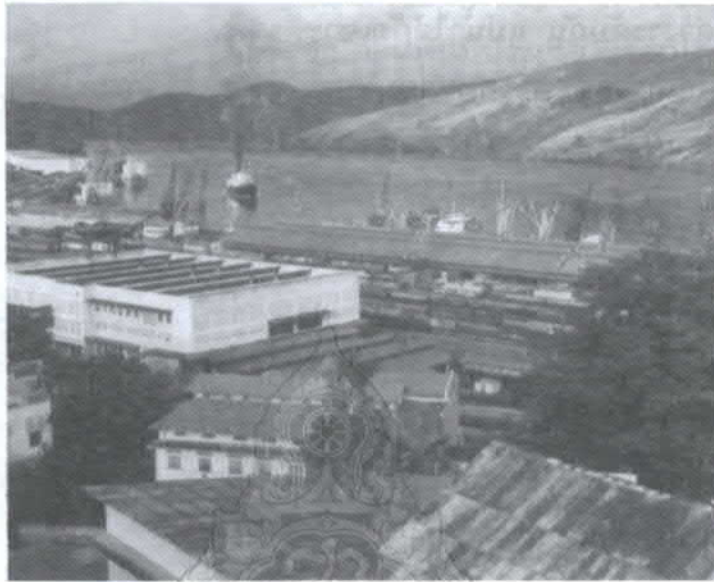

เมืองไคโร เมืองหลวงของอียิปต์ อยู่บริเวณดินดอนสามเหลี่ยมปากแม่น้ำไนล์

แม่น้ำบลูไนล์ บริเวณประเทศเอธิโอเปีย

๒. แม่น้ำชาอีร์ (คองโก) เป็นแม่น้ำอยู่ในเขตศูนย์สูตร ต้นน้ำอยู่บริเวณแอฟริกาตอนกลาง ไหลจากตะวันออกไปทางตะวันตก ลงสู่มหาสมุทรแอตแลนติกในเขตประเทศชาอีร์ ปากแม่น้ำเป็นร่องน้ำลึก เรือเดินสมุทรขนาดใหญ่เข้ามาจอดได้แต่ภายในลำน้ำ แม้บริเวณใกล้ปากแม่น้ำก็มีแก่ง และน้ำตกขวางทางน้ำหลายแห่ง ทำให้เดินเรือไม่สะดวก

เรือเดินสมุทรสามารถเข้ามาจอดที่เมืองเก่าภายในลำน้ำชาอีร์ ในประเทศชาอีร์

๓. แม่น้ำไนเจอร์ อยู่ทางด้านตะวันตกของทวีป มีความยาว ๔,๒๐๐ กิโลเมตร ต้นน้ำเกิดจากที่สูงระหว่างประเทศเซียร์ราเลโอนกับประเทศกินี ไหลไปทางทิศตะวันออก ผ่านประเทศมาลี และโค้งกลับไปทางด้านทิศใต้ ผ่านประเทศไนเจอร์ ในจีเรีย ไหลลงสู่อ่าวกินี ในมหาสมุทรแอตแลนติก

แม่น้ำไนเจอร์ บริเวณประเทศมาลี

๔. แม่น้ำแซมเบซี อยู่ทางด้านตะวันออกของทวีป เป็นแม่น้ำที่ไหลผ่านขอบที่ราบสูง จึงทำให้น้ำไหลเชี่ยว มีน้ำตกในลำน้ำ น้ำตกที่สวยงามและมีชื่อเสียงคือน้ำตกวิกตอเรีย อยู่ระหว่างประเทศซิมบับเวและแซมเบีย จากการที่เป็นลำน้ำไหลเชี่ยวจึงเป็นประโยชน์นำมาใช้ผลิตกระแสไฟฟ้า และเป็นแหล่งท่องเที่ยว

แม่น้ำแซมเบซี ไหลผ่านประเทศอังกโกลา แซมเบีย ซิมบับเว ไหลลงสู่มหาสมุทรอินเดีย ที่ประเทศโมซัมบิก

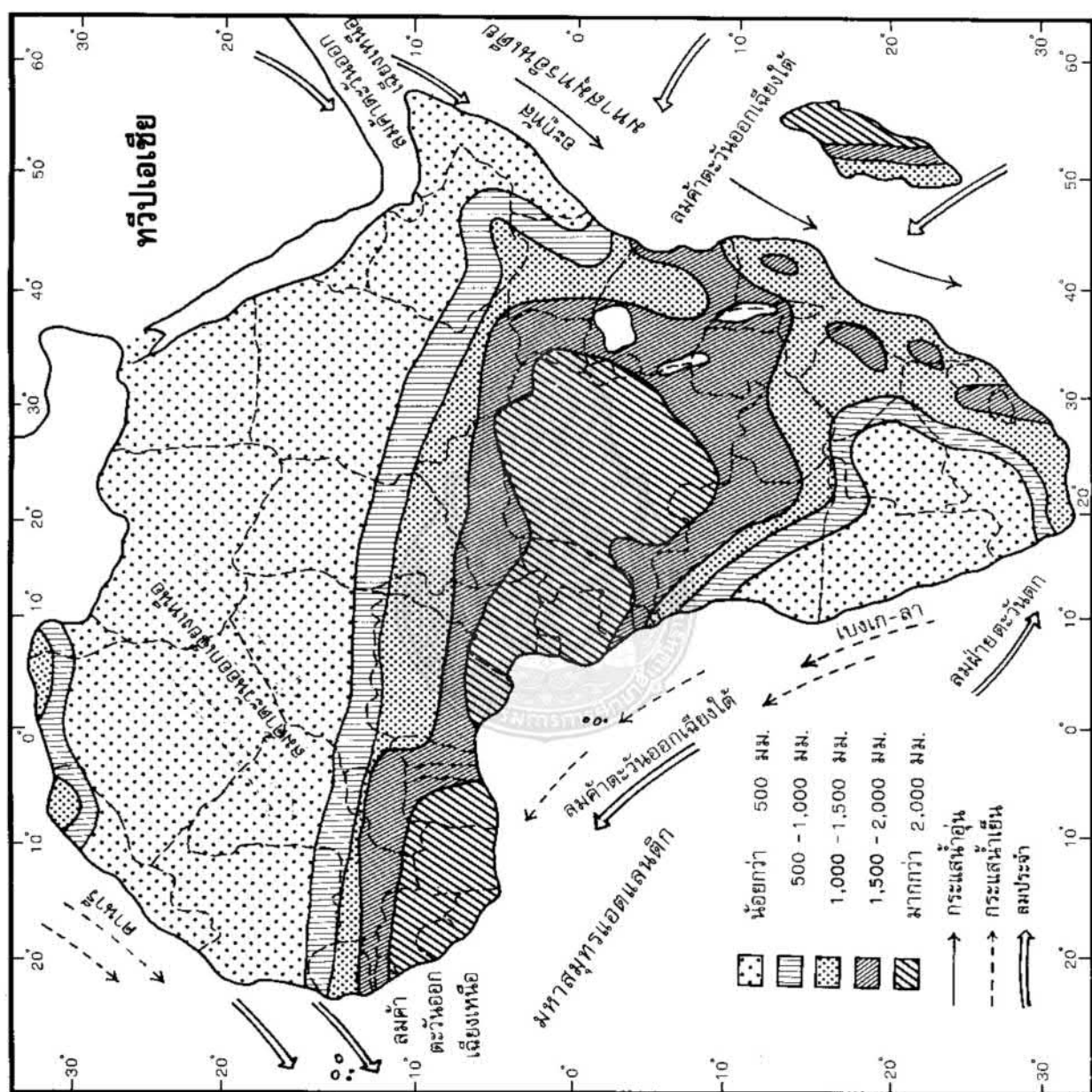

น้ำตกวิกตอเรีย ในลำน้ำแซมเบซี ระหว่างประเทศซิมบับเว และแซมเบีย

๑.๓ ลักษณะภูมิอากาศ

ทวีปแอฟริกา มีเส้นศูนย์สูตรผ่านเกือบกึ่งกลางทวีป พื้นที่ส่วนใหญ่จึงอยู่ในเขตร้อน มีเฉพาะส่วนเหนือสุดและใต้สุดที่อยู่ในเขตอบอุ่น อย่างไรก็ตาม ลักษณะอากาศของแอฟริกายังแตกต่างกันออกไปได้อีก ซึ่งเป็นผลมาจากปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อภูมิอากาศ ได้แก่

๑) ลมประจำ ลมประจำที่พัดผ่านทวีปแอฟริกา มี ๒ ชนิด คือ ลมค้าตะวันออกเฉียงใต้ พัดจากมหาสมุทรอินเดียและมหาสมุทรแอตแลนติก เข้าสู่แผ่นดิน ทำให้ฝนตกชุกบริเวณชายฝั่งแอฟริกาตะวันออกและตะวันออกเฉียงใต้กับชายฝั่งอ่าวกินี ส่วนลมค้าตะวันออกเฉียงเหนือ พัดมาจากแผ่นดินที่เป็นทะเลทรายของทวีปเอเชีย จะนำความแห้งแล้งมาสู่บริเวณที่ลมนั้นๆ พัดผ่านได้แก่ชายฝั่งตะวันออกเฉียงเหนือของทวีป

ปริมาณผลรวมทั้งปีและทิศทางการลงประจำในทวีปแอฟริกา

๒) กระแสน้ำในมหาสมุทร ชายฝั่งตะวันตกของทวีปมีกระแสน้ำเย็น ๒ สายไหลผ่าน ได้แก่ กระแสน้ำเย็นคานารี ไหลผ่านชายฝั่งตะวันตกเฉียงเหนือของทวีป และกระแสน้ำเย็นเบงเก-ลา ไหลผ่านชายฝั่งตะวันตกเฉียงใต้ของทวีป บริเวณที่กระแสน้ำเย็นไหลผ่าน อุณหภูมิชายฝั่งจะลดต่ำและอากาศแห้ง ชายฝั่งด้านตะวันออกของทวีปมีกระแสน้ำอุ่นอะกัวทัสไหลผ่าน

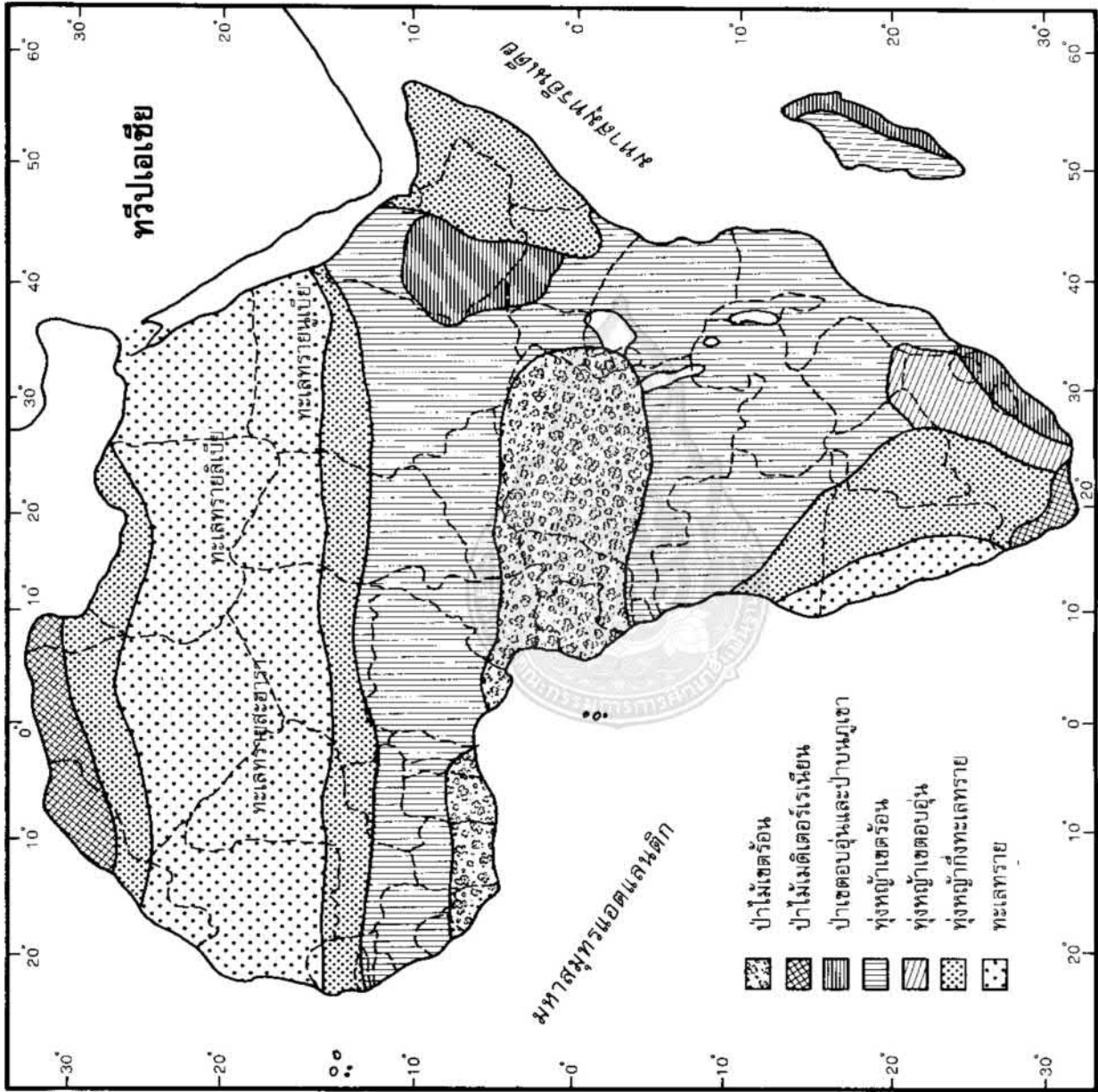
๓) ลักษณะภูมิประเทศ จากความกว้างใหญ่ของทวีป และมีภูมิประเทศเป็นที่สูงโดยรอบชายฝั่ง ทำให้ความชุ่มชื้นจากทะเลแผ่กระจายเข้าไปในทวีปได้น้อยมาก ประกอบกับได้รับอิทธิพลจากผืนแผ่นดินที่เป็นทะเลทรายของทวีปเอเชีย ทางด้านตะวันออกเฉียงเหนือของทวีป ทำให้ทวีปแอฟริกามีภูมิอากาศแห้งแล้งเป็นทะเลทรายเป็นบริเวณกว้างใหญ่มาก

เขตภูมิอากาศของทวีปแอฟริกา แบ่งได้ ๖ เขต ดังนี้

๑) เขตภูมิอากาศแบบป่าดิบชื้น เป็นเขตภูมิอากาศที่มีอุณหภูมิสูงและฝนตกชุกตลอดปี ปริมาณน้ำฝนทั้งปีมากกว่า ๒,๐๐๐ มิลลิเมตร พบบริเวณเขตศูนย์สูตร คือที่ราบลุ่มแม่น้ำซาอีร์และบางส่วนของชายฝั่งอ่าวกินี พืชพรรณธรรมชาติเป็นป่าดงดิบ ลำต้นสูงใหญ่ มีพรรณไม้เลื้อยนานาชนิด ใกล้เคียงดินมีพืชชนิดต่างๆ อย่างหนาแน่นอันเป็นลักษณะของป่าที่บ

ป่าดิบชื้น ลุ่มแม่น้ำซาอีร์

๒) เขตภูมิอากาศแบบทุ่งหญ้าสะวันนา มีฤดูฝนและฤดูแล้งสลับยาวนานประมาณ ๖ เดือน ปริมาณน้ำฝนทั้งปีอยู่ระหว่าง ๗๕๐-๒,๐๐๐ มิลลิเมตรต่อปี พบบริเวณถัดขึ้นไปทางเหนือและทางใต้ของภูมิอากาศแบบป่าดิบชื้น พืชพรรณธรรมชาติเป็นทุ่งหญ้าที่ต้นไม้ขึ้นสลับแซมเป็นบางตอน

ภูมิอากาศแบบทุ่งหญ้าสะวันนา

๓) เขตภูมิอากาศแบบกึ่งทะเลทราย เป็นเขตที่อยู่รอบๆ ทะเลทรายและเชื่อมต่อกับภูมิอากาศแบบทุ่งหญ้าสะวันนา ปริมาณน้ำฝนทั้งปีอยู่ระหว่าง ๒๕๐-๕๐๐ มิลลิเมตร พืชพรรณธรรมชาติเป็นหญ้าสั้นๆ เรียกว่า ทุ่งหญ้าสเตปป์

๔) เขตภูมิอากาศแบบทะเลทราย เป็นเขตที่มีปริมาณน้ำฝนต่ำมาก คือต่ำกว่า ๒๕๐ มิลลิเมตรต่อปี พืชพรรณธรรมชาติเป็นหญ้าบางชนิดและต้นกระบองเพชรขึ้นอยู่ประปราย พื้นที่ส่วนใหญ่เต็มไปด้วยสันทรายและกรวด ในทวีปแอฟริกา มีทะเลทรายที่กว้างใหญ่ทางตอนเหนือ ได้แก่ ทะเลทรายสะฮารา ทะเลทรายลิเบีย และทะเลทรายนูเบีย ส่วนทางตอนใต้มีทะเลทรายคาลาฮารี

ทะเลทรายสะฮารา

๕) เขตภูมิอากาศแบบเมดิเตอร์เรเนียน เขตอากาศแบบนี้มีอยู่ ๒ บริเวณเล็กๆ คือชายฝั่งตอนเหนือในเขตประเทศโมร็อกโก แอลจีเรีย และตูนิเซีย กับชายฝั่งตอนใต้สุดของทวีป แอฟริกาใต้ ประเทศสาธารณรัฐแอฟริกาใต้ พืชพรรณธรรมชาติของภูมิอากาศแบบนี้เป็น ป่าไม้และไม้ผลเมดิเตอร์เรเนียน

๖) เขตภูมิอากาศแบบอบอุ่นชื้น เป็นเขตภูมิอากาศอบอุ่น ฝนตกชุกในฤดูร้อน พบบริเวณชายฝั่งตะวันออกของสาธารณรัฐแอฟริกาใต้ พืชพรรณธรรมชาติเป็นทุ่งหญ้าและป่าไม้ เขตอบอุ่น

จากลักษณะที่ตั้งสัมพัทธ์ ลักษณะทางกายภาพที่ประกอบด้วยลักษณะภูมิประเทศ และลักษณะภูมิอากาศของทวีปแอฟริกา พบว่าพื้นที่ส่วนใหญ่ตั้งอยู่ในเขตอากาศร้อน เนื่องจากเป็นทวีปที่มีพื้นที่กว้างใหญ่ ภูมิประเทศเป็นที่ราบสูง อิทธิพลของทะเลมหาสมุทรเข้าไปไม่ถึง จึงเกิดทะเลทรายหลายแห่งในทวีป เช่น ทะเลทรายสะฮาราทางตอนเหนือ ทะเลทรายคาลาฮารีทาง ตอนใต้ แต่ทวีปแอฟริกามีความอุดมสมบูรณ์ทางทรัพยากรธรรมชาติ ทำให้พื้นที่ที่แห้งแล้งมีคุณค่า ทางด้านเศรษฐกิจ

๒. สภาพเศรษฐกิจและประชากร

๒.๑ เศรษฐกิจของทวีปแอฟริกา

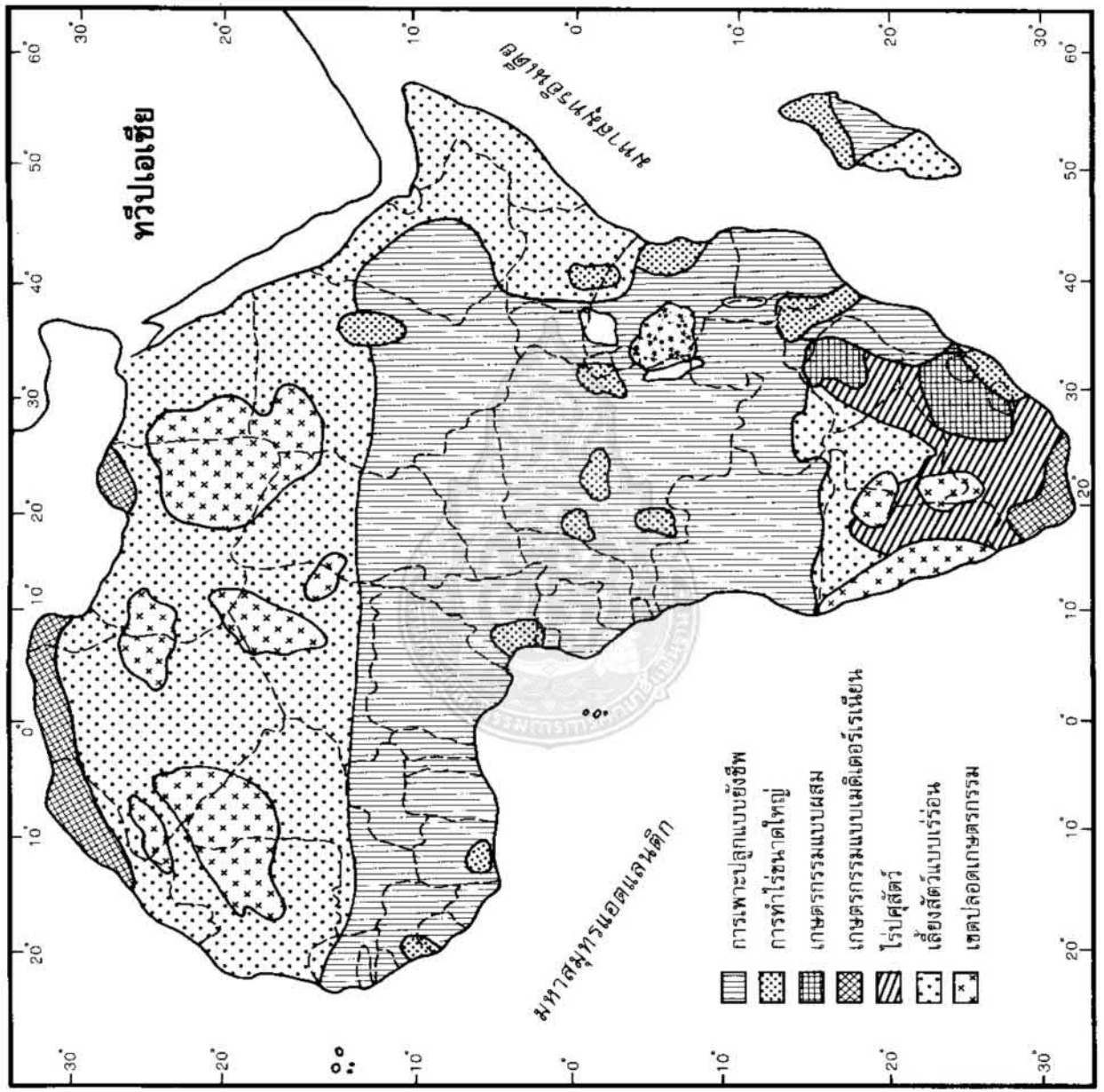
ประเทศในทวีปแอฟริกาส่วนใหญ่จัดอยู่ในกลุ่มประเทศที่กำลังพัฒนา โครงสร้างทาง เศรษฐกิจเน้นหนักทางด้านเกษตรกรรมหรืออาชีพขั้นปฐมภูมิ เช่น การเพาะปลูก เลี้ยงสัตว์ ขุดแร่ เป็นต้น ทำให้เศรษฐกิจอยู่ในระดับต่ำ ยกเว้นสาธารณรัฐแอฟริกาใต้ ซึ่งมีเศรษฐกิจดี และจัดอยู่ใน กลุ่มประเทศที่พัฒนาแล้ว

๒.๑.๑ เกษตรกรรม

ลักษณะเกษตรกรรมในทวีปแอฟริกาส่วนใหญ่เป็นแบบดั้งเดิม คือมีการใช้ แรงงานคนและสัตว์ การใช้เครื่องจักรทุนแรงมีน้อยมาก ประชากรยังมีการทำไร่เลื่อนลอยหรือการ เพาะปลูกแบบย้ายที่ ลักษณะการเพาะปลูกเพื่อการค้าหรือเป็นแปลงขนาดใหญ่ๆ ยังมีอยู่น้อย การทำเกษตรกรรมของทวีปแอฟริกามีดังนี้

๑) การเพาะปลูกแบบยังชีพ เป็นการปลูกพืชเพื่อบริโภคภายในครอบครัว เครื่องมือมีเพียงจอบ เสียม พืชที่นิยมปลูกได้แก่ ข้าวโพด ข้าวฟ่าง ข้าวเจ้า มันเทศ มันสำปะหลัง บริเวณที่มีการเพาะปลูกแบบนี้ ได้แก่ เขตภูมิอากาศแบบป่าดงดิบและเขตทุ่งหญ้าสะวันนา

๒) การทำไร่ขนาดใหญ่ เป็นการเพาะปลูกพืชเพื่อการค้า ทำในที่ดิน แปลงใหญ่ๆ มีการลงทุนมาก เป็นกิจการของชาวผิวขาว เน้นปลูกเพื่อการส่งออก พืชที่ปลูกได้แก่

เขตเกษตรกรรมในทวีปแอฟริกา

ยางพารา ปาล์ม น้ำมัน ชา ป่านศรนาภายณ์ เป็นต้น บริเวณนี้ปลูกพืชลักษณะนี้กระจายเป็นบริเวณเล็กๆ อยู่ในเขตภูมิอากาศแบบป่าดงดิบและทุ่งหญ้าสะวันนา

การทำไร่ขนาดใหญ่ ในประเทศตูนิเซีย

๓) การเกษตรแบบผสม เป็นการปลูกพืชและเลี้ยงสัตว์ควบคู่กันไป พืชที่ปลูกได้แก่ ข้าวโพด ข้าวสาลี สำหรับสัตว์ที่เลี้ยงได้แก่ วัวเนื้อ วัวนม และแกะ บริเวณที่ทำการเกษตรแบบนี้อยู่ตอนใต้ของทวีปแอฟริกา ซึ่งเป็นเขตอบอุ่น

๔) การเกษตรแบบเมดิเตอร์เรเนียน เป็นการปลูกพืชในเขตภูมิอากาศแบบเมดิเตอร์เรเนียน พืชที่ปลูกได้แก่ ส้ม มะกอก องุ่น มะนาว เป็นต้น บริเวณที่ปลูกได้แก่ ชายฝั่งทะเลเมดิเตอร์เรเนียนและทางตอนใต้ของทวีป

๕) การทำไร่ปศุสัตว์ เป็นการเลี้ยงสัตว์โดยปล่อยให้สัตว์หากินในทุ่งหญ้าตามธรรมชาติ บริเวณที่ทำการเกษตรแบบนี้อยู่ทางตอนใต้ของทวีป

๖) การเลี้ยงสัตว์แบบเร่ร่อน เป็นการเลี้ยงสัตว์ในพื้นที่ที่เป็นทะเลทรายหรือทุ่งหญ้ากึ่งทะเลทราย ซึ่งพบในบริเวณตอนเหนือและตอนใต้ของทวีป

การเลี้ยงสัตว์เร่ร่อนของพวกเบดูอิน ในทะเลทรายสะฮารา

การล่าสัตว์และการประมง เป็นอาชีพของเผ่าพื้นเมืองที่อาศัยอยู่ในลุ่มแม่น้ำชาอีร์ และทางแถบทะเลทรายคาลาฮารี กลุ่มนี้จะล่าสัตว์และหาของป่า

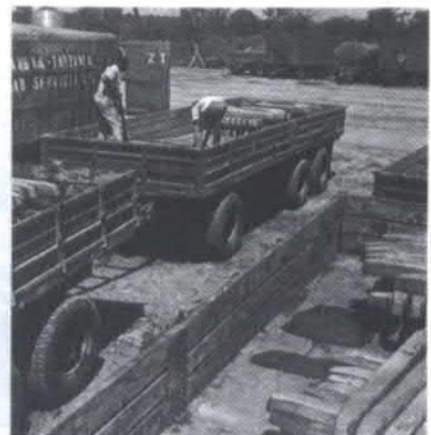
การล่าสัตว์ และหาของป่าของชาวบูชแมน ในทะเลทรายคาลาฮารี

๒.๑.๒ การทำเหมืองแร่

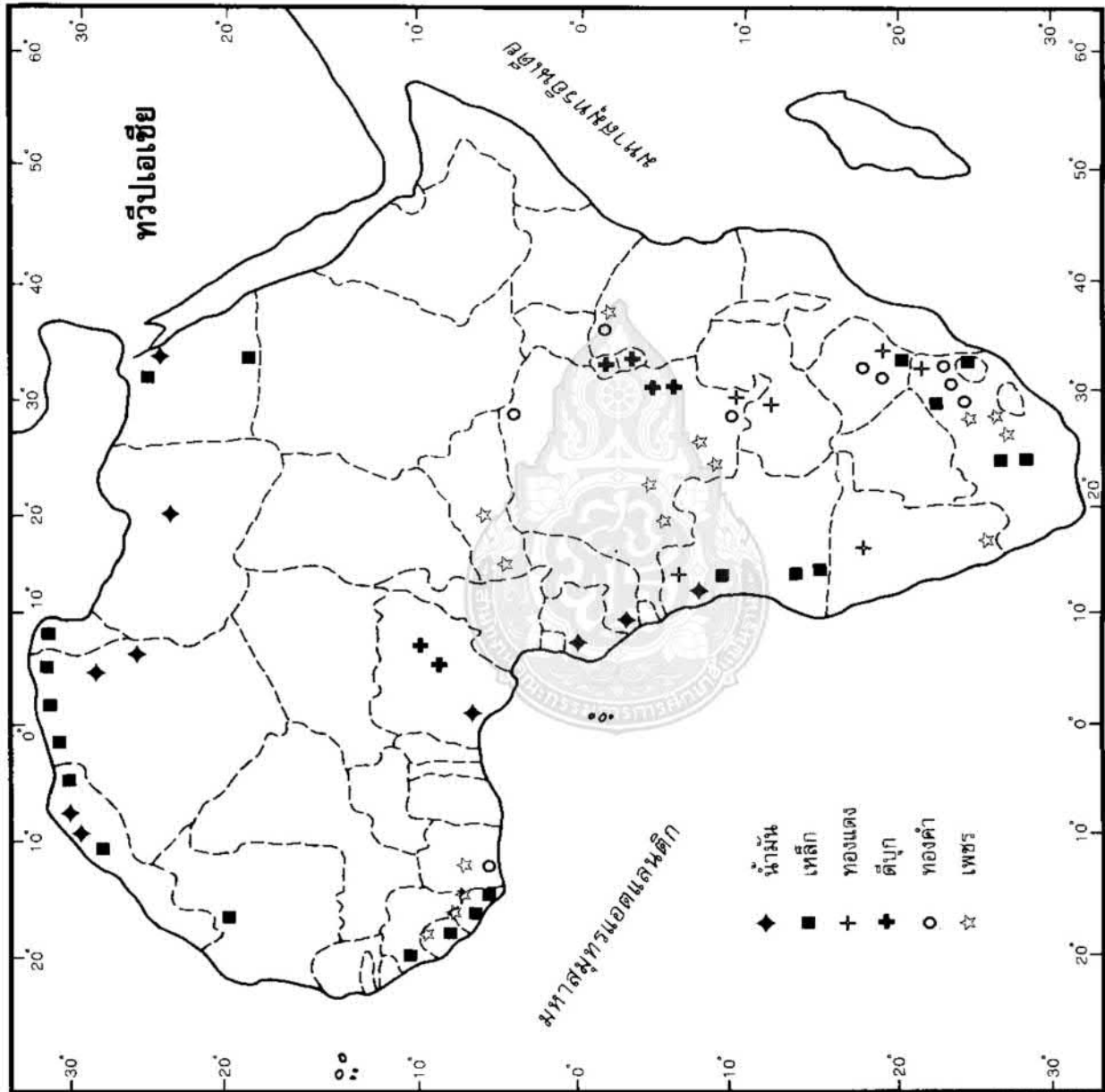
ทวีปแอฟริกามีแหล่งแร่อยู่มากมาย ที่สำคัญคือ เพชร ทองคำ ซึ่งสาธารณรัฐแอฟริกาใต้ได้ชื่อว่าเป็นแหล่งผลิตรายใหญ่ที่สุดของโลก นอกจากนั้นมีแร่เหล็ก ทองแดง บอแรกไซด์ ฟอสเฟต น้ำมันปิโตรเลียม และก๊าซธรรมชาติ ซึ่งมีกระจายอยู่ตามประเทศต่างๆ

เหมืองเพชร ในสาธารณรัฐแอฟริกาใต้

การขนแร่ทองแดง ในประเทศชาอีร์

แหล่งแร่ต่างๆในทวีปแอฟริกา

๒.๑.๓ อุตสาหกรรม

อุตสาหกรรมส่วนใหญ่ในทวีปแอฟริกา เป็นการแปรรูปผลิตผลทางการเกษตร เพื่อใช้ภายในประเทศ เช่น การสกัดน้ำมันพืช การทำผลิตภัณฑ์ยางพารา การทอผ้า การฟอกหนัง และสินค้าสำเร็จรูปต่างๆ ยังไม่ค่อยมีอุตสาหกรรมหนักเหมือนกับในทวีปยุโรปและอเมริกาเหนือ เนื่องจากความไม่พร้อมในหลายๆ ด้าน

๒.๒ ประชากรของทวีปแอฟริกา

ประชากรในทวีปแอฟริกาแบ่งตามเชื้อชาติได้เป็น ๒ กลุ่ม คือ เชื้อชาตินิกรอยด์ หรือแอฟริกันนิโกร กลุ่มนี้มีผิวดำ เส้นผมดำหยิกขมวดติดหนังศีรษะ ริมฝีปากหนา จมูกแบนและกว้าง เป็นชนกลุ่มใหญ่ที่สุดของทวีป มีจำนวนประมาณร้อยละ ๗๐ ของประชากรทั้งหมด ตั้งถิ่นฐานตั้งแต่บริเวณตอนใต้ของทะเลทรายสะฮาราลงไปจนถึงใต้สุดของทวีป ส่วนเชื้อชาติคอเคซอยด์กลุ่มนี้มีผิวก่อนข้างขาว ผมหยิกเป็นลอน ริมฝีปากบาง จมูกค่อนข้างโด่ง เป็นชนเชื้อชาติเดียวกับประชากรในคาบสมุทรอาหรับ มีถิ่นฐานอยู่ในบริเวณลุ่มแม่น้ำไนล์ แอฟริกาตะวันตกเฉียงเหนือ และในแอฟริกาตะวันออก นอกจากนี้มีคนเชื้อสายอังกฤษและฮอลันดาในประเทศสาธารณรัฐแอฟริกาใต้ และมีคนเชื้อสายมลายู - อินโดนีเซียในเกาะมาดากัสการ์

เผ่าบันตู เชื้อสายแอฟริกันนิโกร

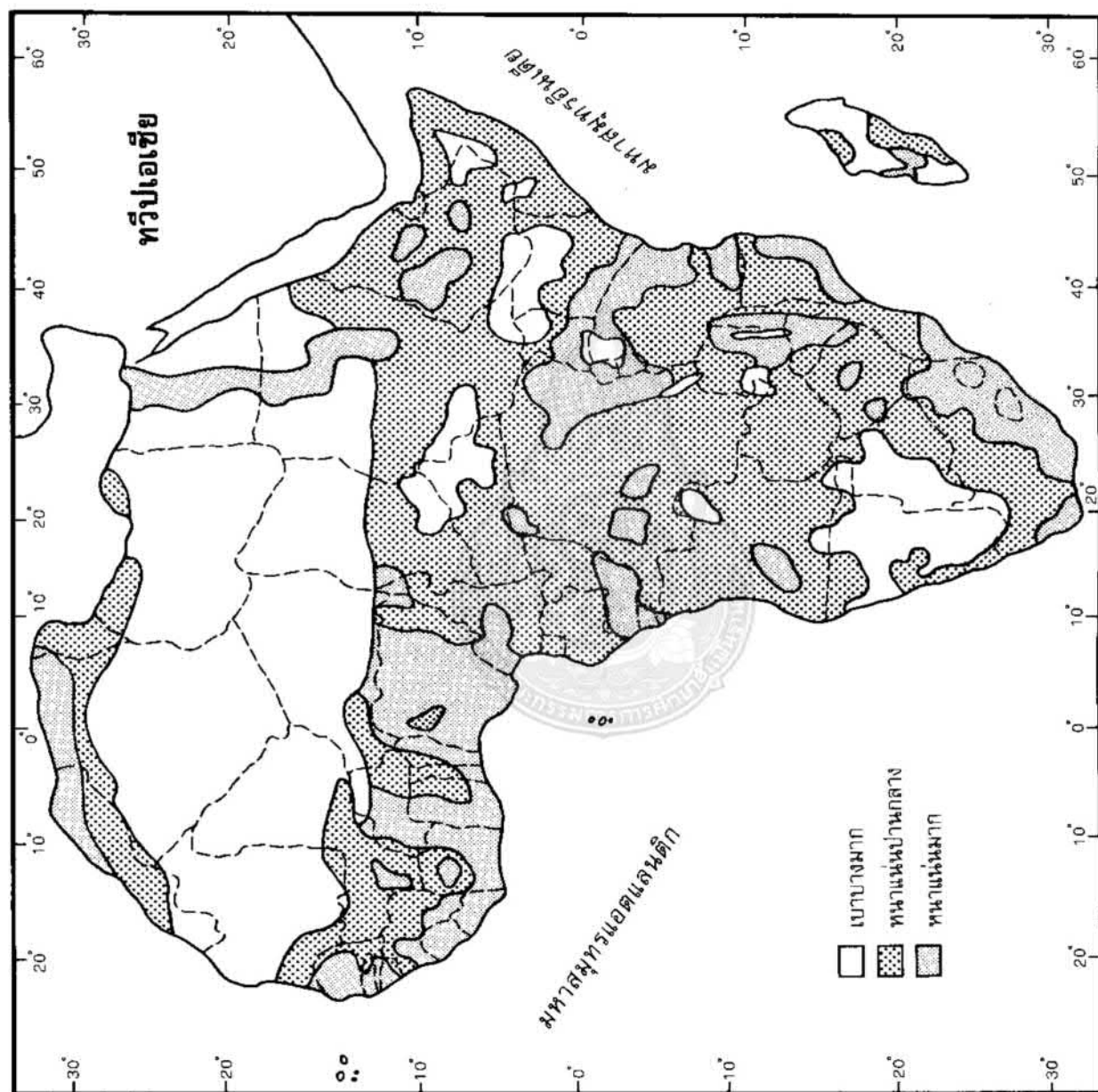
เผ่าปิกมี เชื้อสายแอฟริกันนิโกร

พวกเบดูอิน เป็นพวกเชื้อสายคอเคซอยด์

เผ่าทัวเร็กซ์ บริเวณทะเลทรายสะฮารา
เป็นพวกเชื้อสายคอเคซอยด์

ความหนาแน่นของประชากรในทวีปแอฟริกา

จำนวนประชากร ทวีปแอฟริกา มีประชากรทั้งสิ้นในปี พ.ศ. ๒๕๔๒ ประมาณ ๗๖๐ ล้านคน เป็นทวีปที่มีประชากรมากเป็นอันดับ ๒ ของโลก รองจากทวีปเอเชีย

การกระจายของประชากร ประชากรของทวีปแอฟริกาตั้งถิ่นฐานอยู่หนาแน่นตามที่ราบลุ่มแม่น้ำ ที่ราบชายฝั่งทะเลและที่ราบสูง ส่วนบริเวณที่มีประชากรเบาบางมากเป็นบริเวณที่แห้งแล้งซึ่งเป็นทะเลทรายของทวีปแอฟริกา

บริเวณที่มีประชากรตั้งถิ่นฐานอยู่หนาแน่นมี ๕ เขต ได้แก่

๑. ที่ราบลุ่มแม่น้ำไนล์ อยู่ในเขตประเทศอียิปต์และซูดาน
๒. ที่ราบชายฝั่งตะวันตกเฉียงเหนือ ได้แก่ ประเทศโมร็อกโก แอลจีเรีย และตูนิเซีย
๓. ที่ราบชายฝั่งตะวันตก เป็นกลุ่มประเทศตั้งอยู่ทางด้านเหนือของอ่าวกินี ประกอบด้วย ประเทศแกมเบีย กินีบิสเซา กินี เซียร์ราลีโอน ไลบีเรีย โกตดิวัวร์ กานา โตโก เบนิน และไนจีเรีย

๔. ที่ราบชายฝั่งทางด้านใต้และตะวันออกเฉียงใต้ในประเทศสาธารณรัฐแอฟริกาใต้ และโมซัมบิก

๕. ที่ราบสูงและชายฝั่งภาคตะวันออกเฉียงใต้ในเขตสาธารณรัฐแอฟริกาใต้ ประกอบด้วย ประเทศยูกันดา เคนยา รวันดา บุรุนดี แทนซาเนีย และแซมเบีย

เมืองที่มีประชากรมากกว่าสองล้านคนขึ้นไป ได้แก่ เมืองอเล็กซานเดรีย ในประเทศอียิปต์ เมืองกินชาซา ในประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยคองโก (ชาอีร์) เมืองลากอสในประเทศไนจีเรีย และเมืองไคโร ประเทศอียิปต์ ประชากรส่วนใหญ่ของทวีปแอฟริกาอาศัยอยู่ในชนบท การเจริญเติบโตของเมืองในทวีปนี้จึงเป็นไปอย่างล่าช้าเมื่อเทียบกับทวีปอื่นๆ

จะเห็นได้ว่ารายได้ของแอฟริกาส่วนใหญ่มาจากขายผลผลิตทางการเกษตรและแร่ธาตุ สินค้าเหล่านี้มักมีราคาถูกเมื่อเทียบกับสินค้าสำเร็จรูปที่แอฟริกาสั่งซื้อเข้ามา และประชากรส่วนใหญ่อาศัยอยู่ในชนบททำการเกษตรแบบยังชีพ ผลผลิตที่ได้ไม่เพียงพอต่อความต้องการของครอบครัว ประชากรจึงอดอยากและยากจน อุปสรรคที่ทำให้เศรษฐกิจของแอฟริกาไม่เจริญเติบโตนั้นมีสาเหตุหลายประการ ได้แก่

๑. ไม่มีเสถียรภาพทางการเมือง ในหลายประเทศมีการเปลี่ยนแปลงผู้นำและรูปแบบการปกครอง ทำให้การลงทุนและความช่วยเหลือจากต่างประเทศไม่ต่อเนื่อง

๒. ลักษณะภูมิอากาศและภูมิประเทศไม่เอื้ออำนวย พื้นที่ส่วนใหญ่มีความแห้งแล้งเป็นที่ราบสูง และมีที่ราบแคบๆ ตามชายฝั่ง ทำให้การพัฒนาทั้งทางด้านการเกษตร อุตสาหกรรมการคมนาคมขนส่ง และสิ่งอำนวยความสะดวกดำเนินไปได้ช้า

๓. ประชากรส่วนใหญ่ขาดการศึกษา มีสุขภาพอนามัยไม่ดี และมีอัตราการเพิ่มของประชากรสูงกว่าทวีปอื่นๆ

ชื่อประเทศ เมืองหลวง เนื้อที่ และจำนวนประชากรของทวีปแอฟริกา

ชื่อประเทศ	เมืองหลวง	เนื้อที่ (ตารางกิโลเมตร)	ประชากร (ล้านคน)
โมร็อกโก : ราชอาณาจักรโมร็อกโก	ราบัต	๔๕๐,๐๐๐	๒๙.๑
แอลจีเรีย : สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนแอลจีเรีย	แอลเจียร์	๒,๓๘๐,๐๐๐	๓๐.๔
ตูนิเซีย : สาธารณรัฐตูนิเซีย	ตูนิส	๑๖๐,๐๐๐	๙.๓
ลิเบีย : สาธารณรัฐสังคมนิยมประชาชนอาหรับลิเบีย	ตริโปลี	๑,๗๖๐,๐๐๐	๔.๖
อียิปต์ : สาธารณรัฐอาหรับอียิปต์	ไคโร	๑,๐๐๐,๐๐๐	๖๖.๐
ซูดาน : สาธารณรัฐซูดาน	คาร์ทุม	๒,๕๐๐,๐๐๐	๓๓.๖
ชาด : สาธารณรัฐชาด	เอ็นจาเมนา	๑,๒๘๐,๐๐๐	๗.๓
ไนเจอร์ : สาธารณรัฐไนเจอร์	นีอาเม	๑,๒๗๐,๐๐๐	๙.๖
มาลี : สาธารณรัฐมาลี	บามาโก	๑,๒๔๐,๐๐๐	๑๐.๑
มอริเตเนีย : สาธารณรัฐอิสลามมอริเตเนีย	นูแอกชอต	๑,๐๐๐,๐๐๐	๒.๕
เคปเวิร์ด : สาธารณรัฐเคปเวิร์ด	ป्राอา	๔๐๐	๐.๔
เซเนกัล : สาธารณรัฐเซเนกัล	ดาการ์	๑๙๐,๐๐๐	๙.๗
แกมเบีย : สาธารณรัฐแกมเบีย	บันจูล	๑๐,๐๐๐	๑.๒
กินีบิสเซา : สาธารณรัฐกินีบิสเซา	บิสเซา	๔,๐๐๐	๑.๒
กินี : สาธารณรัฐกินี	โกนากรี	๒๔๐,๐๐๐	๗.๘
เซียร์ราลีโอน : สาธารณรัฐเซียร์ราลีโอน	ฟรีทาวน์	๗๐,๐๐๐	๕.๐
ไลบีเรีย : สาธารณรัฐไลบีเรีย	มันโรเวีย	๑๑๐,๐๐๐	๒.๘
โกตดิวัวร์ : สาธารณรัฐโกตดิวัวร์ (ไอวอรีโคสต์)	อาบิจัน	๓๒๐,๐๐๐	๑๕.๔
บูร์กินาฟาโซ (อัปเปอร์วอลตา)	วากาดูกู	๒๗๐,๐๐๐	๑๑.๒
กานา : สาธารณรัฐกานา	อักกรา	๒๔๐,๐๐๐	๑๘.๐
โตโก : สาธารณรัฐโตโก	โลเม	๖๐,๐๐๐	๔.๙
เบนิน : สาธารณรัฐเบนิน	ปอร์ตโต - โนว	๑๑๐,๐๐๐	๖.๑
ไนจีเรีย : สหพันธ์สาธารณรัฐไนจีเรีย	ลากอส	๙๒๐,๐๐๐	๑๑๐.๕
แคเมอรูน : สาธารณรัฐแคเมอรูน	ยาอุนเด	๔๗๐,๐๐๐	๑๕.๐
สาธารณรัฐแอฟริกากลาง	บังกี	๖๒๐,๐๐๐	๓.๓

ชื่อประเทศ เมืองหลวง เนื้อที่ และจำนวนประชากรของทวีปแอฟริกา (ต่อ)

ชื่อประเทศ	เมืองหลวง	เนื้อที่ (ตารางกิโลเมตร)	ประชากร (ล้านคน)
เอริเทรีย	แอสมารา	๙๔,๐๐๐	๓.๘
อิเควทอเรียลกินี : สาธารณรัฐอิเควทอเรียลกินี	มาลาโบ	๓,๐๐๐	๐.๕
เซาโตเมและปรินซิเป : สาธารณรัฐประชาธิปไตย เซาโตเมและปรินซิเป	เซาโตเม	๑,๐๐๐	๐.๒
กาบอง : สาธารณรัฐกาบอง	ลิเบรอวิล	๒๗๐,๐๐๐	๑.๒
คองโก : สาธารณรัฐคองโก	บราซซาวิล	๓๔๐,๐๐๐	๒.๖
สาธารณรัฐประชาธิปไตยคองโก (เดิมชื่อซาอีร์)	กินชาซา	๒,๓๔๐,๐๐๐	๓๗.๙
ยูกันดา : สาธารณรัฐยูกันดา	กัมปาลา	๒๔๐,๐๐๐	๒๒.๐
เอธิโอเปีย : สหพันธ์สาธารณรัฐประชาธิปไตยเอธิโอเปีย	แอดดิสอาบาบา	๑๒๐,๐๐๐	๕๘.๔
จิบูตี : สาธารณรัฐจิบูตี	จิบูตี	๒,๐๐๐	๐.๔
โซมาเลีย : สาธารณรัฐประชาธิปไตยโซมาลี	โมกาดิชู	๖๔๐,๐๐๐	๖.๘
เคนยา : สาธารณรัฐเคนยา	ไนโรบี	๕๘๐,๐๐๐	๒๘.๓
รวันดา : สาธารณรัฐรวันดา	คิกาลี	๓๐,๐๐๐	๗.๙
บุรุนดี : สาธารณรัฐบุรุนดี	บุงุมบura	๓๐,๐๐๐	๕.๕
แทนซาเนีย : สหสาธารณรัฐแทนซาเนีย	ดาร์-เอส-ซาลาม	๙๕๐,๐๐๐	๓๐.๖
คอโมโรส : สหพันธ์สาธารณรัฐอิสลามคอโมโรส	โมโรนี	๒๐๐	๐.๕
เซเชลส์ : สาธารณรัฐเซเชลส์	วิกตอเรีย	๔	๐.๑
มอริเชียส	พอร์ทหลุยส์	๒๐๐	๑.๑
มาดากัสการ์ : สาธารณรัฐมาดากัสการ์	อันตานานาริโว	๕๙๐,๐๐๐	๑๔.๕
โมซัมบิก : สาธารณรัฐโมซัมบิก	มาปูโต	๗๘๐,๐๐๐	๑๘.๖
มาลาวี : สาธารณรัฐมาลาวี	ลิลองเว	๑๒๐,๐๐๐	๙.๘
แซมเบีย : สาธารณรัฐแซมเบีย	ลูซากา	๗๕๐,๐๐๐	๙.๔
แองโกลา : สาธารณรัฐแองโกลา	ลูอันดา	๑,๒๕๐,๐๐๐	๑๐.๘
นามิเบีย : สาธารณรัฐนามิเบีย	วินด์ฮุก	๘๓๐,๐๐๐	๑.๖
บอตสวานา : สาธารณรัฐบอตสวานา	กาโบโรเน	๖๐๐,๐๐๐	๑.๔
ซิมบับเว : สาธารณรัฐซิมบับเว	ฮาวาเร	๓๙๐,๐๐๐	๑๑.๐
แอฟริกาใต้ : สาธารณรัฐแอฟริกาใต้	พริทอเรีย, เคปทาวน์	๑,๒๒๐,๐๐๐	๔๒.๘
เลโซโท : ราชอาณาจักรเลโซโท	มาเซรู	๓๐,๐๐๐	๒.๐
สวาซิแลนด์ : ราชอาณาจักรสวาซิแลนด์	อึมบาบัน	๒๐,๐๐๐	๑.๐

๓. ประวัติความเป็นมาของทวีปแอฟริกา

ถึงแม้ว่าทวีปแอฟริกาจะเป็นที่รู้จักกันทั่วไปมาก่อนในกลุ่มชาวยุโรปว่าเป็น ทวีปมืด หรือ ภาพทวีป (Black Continent) ก็ตาม แต่บริเวณตอนเหนือของทวีป เคยเป็นดินแดนที่ยอมรับกันในประวัติศาสตร์ว่า เป็นแหล่งอารยธรรมโบราณที่เก่าแก่ที่สุด บริเวณดังกล่าวได้แก่บริเวณที่ราบลุ่มแม่น้ำไนล์ ซึ่งเป็นที่ตั้งของประเทศอียิปต์

อารยธรรมอียิปต์ เริ่มต้นเมื่อประมาณ ๓,๕๐๐ ปีก่อนคริสตกาล ความเจริญของอียิปต์ บางอย่างมีส่วนเสริมสร้างและเป็นรากฐานความเจริญของอารยธรรมยุโรปด้วย ผลงานทางด้าน ศิลปวัฒนธรรมของชาวอียิปต์นับว่าเด่นกว่าของชนชาติใดๆ ในสมัยเดียวกัน ไม่ว่าจะเป็นด้านศิลปะ หรือวัฒนธรรม

วิวัฒนาการของการปกครองของชาวอียิปต์ ที่เริ่มต้นจากการรวมตัวเป็นหมู่บ้าน ในสมัย ก่อนประวัติศาสตร์ มาเป็นสองอาณาจักรและรวมเป็นประเทศ รวมทั้งความสามารถในการจัดระบบ การปกครองของกษัตริย์ ที่เน้นการดึงอำนาจมาสู่ศูนย์กลาง มีผลทำให้อียิปต์มีระบบการปกครองที่ มั่นคงอย่างยิ่งในสมัยโบราณ

พีระมิดในประเทศอียิปต์

ชาวอียิปต์เป็นชนชาติแรกที่ทำให้มรดกแก่โลกทางด้านวัฒนธรรมภาษา กล่าวคือ เป็นชนชาติแรกที่ประดิษฐ์ตัวอักษร ตัวอักษรอียิปต์รุ่นแรก คืออักษรเฮียโรกลิฟฟิค (Hieroglyphic) มีลักษณะเป็นอักษรภาพ ความเชื่อในศาสนาโดยเฉพาะความเชื่อในเรื่องการเวียนว่ายตายเกิดชักนำให้ชาวอียิปต์ค้นคว้าการทำมัมมี่ เพื่อเก็บรักษาศพมิให้เน่าเปื่อย เพื่อรอการกลับคืนมาของวิญญาณ และยังเชื่อมโยงไปสู่ผลงานที่เด่นที่สุดทางด้านสถาปัตยกรรม คือการสร้างพีระมิด ซึ่งใช้เป็นสถานที่เก็บศพของฟาโรห์ นอกจากนี้ชาวอียิปต์ยังมีความสามารถทางด้านการชลประทาน เลขคณิต เรขาคณิตและการแพทย์อีกด้วย

อักษรเฮียโรกลิฟฟิค

การประดิษฐ์ภาพแทนความหมายบนผนังถ้ำ ของอียิปต์

อาณาจักรอียิปต์โบราณมีความเจริญรุ่งเรืองติดต่อกันมานานหลายพันปี จนกระทั่งระยะหลังได้ถูกต่างชาติสับเปลี่ยนกันเข้ามาครอบครอง อาทิเช่น อัสซีเรียน เปอร์เซียกรีก โรมัน โดยเฉพาะอาหรับที่เข้ามาครอบครองแทนที่โรมัน ใน ค.ศ. ๑๑๘๕ ซึ่งมีผลทำให้ดินแดนตอนเหนือของทวีปแอฟริการับถ่ายทอดวัฒนธรรมมุสลิมไว้ทั้งหมด

ส่วนการสำรวจภายในทวีปแอฟริกา เริ่มมีอย่างจริงจังในคริสต์ศตวรรษที่ ๑๙ ภายหลังการปฏิวัติอุตสาหกรรม ทำให้เกิดความต้องการแสวงหาแหล่งวัตถุดิบใหม่มาป้อนโรงงานอุตสาหกรรม แหล่งเชื้อเพลิงใหม่คือน้ำมัน แหล่งแร่ทองคำ รวมทั้งแหล่งระบายพลเมืองที่เพิ่มจำนวนขึ้นอย่างรวดเร็ว ชาวยุโรปจึงมีความเห็นว่าทวีปแอฟริกาจะเป็นดินแดนที่ช่วยแก้ปัญหาเหล่านั้นได้ จึงเริ่มให้ความสนใจที่จะเดินทางเข้าไปสำรวจภายในทวีปเพื่อจับจองไว้เป็นอาณานิคม แทนที่จะเดินทางสำรวจชายฝั่งทะเลอย่างที่เคยกระทำมาเมื่อครั้งเริ่มแสวงหาเส้นทางเดินเรือไปยังทวีปเอเชียในคริสต์ศตวรรษที่ ๑๕ - ๑๖

เบลเยียมเป็นชนชาติแรกที่เริ่มเข้าไปบุกเบิก และได้ทำการจับจองบริเวณสองฝั่งแม่น้ำซาอีร์ (คองโก) ไว้ใน ค.ศ. ๑๘๗๖

บรรดาประเทศในยุโรปทั้งหลาย อังกฤษและฝรั่งเศสนับว่าเป็นคู่แข่งสำคัญในการยึดครองดินแดนในทวีปแอฟริกา ดินแดนของฝรั่งเศสส่วนใหญ่จะอยู่ในบริเวณชายฝั่งทะเลเมดิเตอร์เรเนียน ไปจนถึงทะเลทรายสะฮารา ส่วนอังกฤษได้เข้าครอบครองบริเวณแอฟริกาทางเหนือ ตะวันตก ตะวันออก และตอนใต้ ซึ่งส่วนใหญ่อุดมสมบูรณ์ไปด้วยทรัพยากรมีค่า

นอกจากนี้ประเทศอื่นๆ เช่น อิตาลี สเปน เยอรมนี โปรตุเกส ได้พากันยึดครองดินแดนต่างๆ จนในที่สุดเหลือประเทศที่เป็นอิสระเพียง ๒ แห่ง คือ ไลบีเรีย และเอธิโอเปีย เท่านั้น

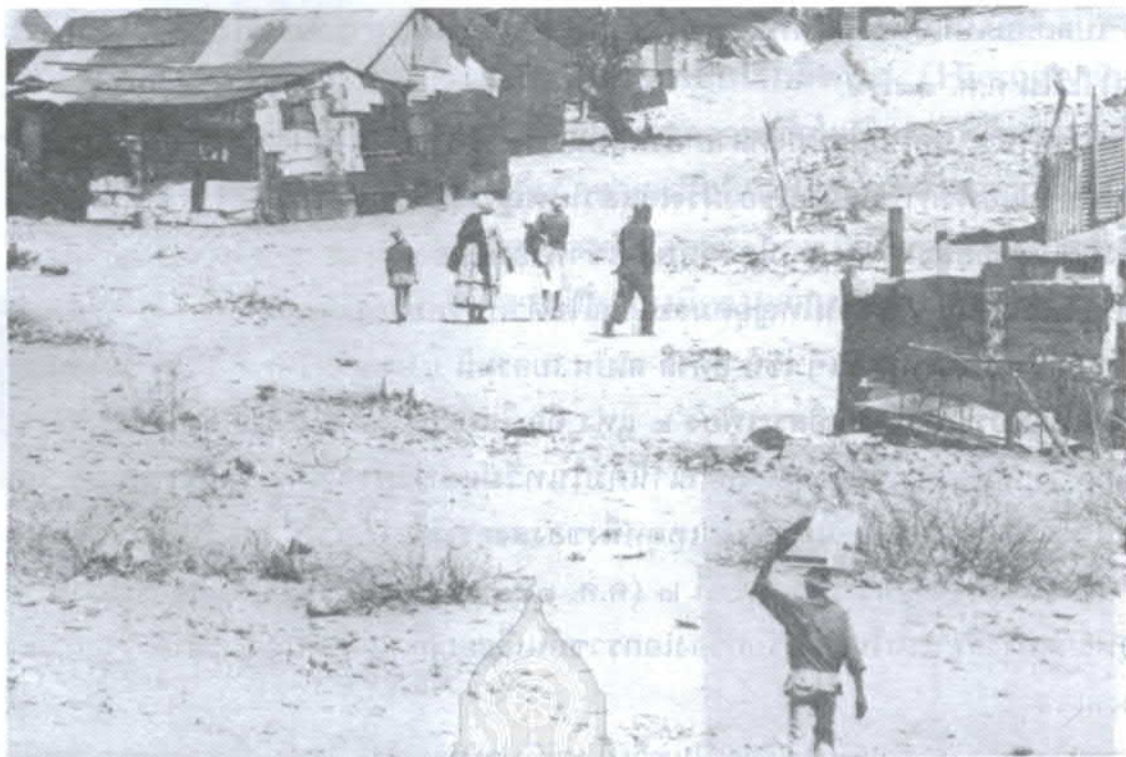
การแข่งขันในการแสวงหาอาณานิคมในทวีปแอฟริกาดังกล่าวนำไปสู่ความขัดแย้งกันระหว่างประเทศมหาอำนาจ และเป็นสาเหตุหนึ่งของสงครามโลก ครั้งที่ ๑ (ค.ศ. ๑๙๑๔ - ๑๙๑๘)

นับตั้งแต่หลังสงครามโลกครั้งที่ ๒ (ค.ศ. ๑๙๓๙ - ๑๙๔๕) เป็นต้นมา ประเทศต่างๆ ในทวีปแอฟริกาต่างก็ดิ้นรนในการเรียกร้องเอกราชกันเรื่อยมา และต่างก็ประสบความสำเร็จในการปกครองตนเอง

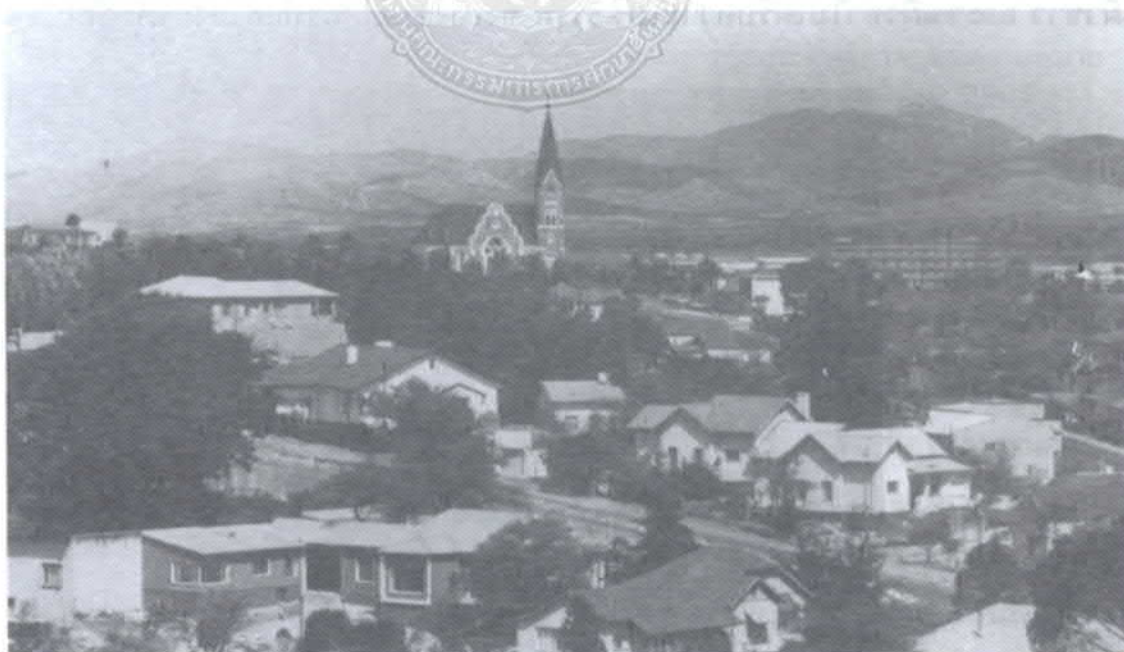
อย่างไรก็ตาม การที่แอฟริกาเป็นทวีปใหญ่ที่ประกอบด้วยประเทศใหญ่เล็กมากมาย จึงเป็นดินแดนที่ต้องเผชิญกับปัญหาต่างๆ เรื่อยมาจนถึงปัจจุบัน ปัญหาสำคัญที่สุดคือปัญหาทางเศรษฐกิจ สังคม ที่นำไปสู่การขาดความมั่นคงทางการเมืองในหลายประเทศ นอกจากนี้ยังมีปัญหาอันเกิดจากนโยบายการแบ่งแยกผิว คือ นโยบายอะพาร์ตไฮด์ (Apartheid) ในสาธารณรัฐแอฟริกาใต้ที่รัฐบาลเป็นคนผิวขาว และชนผิวดำไม่ได้รับความเป็นธรรม ซึ่งยังเป็นปัญหาที่แก้ไขไม่ได้มาในปัจจุบัน

การต่อต้านนโยบายการแบ่งแยกผิว ในสาธารณรัฐแอฟริกาใต้

การแบ่งแยกผิว (Apartheid) ซึ่งชาวพื้นเมืองถูกจำกัดสิทธิทางการเมืองและสังคม
โดยแบ่งแยกเป็นเขตที่อยู่อาศัยของคนผิวดำ ในสาธารณรัฐแอฟริกาใต้

ที่อยู่อาศัยของคนผิวขาว

๔. สภาพสังคมและวัฒนธรรม

๔.๑ การปกครอง ประเทศในทวีปแอฟริกามีรูปแบบการปกครองที่แตกต่างกัน โดยจัดแบ่งเป็นกลุ่มได้ดังนี้

๑. การปกครองแบบรัฐบาลเดี่ยวและรัฐบาลรวม ประเทศในแอฟริกาส่วนใหญ่มีการปกครองแบบรัฐบาลเดี่ยว มี ๓ ประเทศที่มีการปกครองแบบรัฐบาลรวม ได้แก่ แคนเมอรูน ไนจีเรีย และคองโก

๒. ตำแหน่งประมุขของประเทศ ประเทศในแอฟริกาส่วนใหญ่มีการปกครองเป็นแบบสาธารณรัฐ ซึ่งมีประธานาธิบดีเป็นประมุขของประเทศ มี ๔ ประเทศที่เป็นราชอาณาจักร และมีกษัตริย์เป็นประมุขของประเทศ ได้แก่ โมร็อกโก สวาซิแลนด์ เลโซโท และมอริเชียส

๔.๒ ความเป็นอยู่ สังคมของชาวแอฟริกันจะอยู่รวมกันเป็นเผ่าอยู่ในท้องถิ่นทุรกันดาร การคมนาคมไปไม่ถึง ยังชีพด้วยการเก็บของป่า ล่าสัตว์เป็นอาหาร เช่น พวกปิกมีอยู่ในป่าแถบศูนย์สูตร พวกบุชแมนทางแถบทะเลทรายคาลาฮารี เป็นต้น บางพวกมีการเพาะปลูก เลี้ยงสัตว์ เช่น เผ่าบันตู ชูดาน วาตูซี นอกจากนี้ยังมีพวกเชื้อสายคอเคซอยด์มาจากเอเชียตะวันตก มีอาชีพเลี้ยงสัตว์เร่ร่อน แถบชายฝั่งทะเลเมดิเตอร์เรเนียน และแถบทะเลทรายสะฮารา หรือเรียกว่า พวกเบดูอิน พวกนี้จะนับถือศาสนาอิสลาม

ทวีปแอฟริกาเป็นสังคมที่มีวัฒนธรรมเก่าแก่สืบทอดกันมานานนับพันปี นอกจากนี้ยังมีวัฒนธรรมจากตะวันตก ซึ่งชาวยุโรปนำเข้ามาเผยแพร่ในสมัยสร้างอาณานิคม แต่ชาวแอฟริกันก็ยังคงรักษาวรรณธรรมดั้งเดิมของตนเอาไว้ได้มาก เช่น การนับถือภูตผีปีศาจ การผูกพันกับที่ดิน และหัวหน้าเผ่า

การล่าสัตว์ และที่อยู่อาศัยของชาวพื้นเมืองในแอฟริกา

วัฒนธรรมที่ได้รับอิทธิพลจากชาวตะวันตกส่วนใหญ่เป็นเรื่องความเจริญด้านเทคโนโลยี วิทยาศาสตร์ การศึกษา และการปกครองระบอบประชาธิปไตย อย่างไรก็ตามก็มีชาวแอฟริกันจำนวนไม่น้อยที่ละทิ้งชีวิตแบบเผ่าชน มาใช้ชีวิตในเมืองทำงานในโรงงานอุตสาหกรรม เหมือนแร่เป็นต้น ชีวิตชาวแอฟริกันในปัจจุบันจึงมีทั้งแบบเก่าและแบบใหม่ปะปนกัน

การรับเทคโนโลยีมาใช้ในการเกษตรจากประเทศตะวันตก

ชาวแอฟริกันบางส่วนมาใช้ชีวิตในเมืองใหญ่

๔.๓ การศึกษา ชนกลุ่มใหญ่ในทวีปแอฟริกา โดยเฉพาะในสังคมเกษตรและกลุ่มเลี้ยงสัตว์ เร่ร่อนมีระดับการศึกษาต่ำมาก มีความเชื่อในเรื่องของวิญญาณและสิ่งศักดิ์สิทธิ์ต่างๆ เป็นทวีปที่มีการนับถือลัทธิผีสางเทวดาอยู่มากที่สุด ยกเว้นชาวผิวขาวที่ตั้งถิ่นฐานในทวีปนี้เป็นกลุ่มที่มีการศึกษาสูง มีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีกว่า

๔.๔ ภาษา การที่ทวีปแอฟริกามีชนกลุ่มต่างๆ มากมาย ทำให้มีภาษาพูดแตกต่างกัน รวมทั้งยังมีการรับเอาภาษาของชาวยุโรปมาใช้หลังจากที่อยู่ภายใต้การปกครอง ภาษาหลักๆ ที่พูดกันในทวีปแอฟริกา แบ่งได้เป็นกลุ่มๆ ดังนี้

๑. ภาษาอาหรับ ใช้กันแพร่หลายในแอฟริกาตอนเหนือ เช่น อียิปต์ ลิเบีย ตูนิเซีย แอลจีเรีย โมร็อกโก และซูดาน

๒. ภาษาซูดาน ใช้กันแพร่หลายในแอฟริกาตะวันตก ประกอบด้วยภาษาพื้นเมืองของเผ่าต่างๆ เป็นจำนวนมาก

๓. ภาษาบันตู ใช้กันแพร่หลายในแอฟริกาตะวันออก แอฟริกากลาง และแอฟริกาใต้ ประกอบด้วยภาษาพื้นเมืองของชาวเผ่าย่อยๆ จำนวนมาก

๔. ภาษายุโรป ใช้กันแพร่หลายในประเทศที่เคยเป็นอาณานิคมของประเทศในยุโรป มาก่อน ประกอบด้วยภาษาอังกฤษ ฝรั่งเศส สเปน และโปรตุเกส

๔.๕ ศาสนา ประเทศในทวีปแอฟริกาส่วนใหญ่ นับถือศาสนาอิสลาม และมีบางส่วน นับถือศาสนาคริสต์ ศาสนายิว

กิจกรรมเสนอแนะ

๑. ให้นักเรียนดูภาพ สไลด์ หรือวีดิทัศน์เกี่ยวกับชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีดอยากของชาวแอฟริกา แล้วร่วมกันอภิปรายแสดงความรู้สึกเกี่ยวกับภาพที่เห็น และร่วมกันอภิปรายถึงสาเหตุที่ทำให้เกิดสภาพเช่นนี้ในทวีปแอฟริกา

๒. ให้นักเรียนศึกษาแผนที่ของทวีปแอฟริกา แล้วเขียนชื่อประเทศบริเวณทะเลทรายแม่น้ำสายสำคัญ บริเวณเกษตรกรรมที่สำคัญลงในแผนที่โครงร่างเพื่อให้เข้าใจ

๓. ให้นักเรียนดูภาพ สไลด์ หรือวีดิทัศน์เกี่ยวกับประเทศต่างๆ ในทวีปแอฟริกา แล้วแบ่งกลุ่มศึกษาเกี่ยวกับสภาพแวดล้อมทางกายภาพ เศรษฐกิจ สังคม แล้วนำเสนอรายงานการค้นคว้า และนำมาอภิปรายในชั้นเรียน

๔. ให้นักเรียนแบ่งกลุ่มศึกษาถึงความเจริญรุ่งเรืองของอารยธรรมในทวีปแอฟริกาในด้านต่างๆ ซึ่งเป็นมรดกตกทอดทางวัฒนธรรมแก่ชาวโลก และนำมารายงานในชั้นเรียน แล้วร่วมกันอภิปรายถึงผลประโยชน์ที่เกิดแก่ชาวแอฟริกาในปัจจุบัน

๕. ให้นักเรียนร่วมกันศึกษาถึงปัญหาการขาดคุณภาพชีวิต และปัญหาการพัฒนาประเทศ และแนวทางแก้ปัญหาที่ชาวโลกร่วมกันแก้ปัญหา แล้วนำมาร่วมกันอภิปรายสรุปถึงแนวทางพัฒนาคุณภาพชีวิต รวมทั้งประเทศไทยที่เข้าไปเกี่ยวข้องและมีผลประโยชน์ในทวีปแอฟริมากน้อยเพียงใด

คำถาม

๑. เหตุใดทวีปแอฟริกาจึงมีทะเลทรายกว้างใหญ่

๒. ลักษณะภูมิอากาศ ภูมิประเทศของแอฟริกาเอื้ออำนวยต่อการเกษตรมากน้อยเพียงใด เพราะเหตุใด

๓. ทรัพยากรธรรมชาติของแอฟริกาเอื้ออำนวยต่อการพัฒนาประเทศมากน้อยเพียงใด

๔. ประเทศในทวีปแอฟริกามีความหลากหลายในด้านภาษาขนบธรรมเนียมประเพณี คำกล่าวนี้มีความเป็นจริงมากน้อยเพียงใด จงอธิบาย

๕. เพราะเหตุใดการพัฒนาประเทศต่างๆ ในแอฟริกาจึงเป็นไปด้วยความยากลำบาก จงอธิบายพร้อมทั้งยกเหตุผลประกอบ

๖. เพราะเหตุใดประชากรในทวีปแอฟริกาจึงมีคุณภาพชีวิตที่ต่ำกว่าประชากรในทวีปอื่นๆ จงอธิบาย

บทที่ ๕

ดินแดนแปซิฟิกตอนใต้ (โอเชียเนีย)

จุดประสงค์ เพื่อให้นักเรียน

๑. มีความรู้ ความเข้าใจถึงที่ตั้ง อาณาเขต และลักษณะภูมิประเทศของดินแดนแปซิฟิกตอนใต้ หรือโอเชียเนีย

๒. สามารถวิเคราะห์ถึงลักษณะที่ตั้ง อาณาเขต และลักษณะภูมิประเทศที่มีความสัมพันธ์กับลักษณะภูมิอากาศ และการกระจายของประชากรของทวีปออสเตรเลียได้

๓. สามารถวิเคราะห์การกระจายของประชากร ลักษณะทางเศรษฐกิจ และการแบ่งเขตการปกครองของทวีปออสเตรเลียได้

๔. สามารถวิเคราะห์ถึงลักษณะที่ตั้ง อาณาเขต และลักษณะภูมิประเทศของประเทศนิวซีแลนด์ ที่มีความสัมพันธ์กับลักษณะภูมิอากาศและการกระจายประชากรของประเทศนิวซีแลนด์ และวิเคราะห์ความแตกต่างของลักษณะทางกายภาพและการกระจายของประชากรระหว่างเกาะเหนือกับเกาะใต้ของประเทศนิวซีแลนด์ได้

๕. สามารถวิเคราะห์ลักษณะทางเศรษฐกิจ การเมือง การปกครอง และสังคมวัฒนธรรมของทวีปออสเตรเลียและประเทศนิวซีแลนด์ได้

๖. ตระหนักถึงความสำคัญของทวีปออสเตรเลีย และประเทศนิวซีแลนด์ที่มีต่อประชาคมโลก และประเทศไทย

๗. สามารถวิเคราะห์ลักษณะทางกายภาพของทวีปแอนตาร์กติกา และความสำคัญของทวีปที่มีต่อความรู้ทางด้านวิทยาศาสตร์และภูมิศาสตร์ได้

ความคิดรวบยอด

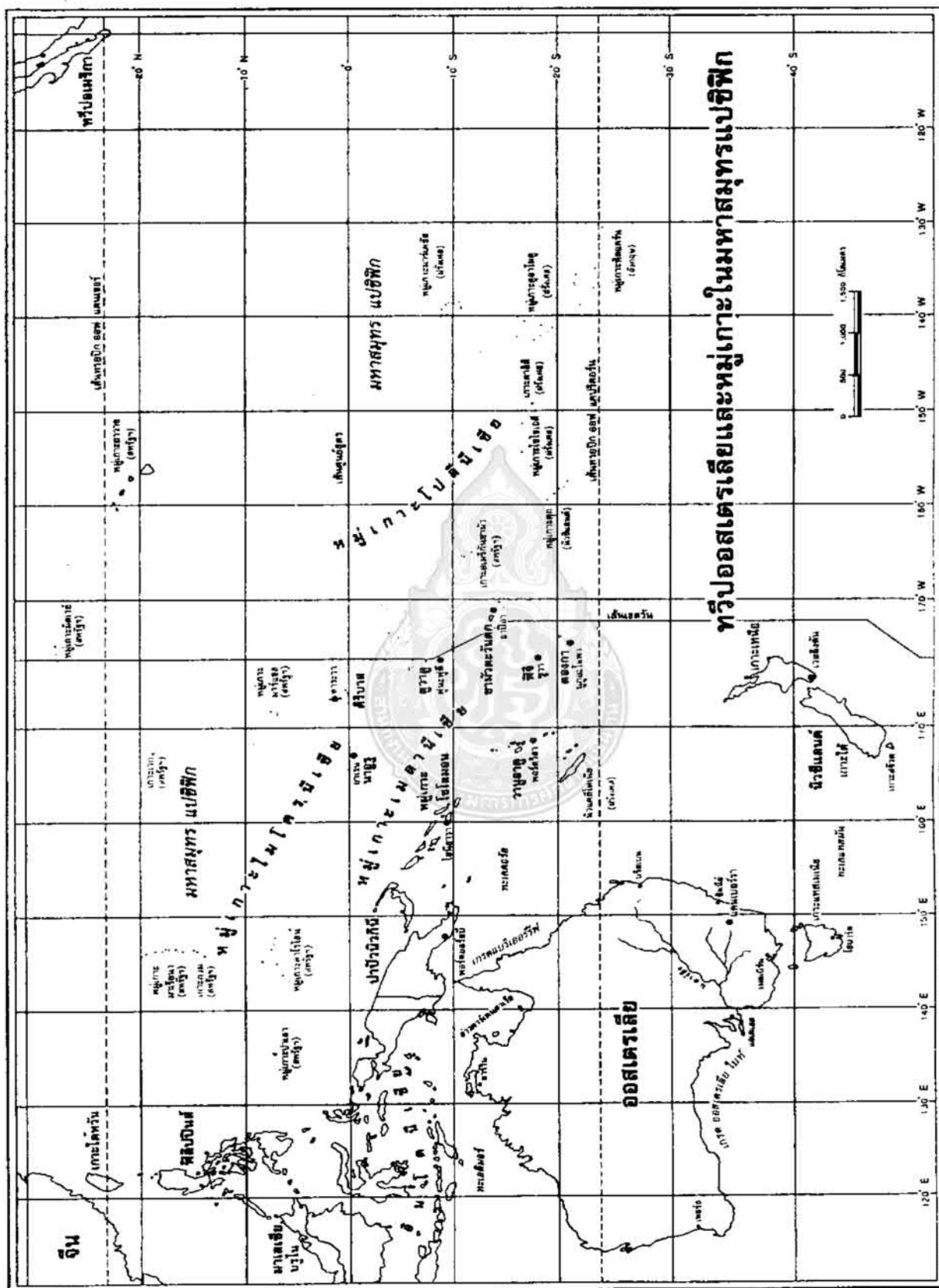
ดินแดนแปซิฟิกตอนใต้ หรือดินแดนโอเชียเนีย ประกอบด้วยทวีปออสเตรเลีย ทวีปแอนตาร์กติกา หมู่เกาะไมโครนีเชีย หมู่เกาะเมลานีเชีย และหมู่เกาะโปลินีเชีย

ทวีปออสเตรเลีย มีที่ตั้งและอาณาเขตครอบคลุมโซนอากาศร้อน และอบอุ่นในซีกโลกใต้ มีเขตภูมิอากาศแห้งแล้งถึงครึ่งทวีป ประชากรส่วนใหญ่จะตั้งถิ่นฐานอยู่ทางตะวันออกและตะวันออกเฉียงใต้ของทวีป ส่วนใหญ่เป็นชาวอังกฤษที่อพยพมาตั้งถิ่นฐาน และมีพวกอะบอริจินิสเป็นชาวพื้นเมือง การประกอบอาชีพในทวีปออสเตรเลียส่วนมากเลี้ยงสัตว์ และเป็นแหล่งผลิตขนแกะ เนื้อสัตว์ ข้าวสาลี ที่สำคัญของโลก และยังอุดมสมบูรณ์ด้วยแร่ ถ่านหิน เหล็ก บอไซด์ สังกะสี

หมู่เกาะนิวซีแลนด์อยู่ในกลุ่มหมู่เกาะโปลินีเชีย ประกอบด้วยเกาะใหญ่ ๒ เกาะ คือ เกาะเหนือและเกาะใต้บริเวณเกาะเหนือมีทุ่งหญ้าอุดมสมบูรณ์และอากาศอบอุ่นขึ้น ประชากรส่วนใหญ่ของประเทศเป็นชาวอังกฤษ และมีชาวพื้นเมือง คือ พวกเมารี มักจะตั้งถิ่นฐานหนาแน่นในเกาะเหนือ สินค้าออกของนิวซีแลนด์ ได้แก่ เนื้อสัตว์ นม เนย ขนแกะ

หมู่เกาะในมหาสมุทรแปซิฟิก เป็นเกาะริมทวีป และเกาะกลางมหาสมุทร บางหมู่เกาะเป็นประเทศที่ได้รับเอกราชแล้ว เช่น ฟิจิ ปาปัวนิวกินี หมู่เกาะโซโลมอน แต่ส่วนใหญ่อยู่ในความยึดครองของประเทศอังกฤษ ฝรั่งเศส และสหรัฐอเมริกา

ทวีปแอนตาร์กติกา เป็นทวีปที่อยู่บริเวณขั้วโลกใต้ มีอุณหภูมิต่ำสุด บันทึกไว้ถึง - ๘๙.๖ องศาเซลเซียส เป็นที่อยู่อาศัยของนกทะเล นกเพนกวิน แมวน้ำ วอลรัส เป็นต้น ทวีปนี้มีความสำคัญในแง่ของวิทยาศาสตร์และมีแร่ธาตุที่สำคัญเป็นจำนวนมาก ทำให้มีประเทศต่างๆ เข้าไปศึกษาวิจัย และบางประเทศก็มุ่งเข้าไปถือสิทธิ์ครอบครอง แต่ก็ยังไม่มีคนอยู่อาศัยอย่างถาวร นอกจากมีนักสำรวจและนักวิทยาศาสตร์เท่านั้นที่เข้าไปทำงานเป็นครั้งคราว

ดินแดนแปซิฟิกตอนใต้ หรือเรียกอีกอย่างหนึ่งว่า โอเชียเนีย (Oceania) เป็นดินแดนที่มีพื้นดินน้อยกว่าพื้นน้ำ ประกอบด้วยทวีป ๒ ทวีป ได้แก่ ทวีปออสเตรเลียและทวีปแอนตาร์กติกา และหมู่เกาะตอนกลางและตอนใต้ของมหาสมุทรแปซิฟิก จากหมู่เกาะฮาวายถึงหมู่เกาะนิวซีแลนด์ ระยะทางประมาณ ๔,๕๐๐ กิโลเมตร และจากชายฝั่งตะวันตกของออสเตรเลีย ถึงหมู่เกาะอีสเตอร์ ทางตะวันออก มีระยะทางประมาณ ๑๓,๓๐๐ กิโลเมตร ซึ่งเรียกหมู่เกาะเหล่านี้ว่า หมู่เกาะไมโครนีเชีย หมู่เกาะเมลานีเชีย และหมู่เกาะโพลินีเชีย

ทวีปออสเตรเลีย

ทวีปออสเตรเลียเป็นทวีปที่มีขนาดเล็กที่สุดในโลก และมีที่ตั้งอยู่ในซีกโลกใต้ทั้งหมด เป็นทวีปที่ชาวผิวขาวค้นพบภายหลังจากที่ค้นพบทวีปอเมริกาเหนือ และทวีปอเมริกาใต้แล้ว ทวีปออสเตรเลียมีชื่อเรียกกันหลายชื่อ เช่น แทร์รา ออสตราลิส (Terra Australis) หรือดาว์น อันเดอร์ (Down Under) ซึ่งแปลว่า ดินแดนตอนใต้ และแทร์รา อินคอกนิตา (Terra Incognita) แปลว่า ดินแดนที่ยังไม่รู้จัก

ทวีปออสเตรเลียเป็นที่ตั้งของประเทศออสเตรเลีย ซึ่งเป็นประเทศหนึ่งในเครือจักรภพอังกฤษ (British Commonwealth)

๑. ที่ตั้งสัมพัทธ์และลักษณะทางกายภาพของออสเตรเลีย

๑.๑ ขนาด ที่ตั้ง และอาณาเขต

ขนาด ทวีปออสเตรเลียมีเนื้อที่ประมาณ ๗,๖๘๒,๓๐๐ ตารางกิโลเมตร จัดเป็นทวีปที่มีขนาดเล็กที่สุดในโลก

ที่ตั้ง มีที่ตั้งอยู่ในซีกโลกใต้ทั้งทวีป ไกล่ทวีปเอเชียโดยเฉพาะประเทศอินโดนีเซีย อยู่ระหว่างลองจิจูดที่ ๑๑๓-๑๕๓ องศาตะวันออก ละติจูดที่ ๑๐-๔๓ องศาใต้

อาณาเขต ทวีปออสเตรเลียมีทะเลล้อมรอบ โดยมีอาณาเขตดังนี้

ทิศเหนือ ติดต่อกับทะเลติมอร์ ทะเลอาราฟูรา และอ่าวคาร์เพนทาเรีย

ทิศใต้ ติดต่อกับอ่าวเกรตออสเตรเลียไนท์ และมหาสมุทรแปซิฟิก

ทิศตะวันออก ติดต่อกับทะเลคอรัล ทะเลแทสมัน และมหาสมุทรแปซิฟิก

ทิศตะวันตก ติดต่อกับมหาสมุทรอินเดีย

๑.๒ ลักษณะภูมิประเทศ แบ่งเป็น ๔ เขต

๑. เขตที่ราบชายฝั่งตะวันออก เป็นที่ราบชายฝั่งมหาสมุทรแปซิฟิก ซึ่งอยู่ด้านรับลม จึงทำให้อากาศชุ่มชื้น เป็นที่ตั้งของเมืองหลวงและเมืองสำคัญทางเศรษฐกิจของประเทศ มีประชากรหนาแน่นที่สุดของทวีป

๒. เขตเทือกเขาภาคตะวันออก ได้แก่ เทือกเขาเกรตดิไวดิ้ง เป็นเทือกเขายุคเก่า สูงไม่มากนัก ทิศทางของเทือกเขาเป็นแนวยาวจากเหนือจดใต้ ขนานกับชายฝั่งทะเล ยาวประมาณ ๓,๕๐๐ กิโลเมตร เทือกเขานี้จะสูงมากทางใต้ คือ ตอนที่เป็นทิวเขาสโนว์ และทิวเขาออสเตรเลียแอลป์ ยอดสูงสุดคือ ยอดเขาคอสซีอัสโก ซึ่งสูงประมาณ ๒,๒๒๘ เมตร ในฤดูหนาวมีหิมะปกคลุม

เทือกเขาเกรตดิไวดิ้งอุดมสมบูรณ์ด้วยแร่ถ่านหิน และเป็นต้นกำเนิดแม่น้ำสำคัญ ได้แก่ แม่น้ำเมอร์เรย์ แม่น้ำดาร์ลิง

๓. เขตที่ราบภาคกลาง คือพื้นที่ที่อยู่ระหว่างหลังเทือกเขาเกรตดิไวดิ้ง กับที่ราบสูงทางตะวันตก ประกอบด้วยที่ราบที่สำคัญ ๔ เขต คือ

๓.๑ ที่ราบรอบอ่าวคาร์เพนทาเรีย อยู่ทางเหนือสุดของทวีป เป็นที่ราบเขตอากาศร้อนชื้น

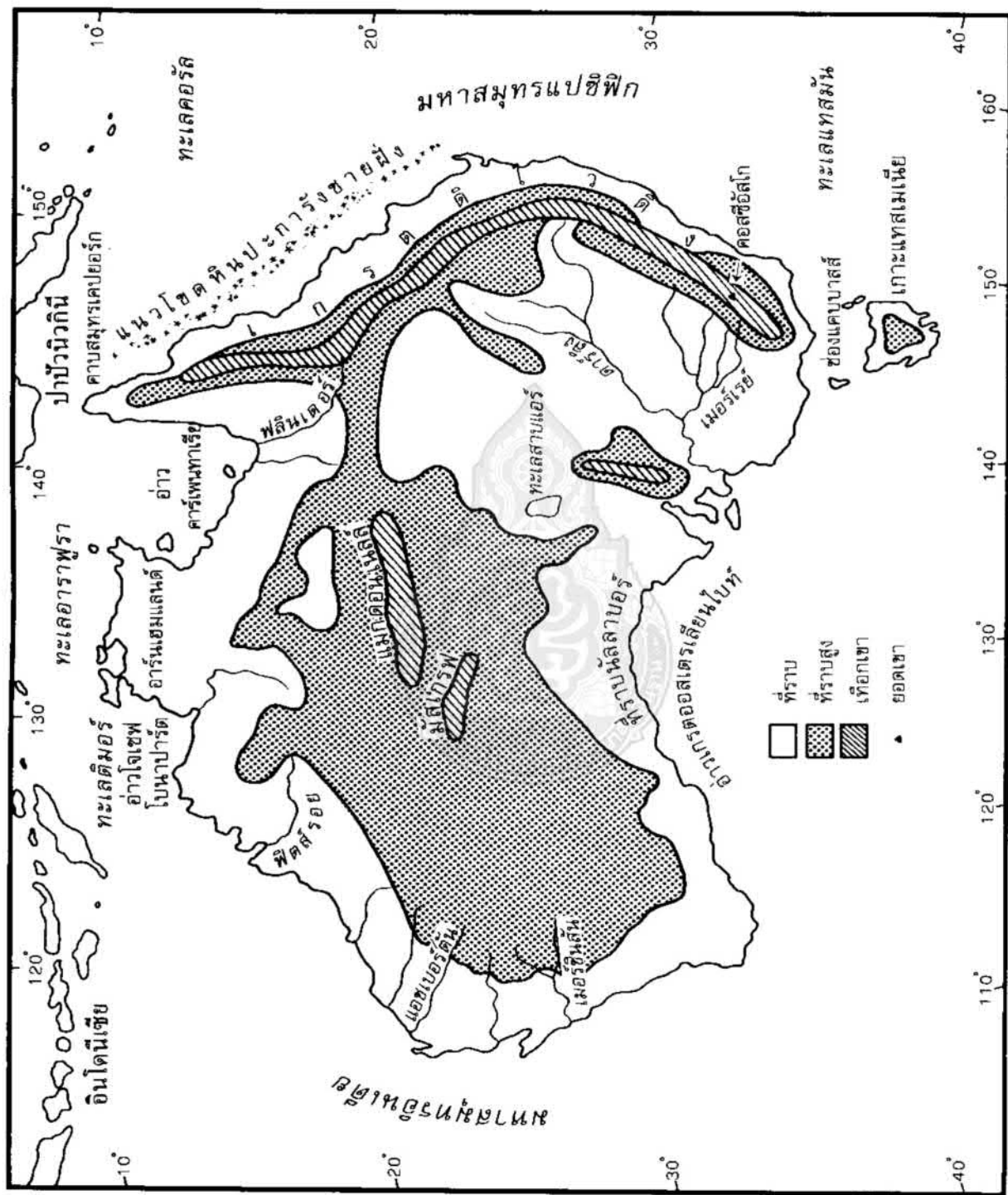
๓.๒ ที่ราบรอบทะเลสาบแอร์ เป็นที่ราบลุ่มต่ำรอบทะเลสาบแอร์ ซึ่งเป็นทะเลสาบน้ำเค็ม เพราะอยู่ในเขตอากาศแห้งแล้ง

๓.๓ ที่ราบลุ่มแม่น้ำเมอร์เรย์ - ดาร์ลิง เป็นที่ราบลุ่มแม่น้ำที่อุดมสมบูรณ์มากที่สุดไนทวีป แม่น้ำสองสายนี้ถือเป็นแม่น้ำสายใหญ่ที่สุดของทวีป

๓.๔ ที่ราบนัลลาบอร์ ได้แก่ที่ราบรอบอ่าวเกรตออสเตรเลียเนบอท์ เป็นเขตอากาศแห้งแล้ง ดินไม่อุดมสมบูรณ์ มีหินปูน ไม่มีต้นไม้ขึ้น คำว่า นัลลาบอร์ แปลว่า ที่ราบปราศจากต้นไม้

๔. เขตที่ราบสูงทางตะวันตก เป็นที่ราบสูงที่สูงไม่มากนัก เพราะเป็นเปลือกโลกยุคเก่า มีเนินเขากระจายทั่วไป แนวเขาที่สำคัญได้แก่ ทิวเขาแมกดอนเนลล์ ทิวเขามัสเกรฟ และทิวเขาแฮเมอร์สลีย์ ที่ราบสูงภาคตะวันตก มีพื้นที่ประมาณ ๓ ใน ๕ ของทวีป

ลักษณะชายฝั่งของทวีปออสเตรเลีย เป็นทวีปที่มีชายฝั่งไม่เว้าแหว่ง ทำให้ความชุ่มชื้นไม่สามารถแผ่กระจายเข้าไปได้ลึกภายในทวีป ลักษณะชายฝั่งทะเลที่เป็นลักษณะเด่นอย่างหนึ่งของทวีป คือ ชายฝั่งตะวันออกเฉียงเหนือของทวีป ซึ่งอยู่ในเขตรัฐควีนสแลนด์ เป็นชายฝั่งปะการังที่มีความยาวมากที่สุดในโลก ประมาณ ๒,๐๐๐ กิโลเมตร เรียกว่า เกรตแบร์ริเออร์รีฟ (Great Barrier Reef) ชายฝั่งปะการังนี้เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญ มีชื่อเสียงไปทั่วโลก

เทือกเขาและแม่น้ำสำคัญของออสเตรเลีย

ชายฝั่งปะการัง เกรตแบร์เออร์รี่ฟ เป็นชายฝั่งปะการังยาวที่สุดในโลก

๑.๓ ลักษณะภูมิอากาศ

จากลักษณะที่ตั้งสัมพัทธ์และลักษณะทางกายภาพของทวีปออสเตรเลีย จะเห็นได้ว่า ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อลักษณะภูมิอากาศของทวีปมีหลายประการ

ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อลักษณะภูมิอากาศ

๑. ละติจูด ทวีปออสเตรเลียมีที่ตั้งอยู่ในโซนร้อนใต้และอบอุ่นใต้ ไม่มีโซนหนาว และเนื่องจากทวีปออสเตรเลียมีที่ตั้งในซีกโลกใต้ทั้งทวีป ทำให้ฤดูกาลตรงกันข้ามกับซีกโลกเหนือ

๒. ทิศทางลมประจำ

๒.๑ ลมค้าตะวันออกเฉียงใต้ นำความชุ่มชื้นจากมหาสมุทรแปซิฟิกเข้าสู่ฝั่งตะวันออกเฉียงของทวีปออสเตรเลียตลอดปี ทำให้พื้นที่ชายฝั่งตะวันออกเฉียงของทวีปชุ่มชื้น

๒.๒ ลมตะวันตกเฉียงใต้ นำความชุ่มชื้นจากมหาสมุทรอินเดียเข้าสู่ฝั่งตะวันตกของทวีปออสเตรเลีย ตั้งแต่ละติจูด ๓๐ องศาใต้ลงมา ช่วยให้เกิดความชุ่มชื้นบริเวณปลายทวีปด้านใต้

๒.๓ ลมมรสุมตะวันตกเฉียงเหนือ นำความชุ่มชื้นจากทะเลติมอร์และทะเลอาราฟูราเข้าสู่ชายฝั่งตอนเหนือของทวีปในช่วงฤดูร้อน บริเวณชายฝั่งตอนเหนือของควีนสแลนด์ และนอร์เทิร์นเทร์ริทอรี

ปริมาณผลรวมทั้งปีและทิศทางการสมประจําของออสเตรเลีย

๓. ลักษณะภูมิประเทศ

๓.๑ ชายฝั่งทะเลที่ไม่เว้าแหว่ง ทำให้อากาศภายในทวีปแห้งแล้ง

๓.๒ ทิศทางของเทือกเขาเกรตดิไวดิง ยาวขนานชายฝั่งตะวันออก สกัดกั้น

ความชุ่มชื้นที่มาจากมหาสมุทรแปซิฟิก ทำให้ดินแดนหลังแนวเทือกเขาซึ่งเป็นพื้นที่กว้างใหญ่มากแห้งแล้ง เป็นเขตเงาฝน

๔. กระแสน้ำ มีอิทธิพลทำให้ลักษณะอากาศชายฝั่งแตกต่างกัน ชายฝั่งตะวันออกมีกระแสน้ำอุ่นผ่าน ภูมิอากาศชายฝั่งจะอบอุ่นชุ่มชื้น ได้แก่ กระแสน้ำอุ่นออสเตรเลียตะวันออก และชายฝั่งตะวันตก มีกระแสน้ำเย็นออสเตรเลียตะวันตกไหลผ่าน ทำให้ภูมิอากาศชายฝั่งตะวันตกเย็นและแห้ง แต่ช่วยให้ปลาชุกชุม เพราะแพลงก์ตอนจะเจริญเติบโตได้ดีในน้ำที่มีอุณหภูมิต่ำ กระแสน้ำเย็นจึงมีแพลงก์ตอนมาก และเป็นแหล่งอาหารปลาที่อุดมสมบูรณ์

เขตภูมิอากาศของทวีปออสเตรเลีย แบ่งเป็น ๖ เขตดังนี้

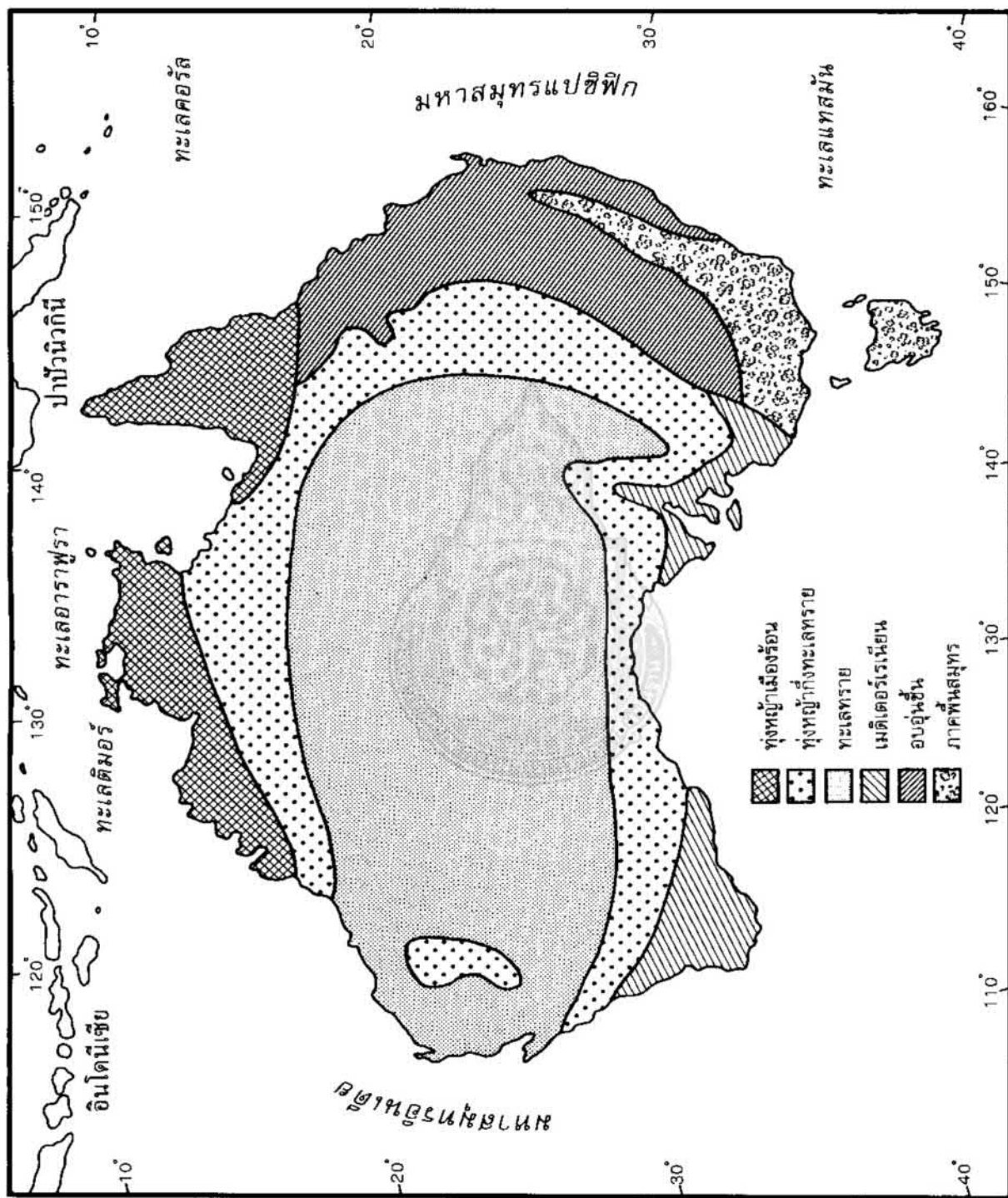
๑. เขตภูมิอากาศทุ่งหญ้าเมืองร้อนหรือร้อนชื้นสลับแล้ง อุณหภูมิสูง มีฤดูฝนสลับฤดูแล้งชัดเจน พืชพรรณธรรมชาติเป็นป่าโปร่งสลับทุ่งหญ้าสะวันนา ได้แก่ บริเวณภาคเหนือของทวีป

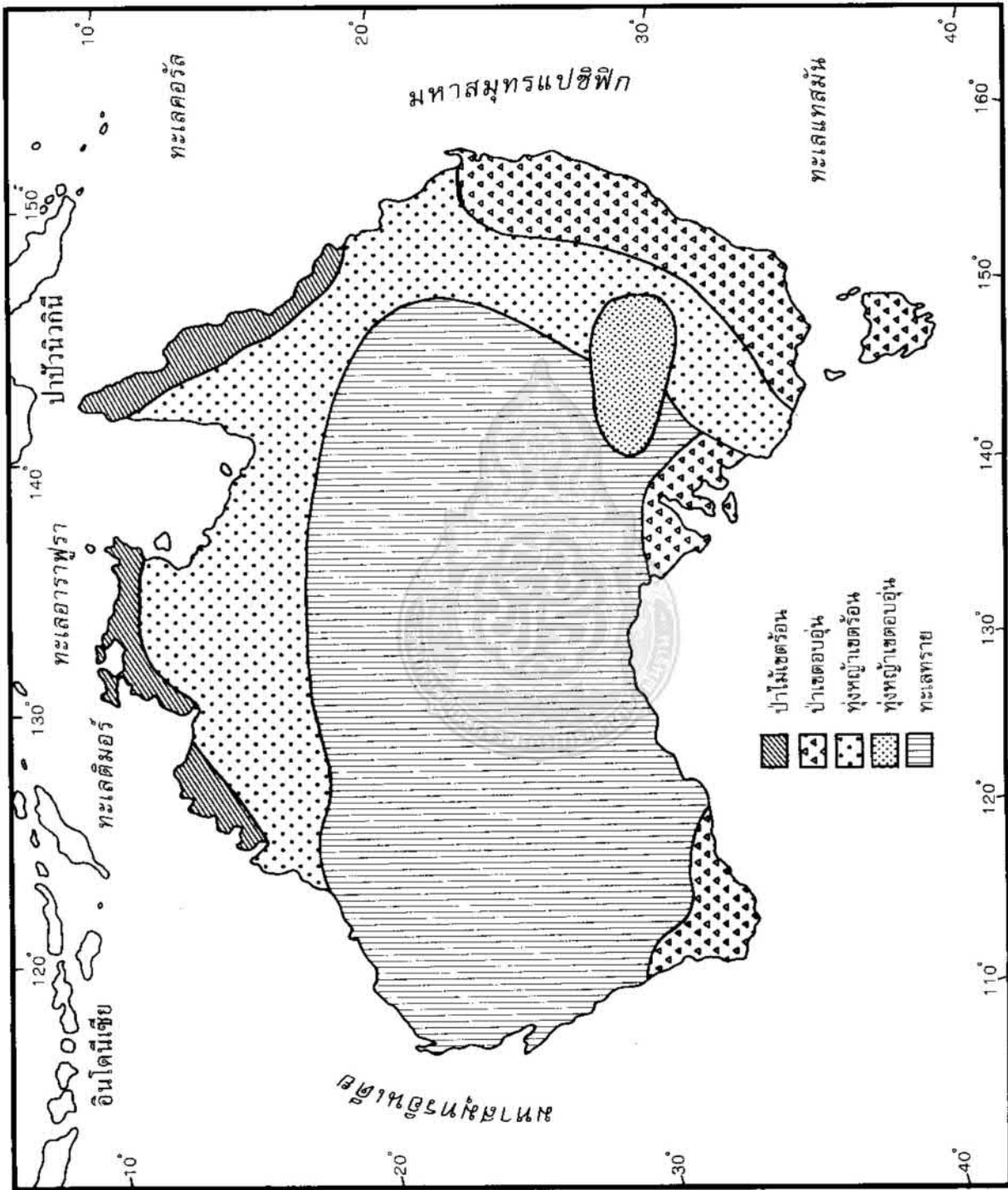
๒. เขตภูมิอากาศทุ่งหญ้างึ่งทะเลทราย อากาศแห้งแล้ง ฝนตกประมาณ ๓๘๐-๗๖๐ มิลลิเมตรต่อปี พืชพรรณธรรมชาติเป็นทุ่งหญ้างึ่งทะเลทราย หรือสเตปป์ (Steppe) ได้แก่ บริเวณโดยรอบทะเลทรายทางตะวันตกของทวีป

๓. เขตภูมิอากาศทะเลทราย แห้งแล้งมาก ปริมาณฝนต่ำกว่า ๓๘๐ มิลลิเมตรต่อปี บางปีอาจไม่มีฝนตกเลย พืชพรรณธรรมชาติเป็นพืชทะเลทราย ได้แก่ บริเวณชายฝั่งตะวันตกและตอนกลางของทวีป ออสเตรเลียมีทะเลทรายกว้างใหญ่ถึงครึ่งทวีป

Ayers Rock ในทะเลทรายออสเตรเลีย

เขตพืชพรรณธรรมชาติในทวีปออสเตรเลีย

๔. เขตภูมิอากาศเมดิเตอร์เรเนียน ฤดูร้อนอากาศร้อนแห้งแล้ง แต่ฤดูหนาวอากาศอบอุ่น มีฝนตก พืชพรรณธรรมชาติเป็นป่าไม้พุ่มเตี้ย ใบหนา ได้แก่ บริเวณตะวันตกเฉียงใต้ของรัฐออสเตรเลียตะวันตก และตะวันออกเฉียงใต้ของรัฐออสเตรเลียใต้

๕. เขตภูมิอากาศอบอุ่นชื้น อากาศอบอุ่น มีฝนตกตลอดปี ได้รับอิทธิพลจากลมค้าตะวันออกเฉียงใต้ ซึ่งนำความชุ่มชื้นจากมหาสมุทรแปซิฟิกมาให้ตลอดปี พืชพรรณธรรมชาติเป็นป่าไม้เขตอบอุ่น และบริเวณที่มีปริมาณฝนน้อย พืชพรรณธรรมชาติจะเป็นทุ่งหญ้าแพรรี ได้แก่ บริเวณชายฝั่งตะวันออกของทวีป ตั้งแต่ตอนกลางของรัฐควีนส์แลนด์ลงมาถึงรัฐนิวเซาท์เวลส์

๖. เขตภูมิอากาศภาคพื้นสมุทร อากาศอบอุ่น ชุ่มชื้น ฝนตกตลอดปี คล้ายอังกฤษและนิวซีแลนด์ พืชพรรณธรรมชาติเป็นป่าไม้เขตอบอุ่น เขตภูเขาจะเป็นป่าสนเป็นส่วนใหญ่ ได้แก่ บริเวณชายฝั่งตะวันออกเฉียงใต้ของทวีป ในเขตรัฐนิวเซาท์เวลส์ วิกตอเรีย และเกาะแทสเมเนีย

๒. สภาพเศรษฐกิจ และประชากรของออสเตรเลีย

๒.๑ สภาพเศรษฐกิจ

๒.๑.๑ การเกษตรกรรม

๑) การเพาะปลูก ออสเตรเลียทำการเพาะปลูกแบบไร่การค้าขนาดใหญ่ มีการใช้เครื่องจักร เครื่องทุนแรงมาก คล้ายในสหรัฐอเมริกาและแคนาดา เพราะมีพื้นที่กว้างใหญ่ ประชากรน้อยและมีฐานะทางเศรษฐกิจดี มีความรู้ด้านการใช้เทคโนโลยีการเกษตร

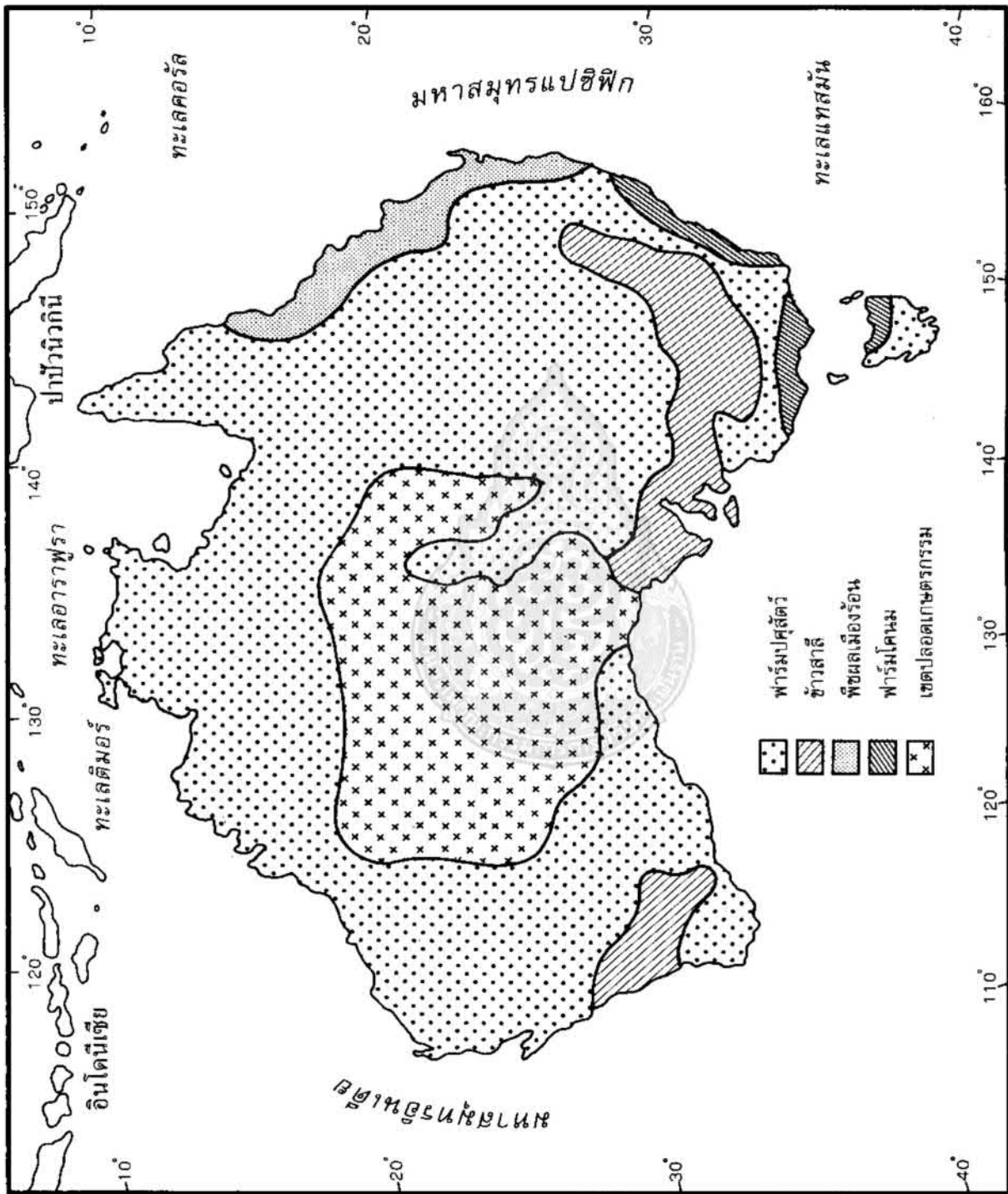
พืชผลสำคัญ ได้แก่

๑. ข้าวสาลี พื้นที่เกษตร ๒ ใน ๓ ใช้ปลูกข้าวสาลี แหล่งผลิตสำคัญคือ ที่ราบลุ่มแม่น้ำเมอร์เรย์ - ดาร์ลิง และที่ราบทั่วไปทางภาคตะวันออกเฉียงใต้ ซึ่งมีอากาศอบอุ่น ชุ่มชื้น ออสเตรเลียเป็นผู้ผลิตส่งออกข้าวสาลีรายใหญ่ของโลกประเทศหนึ่ง

๒. อ้อย และพืชเมืองร้อนอื่นๆ ปลูกได้ดีในบริเวณชายฝั่งตอนเหนือ และชายฝั่งตะวันออกของรัฐควีนส์แลนด์ อ้อยเป็นพืชเมืองร้อนที่ผลิตได้มาก โดยเฉพาะจากรัฐควีนส์แลนด์ พืชเมืองร้อนอื่นๆ ที่ผลิตได้ คือ ข้าวเจ้า สับปะรด ถั่ว

๓. พืชเมดิเตอร์เรเนียน ที่มีชื่อเสียง คือ องุ่น ส้ม ปลูกได้ดีในเขตภูมิอากาศเมดิเตอร์เรเนียน ได้แก่ ชายฝั่งตะวันตกเฉียงใต้ของรัฐออสเตรเลียตะวันตก และตะวันออกเฉียงใต้ของรัฐออสเตรเลียใต้

๔. ผลไม้เขตอบอุ่น ที่มีชื่อเสียง คือ แอปเปิล แพร์ เชอร์รี่ ปลูกมากในรัฐแทสเมเนีย และทางตอนใต้ของรัฐวิกตอเรีย ซึ่งมีอากาศเย็นและชุ่มชื้นมาก

เขตการประมงของออสเตรเลีย

การทำไร่ไถ่ง ในออสเตรเลีย

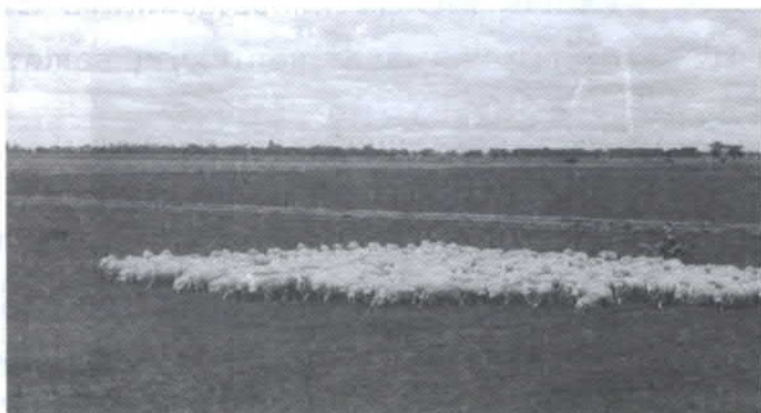
๒) การเลี้ยงสัตว์ เป็นอาชีพสำคัญที่สุดทางด้านเกษตรกรรมของออสเตรเลีย เพราะลักษณะดินฟ้าอากาศส่วนใหญ่ของออสเตรเลียค่อนข้างแห้งแล้งเหมาะแก่การเลี้ยงสัตว์มากกว่าการเพาะปลูก

เขตทำฟาร์มปศุสัตว์ที่สำคัญ

๑. โคเนื้อ เป็นสัตว์ที่เจริญเติบโตได้ดีในเขตอากาศร้อนชื้น หรือค่อนข้างแห้งแล้ง จึงเลี้ยงมากในเขตทุ่งหญ้ากึ่งทะเลทรายทางตอนเหนือของทวีป เขตร้อนชื้น สลับแล้งหรือทุ่งหญ้าเมืองร้อน โดยเฉพาะในรัฐควีนสแลนด์

๒. โคนม ชอบอากาศเย็นชื้น จะเลี้ยงได้ดีทางชายฝั่งตะวันออก-เฉียงใต้ของทวีป ในเขตรัฐนิวเซาท์เวลส์ วิกตอเรีย แทสเมเนีย

๓. แกะขน เลี้ยงได้ดีในเขตภูมิอากาศอบอุ่นค่อนข้างแห้ง เพราะจะทำให้ขนแกะมีคุณภาพดี ออสเตรเลียมีพื้นที่กว้างใหญ่ที่มีลักษณะอากาศเช่นนี้ แกะขนจึงเป็นสัตว์เลี้ยงสำคัญ พันธุ์ที่มีชื่อเสียง คือ พันธุ์เมอริโน ให้ขนหนาเป็นปุยยาว เลี้ยงง่าย ออสเตรเลียเป็นประเทศที่ส่งออกขนแกะมากที่สุดในโลก

การเลี้ยงแกะ ในออสเตรเลีย

โรงงานขนแกะ ในรัฐนิวเซาท์เวลส์

๔. แกะเนื้อ ชอบอากาศเย็นชื้นและทุ่งหญ้าที่ดีกว่าแกะขน จึงเลี้ยงได้ดีทางตะวันออกเฉียงใต้ของทวีป ซึ่งมีทุ่งหญ้าที่ดีตามหุบเขาและชายฝั่ง

๓) การประมง ชายฝั่งตะวันตกของออสเตรเลีย จะมีสัตว์น้ำที่ชุกชุมกว่าด้านอื่นของทวีป เพราะมีกระแสน้ำเย็นออสเตรเลียตะวันตกไหลผ่าน ออสเตรเลียทำการประมงไม่กว้างขวางนัก เพราะประชากรน้อย ขาดแคลนแรงงาน

ทำเรือประมง ในรัฐนิวเซาท์เวลส์

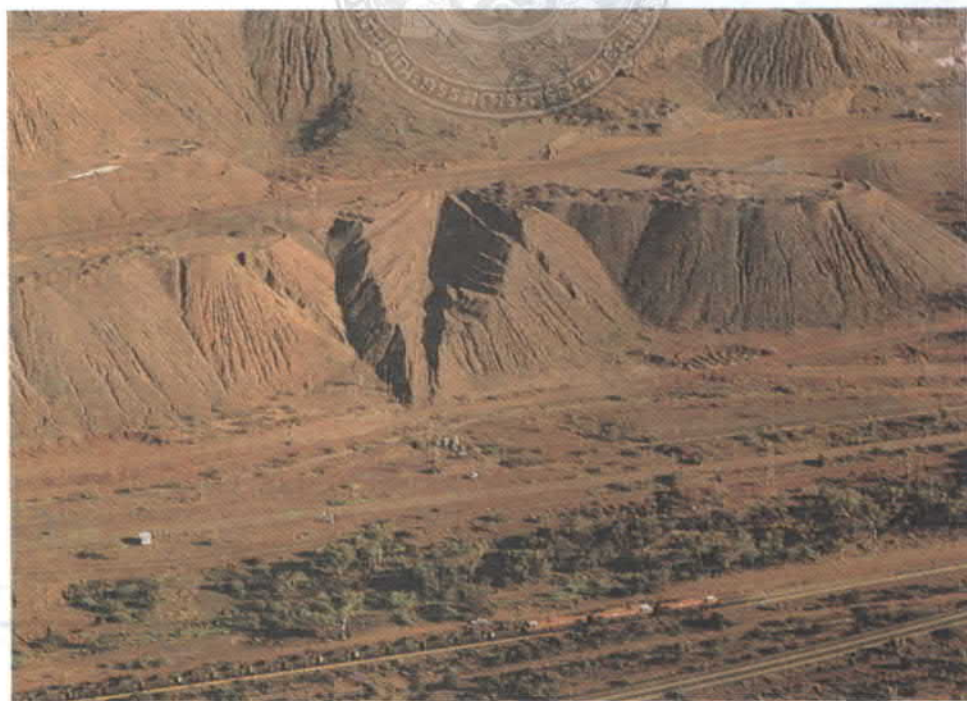
๒.๑.๒ การอุตสาหกรรม ปัจจุบันออสเตรเลียก้าวหน้าทางด้านอุตสาหกรรมอย่างรวดเร็ว ทั้งอุตสาหกรรมหนักและอุตสาหกรรมเบา อุตสาหกรรมสำคัญ ได้แก่ อุตสาหกรรมที่เกิดจากผลผลิตการเกษตร เช่น อาหารกระป๋อง นม เนย น้ำตาล อุตสาหกรรมผลิตเครื่องจักร เหล็กกล้า ต่อเรือ

ปัจจัยที่ส่งเสริมอุตสาหกรรมของออสเตรเลีย

๑. วัตถุดิบ ทั้งวัตถุดิบด้านเกษตรกรรมที่มีการผลิตได้มากและคุณภาพดี และแร่ธาตุที่มีปริมาณมาก ได้แก่ เหล็ก ถ่านหิน บอริกไซด์ ดีบุก ตะกั่ว สังกะสี ทองคำ น้ำมัน

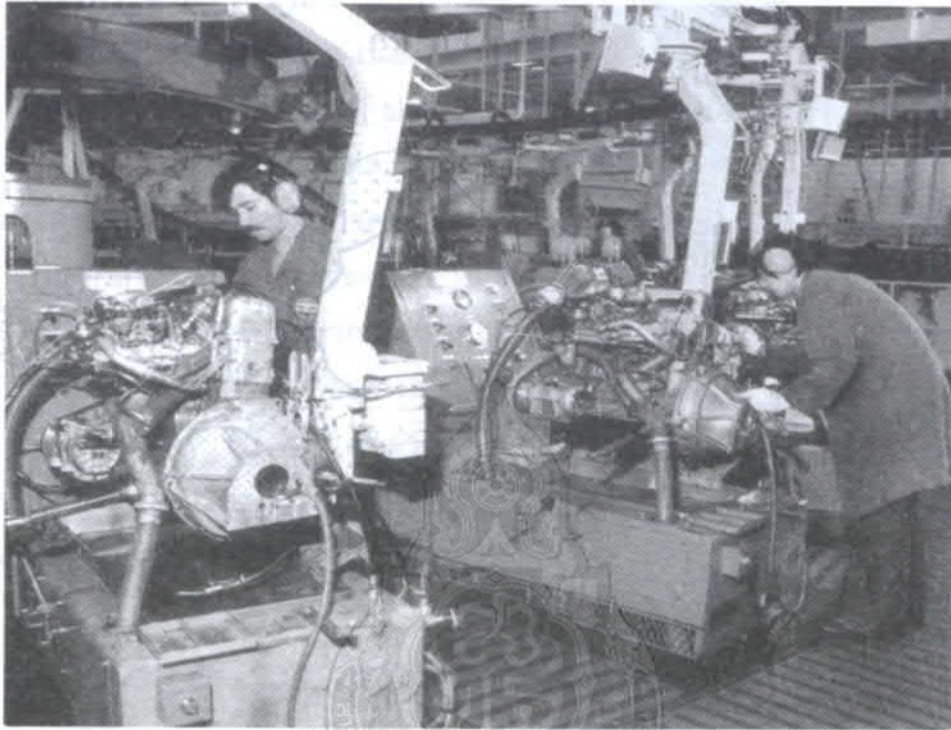

เหมืองถ่านหิน ในออสเตรเลีย

เหมืองแร่เหล็ก ในรัฐออสเตรเลียตะวันตก

๒. ความเจริญก้าวหน้าด้านเทคโนโลยี ตั้งแต่หลังสงครามโลกครั้งที่ ๒ ออสเตรเลีย
เร่งพัฒนาตนเอง เพื่อให้เจริญก้าวหน้าทางด้านอุตสาหกรรม ใช้วิทยาการสมัยใหม่ในการผลิต

อุตสาหกรรมรถยนต์ ในเมืองเมลเบิร์น

อุปสรรคในการพัฒนาอุตสาหกรรมของออสเตรเลีย มีอยู่บ้าง ได้แก่ การ
ขาดแคลนแรงงาน เพราะออสเตรเลียมีประชากรน้อย ทำให้ค่าจ้างแรงงานสูง

เขตอุตสาหกรรมที่สำคัญของออสเตรเลีย อยู่ทางตะวันออกเฉียงใต้ของทวีป
เนื่องจากอุดมสมบูรณ์ด้วยถ่านหิน เหล็ก ประชากรหนาแน่น ภูมิอากาศอบอุ่นชุ่มชื้น เมือง
อุตสาหกรรมสำคัญ ได้แก่ ซิดนีย์ นิวคาสเซิล พอร์ตเคมบล่า เป็นต้น

๒.๒ ประชากรของออสเตรเลีย

จำนวนประชากร ออสเตรเลียมีจำนวนประชากรประมาณ ๑๘,๖๑๓,๐๐๐ คน (จาก
The World Almanac, 1999.) เป็นชาวพื้นเมือง ที่เรียกว่า อะบอริจินิส ประมาณ ๕๐,๐๐๐ คน
นอกนั้น เป็นชาวยุโรป ซึ่งส่วนใหญ่เป็นเชื้อสายอังกฤษ ชาวยุโรปอื่นน้อย เพราะออสเตรเลีย
มีนโยบายที่จะสงวนทวีปออสเตรเลียไว้สำหรับชาวยุโรป ที่เรียกว่า นโยบายออสเตรเลียขาว
ซึ่งเริ่มประกาศใช้ใน พ.ศ. ๒๔๔๔ แต่ปัจจุบันออสเตรเลียเริ่มผ่อนคลายนโยบายนี้บ้างแล้ว
จะเห็นได้จากการให้ความช่วยเหลือแก่ผู้อพยพลี้ภัยจากอินโดจีนให้เข้าไปตั้งถิ่นฐาน และให้
การศึกษาในประเทศ

ชาวพื้นเมืองของออสเตรเลีย คือ อะบอริจินิส หรือ แบล็คเฟลโลว์ (Black Fellows) นั้น รัฐบาลจัดให้อยู่ในดินแดนนอร์เทิร์นเทร์ริทอรี รัฐควีนส์แลนด์ และออสเตรเลียตะวันตก มีอาชีพล่าสัตว์ เพาะปลูก เก็บของป่า และเป็นแรงงานในไร่นาของชาวมิซาวา

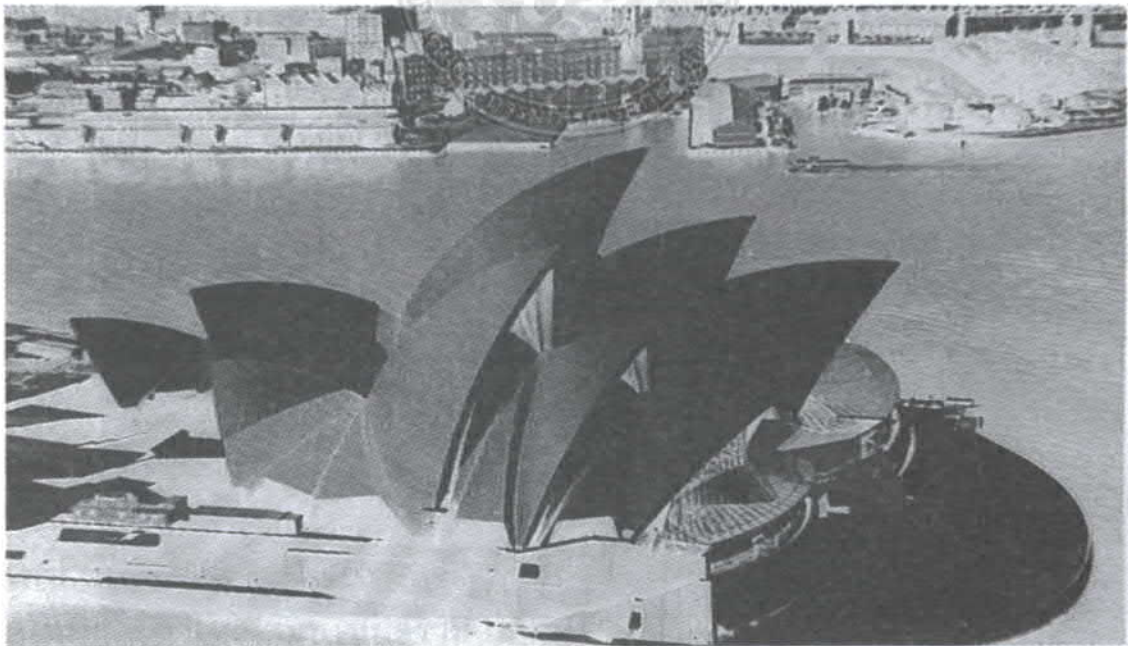
การกระจายประชากร ออสเตรเลียเป็นทวีปที่มีการกระจายประชากรเบาบางที่สุด คือประมาณ ๒ คนต่อตารางกิโลเมตร เนื่องจากพื้นที่ประมาณครึ่งหนึ่งของทวีปเป็นทะเลทราย

เขตประชากรหนาแน่น ประชากรส่วนใหญ่อยู่ในเมืองมากกว่าในชนบท เมืองที่มีประชากรมาก คือ เมืองหลวงของแต่ละรัฐ เขตประชากรหนาแน่น คือ ชายฝั่งตะวันออกและตะวันออกเฉียงใต้ของทวีป เพราะอากาศอบอุ่นชุ่มชื้น

ภาคกลางและภาคตะวันตก อากาศส่วนใหญ่แห้งแล้ง เป็นทะเลทราย ไม่เหมาะแก่การตั้งถิ่นฐาน ประชากรจึงเบาบางมาก

เมืองใหญ่ของทวีปออสเตรเลีย ได้แก่

๑. ซิดนีย์ เป็นเมืองหลวงของรัฐนิวเซาท์เวลส์ เป็นเมืองเก่าของออสเตรเลีย ตั้งแต่สมัยตั้งถิ่นฐานของชาวอังกฤษ ปัจจุบันเป็นเมืองใหญ่ที่สุด มีประชากรประมาณ ๓,๖๕๖,๕๐๐ คน (พ.ศ. ๒๕๓๕) เป็นเมืองท่าสำคัญที่สุดของประเทศ เป็นศูนย์กลางการค้า การคมนาคม

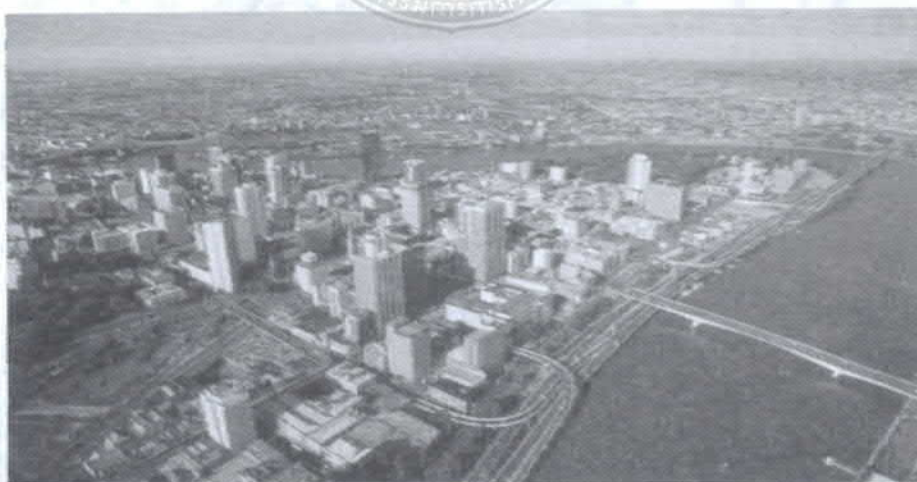
เมืองซิดนีย์ เมืองหลวงของรัฐนิวเซาท์เวลส์

๒. เมลเบิร์น มีประชากรมากเป็นอันดับ ๒ ประมาณ ๓,๐๘๐,๐๐๐ คน (พ.ศ. ๒๕๓๕) รองจากซิดนีย์ เป็นเมืองหลวงของรัฐวิกตอเรีย เป็นเมืองท่าและเมืองอุตสาหกรรม

เมืองเมลเบิร์น เมืองหลวงของรัฐวิกตอเรีย

๓. บริสเบน มีประชากรมากเป็นอันดับ ๓ ประมาณ ๑,๓๐๑,๗๐๐ คน (พ.ศ. ๒๕๓๕) เป็นเมืองหลวงของรัฐควีนสแลนด์

เมืองบริสเบน เมืองหลวงของรัฐควีนสแลนด์

๓. ประวัติความเป็นมาและการตั้งถิ่นฐานในออสเตรเลีย

ออสเตรเลียเป็นทวีปที่เพิ่งมีการค้นพบเมื่อคริสต์ศตวรรษที่ ๑๗ คำว่า ออสเตรเลีย มีรากฐานมาจากคำว่า Terra Australis หมายถึง ดินแดนตอนใต้ หรือทวีปใต้

จากการที่มีความเชื่อกันอย่างแพร่หลายว่า คงจะมีดินแดนอีกแห่งหนึ่งอยู่ทางตอนใต้ของมหาสมุทรอินเดีย จึงนำไปสู่การเริ่มเดินทางสำรวจโดยชาวฮอลันดา ชื่อ วิลเลียม เจนซัน (William Janszoon) เขาเริ่มเดินทางจากเมืองปัตเวียในอินโดนีเซีย ซึ่งขณะนั้นเป็นอาณานิคมของฮอลันดา ใน ค.ศ. ๑๖๐๖ ผ่านช่องแคบทอร์เรสไปยังชายฝั่งคาร์เพนทาเรียทางตอนเหนือของทวีป ต่อมา อเบล แทสมัน (Abel Tasman) ได้เดินทางสำรวจและพบเกาะวันไดเมน ซึ่งในปัจจุบันคือ เกาะแทสมาเนีย ดินแดนเหล่านี้ได้ชื่อว่า นิวฮอลันดา ทั้งนี้เพราะชาวฮอลันดาเป็นผู้เดินทางมาค้นพบก่อน

อย่างไรก็ตาม การที่พบว่าดินแดนดังกล่าวไม่อุดมสมบูรณ์ ทำให้ชาวฮอลันดาไม่สนใจที่จะตั้งถิ่นฐานแต่อย่างใด

ต่อมาในคริสต์ศตวรรษที่ ๑๘ นักเดินเรือชาวอังกฤษชื่อ กัปตัน เจมส์ คูก (Captain James Cook) ได้เดินทางมาถึงทวีปนี้ และได้ทำการสำรวจบริเวณชายฝั่งตะวันออก ซึ่งเป็นบริเวณที่อุดมสมบูรณ์และเหมาะแก่การตั้งถิ่นฐานอย่างยิ่ง

จากการรายงานของ กัปตัน คูก ถึงความอุดมสมบูรณ์ของทวีปออสเตรเลีย ประกอบกับการเผชิญกับปัญหาประชากรหนาแน่น และนักโทษล้นคุก อันเนื่องมาจากผลของการปฏิวัติอุตสาหกรรมที่เริ่มต้นตั้งแต่ ค.ศ. ๑๗๗๐ และการประกาศเอกราชของสหรัฐอเมริกา นับตั้งแต่ ค.ศ. ๑๗๗๖ เป็นต้นมา รัฐบาลอังกฤษจึงให้ความสนใจในดินแดนใหม่แห่งนี้ ดังนั้น การตั้งถิ่นฐานครั้งแรกจึงได้เริ่มขึ้นใน ค.ศ. ๑๗๘๗ ภายใต้การควบคุมของ กัปตัน อาร์เธอร์ ฟิลลิป (Captain Arthur Phillip) นักโทษชาวอังกฤษรุ่นแรกเหล่านี้ ได้เดินทางมาตั้งถิ่นฐานในบริเวณอ่าวแจคสัน ซึ่งต่อมาคือที่ตั้งของเมืองซิดนีย์ (Sydney) และหลังจากนั้นมา รัฐบาลอังกฤษได้ประกาศให้ภาคตะวันออกเป็นอาณานิคมของอังกฤษ เรียกบริเวณนี้ว่า นิวเซาท์เวลส์ (New South Wales)

การค้นพบทองคำในบริเวณวิกตอเรีย และการค้นพบว่าทวีปออสเตรเลียมีภูมิอากาศที่เหมาะสมอย่างยิ่งแก่การเลี้ยงแกะ เป็นปัจจัยสำคัญที่ชักนำให้ชาวอังกฤษพากันอพยพเข้ามาตั้งถิ่นฐานกันมากขึ้นทุกที การเดินทางในระยะหลังจึงมีพวกฮิสตรนติดตามมาเป็นจำนวนมาก นอกเหนือจากพวกนักโทษ ซึ่งมีผลทำให้ต้องมีการขยายเขตอาณานิคมไปทางภาคกลางและภาคตะวันตกมากขึ้นทุกที จนในที่สุดมีอาณานิคมทั้งหมดรวม ๖ ภาคด้วยกัน คือ แทสมาเนีย ออสเตรเลียตะวันตก ออสเตรเลียใต้ วิกตอเรีย ควีนสแลนด์ และนิวเซาท์เวลส์

ดินแดนทั้ง ๖ ภาคนี้ ได้รับเอกราชจากอังกฤษให้ปกครองตนเองใน ค.ศ. ๑๙๕๒ และอยู่ในฐานะเป็นประเทศในเครือจักรภพอังกฤษ

๔. สภาพสังคม และวัฒนธรรมของออสเตรเลีย

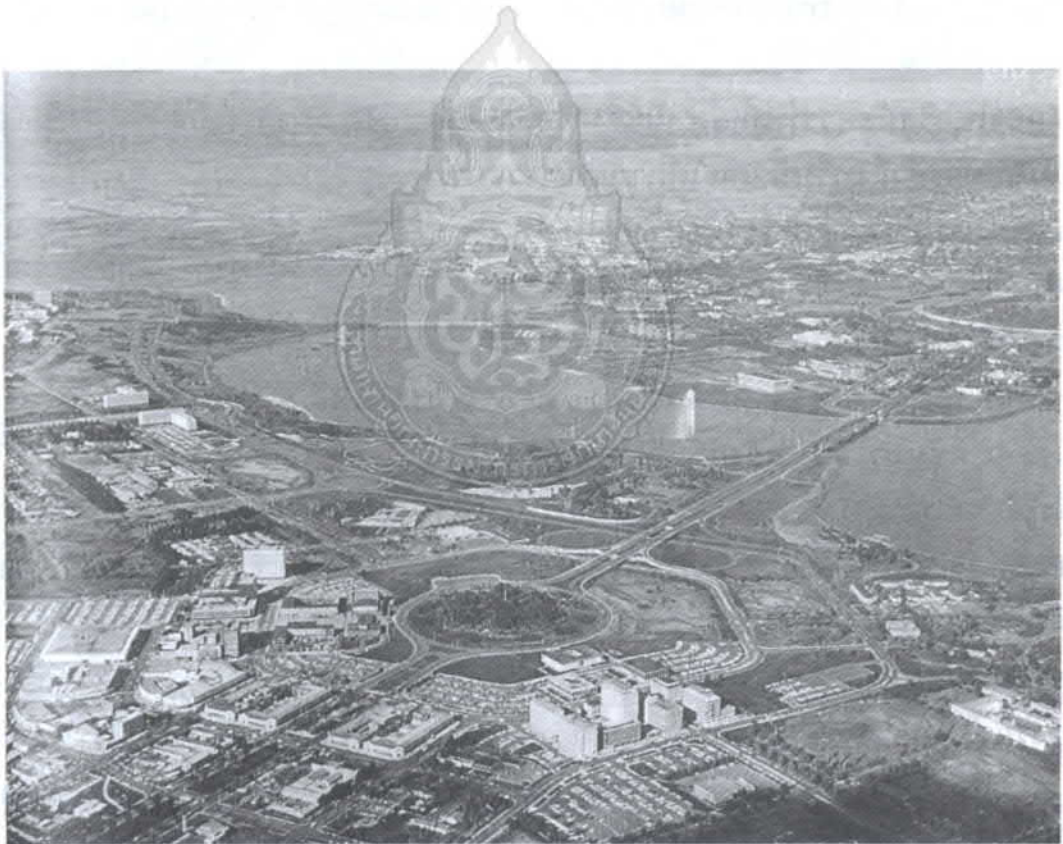
๔.๑ การปกครอง ลักษณะสำคัญของการปกครองของออสเตรเลีย มีดังนี้

๑. การปกครองระบอบประชาธิปไตยแบบรัฐสภา เช่นเดียวกับอังกฤษ รัฐสภามีอำนาจในการควบคุมการบริหารประเทศของรัฐบาล

๒. ประมุขของประเทศ ออสเตรเลียยอมรับนับถือกษัตริย์ของอังกฤษเป็นประมุขของประเทศตน เพราะออสเตรเลียเป็นประเทศเครือจักรภพอังกฤษ มีความผูกพันใกล้ชิดกับอังกฤษ

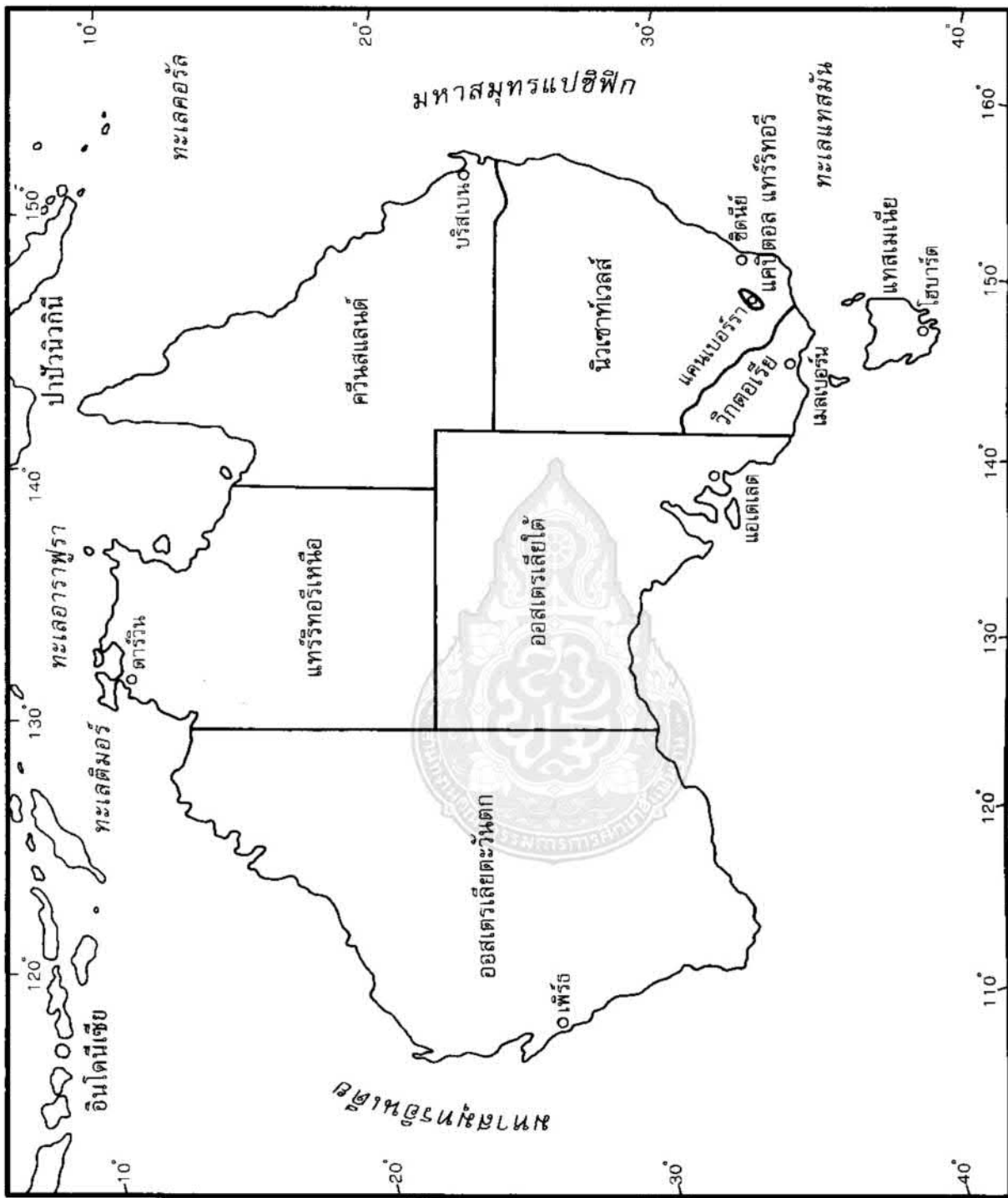
๓. การปกครองเป็นแบบรัฐบาลรวม เนื่องจากเป็นประเทศขนาดใหญ่ จึงจัดการปกครองแบบมีรัฐบาล ๒ ระดับ เช่นเดียวกับสหรัฐอเมริกา รัฐบาล ๒ ระดับ ได้แก่

- รัฐบาลกลาง มีอำนาจในกิจการสำคัญโดยส่วนรวมของประเทศ ได้แก่ การป้องกันประเทศ การต่างประเทศ รัฐบาลกลางอยู่ที่กรุงแคนเบอร์รา ซึ่งเป็นเมืองหลวงของประเทศ

กรุงแคนเบอร์รา เมืองหลวงของประเทศออสเตรเลีย

- รัฐบาลของรัฐ มีการแบ่งการปกครองเป็น ๖ รัฐ แต่ละรัฐมีรัฐบาลของตน มีอำนาจดูแลกิจการเพื่อความเจริญก้าวหน้าและสงบสุขภายในรัฐ รัฐทั้ง ๖ ได้แก่ นิวเซาท์เวลส์ วิกตอเรีย ควีนสแลนด์ ออสเตรเลียใต้ ออสเตรเลียตะวันตก และแทสเมเนีย

เขตการปกครองของออสเตรียและเมืองหลวงของรัฐต่าง ๆ

๔.๒ ความเป็นอยู่ ประชากรส่วนใหญ่ของออสเตรเลียอยู่ในเมืองมากกว่าในชนบท ประชากรมีรายได้สูง มีความเป็นอยู่ที่ดี มีสวัสดิการดี ลักษณะครอบครัวเป็นครอบครัวเดี่ยว เมื่อชายหญิงแต่งงานแล้วนิยมแยกบ้านไปอยู่ต่างหาก บ้านส่วนใหญ่มีเครื่องอำนวยความสะดวกพร้อมคุณภาพอาหารดีมากโดยเฉพาะเนื้อสัตว์ นม เนย ผลไม้ เพราะออสเตรเลียได้ชื่อว่าเป็นแหล่งผลิตอาหารที่สำคัญแก่ชาวโลก

๔.๓ การศึกษา ชาวออสเตรเลียมีการศึกษาสูง มีมาตรฐานการศึกษาค่อนข้างดี คล้ายคลึงกับอังกฤษ มีมหาวิทยาลัยที่มีชื่อเสียงตามรัฐต่างๆ ปัจจุบันชาวไทยส่งบุตรหลานไปศึกษายังประเทศออสเตรเลียเป็นจำนวนมาก ทั้งๆ ที่ค่าใช้จ่ายสูงมาก ทั้งนี้เพราะเชื่อมั่นในคุณภาพการศึกษา และความปลอดภัยที่จะมีให้แก่บุตรหลานของตน นอกจากนี้ทั้งรัฐบาลออสเตรเลียและรัฐบาลไทยก็มีการทุนการศึกษาให้เยาวชนไทยไปศึกษายังประเทศออสเตรเลียในหลายสาขาวิชา

๔.๔ ภาษา ออสเตรเลียใช้ภาษาอังกฤษเป็นภาษาราชการ และประชาชนส่วนใหญ่เป็นเชื้อสายอังกฤษ จึงใช้ภาษาอังกฤษเป็นภาษาในชีวิตประจำวัน ยกเว้นชาวพื้นเมืองดั้งเดิมที่มีภาษาเป็นของตนเอง ภาษาอังกฤษของชาวออสเตรเลียที่ใช้พูดกันอาจมีสำเนียง และสำนวนภาษาผิดเพี้ยนไปจากเดิมอยู่บ้าง

๔.๕ ศาสนา ชาวออสเตรเลียส่วนใหญ่นับถือศาสนาคริสต์ ส่วนชาวพื้นเมืองส่วนใหญ่ นับถือผีสังเทวดา

๔.๖ ประเพณี ประชากรส่วนใหญ่มีประเพณีตามแนวทางของศาสนาคริสต์ เช่น การไปโบสถ์ การล้างบาป การทำมิสซา ประเพณีเกี่ยวกับการเกิด การแต่งงาน

ในด้านการแต่งกาย ชาวออสเตรเลียแต่งกายตามแบบสากลนิยมเหมือนชาวยุโรป ชาวพื้นเมืองก็มีการแต่งกายตามประเพณีของตน

ในด้านความรื่นเริง ชาวออสเตรเลียสนใจการกีฬาหลายอย่าง เช่น คริกเกต ฮอกกี้ เทนนิส ฟุตบอล รักบี้ ดกปลา ในวันหยุดชาวออสเตรเลียหนุ่มสาวจะไปเล่นกีฬา ชมกีฬา ปิกนิก ซึ่งมีสถานที่ท่องเที่ยวพักผ่อนจำนวนมาก ซึ่งสามารถตั้งแคมป์ได้อย่างสะดวกและปลอดภัย

ประเทศนิวซีแลนด์ (New Zealand)

๑. ที่ตั้งสัมพัทธ์และลักษณะทางกายภาพ

ประเทศนิวซีแลนด์เป็นเกาะที่ใหญ่ที่สุดและเจริญที่สุดของกลุ่มหมู่เกาะโพลินีเซีย เป็นอีกประเทศหนึ่งที่อยู่ในเครือจักรภพอังกฤษ (British Commonwealth)

๑.๑ ขนาด ที่ตั้ง และอาณาเขต

ขนาด นิวซีแลนด์เป็นประเทศขนาดเล็กกว่าประเทศไทยเกือบเท่าตัว มีเนื้อที่ประมาณ ๒๖๘,๒๗๖ ตารางกิโลเมตร

ที่ตั้ง มีที่ตั้งอยู่ระหว่าง ละติจูด ๓๔ องศาใต้ ถึงละติจูด ๔๗ องศาใต้ และลองจิจูด ๑๖๗ ถึงลองจิจูด ๑๗๘ องศาตะวันออก

อาณาเขต เป็นหมู่เกาะอยู่ในมหาสมุทรแปซิฟิก ทางตะวันตกเป็นทะเลแทสมัน ซึ่งกั้นออสเตรเลียกับนิวซีแลนด์ ทำให้ห่างกันประมาณ ๑,๙๒๐ กิโลเมตร

๑.๒ ลักษณะภูมิประเทศ

นิวซีแลนด์ประกอบด้วยเกาะใหญ่ ๒ เกาะ ชื่อเกาะเหนือกับเกาะใต้ มีช่องแคบคุกกั้นระหว่างเกาะ ๒ เกาะนี้ เกาะเหนือมีขนาดเล็กกว่าเกาะใต้ แต่เกาะเหนือมีประชากรมากกว่า

เกาะเหนือ มีที่ราบอุดมสมบูรณ์อยู่ตามชายฝั่งรอบๆ เกาะ ตอนกลางเป็นเขตที่ราบสูง มีภูเขาไฟ พุน้ำร้อน ซึ่งพลังความร้อนเหล่านี้นำไปใช้ประโยชน์ในการผลิตไฟฟ้าได้ ภูเขาไฟที่สำคัญ คือ ภูเขาไฟเอกมอนด์ (Mount Egmont) ซึ่งมีรูปร่างสวยงาม พื้นที่ของเกาะเหนืออุดมสมบูรณ์ต่อการเพาะปลูกและเลี้ยงสัตว์ได้ดีกว่าเกาะใต้

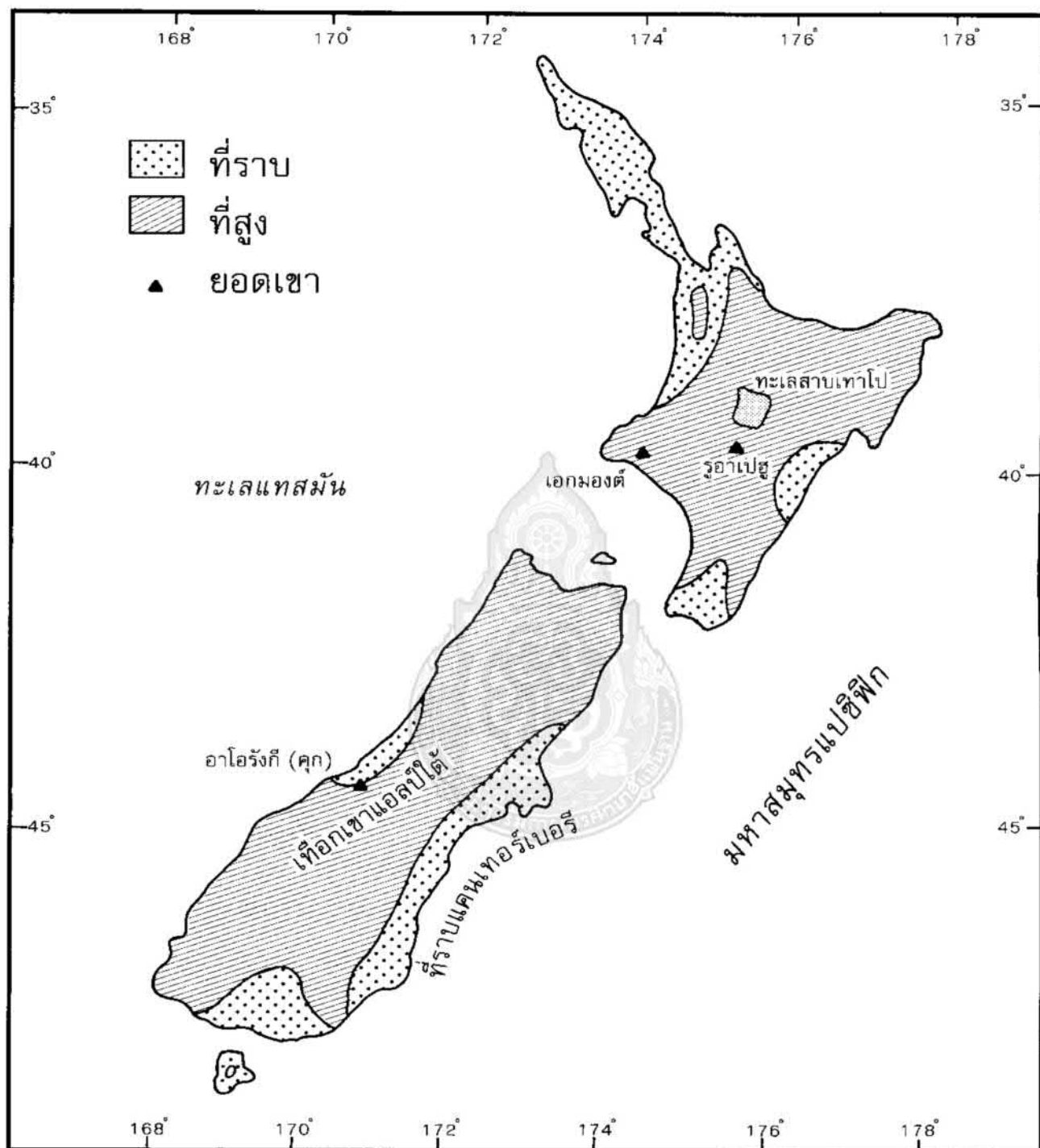
เกาะใต้ มีเทือกเขาสูงเป็นแนวยาวจากเหนือจดใต้ ชิดด้านตะวันตกของเกาะ ได้แก่ เทือกเขาแอลป์ใต้ มียอดเขาสูงหลายยอด ซึ่งมีหิมะและธารน้ำแข็งปกคลุมตลอดปี ยอดที่สูงที่สุดคือ อาโอรังกี (Aorangi or Mt. Cook) สูง ๓,๗๖๔ เมตร ธารน้ำแข็งจากเทือกเขานี้ทำให้เกิดภูมิประเทศสวยงามทั่วไป ได้แก่ ทะเลสาบ น้ำตก ชายฝั่งฟยอร์ด แม่น้ำสายสั้นไหลเชี่ยวเหมาะแก่การผลิตไฟฟ้า เช่น แม่น้ำไวตาคี (Waitaki) แม่น้ำคลูทา (Clutha) หลังแนวเทือกเขาแอลป์ใต้ไปจดชายฝั่งตะวันตกเป็นที่ราบใหญ่ที่สุดของนิวซีแลนด์ ชื่อที่ราบแคนเทอร์เบอรี ซึ่งเป็นเขตเกษตรกรรมที่สำคัญ

๑.๓ ลักษณะภูมิอากาศ

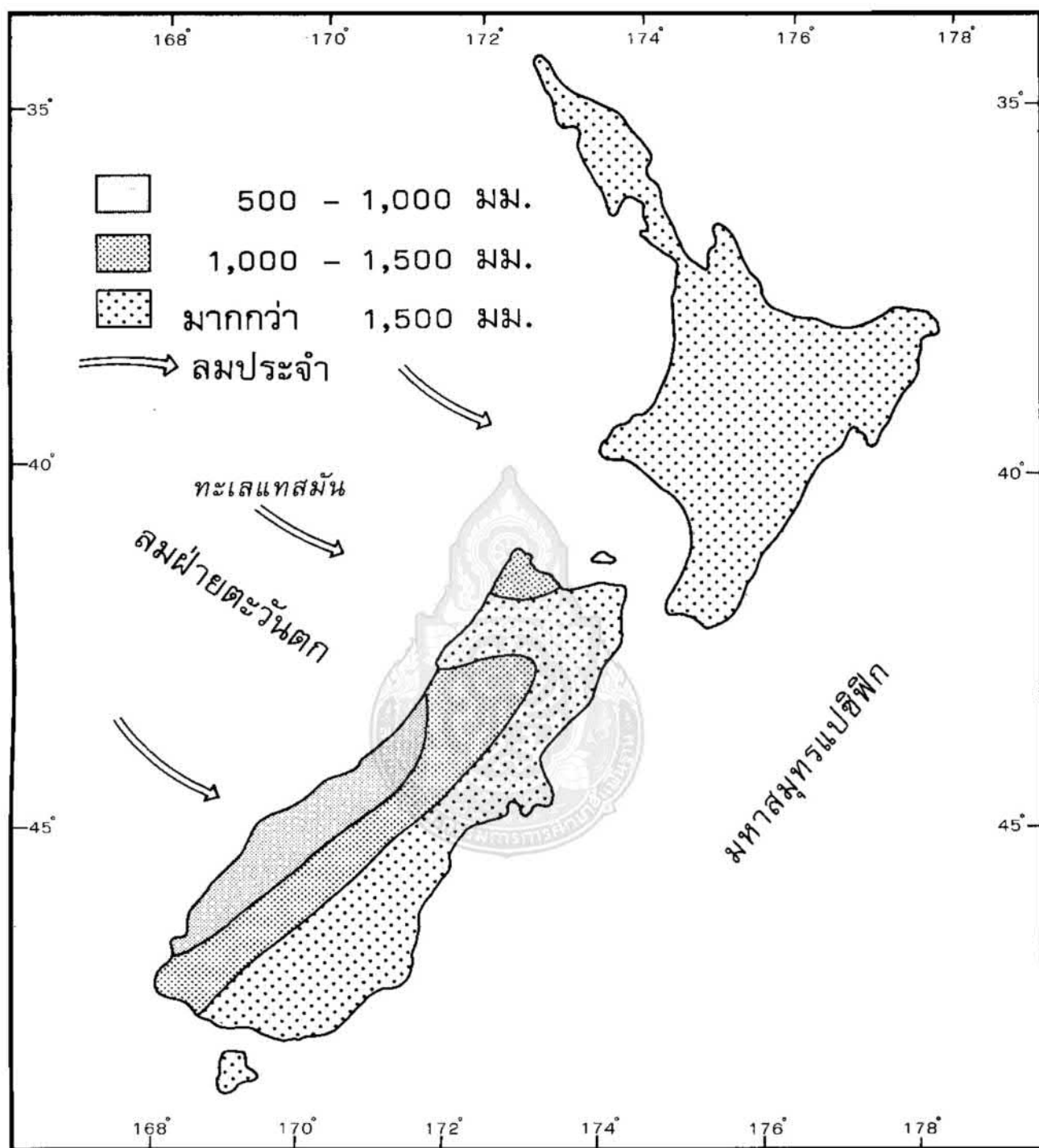
นิวซีแลนด์มีที่ตั้งอยู่กลางมหาสมุทรแปซิฟิก ในโซนอบอุ่นทั้งหมด ทำให้ลักษณะอากาศทั่วไปอบอุ่นชุ่มชื้นตลอดปี ลมประจำที่พัดผ่าน คือ ลมฝ่ายตะวันตก ซึ่งนำความชุ่มชื้นมาให้ตลอดปี รวมทั้งมีกระแสน้ำอุ่นออสเตรเลียตะวันออกไหลผ่าน ทำให้มีอากาศอบอุ่น

ที่ตั้งของประเทศนิวซีแลนด์

ลักษณะภูมิประเทศของนิวซีแลนด์

ปริมาณฝนรวมทั้งปีและทิศทางการลพประจําของนํ้าชีแลนด

เกาะเหนือจะมีลักษณะอากาศที่อบอุ่นชุ่มชื้นทั่วเกาะ เพราะไม่มีเทือกเขาสูงกำบังลม ส่วนเกาะใต้ ชายฝั่งตะวันตกฝนชุกกว่าชายฝั่งตะวันออกอย่างเด่นชัด เพราะเทือกเขาแอลป์ได้สูงใหญ่ สกักกัน ความชื้นไว้ได้มาก

นิวซีแลนด์มีลักษณะภูมิอากาศภาคพื้นสมุทร คล้ายอังกฤษ ซึ่งมีลักษณะอุณหภูมิค่อนข้างสม่ำเสมอ ฤดูร้อนค่อนข้างเย็น ฤดูหนาวไม่หนาวจัดมาก และมีฝนตกตลอดปี จึงทำการเกษตรกรรมได้ดี

๒. สภาพเศรษฐกิจ และประชากรของนิวซีแลนด์

๒.๑ สภาพเศรษฐกิจ

๒.๑.๑ การเกษตรกรรม เศรษฐกิจของนิวซีแลนด์ขึ้นอยู่กับอาชีพเกษตรกรรม โดยมีการเลี้ยงสัตว์เป็นอาชีพสำคัญที่สุด

๑) การเพาะปลูก นิวซีแลนด์ทำการเพาะปลูกควบคู่ไปกับการเลี้ยงสัตว์ ส่วนใหญ่เป็นการปลูกพืชอาหารสำหรับเลี้ยงประชากรและเลี้ยงสัตว์ เช่น ข้าวสาลี ข้าวโอ๊ต ข้าวบาร์เลย์ มันฝรั่ง พืชเหล่านี้ส่วนใหญ่ปลูกพอเลี้ยงตนเอง ส่วนผลไม้เขตอบอุ่นที่นิวซีแลนด์ปลูกมาก และส่งเป็นสินค้าออกได้ มีหลายอย่าง เช่น แอปเปิล แพร์ พืช พลัม เชอร์รี่ เป็นต้น

๒) การเลี้ยงสัตว์ ภูมิประเทศและภูมิอากาศของนิวซีแลนด์เอื้อต่อการประกอบอาชีพเกษตรกรรมอย่างมาก โดยเฉพาะการเลี้ยงสัตว์ เนื่องจากมีภูมิประเทศเป็นที่ราบ เนินเขา หุบเขา อยู่ทั่วไป มีทุ่งหญ้าคุณภาพดีเขียวขจีตลอดปี สามารถปล่อยสัตว์ให้อยู่ในทุ่งหญ้าได้ตลอดปี

สัตว์เลี้ยงที่สำคัญที่สุดและเหมาะสมกับสภาพอากาศของนิวซีแลนด์คือ แกะเนื้อและโคนม แต่แกะขนและโคเนื้อก็เลี้ยงได้มาก

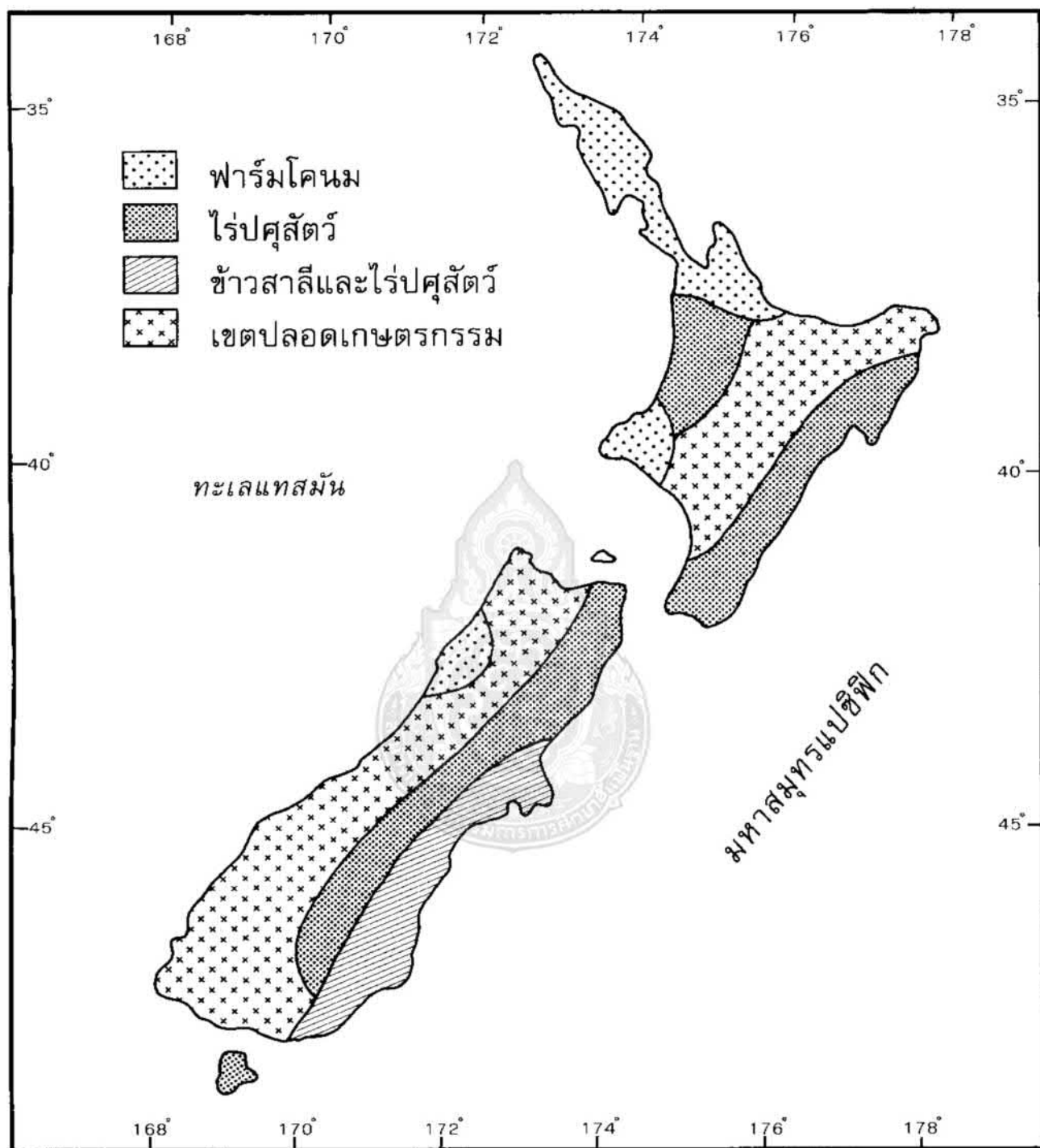
แกะเนื้อ นิวซีแลนด์ส่งเนื้อแกะออกจำหน่ายมากที่สุดในโลก เขตเลี้ยงแกะเนื้อที่สำคัญคือ ที่ราบแคนเทอร์เบอรี

แกะขน เลี้ยงตามหุบเขาที่ความชื้นไม่มากนัก

โคนม เลี้ยงมากในเกาะเหนือ เพราะมีทุ่งหญ้าที่ดีกว่า อากาศชุ่มชื้นกว่า

โคเนื้อ เลี้ยงได้ทั่วไป โคเนื้อเป็นสัตว์ที่อดทนต่อสภาพอากาศได้ดีกว่าโคนม

นิวซีแลนด์เป็นประเทศที่พัฒนาทางด้านเกษตรกรรมเป็นอย่างมาก ทำการเกษตรโดยใช้ระบบสหกรณ์ โดยเกษตรกรส่วนใหญ่จะเข้าเป็นสมาชิกสหกรณ์การเกษตรในท้องถิ่นของตน สหกรณ์จะดำเนินงานควบคุมด้านคุณภาพและราคาผลผลิตเกษตร ให้ความเป็น

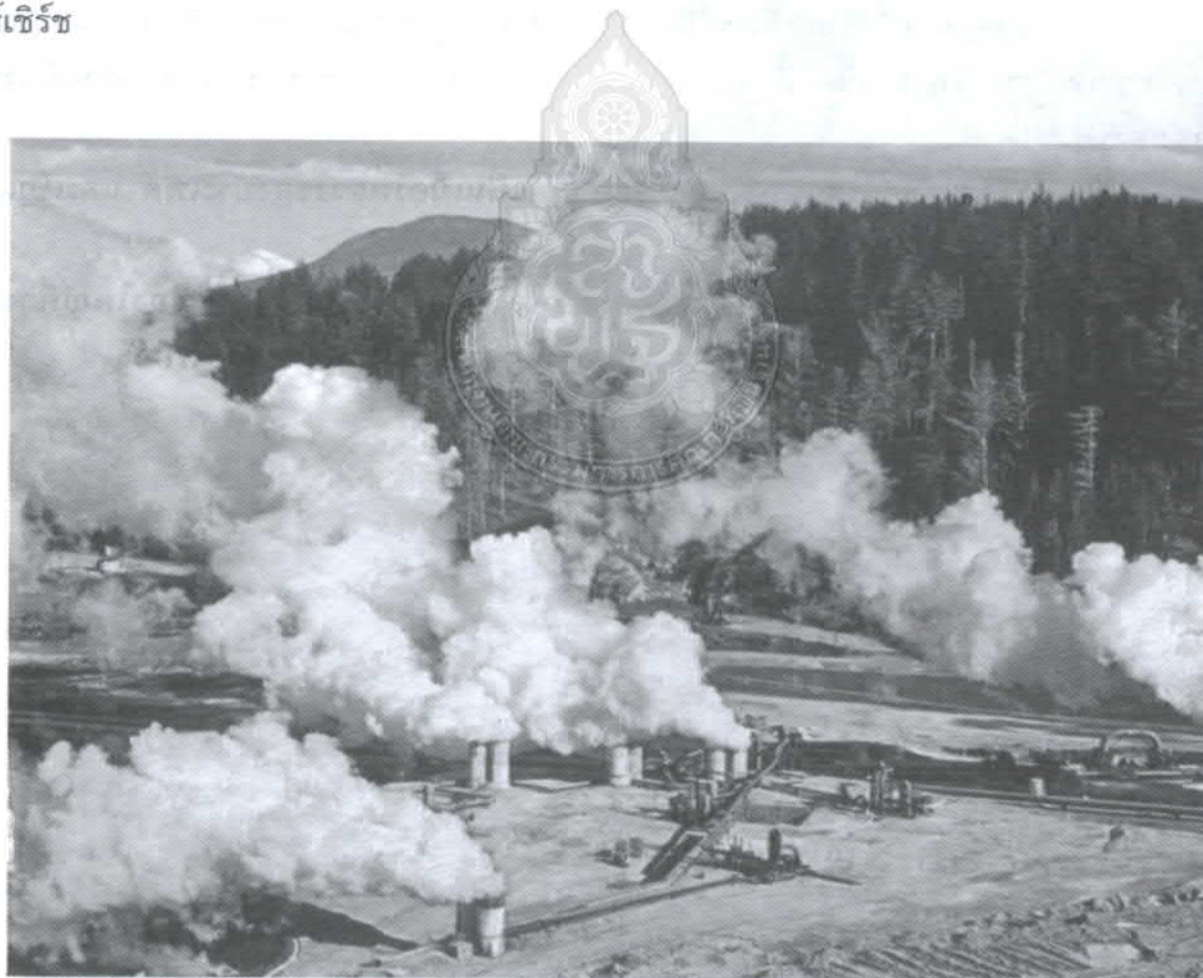

เขตเกษตรกรรมของประเทศนิวซีแลนด์

ธรรมต่อสมาชิกและผู้บริโภค และยังให้สวัสดิการต่างๆ แก่สมาชิก เกษตรกรของนิวซีแลนด์จะมีความเข้าใจในระบบสหกรณ์เป็นอย่างดี

๓) การประมง นิวซีแลนด์มีลักษณะชายฝั่งที่เว้าแหว่งมาก ทำให้มีสัตว์น้ำชุกชุม แต่นิวซีแลนด์ก็ทำการประมงไม่กว้างขวางนัก เพราะมีประชากรน้อย

๒.๑.๒ การอุตสาหกรรม นิวซีแลนด์มีอุตสาหกรรมไม่มากนัก เพราะขาดแร่เชื้อเพลิง และแร่พื้นฐานอุตสาหกรรมทั่วไป ประกอบกับประชากรน้อยมาก อุตสาหกรรมของนิวซีแลนด์ส่วนใหญ่เป็นอุตสาหกรรมที่เกิดจากผลผลิตทางการเกษตร เช่น ผลิตภัณฑ์จากเนื้อสัตว์ นม เนย อาหารสำเร็จรูป กระดาษ และเยื่อกระดาษ เป็นต้น อุตสาหกรรมของนิวซีแลนด์ใช้ไฟฟ้าพลังน้ำ และพลังความร้อนจากใต้ดินได้ ทำให้ต้นทุนการผลิตไม่สูงนัก และโรงงานอุตสาหกรรมสะอาดปราศจากเขม่า เมืองสำคัญทางด้านอุตสาหกรรมของนิวซีแลนด์ ได้แก่ เวลลิงตัน ออคแลนด์ ไครส์เชิร์ช

โรงไฟฟ้าพลังความร้อนจากใต้พิภพ บนเกาะเหนือ ประเทศนิวซีแลนด์

๒.๒ ประชากรของนิวซีแลนด์

จำนวนประชากร นิวซีแลนด์มีประชากร ประมาณ ๓,๖๒๕,๐๐๐ คน (The World Almanac, 1999.) ประชากรส่วนใหญ่เป็นชาวผิวขาว เชื้อสายอังกฤษ ชาวพื้นเมืองได้แก่ พวกเมารี

การกระจายประชากร ประชากรส่วนใหญ่อยู่ในเขตเมืองมากกว่าในชนบท เช่นเดียวกับออสเตรเลีย และประชากรประมาณร้อยละ ๗๐ อยู่ในเกาะเหนือ รวมทั้งพวกเมารีก็อยู่ในเกาะเหนือเป็นส่วนใหญ่ เนื่องจากเกาะเหนือมีอากาศอบอุ่นกว่าเกาะใต้ และความชุ่มชื้นกระจายทั่วเกาะ

เขตประชากรหนาแน่น เมืองสำคัญของนิวซีแลนด์ ซึ่งเป็นเมืองที่มีประชากรมากที่สุดได้แก่

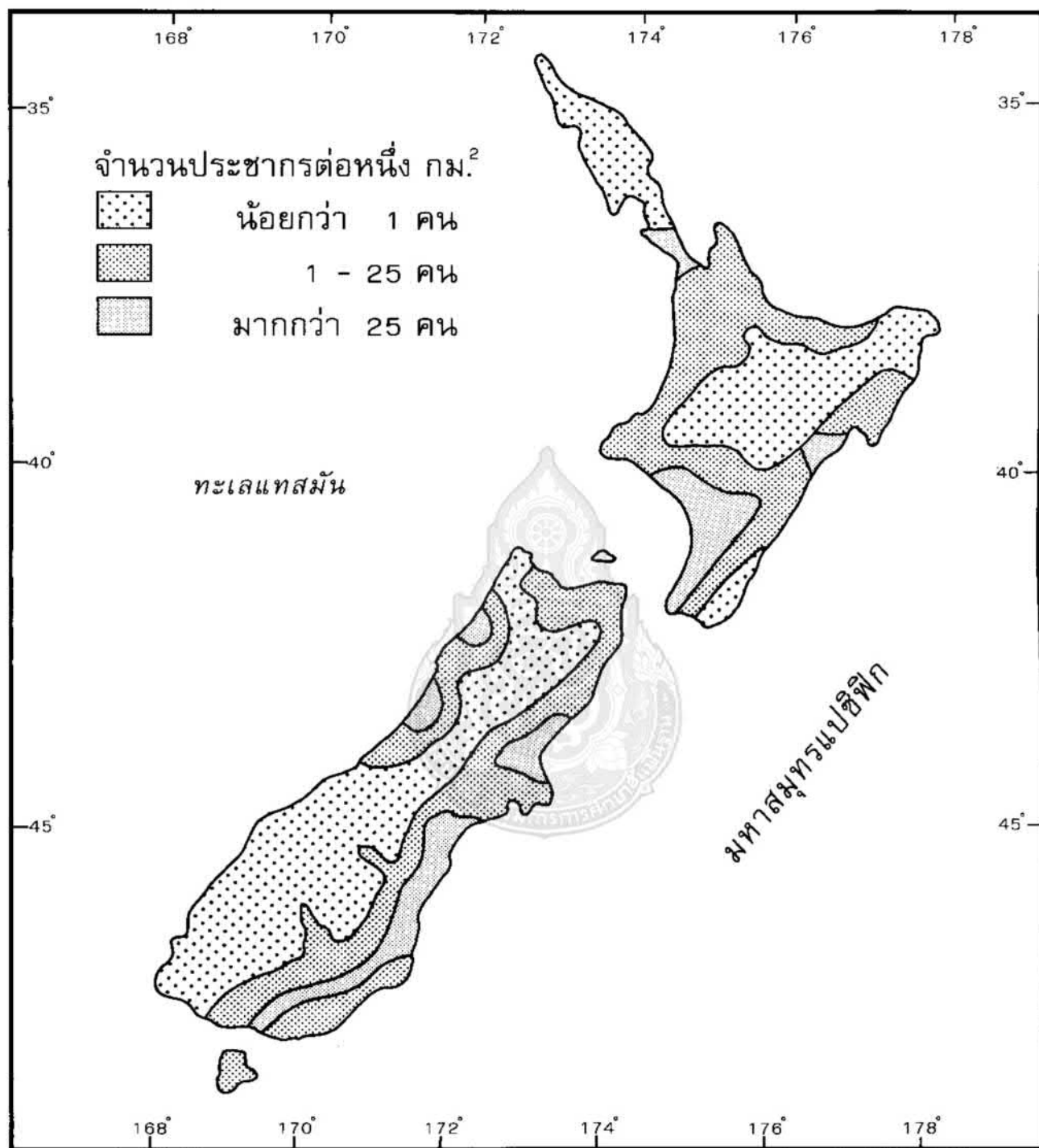
๑. ออคแลนด์ เป็นเมืองที่มีประชากรมากที่สุดของประเทศ ตั้งอยู่บนคาบสมุทร ออคแลนด์ทางเหนือของเกาะเหนือ มีภูมิประเทศสวยงามมาก อากาศอบอุ่นชุ่มชื้น เป็นเมืองท่าที่ใหญ่ที่สุดของประเทศ

๒. เวลลิงตัน เป็นเมืองใหญ่อันดับ ๒ เป็นเมืองหลวงของประเทศ และเป็นเมืองท่าใหญ่รองจากออคแลนด์

๓. ไครส์เชิร์ช เป็นเมืองใหญ่อันดับ ๓ ของประเทศ เป็นเมืองใหญ่ที่สุดของเกาะใต้ เป็นเมืองท่าส่งเนื้อแกะที่มีชื่อเสียงของโลก ตั้งอยู่ชายฝั่งที่ราบแคนเทอร์เบอรี

เมืองไครส์เชิร์ช บนเกาะใต้ ประเทศนิวซีแลนด์

ความหนาแน่นของประชากรในประเทศนิวซีแลนด์

๓. ประวัติความเป็นมาและการตั้งถิ่นฐานในนิวซีแลนด์

นิวซีแลนด์นั้นเป็นดินแดนที่เป็นเกาะอีกแห่งหนึ่งทางตะวันออกเฉียงใต้ของทวีปออสเตรเลีย ประกอบด้วยเกาะเหนือและเกาะใต้ เดิมเป็นที่อยู่อาศัยของชนชาติโพลีเนเซียน ที่เรียกว่า พวกเมารี ซึ่งเป็นพวกที่มีวัฒนธรรมความเจริญสูงกว่าพวกอะบอริจินิส ชาวพื้นเมืองของทวีปออสเตรเลียมาก

ชาวยุโรปที่เดินทางมาพบและสำรวจนิวซีแลนด์ก่อน คือ อเบล แทสมัน ใน ค.ศ. ๑๖๔๒ หลังจากการสำรวจเขาดังชื่อบริเวณที่พบนี้ว่า นิวซีแลนด์ ต่อมา กัปตัน เจมส์ คุก ได้ทำการสำรวจนิวซีแลนด์ และหลังจากพบว่าชาวพื้นเมืองเหล่านี้มีความเจริญ จึงได้พยายามหาวิธีเริ่มต้นติดต่อโดยสันติวิธี ด้วยการเผยแพร่ศาสนาของมิชชันนารี โดยเข้าไปในหมู่ชาวเมารีก่อน หลังจากนั้นมา ใน ค.ศ. ๑๘๔๐ อังกฤษได้หาทางเจรจาทกลงกับชาวเมารีในเรื่องกรรมสิทธิ์ในที่ดินตามสนธิสัญญาไวตางกิ ที่ระบุให้นิวซีแลนด์เป็นอาณานิคมของอังกฤษ และอังกฤษจะให้ความคุ้มครองกรรมสิทธิ์ที่ดินแก่ชาวเมารี

หลังจากมีการนำเกาะเข้าไปเลี้ยงอย่างแพร่หลาย และมีการค้นพบแหล่งทองคำในเกาะใต้ มีผลทำให้ชาวยุโรปพากันอพยพเข้ามาตั้งถิ่นฐานกันมากขึ้น การละเมิดกรรมสิทธิ์ในที่ดินของชาวพื้นเมืองได้เกิดขึ้น และนำไปสู่ความขัดแย้งกันอย่างรุนแรง ถึงกับมีการต่อสู้กันเป็นเวลานานระหว่าง ค.ศ. ๑๘๖๐ - ๑๘๗๐ และมีผลทำให้ชาวเมารีถูกปราบปรามอย่างราบคาบ

นิวซีแลนด์ได้รับสิทธิในการปกครองตนเองจากรัฐบาลอังกฤษใน ค.ศ. ๑๘๕๒ และเป็นประเทศในเครือจักรภพอังกฤษตั้งแต่ ค.ศ. ๑๙๐๗ มาจนทุกวันนี้

๔. สภาพสังคม และวัฒนธรรมของนิวซีแลนด์

๔.๑ การปกครอง มีลักษณะที่คล้ายคลึงกับออสเตรเลีย คือ ประเทศนิวซีแลนด์มีการปกครองระบอบประชาธิปไตยแบบรัฐสภา มีพรรคการเมือง มีการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรตามวาระ รัฐสภามีอำนาจในการควบคุมการบริหารประเทศของคณะรัฐบาล ประมุขของประเทศนิวซีแลนด์จะยอมรับนับถือกษัตริย์ของประเทศอังกฤษเป็นประมุขของตน เพราะมีความผูกพันและใกล้ชิดมากกับอังกฤษ และเป็นประเทศเครือจักรภพอังกฤษ สิ่งที่แตกต่างกันจากออสเตรเลีย คือ ประเทศนิวซีแลนด์มีการปกครองแบบรัฐบาลเดี่ยว คล้ายประเทศไทย คือ มีรัฐบาลกลางเพียงแห่งเดียวที่ดูแลปกครองทั่วทั้งประเทศ รัฐบาลกลางอยู่ที่กรุงเวลลิงตัน เมืองหลวงของประเทศ

๔.๒ ความเป็นอยู่ ประชากรส่วนใหญ่อยู่ในเขตเมืองมากกว่าในชนบท ไม่มีการกีดกันผิวหรือเชื้อชาติของชาวพื้นเมืองเผ่าเมารี ทำให้ชาวเมารีตั้งถิ่นฐานอยู่ในเกาะเหนือมากกว่าเกาะใต้ เช่นเดียวกับชาวผิวขาว รัฐบาลนิวซีแลนด์อยากจะอนุรักษ์วัฒนธรรมดั้งเดิมของชาวเมารีไว้ แต่ก็ยากที่จะทำได้ เพราะชาวเมารีจำนวนมากมาเป็นแรงงานในไร่เกษตรให้ชาวผิวขาว ได้ใกล้ชิด ได้

เรียนรู้วัฒนธรรมของชาวผิวขาว และชาวเมารีอีกจำนวนมากละทั้งวัฒนธรรมดั้งเดิมของตน เข้ามาอยู่อาศัยในเขตเมืองมากขึ้น

ชาวนิวซีแลนด์มีความเป็นอยู่ที่ดี บ้านเรือนที่อยู่อาศัยนิยมสร้างแบบประหยัด แต่แข็งแรง สะอาด มีอุปกรณ์อำนวยความสะดวกทันสมัย เนื่องจากเป็นประเทศที่มีประชากรน้อย ภูมิประเทศสวยงาม อากาศอบอุ่นชุ่มชื้นทั่วทั้งประเทศ ทำให้สิ่งแวดล้อมโดยทั่วไปสะอาด สวยงาม ประชากรมีการศึกษาดี รายได้สูง อาหารอุดมสมบูรณ์ดีมีคุณค่า ทำให้ชาวนิวซีแลนด์มีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดี สุขภาพแข็งแรง

รถไฟฟ้า ที่เมืองเวลลิงตัน

๔.๓ การศึกษา มาตรฐานการศึกษาของนิวซีแลนด์คล้ายกับออสเตรเลียและอังกฤษ ประชากรได้รับความเอาใจใส่อย่างดีจากรัฐบาลในการจัดการศึกษา แม้แต่ชาวพื้นเมืองก็มีโอกาสได้เล่าเรียน ชาวนิวซีแลนด์มีการศึกษาดี ปัจจุบันชาวไทยและชาวเอเชียหลายชาติสนใจส่งบุตรหลานไปศึกษาในประเทศนิวซีแลนด์ทั้งระดับมัธยมศึกษาและอุดมศึกษา ทั้งๆ ที่ต้องเสียค่าใช้จ่ายสูง แต่เพราะเชื่อมั่นในเรื่องคุณภาพการศึกษา อีกทั้งยังมีความปลอดภัยสูง สิ่งแวดล้อมสวยงาม สะอาด

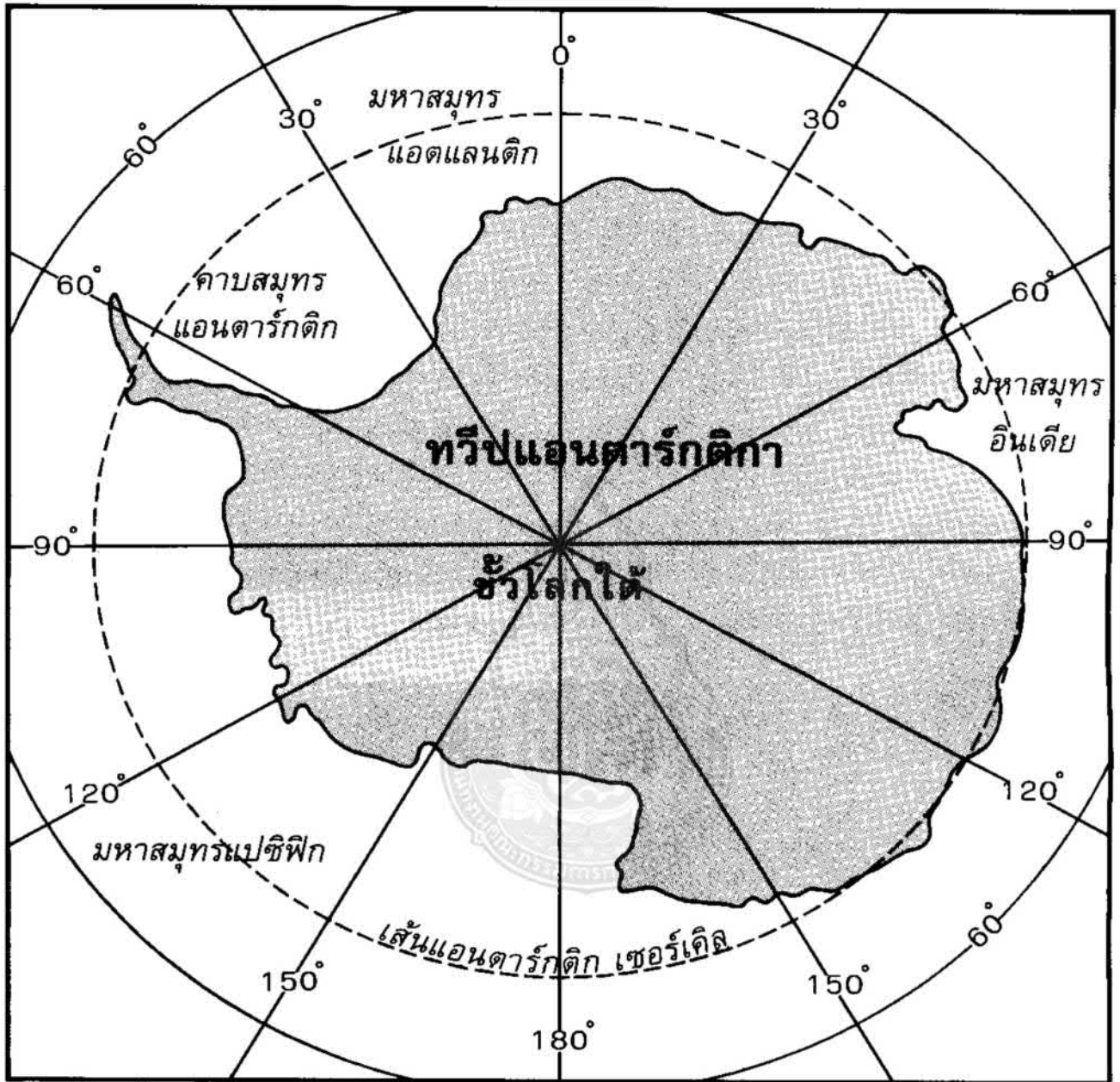
๔.๔ ภาษา ภาษาอังกฤษเป็นภาษาราชการสำคัญ และภาษาเมารีก็ได้รับการยอมรับให้เป็นภาษาราชการด้วยอีกภาษาหนึ่ง แต่ภาษาเมารีมีแต่ภาษาพูด ไม่มีตัวอักษร

๔.๕ ศาสนา ประชากรส่วนใหญ่นับถือศาสนาคริสต์ แม้แต่ชาวเมารีที่อาศัยอยู่ในเมืองก็นับถือศาสนาคริสต์ ส่วนชาวเมารีที่อยู่ในชนบทมีการนับถือลัทธิผีสังเทวดา

๔.๖ ประเพณี ประเพณีส่วนใหญ่เป็นประเพณีที่เกี่ยวข้องกับศาสนาคริสต์ เช่นเดียวกับออสเตรเลีย การแต่งกายเป็นแบบสากลนิยมเหมือนชาวยุโรป ชาวนิวซีแลนด์มีความสนใจในการเล่นกีฬา ชมกีฬา การพักผ่อนหย่อนใจ สถานที่พักผ่อนมีมาก มีที่พัก สิ่งอำนวยความสะดวก และความปลอดภัยพร้อม

ชาวเมารีที่อาศัยอยู่ในชนบทเป็นหมู่เป็นพวก จะยังคงรักษาประเพณีดั้งเดิมไว้ได้มาก ทั้งการแต่งกาย ลักษณะการสร้างบ้านเรือน ประเพณีต่างๆ การร้องรำทำเพลง ซึ่งนักท่องเที่ยวที่ไปประเทศนิวซีแลนด์จะให้ความสนใจกันมาก เมื่อไปท่องเที่ยวที่นิวซีแลนด์ก็มักจะต้องไปชมศูนย์วัฒนธรรมของชาวเมารี

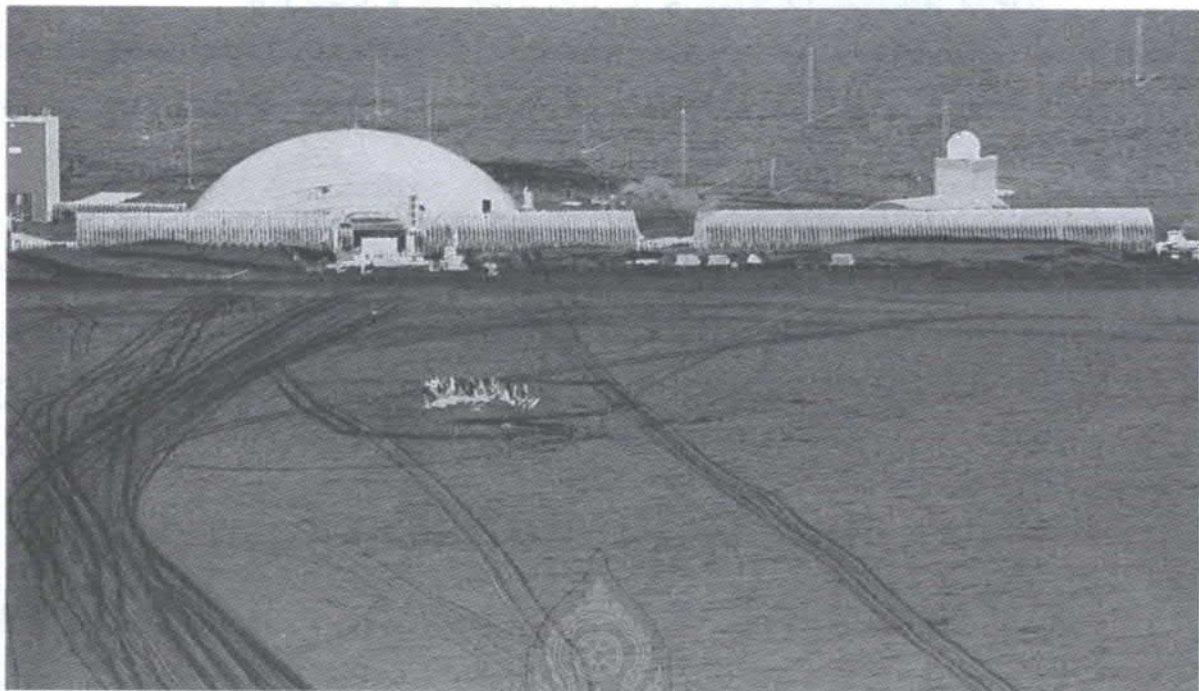
ทวีปแอนตาร์กติกา

ทวีปแอนตาร์กติกา เป็นทวีปที่อยู่บริเวณขั้วโลกใต้ มีขนาดใหญ่กว่าทวีปยุโรป พื้นที่ปกคลุมด้วยชั้นน้ำแข็ง มีความหนาประมาณ ๒,๕๐๐ เมตร มีภูเขาไฟที่ยังคุกรุ่นอยู่ ได้แก่ ยอดเขาอีเรบัส (Mt. Erebus) อากาศหนาวเย็นจัด จากสถิติอุณหภูมิที่ได้บันทึกไว้ถึง -๘๙.๖ องศาเซลเซียส พืชที่ขึ้นได้เป็นจำพวกรา ตะไคร่น้ำ สัตว์ที่อาศัยบนทวีปนี้ได้แก่ นกทะเล นกเพนกวิน แมวน้ำ วอลรัส ปลาวาฬ และแพลงก์ตอนขนาดเล็กซึ่งเป็นอาหารของปลาเป็นจำนวนมาก

ทวีปแอนตาร์กติกาสำรวจพบโดยนักสำรวจชาวอเมริกันชื่อ จอห์น เดวิส เมื่อ ค.ศ. ๑๘๒๑ หลังจากนั้นนักสำรวจและนักวิทยาศาสตร์ได้เข้าไปในพื้นที่มากขึ้น นักวิทยาศาสตร์ได้ค้นพบที่ดินแดนนี้มีแร่ธาตุสำคัญ เช่น ถ่านหิน เหล็ก ทองคำ ยูเรเนียม โคบอลต์ ฯลฯ จากความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากรธรรมชาติ ทำให้ประเทศต่างๆ มุ่งเข้าไปครอบครองถือสิทธิ์เหนือพื้นที่ทวีปแอนตาร์กติกา ได้แก่ นอร์เวย์ ออสเตรเลีย นิวซีแลนด์ ฝรั่งเศส ชิลี อาร์เจนตินา และอังกฤษ ชาติอื่นๆ เช่น สหรัฐอเมริกา เข้ามาเพื่อศึกษาวิจัย อย่างไรก็ตาม ทวีปนี้ไม่มีคนอาศัยอยู่เป็นการถาวร มีแต่นักสำรวจ นักวิทยาศาสตร์ที่เข้ามาทำงานเป็นครั้งคราว

นกเพนกวิน

ขั้วโลกใต้ ทวีปแอนตาร์กติกา

ระหว่างปี พ.ศ. ๒๕๐๐ - ๒๕๐๑ ได้ประกาศเป็นปีสากลแห่งการศึกษาทางภูมิศาสตร์ ภายภavnานาชาติ เพื่อศึกษาเกี่ยวกับเขตแอนตาร์กติกา โดยประเทศต่างๆ ได้แก่ สหรัฐอเมริกา รัสเซีย อังกฤษ ญี่ปุ่น ออสเตรเลีย เบลเยียม นิวซีแลนด์ นอร์เวย์ อาร์เจนตินา ชิลี ฝรั่งเศส และแอฟริกาใต้ ได้มีความพยายามที่จะร่วมมือกัน พร้อมทั้งให้สัตยาบันในสนธิสัญญาว่าจะรักษาเขตแอนตาร์กติกานี้เพื่อสำหรับการวิจัยด้านวิทยาศาสตร์ และได้มีการจัดตั้งสถานีวิจัยทางวิทยาศาสตร์ขึ้น มีจำนวนถึง ๔๒ สถานี (พ.ศ. ๒๕๓๕) เพื่อศึกษาทางด้านชีววิทยา ศึกษาเรื่องธารน้ำแข็ง อดุนิยมวิทยา สนามแม่เหล็กโลก และบรรยากาศของโลกตอนบน นอกจากนี้องค์การนาซา (NASA) ได้ใช้พื้นที่นี้ทดสอบอุปกรณ์ที่ใช้ในงานสำรวจดาวอังคารอีกด้วย

จากการที่ทวีปนี้ปกคลุมด้วยชั้นน้ำแข็ง จึงจัดเป็นแหล่งสำรองน้ำจืดขนาดใหญ่ของโลก เพราะน้ำแข็งกลายเป็นน้ำจืดได้ เนื่องจากความเย็นจัดจึงทำให้ความเค็มของน้ำทะเลเกือบหมดไป ประเทศออสเตรเลียและชาวดัตช์อาาระเบียได้มีการใช้เรือลากจูงภูเขาน้ำแข็งจากทวีปนี้มาใช้ประโยชน์ โดยนำมาละลายเป็นน้ำสำหรับการชลประทานในเขตทะเลทราย

ในช่วงต้นศตวรรษนี้ มีปัญหาด้านสิ่งแวดล้อมเพิ่มขึ้นในทวีปแอนตาร์กติกาและน่านน้ำโดยรอบ เนื่องจากมนุษย์เข้ามาแสวงหาผลประโยชน์จากความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากรธรรมชาติ ทั้งแร่ธาตุและสัตว์น้ำ มีการล่าสัตว์น้ำจำนวนมาก มีสารพิษตกค้างสะสมมากขึ้น นอกจากนี้ยังมี

ปัญหาจากนักท่องเที่ยว นักผจญภัย ซึ่งเข้ามาถึงปีละประมาณ ๙,๐๐๐ คน

ในปี พ.ศ. ๒๕๓๔ (ค.ศ. ๑๙๙๑) ประเทศต่าง ๆ ได้ร่วมกันลงนามในข้อตกลงแมดริด โดยให้มีการสงวนแอนตาร์กติกาไว้เป็นอุทยานสงวนเพื่องานวิทยาศาสตร์และสันติภาพ รวมทั้งการห้ามการพัฒนาการใช้ประโยชน์จากแร่ธาตุ

อย่างไรก็ตาม เมื่อไม่นานมานี้องค์การนาซาได้สำรวจชั้นบรรยากาศของโลกพบว่า มีช่องโหว่ในชั้นโอโซนบริเวณขั้วโลกใต้ ซึ่งเกิดจากมลพิษทางอากาศที่มนุษย์สร้างขึ้น ช่องโหว่นี้จะเป็นตัวการทำลายโอโซน ทำให้รังสีอัลตราไวโอเล็ตแผ่มาถึงผิวโลกได้ ซึ่งรังสีนี้เป็นอันตรายต่อมนุษย์มีส่วนทำให้เกิดโรคมะเร็งผิวหนัง นอกจากนี้ช่องโหว่ในชั้นโอโซน ยังมีส่วนทำให้อุณหภูมิของโลกร้อนขึ้น หรือเรียกว่าปรากฏการณ์เรือนกระจก (Greenhouse Effect)

หมู่เกาะในดินแดนโอเชียเนีย

๑. หมู่เกาะเมลานีเซีย หมู่เกาะเมลานีเซียเป็นหมู่เกาะด้านทิศตะวันตกเฉียงใต้ของมหาสมุทรแปซิฟิก หรืออยู่ทางด้านตะวันออกของประเทศอินโดนีเซีย มีเกาะขนาดใหญ่คือเกาะนิวกินี ซึ่งมีขนาดใหญ่รองจากเกาะกรีนแลนด์ เกาะนิวกินีด้านตะวันตกเป็นของประเทศอินโดนีเซีย ส่วนด้านตะวันออกเป็นที่ตั้งของประเทศปาปัวนิวกินี

หมู่เกาะเมลานีเซียยังประกอบไปด้วย หมู่เกาะนิวแคลิโดเนีย หมู่เกาะนิวเฮบริดีส หมู่เกาะโซโลมอน หมู่เกาะวานูอาตู หมู่เกาะฟีจี

ชาวเกาะฟีจี

สนามบินบนเกาะฟิลิ

๒. หมู่เกาะไมโครนีเซีย

หมู่เกาะไมโครนีเซีย เป็นหมู่เกาะเล็กๆ อยู่ด้านเหนือหมู่เกาะเมลานีเซีย มีหมู่เกาะมาเรียนา หมู่เกาะคาโรไลน์ หมู่เกาะกิลเบิร์ต หมู่เกาะตูวาลู หมู่เกาะคิริบาส หมู่เกาะมาร์แชล เกาะกวม เกาะเวก เกาะนาอูรู

๓. หมู่เกาะโปลินีเซีย

หมู่เกาะโปลินีเซียอยู่ทางด้านตะวันออกของหมู่เกาะไมโครนีเซีย และหมู่เกาะเมลานีเซีย หมู่เกาะนี้ประกอบด้วยหมู่เกาะฮาวาย นิวซีแลนด์ หมู่เกาะซามัว หมู่เกาะตองกา หมู่เกาะคุก เกาะตาฮีตี

หมู่บ้านบนหมู่เกาะซามัว

หมู่เกาะฮาวายเป็นรัฐที่ ๕๐ ของสหรัฐอเมริกา ส่วนนิวซีแลนด์เป็นประเทศหนึ่งในเครือจักรภพอังกฤษ

หมู่เกาะต่างๆ ในดินแดนโอเชียเนีย มีทั้งเกาะริมทวีป และเกาะกลางสมุทร เกาะริมทวีปจะมีขนาดใหญ่ เกิดจากการยุบตัวของเปลือกโลก ทำให้เกิดเป็นเกาะแยกตัวออกจากทวีป เช่น เกาะนิวกินี ส่วนเกาะขนาดเล็กทั้งหมดในดินแดนโอเชียเนีย เกิดจากภูเขาไฟระเบิดและการทับถมของปะการัง

ชาวหมู่เกาะจะมีรายได้จากการท่องเที่ยว การจับสัตว์น้ำ การปลูกพืชเมืองร้อน เช่น กาแฟ โกโก้ มะพร้าว ถั่วลิสง อ้อย บางเกาะมีแร่ธาตุ เช่น เกาะนิวกินีมีทองแดง เกาะนาอูรูมีแร่ฟอสเฟต บางเกาะเป็นเมืองท่าจอดเรือ สนามบินขนาดเล็กสำหรับเครื่องบินที่บินข้ามมหาสมุทรแปซิฟิกระหว่างทวีปอเมริกาเหนือกับเอเชีย เช่น เกาะกวม เกาะเวก

หมู่เกาะเหล่านี้ส่วนใหญ่เป็นอาณานิคมของอังกฤษ ฝรั่งเศส และสหรัฐอเมริกา มีประเทศเป็นเอกราชแล้ว เช่น ปาปัวนิวกินี (Papua New Guinea) สาธารณรัฐฟีจี สาธารณรัฐคิริบาส (Republic of Kiribati) สาธารณรัฐนาอูรู (Republic of Nauru) หมู่เกาะโซโลมอน (Solomon Islands) ราชอาณาจักรตองกา (Kingdom of Tonga) สาธารณรัฐวานูอาตู (Republic of Vanuatu) รัฐอิสระซามัว (Independent State of Samoa) ตูวาลู (Tuvalu)

**ชื่อประเทศ เมืองหลวง เนื้อที่ และจำนวนประชากรของทวีปออสเตรเลีย
และหมู่เกาะในมหาสมุทรแปซิฟิก**

ประเทศ	เมืองหลวง	เนื้อที่ (ตารางกิโลเมตร)	ประชากร (ล้านคน)
ออสเตรเลีย : เครือรัฐออสเตรเลีย	แคนเบอร์รา	๗,๖๘๒,๓๐๐	๑๘.๗
ฟีจี : สาธารณรัฐฟีจี	ซูวา	๑๘,๓๓๓	๐.๘
กิริบาส : สาธารณรัฐกิริบาส	ดาร์วา	๗๑๗	๐.๘
นาอูรู : สาธารณรัฐนาอูรู	นาอูรู	๒๑	๐.๐๐๙
นิวซีแลนด์	เวลลิงตัน	๒๖๙,๐๖๒	๓.๖
ปาปัวนิวกินี	พอร์ตมอร์สบี	๔๖๒,๘๔๐	๔.๖
หมู่เกาะโซโลมอน	โฮนีอารา	๒๙,๗๘๕	๐.๔
ตองกา : ราชอาณาจักรตองกา	นูกูอะโลฟา	๗๕๑	๐.๑
ตูวาลู	ฟูนะฟูตี	๒๖	๐.๐๐๙
วานูอาตู : สาธารณรัฐวานูอาตู	พอร์ตวิลลา	๑๔,๗๖๓	๐.๒
*ซามัว : รัฐอิสระซามัว	อาปีอา	๒,๘๓๑	๐.๒
ปาเลา : สาธารณรัฐปาเลา	คอรอร์	๔๖๐	๐.๐๑๗

* เปลี่ยนชื่อประเทศจากซามัวตะวันตก เป็นซามัว และมีชื่อเป็นทางการว่า รัฐอิสระซามัว (Independent State of Samoa) เมื่อวันที่ ๔ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๕๔๐

ที่มา : The World Almanac, 1999.

กิจกรรมเสนอแนะ

๑. ให้นักเรียนศึกษาแผนที่โอเชียเนีย และชี้ที่ตั้ง อาณาเขตของโอเชียเนีย ลักษณะทางกายภาพของโอเชียเนีย และเขียนชื่อเกาะต่างๆ ลงในแผนที่โครงร่างโอเชียเนีย
๒. ให้นักเรียนศึกษาที่ตั้ง อาณาเขต และอธิบายลักษณะภูมิประเทศของทวีปออสเตรเลีย และนิวซีแลนด์ จากแผนที่ทวีปออสเตรเลียและนิวซีแลนด์
๓. ให้นักเรียนอภิปรายความสัมพันธ์ระหว่างที่ตั้ง อาณาเขต ลักษณะภูมิประเทศ กับภูมิอากาศ และลักษณะทางเศรษฐกิจของทวีปออสเตรเลียและนิวซีแลนด์
๔. ให้นักเรียนแบ่งกลุ่มศึกษาข้อมูลลักษณะทางกายภาพและแผนที่แสดงลักษณะภูมิประเทศของออสเตรเลียและนิวซีแลนด์ แล้ววิเคราะห์การกระจายประชากรของประเทศทั้ง ๒ พร้อมทั้งแสดงที่ตั้งเมืองสำคัญของทั้ง ๒ ประเทศจากแผนที่ออสเตรเลียและนิวซีแลนด์ รวมทั้งสภาพทางสังคมและวัฒนธรรม การเมือง การปกครอง ขนบธรรมเนียม ประเพณีของออสเตรเลียและนิวซีแลนด์ แล้วนำมาเสนอหน้าชั้นเรียน
๕. ให้นักเรียนอภิปรายถึงเหตุผลที่ทำให้เศรษฐกิจของออสเตรเลียและนิวซีแลนด์ มีความเจริญก้าวหน้าอย่างรวดเร็ว
๖. ให้นักเรียนอภิปรายถึงความสำคัญของออสเตรเลียและนิวซีแลนด์ที่มีต่อทวีปเอเชีย และประเทศไทย แล้วร่วมกันสรุปถึงความสำคัญดังกล่าว
๗. ให้นักเรียนศึกษาแผนที่และข้อมูลของหมู่เกาะในดินแดนโอเชียเนีย การยึดครอง พร้อมทั้งลักษณะทางกายภาพของหมู่เกาะเหล่านี้ แล้วร่วมกันสรุปถึงที่ตั้ง ลักษณะทางกายภาพ และการยึดครองของประเทศต่างๆ
๘. ให้นักเรียนศึกษาแผนที่ทวีปแอนตาร์กติกาและข้อมูลเกี่ยวกับลักษณะทางกายภาพ ผลการสำรวจ และการศึกษาของนักสำรวจ และนักวิทยาศาสตร์ รวมทั้งข้อมูลการค้นพบ แล้วนำมารายงานและอภิปรายถึงความสำคัญของทวีปนี้ที่มีต่อวงการวิทยาศาสตร์

คำถาม

๑. ดินแดนโอเชียเนียอยู่ที่ใด ประกอบด้วยทวีปและหมู่เกาะอะไรบ้าง
๒. เพราะเหตุใดทวีปออสเตรเลีย จึงได้ชื่อว่าเป็นทวีปที่มีการกระจายประชากรเบาบางที่สุดในโลก
๓. เพราะเหตุใดทวีปออสเตรเลียจึงเลี้ยงแกะพันธุ์ขนได้ดีจนสามารถส่งเป็นสินค้าออกอันดับ ๑ ของโลก
๔. เพราะเหตุใดประชากรของออสเตรเลียจึงตั้งถิ่นฐานหนาแน่นทางตะวันออกและตะวันออกเฉียงใต้ของทวีป
๕. เพราะเหตุใดเกาะเหนือของนิวซีแลนด์จึงมีประชากรอยู่หนาแน่นมากกว่าเกาะใต้
๖. อะไรเป็นอุปสรรคสำคัญในการพัฒนาอุตสาหกรรมของออสเตรเลียและนิวซีแลนด์
๗. ลักษณะทางเศรษฐกิจของทวีปออสเตรเลีย และนิวซีแลนด์ แตกต่างกันอย่างใด และอะไรเป็นสินค้าออกที่สำคัญของ ๒ ประเทศนี้
๘. ความสัมพันธ์ระหว่างชาวพื้นเมืองของออสเตรเลียกับชาวผิวขาว และชาวพื้นเมืองของนิวซีแลนด์กับชาวผิวขาวแตกต่างกันอย่างไร
๙. จงอธิบายถึงความสำคัญของออสเตรเลียและนิวซีแลนด์ที่มีต่อประเทศต่างๆ ในภูมิภาคเอเชีย และประเทศไทย
๑๐. จงอธิบายถึงความสำคัญของทวีปแอนตาร์กติกาที่มีต่อด้านเศรษฐกิจ วิทยาศาสตร์ และสภาพแวดล้อม

บทที่ ๖

กลุ่มประเทศต่าง ๆ ในโลก

จุดประสงค์ เพื่อให้นักเรียน

๑. มีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับความเป็นมา ลักษณะของการแบ่งกลุ่มประเทศต่าง ๆ ในโลก

๒. ตระหนักถึงบทบาท และความสำคัญของกลุ่มประเทศต่าง ๆ ที่มีต่อสังคมโลก

ความคิดรวบยอด

หลังสงครามโลกครั้งที่ ๒ เป็นต้นมา ได้มีการแบ่งกลุ่มประเทศออกเป็น ๒ ฝ่าย โดยมีอุดมการณ์เป็นตัวกำหนดที่สำคัญ ฝ่ายหนึ่ง คือ ฝ่ายโลกเสรีนิยมประชาธิปไตย โดยมีสหรัฐอเมริกาเป็นผู้นำ และอีกฝ่ายหนึ่ง คือ ฝ่ายโลกคอมมิวนิสต์ โดยมีสหภาพโซเวียตเป็นผู้นำ ทั้ง ๒ ฝ่ายต่างก็พยายามขยายอำนาจของตนเพื่อสร้างกลุ่มพันธมิตรขึ้นมา จึงทำให้ทั้ง ๒ ฝ่ายต้องเผชิญหน้ากันอย่างรุนแรง

อย่างไรก็ตาม สภาพการณ์ดังกล่าวดำเนินไปไม่นานนัก ประเทศเล็ก ๆ ที่กำลังพัฒนาเริ่มตระหนักว่าการจะหวังพึ่งมหาอำนาจตลอดไปย่อมเป็นไปไม่ได้ จึงได้รวมตัวกันขึ้นเพื่อการต่อรองกับประเทศมหาอำนาจ โดยมีหลักการว่าจะไม่ฝักใฝ่ฝ่ายใด แต่มีได้หมายความว่า จะไม่ยุ่งเกี่ยวกับการเมืองของโลก หากแต่จะเข้ามามีบทบาทอย่างแข็งขันในการสร้างสันติภาพ และการเจรจาต่อรองเพื่อผลประโยชน์ของกลุ่ม

จากวิวัฒนาการทางด้านการเมืองภายหลังสงครามโลกครั้งที่ ๒ ดังกล่าว จึงทำให้มีการแบ่งประเทศต่าง ๆ ในสังคมโลกออกเป็น ๓ กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มโลกที่ ๑ ซึ่งเป็นกลุ่มประเทศที่พัฒนาแล้วทางด้านอุตสาหกรรม ส่วนใหญ่เป็นประเทศที่ปกครองแบบประชาธิปไตย และยึดระบบเศรษฐกิจแบบทุนนิยม ส่วนมากเป็นชาติมหาอำนาจ เช่น สหรัฐอเมริกา อังกฤษ ฝรั่งเศส เยอรมนี เป็นต้น กลุ่มโลกที่ ๒ เป็นกลุ่มที่ปกครองระบอบคอมมิวนิสต์ มีระบบเศรษฐกิจแบบสังคมนิยม กลุ่มนี้ได้แก่ สหภาพโซเวียต ประเทศแถบยุโรปตะวันออก เป็นต้น กลุ่มโลกที่ ๓ เป็นกลุ่มประเทศที่กำลังพัฒนา ประชากรส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม และยากจน ไม่ค่อยมีเสถียรภาพทางการเมือง ประเทศในกลุ่มนี้ส่วนใหญ่ได้แก่ ประเทศในเอเชีย แอฟริกา และละตินอเมริกา เช่น ชิลี บราซิล ในจีเรีย ยูกันดา ปากีสถาน อินเดีย เป็นต้น

ในปัจจุบันความขัดแย้งทางด้านอุดมการณ์ทางการเมืองได้ลดน้อยลงไปแล้ว หากจะจัดแบ่งกลุ่มประเทศในโลกก็อาจจัดแบ่งได้เป็น ๒ กลุ่มใหญ่ๆ โดยใช้ระดับการพัฒนาทางด้านเศรษฐกิจเป็นเกณฑ์ กลุ่มแรก คือ กลุ่มประเทศที่พัฒนาแล้ว ปกครองในระบอบประชาธิปไตย ซึ่งได้กล่าวแล้วในประเทศกลุ่มโลกที่ ๑ ส่วนอีกกลุ่มหนึ่ง ได้แก่ กลุ่มประเทศกำลังพัฒนา เป็นกลุ่มที่มีขนาดใหญ่มากของโลก ซึ่งได้แก่ ทุกประเทศในเอเชีย และหมู่เกาะต่างๆ ยกเว้นญี่ปุ่น ประเทศในแอฟริกาทุกประเทศ ยกเว้นประเทศสาธารณรัฐแอฟริกาใต้ ประเทศในทวีปอเมริกาเหนือและใต้ทั้งหมด ยกเว้นสหรัฐอเมริกาและแคนาดา รวมทั้งบางประเทศในยุโรป

อย่างไรก็ตาม จะเห็นได้ว่าประเทศต่างๆ ในแต่ละกลุ่มไม่ว่าจะเป็นกลุ่มประเทศที่พัฒนาแล้ว หรือกลุ่มประเทศกำลังพัฒนาก็ตาม จะพยายามรวมตัวกันเพื่อรักษาผลประโยชน์ของตน และเป็นพลังในการต่อรอง และแก้ปัญหาข้อขัดแย้งต่างๆ เพื่อให้เกิดสันติภาพในโลก

นับตั้งแต่หลังสงครามโลกครั้งที่สองเป็นต้นมา การเมืองโลกได้เปลี่ยนแปลงไปในลักษณะที่มีการแบ่งกลุ่มประเทศอย่างค่อนข้างชัดเจน โดยมีอุดมการณ์เป็นตัวกำหนดที่สำคัญ เมื่อสงครามโลกสิ้นสุดลงประเทศต่าง ๆ ในยุโรปที่เข้าร่วมในสงครามและเป็นสมรภูมิรบประสบกับความบอบช้ำเป็นอย่างมาก จึงเหลือประเทศที่ไม่บอบช้ำจากสงครามมากนัก เพราะมิได้เป็นสมรภูมิรบโดยตรงก็คือ สหรัฐอเมริกา และสหภาพโซเวียต

สหรัฐอเมริกาและสหภาพโซเวียตยึดอุดมการณ์ทางการเมืองที่แตกต่างกัน สหรัฐอเมริกายึดถืออุดมการณ์ประชาธิปไตย ในขณะที่สหภาพโซเวียตยึดถืออุดมการณ์คอมมิวนิสต์ สหรัฐอเมริกาได้เข้าไปให้ความช่วยเหลือกับประเทศพันธมิตรของตนในยุโรป โดยให้ความช่วยเหลือในการฟื้นฟูประเทศตามแผนการมาร์แชลล์ จนประเทศพันธมิตรในยุโรปตะวันตกสามารถฟื้นตัวในทางเศรษฐกิจมาเป็นประเทศอุตสาหกรรมชั้นนำเหมือนสมัยก่อนสงครามได้ ทางด้านการเมืองประเทศเหล่านี้ก็มีระบอบประชาธิปไตยที่มีเสถียรภาพ สหภาพโซเวียตเองก็พยายามขยายอำนาจของตนเพื่อสร้างกลุ่มพันธมิตรขึ้นมา โดยสหภาพโซเวียตได้ขยายตัวเข้าไปในบริเวณที่เรียกว่ายุโรปตะวันออก อันได้แก่ บริเวณที่เป็นประเทศโปแลนด์ เยอรมนีตะวันออก (ปัจจุบันรวมกลับเข้าไปอยู่กับประเทศสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี หรือเยอรมนีตะวันตกแล้ว) เชโกสโลวะเกีย (ปัจจุบันคือสาธารณรัฐเช็ก และสาธารณรัฐสโลวัก) ฮังการี ยูโกสลาเวีย (ปัจจุบันได้แยกตัวออกเป็นหลายประเทศขนาดเล็ก และยังมีบางกลุ่มทำการต่อสู้เพื่อแยกตัวออกเป็นประเทศเอกราชด้วย) แอลเบเนีย และบัลแกเรีย สหภาพโซเวียตได้เข้าไปช่วยให้ประเทศเหล่านี้สามารถปกครองด้วยระบอบคอมมิวนิสต์ได้ จึงทำให้สังคมโลกเกิดเป็น ๒ ฝ่าย ที่ต้องเผชิญหน้ากัน ฝ่ายหนึ่งคือ ฝ่ายโลกเสรี ที่มีผู้นำ คือ สหรัฐอเมริกา และอีกฝ่ายหนึ่ง คือ ฝ่ายโลกคอมมิวนิสต์ ที่มีผู้นำคือ สหภาพโซเวียต

ในระยะแรก สหรัฐอเมริกาเป็นมหาอำนาจที่มีอำนาจเหนือผู้ใด เพราะเป็นประเทศเดียวที่มีอาวุธปรมาณูไว้ในครอบครอง การเผชิญหน้าระหว่างมหาอำนาจทั้งสองเพิ่มความรุนแรงยิ่งขึ้นเรื่อยๆ โดยเฉพาะเมื่อสหภาพโซเวียตสามารถคิดค้นอาวุธปรมาณูได้เช่นกัน จึงทำให้ทั้งสองประเทศมีอำนาจทัดเทียมกัน ประเทศอื่นๆ ในโลกที่ไม่มีอาวุธดังกล่าวจึงต้องแสวงหาความปลอดภัยให้กับตัวเองโดยการเข้าไปอยู่ในค่ายใดค่ายหนึ่ง เพื่อให้มหาอำนาจปกป้องคุ้มครองตน

สภาพการณ์เช่นนี้ดำเนินไปได้ไม่นานนัก ประเทศเล็กๆ ที่กำลังพัฒนาเหล่านี้เริ่มตระหนักว่า การจะหวังพึ่งมหาอำนาจตลอดไปย่อมเป็นไปไม่ได้ และการที่ต้องตกไปอยู่ในค่ายใดค่ายหนึ่งก็เท่ากับว่าจะต้องเป็นศัตรูกับอีกค่ายหนึ่ง ซึ่งก่อให้เกิดปัญหาความไม่มีเสถียรภาพทางการเมือง เพราะทั้งสองมหาอำนาจต่างพยายามขยายอิทธิพลเข้ามาในประเทศเหล่านี้ เพื่อมิให้ประเทศเหล่านี้ตกไปอยู่ค่ายตรงข้ามกับตน นอกจากนั้นยังก่อให้เกิดปัญหาในด้านการพัฒนาเศรษฐกิจของ

ประเทศเหล่านี้ด้วย เพราะไม่สามารถแสวงหาความช่วยเหลือจากทั้งสองฝ่ายได้อย่างเต็มที่

ด้วยเหตุนี้ ประเทศเล็กๆ จึงได้รวมตัวกันเพื่อการต่อรองกับประเทศมหาอำนาจ โดยมีหลักการว่าจะไม่ฝักใฝ่ฝ่ายใด แต่มีได้หมายความว่า จะไม่ยุ่งเกี่ยวกับการเมืองของโลก หากแต่จะเข้ามามีบทบาทอย่างแข็งขันในการสร้างสันติภาพและการเจรจาต่อรองเพื่อผลประโยชน์ของกลุ่ม ด้วยวิธีนี้กลุ่มประเทศเล็กๆ ที่กำลังพัฒนาเหล่านี้ก็จะสามารถมีบทบาทที่อิสระและสามารถดูแลผลประโยชน์ของตัวเองได้ในสังคมโลก

จากวิวัฒนาการทางด้านการเมืองภายหลังสงครามโลกครั้งที่สองดังที่ได้กล่าวมาข้างต้นนี้ จึงทำให้มีการแบ่งประเทศต่างๆ ในสังคมโลกออกเป็นสามกลุ่ม คือ ประเทศกลุ่มโลกที่หนึ่ง มีสหรัฐอเมริกาเป็นผู้นำ ประเทศกลุ่มโลกที่สอง มีสหภาพโซเวียตเป็นผู้นำ ส่วนประเทศกลุ่มโลกที่สาม เป็นการรวมตัวของประเทศขนาดเล็ก ประเทศเกิดใหม่และประเทศกำลังพัฒนาเข้าด้วยกัน โดยแต่ละกลุ่มมีลักษณะแตกต่างกันไปดังนี้ คือ

กลุ่มโลกที่หนึ่ง ได้แก่ กลุ่มประเทศที่พัฒนาแล้วทางด้านอุตสาหกรรม ยึดระบบเศรษฐกิจทุนนิยมที่ให้เอกชนเป็นเจ้าของปัจจัยการผลิต ด้านการเมือง ประเทศกลุ่มโลกที่หนึ่งปกครองด้วยระบอบประชาธิปไตย มีการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองแบบค่อยเป็นค่อยไป ด้านสังคมจะมีลักษณะเป็นสังคมเมืองที่มีคนส่วนใหญ่เป็นชนชั้นกลางของสังคม มีการศึกษาสูง ความแตกต่างของรายได้ของประชาชนมีไม่มากนัก มักจะเป็นพวกผิวขาว นับถือคริสต์ศาสนา ตัวอย่างของประเทศในกลุ่มนี้ได้แก่ สหรัฐอเมริกา อังกฤษ ฝรั่งเศส เยอรมนี และเดนมาร์ก เป็นต้น

กลุ่มโลกที่สองนั้น ก็คือ กลุ่มประเทศที่มีการปกครองในระบอบคอมมิวนิสต์ มีลักษณะทางเศรษฐกิจแบบสังคมนิยม ด้านการเมือง มีลักษณะเป็นการรวมอำนาจเข้าสู่ศูนย์กลาง การเมืองของประเทศถูกครอบงำโดยพรรคการเมืองพรรคเดียว คือ พรรคคอมมิวนิสต์ ไม่มีพรรคฝ่ายค้านหรือหากจะมีก็ไม่มีความสำคัญ ด้านสังคม มีความเจริญด้านอุตสาหกรรม คนจำนวนมาก คือ ชนชั้นกรรมากร รัฐเป็นผู้ให้สวัสดิการแก่คนในสังคม คนส่วนใหญ่นับถือคริสต์ศาสนา และเป็นพวกผิวขาว ภายหลังจากสงครามโลกครั้งที่สองสิ้นสุดลง และโลกตกอยู่ในภาวะสงครามเย็น ประเทศที่อยู่ในกลุ่มโลกที่สองนี้ ได้แก่ สหภาพโซเวียต โปแลนด์ ฮังการี เยอรมนีตะวันออก แอลเบเนีย บัลแกเรีย และยูโกสลาเวีย ฯลฯ ได้เกิดมีการเปลี่ยนแปลงครั้งสำคัญขึ้นในประเทศยุโรปตะวันออกที่อยู่ในค่ายนี้ และการเปลี่ยนแปลงในสหภาพโซเวียตเองด้วย ในช่วงปลายปี ค.ศ.

๑๙๘๙-๑๙๙๐ ทำให้หลายประเทศในกลุ่มเปลี่ยนแปลงการปกครองมาเป็นระบอบประชาธิปไตย และเปลี่ยนแปลงระบบเศรษฐกิจมาเป็นระบบทุนนิยมเสรี ในขณะนี้จึงยังเหลือประเทศเพียงไม่กี่ประเทศในโลกที่ยังปกครองด้วยระบอบคอมมิวนิสต์ ลักษณะของประเทศกลุ่มโลกที่สองจึงเปลี่ยนไปมาก เช่น ประเทศที่ปกครองด้วยระบอบคอมมิวนิสต์มีระบบเศรษฐกิจแบบสังคมนิยม ใน

ปัจจุบันจะเป็นประเทศกำลังพัฒนา เช่น สาธารณรัฐประชาชนจีน เกาหลีเหนือ และ คิวบา เป็นต้น

กลุ่มโลกที่สาม มีลักษณะสำคัญที่แตกต่างออกไป ประเทศในกลุ่มนี้เกือบทั้งหมด คือ ประเทศที่เพิ่งพ้นจากสภาพการเป็นอาณานิคมในช่วงหลังสงครามโลกครั้งที่สองนี้เอง จึงมีวัฒนธรรม ระบบการเมือง และเศรษฐกิจที่ผสมผสานกันในหลายลักษณะ มีระบบเศรษฐกิจที่มีภาคเกษตรกรรมเป็นหลัก รายได้เข้าประเทศมาจากการส่งสินค้าเกษตรและทรัพยากรธรรมชาติออกขายยังต่างประเทศ ไม่มีเสถียรภาพทางการเมือง มีการเปลี่ยนรัฐบาลบ่อยครั้ง หลายประเทศตกอยู่ภายใต้การปกครองแบบเผด็จการ โดยเฉพาะเผด็จการทหาร สังคมเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วจากสังคมเกษตรมาเป็นสังคมอุตสาหกรรมหรือสังคมเมือง ประชาชนอพยพจากชนบทเข้าไปอยู่ในเมืองเพื่อหางานทำ ทำให้เมืองมีขนาดใหญ่ และเกิดปัญหาต่างๆ ตามมาอีกมากมาย เช่น ปัญหาอาชญากรรม ปัญหาชุมชนแออัด ปัญหาความยากจน ปัญหาโสเภณี ปัญหามลพิษ ฯลฯ ซึ่งรัฐบาลไม่อาจจะแก้ไขได้อย่างรวดเร็วและมีประสิทธิภาพ ประเทศในกลุ่มนี้ส่วนใหญ่คือประเทศในเอเชีย แอฟริกา และละตินอเมริกา เช่น ประเทศซิมบับเว ไนจีเรีย ยูกันดา ปากีสถาน อินเดีย เป็นต้น

ในปัจจุบันความขัดแย้งทางด้านอุดมการณ์ทางการเมืองได้ลดน้อยลงไปแล้ว หากจะจัดแบ่งกลุ่มประเทศในโลก ก็อาจจัดแบ่งได้เป็น ๒ กลุ่มใหญ่ๆ โดยใช้ระดับการพัฒนาทางด้านเศรษฐกิจเป็นเกณฑ์ กลุ่มแรกก็คือ ประเทศที่พัฒนาแล้ว ปกครองในระบอบประชาธิปไตย ประชาชนมีความอยู่ดีกินดี การเมืองมีเสถียรภาพ ดังได้กล่าวไปแล้วในประเทศกลุ่มโลกที่หนึ่ง ส่วนกลุ่มที่ ๒ เป็นการรวมเอาประเทศกำลังพัฒนาทางด้านเศรษฐกิจที่เหลืทั้งหมดเข้าไว้ด้วยกัน ซึ่งกลุ่มนี้นับได้ว่าเป็นกลุ่มที่มีขนาดใหญ่มาก ประเทศในกลุ่มนี้ ได้แก่ทุกประเทศในเอเชีย และหมู่เกาะต่างๆ ยกเว้นญี่ปุ่น ประเทศในแอฟริกาทุกประเทศ ยกเว้นประเทศสาธารณรัฐแอฟริกาใต้ ประเทศในทวีปอเมริกาเหนือและใต้ทั้งหมด ยกเว้นสหรัฐอเมริกาและแคนาดา บางครั้งก็มีการรวมเอาประเทศในยุโรปบางประเทศไว้ในกลุ่มนี้ด้วย เช่น สเปน โปรตุเกส กรีซ ยูโกสลาเวีย โรมานี เป็นต้น กลุ่มนี้จะมีประชากรประมาณ 3 ใน 4 ของประชากรทั้งหมดของโลก แต่หากจะพิจารณาจากผลิตภัณฑ์มวลรวมประชาชาติ (GNP) ของประเทศเหล่านี้ จะพบว่าเมื่อนำมารวมกันแล้ว ประเทศเหล่านี้สามารถผลิตสินค้าและบริการได้ น้อยกว่า ๑ ใน ๕ ของที่ผลิตได้ในโลก และรายได้ถัวเฉลี่ยของประชาชนที่อาศัยอยู่ในกลุ่มนี้นับว่าต่ำมาก อย่างไรก็ตาม ยังได้มีการแบ่งประเทศต่างๆ ในกลุ่มนี้ออกเป็น ๔ กลุ่มย่อย คือ

๑. **ประเทศที่พัฒนาน้อยที่สุด** ได้แก่ ประเทศที่มีรายได้ถัวเฉลี่ยต่อบุคคลต่ำกว่า ๑,๐๐๐ เหรียญสหรัฐหรือ ๒๕,๐๐๐ บาทต่อปี สินค้าที่ผลิตได้เป็นสินค้าเกษตรเกือบทั้งหมด แทบไม่ทำการอุตสาหกรรม ต้องอาศัยการช่วยเหลือจากต่างประเทศมาก ประชาชนมีการศึกษต่ำ บางที่ถูก

เรียกว่าประเทศโลกที่สี่ ได้แก่ ประเทศในแอฟริกา เช่น เอธิโอเปีย ประเทศในเอเชีย เช่น ลาว บังกลาเทศ เป็นต้น

๒. ประเทศที่ส่งน้ำมันเป็นสินค้าออก แม้จะจัดว่าเป็นประเทศที่อยู่ในสภาพกำลังพัฒนา แต่เนื่องจากมีสินค้าสำคัญ คือ น้ำมัน เป็นสินค้าส่งออก เมื่อน้ำมันขึ้นราคาในช่วงทศวรรษที่ ๑๙๗๐ ทำให้รายได้ของประเทศเหล่านี้เพิ่มสูงขึ้นมาก เช่น ประเทศสหรัฐอเมริกาหับเอมิเรตส์ มีรายได้ตัวเฉลี่ยต่อบุคคลสูงกว่าสหรัฐอเมริกา แต่ในประเทศกลุ่มนี้ด้วยกันยังมีรายได้ตัวเฉลี่ยที่แตกต่างกันมาก

๓. ประเทศอุตสาหกรรมใหม่ (ประเทศนิคส์) เป็นประเทศที่มีการพัฒนาทางด้านอุตสาหกรรมก้าวหน้าไปอย่างรวดเร็วมาก และส่งสินค้าอุตสาหกรรมเป็นสินค้าขาออกจำนวนมาก ได้แก่ ประเทศอาร์เจนตินา บราซิล เม็กซิโก เกาหลีใต้ ไต้หวัน สิงคโปร์ และฮ่องกง บางครั้งก็มีการรวมเอาประเทศอื่น เช่น สเปน โปรตุเกส ยูโกสลาเวีย และกรีซ เข้าไว้ด้วย เป็นประเทศที่มีรายได้ในระดับกลางค่อนข้างสูง มีรายได้ตัวเฉลี่ยต่อบุคคลค่อนข้างสูง และรายได้ตัวเฉลี่ยต่อบุคคลเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว

๔. ประเทศด้อยพัฒนา ได้แก่ ประเทศที่ได้มีการพัฒนาเศรษฐกิจเกิดขึ้นบ้างแล้ว แต่ยังไม่สามารถแข่งขันในระดับระหว่างประเทศได้ เศรษฐกิจต้องถูกครอบงำโดยบริษัทข้ามชาติ บางชาติอาจจะมียาได้สูง แต่การพัฒนาเศรษฐกิจมีความไม่แน่นอนเกิดขึ้นมาก ไม่มีเสถียรภาพทางการเมือง

การที่ประเทศกำลังพัฒนาไม่สามารถพัฒนาให้ก้าวหน้าได้รวดเร็วเท่ากับประเทศที่พัฒนาแล้วเป็นเพราะจำนวนประชากรของประเทศกลุ่มนี้เพิ่มขึ้นมากอย่างรวดเร็ว มีรายได้ต่ำ ต้องพึ่งพาเทคโนโลยีจากที่อื่น มีลักษณะสังคมแบบ “ทวิภาค” (dualism) เป็นลักษณะสังคมแบบดั้งเดิม (ยากจน) และสังคมเมืองที่พัฒนาก้าวหน้าไปมาก ซึ่งจะทำให้เกิดการอพยพเข้ามาในเมืองทำให้เกิดปัญหา เช่น ปัญหาไร้ที่อยู่อาศัย ปัญหาการว่างงาน ปัญหาอาชญากรรม ฯลฯ การถูกครอบงำและต้องพึ่งพาประเทศอื่นในการดำเนินความสัมพันธ์ทางด้านเศรษฐกิจกับประเทศอื่น

สาเหตุดังกล่าว ทำให้กลุ่มประเทศกำลังพัฒนาได้พยายามแก้ไขปัญหานั้น เช่น มีการรวมตัวกันเรียกร้องให้มีระเบียบเศรษฐกิจระหว่างประเทศใหม่ โดยหวังว่าจะช่วยให้ประเทศในกลุ่มนี้สามารถเข้าไปมีบทบาทในเศรษฐกิจระหว่างประเทศมากขึ้นกว่าเดิม

หากจะสังเกตการรวมกลุ่มที่กล่าวมานี้ จะเห็นได้ว่าเป็นการให้ความสำคัญกับลักษณะทางเศรษฐกิจมากกว่า อันแสดงให้เห็นว่าประเด็นปัญหาความขัดแย้งทางการเมืองและอุดมการณ์ในยุคสงครามเย็นได้ลดน้อยลงไปมากแล้ว ปัจจัยสำคัญที่กำหนดความสัมพันธ์ระหว่างประเทศในยุคหลังสงครามเย็นเป็นปัจจัยทางด้านเศรษฐกิจ แต่ก็มีได้หมายความว่าประเทศต่างๆ จะละเลยความสำคัญของประชาชนทางด้านความมั่นคงไปโดยสิ้นเชิง ดังนั้น จึงมีการรวมกลุ่มกันเพื่อการต่อรองและสร้างความเข้มแข็งให้กับกลุ่มในทั้งสองลักษณะ

ลักษณะการรวมกลุ่มที่เกิดขึ้นนี้มีได้เกิดขึ้นเฉพาะในกลุ่มประเทศกำลังพัฒนา กลุ่มประเทศที่พัฒนาแล้วก็ต้องรวมตัวกันเพื่อการต่อรอง ทำให้เกิดมีการรวมตัวกันในระดับภูมิภาค ขึ้นมาในลักษณะขององค์การระหว่างประเทศระดับภูมิภาค เช่น ประชาคมยุโรป ข้อตกลงว่าด้วยการค้าเสรีอเมริกาเหนือ สมาคมอาเซียน องค์การนาโต เป็นต้น ซึ่งรายละเอียดเกี่ยวกับการรวมกลุ่มต่างๆ เหล่านี้นักเรียนจะได้เรียนในบทต่อไป

อย่างไรก็ตาม การรวมกลุ่มของประเทศต่างๆ ในโลก โดยทั่วไปจัดได้ว่าเป็นเรื่องที่ดี เพราะแสดงให้เห็นถึงความร่วมมือระหว่างประเทศ ตัวอย่างเช่น กรณีของอาเซียนที่ไทยเป็นสมาชิกอยู่นั้น ทำให้เราสามารถร่วมมือกับประเทศสมาชิกซึ่งเป็นเพื่อนบ้านได้เป็นอย่างดี สามารถรวมพลังต่อรองในเวทีระหว่างประเทศได้ ความสำเร็จที่มองเห็นได้ชัดเจนก็คือ การร่วมมือกันเรียกร้องให้ยุติปัญหาในกัมพูชา และให้สหประชาชาติเข้ามามีบทบาทในการดูแลสันติภาพในกัมพูชา เพื่อรอเวลาจัดการเลือกตั้งทั่วไปให้ชาวกัมพูชาขึ้นมาปกครองกันเอง สำหรับประเทศไทยนั้น

การส่งผู้ลี้ภัยชาวกัมพูชาจากค่ายอพยพในเมืองไทยกลับประเทศกัมพูชา

นอกจากจะได้ประโยชน์ในแง่ที่ก่อให้เกิดสันติภาพในภูมิภาคนี้แล้ว หากเกิดสันติภาพขึ้นในประเทศเพื่อนบ้าน ไทยก็สามารถขยายการค้าและการลงทุนเข้าไปในประเทศเหล่านี้ ทำให้เกิดประโยชน์ในการพัฒนาเศรษฐกิจของไทย แต่ผลในระยะสั้นที่มองเห็นได้ชัดเจนในขณะนี้ ก็คือ ได้มีการส่ง

ชาวักมพูชากลับคืนสู่ภูมิลำเนาเดิมในประเทศของตน ซึ่งนับว่าเป็นการลดภาระความรับผิดชอบของไทยที่จะต้องดูแลผู้อพยพเหล่านี้ไป แต่อย่างไรก็ตาม การเข้ามาร่วมมือกันระหว่างประเทศในภูมิภาคต่าง ๆ นั้น จะต้องไม่ทำในลักษณะที่เป็นการส่งเสริมความร่วมมือในกลุ่มของตน แต่กีดกันผู้ที่มีได้อยู่ในกลุ่มของตนออกไป ดังเช่นที่มีหลายฝ่ายเกรงว่า การที่ยุโรปรวมกันอย่างแน่นแฟ้น โดยการเข้าเป็นสมาชิกของประชาคมยุโรป จะทำให้ยุโรปสร้างป้อมปราการป้องกันตนเองและกีดกันผู้อื่นออกไป ถ้ายุโรปทำเช่นนี้จริงก็จะนำไปสู่ความขัดแย้งในอนาคตได้ ซึ่งในประเด็นนี้ก็ต้องมีการใคร่ครวญให้ดี

กิจกรรมเสนอแนะ

๑. ให้นักเรียนช่วยกันรวบรวมชื่อประเทศที่มีฐานะทางเศรษฐกิจดี มีการพัฒนาทางเศรษฐกิจ เช่น สหรัฐอเมริกา อังกฤษ ฝรั่งเศส แล้วร่วมกันพิจารณาถึงลักษณะร่วมของประเทศเหล่านี้ เช่น เป็นประเทศที่มีการปกครองระบอบประชาธิปไตย ในระบบทุนนิยม มีความเจริญทางด้านอุตสาหกรรม รวมทั้งความเป็นอยู่ของประชาชนในภูมิภาคนี้ แล้วครูสรุปให้นักเรียนถึงลักษณะการแบ่งกลุ่มโลกที่ ๑ และบทบาทของประเทศในกลุ่มที่มีต่อโลก การรวมกลุ่มของประเทศต่างๆ เพื่อประโยชน์ในด้านความมั่นคงในระบอบประชาธิปไตย การขัดข้อขัดแย้งต่างๆ ในสิทธิและผลประโยชน์ต่างๆ

๒. ให้นักเรียนรวบรวมชื่อประเทศที่มีการปกครองลัทธิคอมมิวนิสต์ แล้วร่วมกันวิเคราะห์ถึงลักษณะทางเศรษฐกิจ และอิทธิพลของประเทศคอมมิวนิสต์ในระยะหลังสงครามโลกครั้งที่ ๒ ที่มีผลกระทบต่อสังคมโลก การรวมกลุ่มต่างๆ ของประเทศเหล่านี้ แล้วครูสรุปให้ทราบถึงลักษณะของประเทศกลุ่มโลกที่ ๒

๓. ให้นักเรียนร่วมกันอภิปรายถึงลักษณะของประเทศที่ไม่ได้อยู่ในกลุ่มโลกที่ ๑ และโลกที่ ๒ ว่ามีลักษณะร่วมกันอย่างไร เช่น เป็นประเทศกำลังพัฒนา ประชากรยากจน มีอาชีพเกษตร การปกครองในประเทศยังไม่ค่อยมั่นคง มีการแก่งแย่งชิงดีกัน และถูกเอารัดเอาเปรียบจากประเทศกลุ่มโลกที่ ๑ และกลุ่มโลกที่ ๒ แล้วร่วมกันสรุปถึงบทบาทและการรวมกลุ่มของประเทศเหล่านี้ในฐานะที่เป็นกลุ่มโลกที่ ๓

คำถาม

๑. การจัดแบ่งกลุ่มประเทศหลังสงครามโลกครั้งที่ ๒ และในปัจจุบันแบ่งได้เป็นกี่กลุ่ม อาศัยหลักเกณฑ์อะไร จงอธิบายพร้อมทั้งยกตัวอย่างประเทศที่อยู่ในแต่ละกลุ่ม

๒. กลุ่มประเทศที่พัฒนาแล้วนั้น มีบทบาทสำคัญต่อประเทศกำลังพัฒนาอย่างไรบ้าง จงอธิบาย

บทที่ ๗

ปัญหาสำคัญของโลก

จุดประสงค์ เพื่อให้นักเรียน

๑. ตระหนักถึงปัญหาที่สำคัญของโลกในด้านเศรษฐกิจ การเมือง สังคม วิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และสิ่งแวดล้อม ที่มีผลกระทบต่อสังคมโลก
๒. ตระหนักถึงความจำเป็นที่ประเทศต่าง ๆ จะต้องร่วมกันหาแนวทางแก้ปัญหาเหล่านี้ เพื่อให้เกิดความมั่นคง และความสงบสุขในโลก

ความคิดรวบยอด

ปัญหาที่สำคัญในสังคมโลก ได้แก่ ปัญหาทางเศรษฐกิจ การเมือง สังคม วิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และสิ่งแวดล้อม เช่น การขาดดุลและการกีดกันทางการค้า ความยากจน การก่อการร้าย ปัญหาอาชญากรรม ยาเสพติด การละเมิดสิทธิมนุษยชน การไม่รู้หนังสือ การเกิดภาวะมลพิษ และภาวะเรือนกระจก เป็นต้น สิ่งเหล่านี้นำมาสู่ความขัดแย้ง การขาดความสงบสุข ซึ่งทุกประเทศในโลกจะต้องตระหนักและร่วมกันแก้ปัญหาเหล่านี้อย่างรอบคอบระมัดระวัง เพื่อให้เกิดคุณภาพชีวิต และความสงบสุขในโลก

ปัญหาเศรษฐกิจในสังคมโลก

ในปัจจุบัน ประเทศต่างๆ จะต้องพึ่งพาอาศัยกันมากยิ่งขึ้นกว่าเดิม เพราะสังคมโลกเจริญก้าวหน้าไปมาก มีการพัฒนาทางด้านอุตสาหกรรม ซึ่งจำเป็นที่จะต้องใช้ทรัพยากร วัตถุดิบ เทคโนโลยี และเงินทุนมาก ไม่มีประเทศใดในโลกที่มีทุกอย่างที่ตนต้องการเพื่อนำไปใช้พัฒนาเศรษฐกิจโดยไม่ต้องพึ่งพาผู้อื่นได้ เมื่อเป็นดังนี้ ก็ย่อมจะต้องมีการติดต่อค้าขายแลกเปลี่ยนสินค้าที่ตนไม่มี แต่มีความต้องการ และประเทศอื่นมีอยู่ในครอบครอง การที่ต้องมีความสัมพันธ์ทางด้านเศรษฐกิจต่อกัน ทำให้เกิดปัญหาต่างๆ เกิดขึ้นตามมาหลายประการ เช่น ปัญหาดุลการค้า ปัญหาหนี้ต่างประเทศ การกีดกันทางการค้า ปัญหาความยากจน ปัญหาการกระจายรายได้ที่ไม่เป็นธรรม นอกจากนี้ก็ยังมีปัญหาเศรษฐกิจอื่นๆ อีก เช่น ปัญหาการขาดแคลนอาหาร ปัญหาการว่างงาน ปัญหาเงินเฟ้อ เป็นต้น จะเห็นว่าปัญหาทางด้านเศรษฐกิจนั้นมีอยู่มากมายหลายประการ ในที่นี้จะเลือกศึกษาเฉพาะบางปัญหาที่หลายประเทศกำลังเผชิญอยู่ร่วมกัน คือ

๑. ปัญหาการขาดดุลการค้า และปัญหาหนี้ต่างประเทศ ดุลการค้า หมายถึงความแตกต่างกันระหว่างมูลค่าของสินค้าที่แต่ละประเทศนำเข้ากับมูลค่าของสินค้าที่ประเทศนั้นๆ ส่งออก ถ้าหากมูลค่าของสินค้าที่ส่งออกมีมากกว่ามูลค่าของสินค้าที่นำเข้า ก็หมายความว่าประเทศนั้นได้เปรียบดุลการค้า ในทางกลับกัน หากประเทศนั้นมีมูลค่าของสินค้าที่นำเข้ามากกว่ามูลค่าของสินค้าที่ส่งออก ก็ย่อมหมายความว่าประเทศนั้นขาดดุลการค้า หรือเสียเปรียบดุลการค้า การได้เปรียบดุลการค้าหรือเสียเปรียบดุลการค้ามิได้พิจารณาจากมูลค่าของสินค้าที่ส่งออกหรือนำเข้าเท่านั้น แต่ยังหมายถึงการได้มาหรือเสียไปซึ่งเงินตราต่างประเทศโดยวิธีการอื่นๆ เช่น ค่าบริการ เป็นต้น

ปัญหาการขาดดุลการค้า แม้จะเป็นปัญหาที่สำคัญทั้งกับประเทศที่พัฒนาแล้ว และประเทศที่กำลังพัฒนา แต่ประเทศที่กำลังพัฒนาจะเผชิญกับปัญหานี้อย่างค่อนข้างจะรุนแรงกว่าประเทศพัฒนาแล้ว ทั้งนี้ก็เพราะว่าประเทศที่กำลังพัฒนา มีความสามารถในการผลิตสินค้าต่ำ แต่ความต้องการสินค้าเพื่อนำมาใช้ในการอุปโภคบริโภค และเพื่อการพัฒนาประเทศนั้นมีสูง และสินค้าที่ประเทศกำลังพัฒนาต้องการนำเข้า มักจะเป็นสินค้าอุตสาหกรรม หรือสินค้าประเภทเทคโนโลยีที่ตนผลิตขึ้นมาใช้เองไม่ได้ และสินค้าประเภทนี้มีราคาสูง ดังนั้นประเทศกำลังพัฒนาจึงมักจะเสียเปรียบดุลการค้าแก่ประเทศพัฒนาแล้วเป็นจำนวนมาก นอกจากนั้นความจำเป็นในการพัฒนาประเทศทำให้ประเทศกำลังพัฒนาต้องการให้มีการลงทุนภายในประเทศให้มาก แต่ปัญหาที่ประเทศกำลังพัฒนาต้องเผชิญก็คือ การไม่มีเงินออมเพียงพอภายในประเทศ ทำให้ต้องขอรับความช่วยเหลือจากต่างประเทศในหลายรูปแบบ เช่น เงินช่วยเหลือแบบให้เปล่า เงินกู้ ทำให้ประเทศกำลังพัฒนา มีเงินทุนพอที่จะนำมาใช้พัฒนาประเทศได้ แต่ถ้าหากเมื่อใดที่ความช่วยเหลือลดน้อยหรือจะต้องยุติลง ประเทศกำลังพัฒนาก็จะประสบกับปัญหาเศรษฐกิจอย่างรุนแรง เพราะการพัฒนาเศรษฐกิจของ

ตนขึ้นอยู่กับเงินจากต่างประเทศ

ดังนั้น หากต้องการแก้ไขปัญหาการขาดดุลการค้า ประเทศนั้นๆ จะต้องส่งสินค้าออกให้มาก และลดการนำเข้าให้น้อยลง สำหรับการแก้ไขปัญหานี้ต่างประเทศ ก็จะต้องมีการระดมเงินทุนภายในประเทศให้ได้มากที่สุด และกู้เงินจากต่างประเทศให้น้อย ก็จะทำให้ปัญหานี้บรรเทาเบาบางลงไปได้

๒. ปัญหาการกีดกันทางการค้า เป็นปัญหาที่สืบเนื่องมาจากภาวะเศรษฐกิจโลกที่ซบเซาลง การค้าระหว่างประเทศชะงักงัน มีผลให้การลงทุนลดน้อยลง อัตราการว่างงานสูงขึ้น รัฐบาลของประเทศต่างๆ ต้องหาวิธีแก้ไขปัญห เศรษฐกิจของตน เพื่อให้มีผลกระทบต่อนโยบายเศรษฐกิจของประเทศน้อยที่สุด สิ่งที่ประเทศเหล่านี้เลือกทำก็คือ การนำมาตรการกีดกันทางการค้ามาใช้ เช่น การตั้งกำแพงภาษี การกำหนดโควตาสินค้านำเข้า การต้องมีใบอนุญาตนำเข้าเป็นพิเศษ เป็นต้น สิ่งเหล่านี้ล้วนแต่เป็นอุปสรรคต่อการค้าระหว่างประเทศ และทำให้เศรษฐกิจไม่สามารถขยายตัวได้ ประชาชนไม่สามารถบริโภคสินค้าที่มีคุณภาพดีกว่าและราคาต่ำกว่า เพราะขาดการแข่งขันกันอย่างเสรี ยิ่งไปกว่านั้นยังนำไปสู่ความขัดแย้งระหว่างประเทศ

เมื่อมีการนำเอามาตรการการกีดกันทางการค้ามาใช้ ประเทศกำลังพัฒนามักจะได้รับความกระทบกระเทือนสูง เพราะประเทศเหล่านี้ส่วนใหญ่หารายได้เข้าประเทศโดยการส่งสินค้าออกไปขายต่างประเทศ และนำเอารายได้เหล่านี้ไปซื้อสินค้าเครื่องจักรกล เพื่อนำมาใช้พัฒนาประเทศ และสั่งซื้อสินค้าอุปโภคบริโภคที่จำเป็นมาใช้ในประเทศ เมื่อมีการนำเอามาตรการการกีดกันทางการค้ามาใช้ ประเทศเหล่านี้ก็จะขาดรายได้ที่จะนำมาใช้พัฒนาประเทศ

ในขณะเดียวกัน ประเทศกำลังพัฒนานำมาตรการการกีดกันทางด้านการค้ามาใช้เช่นกัน เหตุผลที่มักจะนำมากล่าวอ้างเสมอก็คือ เพื่อสนับสนุนอุตสาหกรรมภายในประเทศ หากปล่อยให้มีการแข่งขันอย่างเสรีแล้วอุตสาหกรรมภายในประเทศซึ่งเพิ่งกำลังจะเริ่มต้นพัฒนาขึ้นมาจะไม่สามารถแข่งขันกับสินค้าจากภายนอกได้

องค์การระหว่างประเทศได้เข้ามามีบทบาทสำคัญในการช่วยแก้ไขปัญหาการกีดกันทางการค้า โดยได้จัดให้มีเวทีสำหรับประเทศต่างๆ ได้มาพบปะเจรจาตกลงกัน เช่น ข้อตกลงว่าด้วยภาษีศุลกากรและการค้าหรือแกตต์ (GATT) เป็นต้น และเพื่อให้การแก้ไขปัญหานี้ได้อย่างมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น ประเทศต่างๆ ต้องปรับโครงสร้างทางเศรษฐกิจของตนเพื่อให้รับกับสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนไปด้วย หากการกีดกันทางด้านการค้าจะมีส่วนต้อยบ้างก็คงจะเป็นการช่วยให้ประเทศกำลังพัฒนาหันมาร่วมมือกันมากยิ่งขึ้น เพื่อให้ตนสามารถอยู่รอดได้

๓. ปัญหาความยากจน และปัญหาการกระจายรายได้ที่ไม่เป็นธรรม ปัญหาสองประการนี้เกี่ยวเนื่องกันอย่างใกล้ชิด และมักจะเป็นปัญหาของประเทศกำลังพัฒนา เหตุที่เป็นดังนี้ก็เพราะ

สาเหตุทางด้านเศรษฐกิจ สังคม และการเมืองในประเทศกำลังพัฒนาที่เอื้ออำนวยให้เกิดสภาพการณ์เช่นนี้ขึ้น ทางด้านเศรษฐกิจ ประเทศกำลังพัฒนาขาดความสามารถในการผลิตสินค้าให้ได้ปริมาณและคุณภาพตามต้องการ เพราะขาดแคลนทุน ทรัพยากร เทคโนโลยี และแรงงานที่มีประสิทธิภาพ ส่วนทางด้านการเมือง คนกลุ่มน้อยเข้ามามีอำนาจครอบงำเศรษฐกิจของประเทศ และสามารถใช้อิทธิพลกดดันรัฐบาลให้ดำเนินนโยบายที่เป็นประโยชน์ต่อตนโดยไม่คำนึงถึงคนส่วนใหญ่ ทำให้คนส่วนใหญ่ไม่มีโอกาสมีส่วนร่วมในทางการเมือง ถูกเอารัดเอาเปรียบ สภาพทางด้านสังคมที่คนขาดการศึกษา ปัญหาการฉ้อราษฎร์บังหลวง ล้วนแล้วแต่นำไปสู่ความยากจนในที่สุด

ปัญหาการกระจายรายได้ที่ไม่เป็นธรรม นับวันจะรุนแรงยิ่งขึ้นเรื่อยๆ เพราะเศรษฐกิจตกอยู่ในมือของคนเพียงไม่กี่คน รายได้ก็จะตกอยู่ในกลุ่มคนวงแคบ มิได้กระจายไปทั่วประเทศ คนรวยก็จะรวยขึ้น ขณะที่คนจนก็จะจนลงกว่าเดิม คนจนกลุ่มนี้จะไม่มีโอกาสพัฒนาตัวเอง เพราะไม่มีการศึกษา ไม่สามารถนำเอาเทคโนโลยีใหม่ๆ มาใช้เพื่อช่วยยกฐานะของตน ขณะเดียวกันราคาสินค้าก็เพิ่มขึ้นเรื่อยๆ ทำให้รายได้ไม่พอกับรายจ่าย ความแตกต่างในรายได้นำไปสู่ปัญหาอื่นๆ อีกมากมาย เช่น ปัญหาอาชญากรรม ดังนั้น ปัญหาความยากจน และการกระจายรายได้ที่ไม่เป็นธรรมจึงเป็นปัญหาเร่งด่วนที่รัฐบาลจะต้องแก้ไข เช่น อาจจะโดยการแก้ไขระบบการเก็บภาษี เพื่อลดช่องว่างของรายได้ระหว่างคนรวยกับคนจน ให้การศึกษาแก่ประชาชนให้สูงขึ้น เพื่อสามารถนำไปประกอบอาชีพได้ เป็นต้น

๔. ปัญหาการขาดแคลนอาหาร สาเหตุสำคัญของปัญหาการขาดแคลนอาหารก็คือ การที่ประชากรเพิ่มจำนวนขึ้นอย่างรวดเร็ว ไม่สามารถผลิตอาหารได้เพียงพอกับความต้องการ ประกอบกับที่ดินที่ทำการเกษตรก็ลดน้อยลงเมื่อเทียบกับจำนวนประชากร ในขณะเดียวกัน การจะเพิ่มผลผลิตให้มากขึ้นก็ทำไม่ได้เพราะขาดแคลนเทคโนโลยี จึงทำให้เกิดปัญหาการขาดแคลนอาหาร สาเหตุอีกประการหนึ่งก็คือ การทำการเกษตรมักจะขึ้นอยู่กับสภาวะธรรมชาติ ปีใดเกิดสภาวะดินฟ้าอากาศไม่ปกติ เช่น น้ำท่วม ภัยแล้ง ภูเขาไฟระเบิด ฯลฯ ก็มีผลทำให้ความสามารถในการผลิตอาหารลดน้อยลง เกิดภาวะข้าวยากหามาแพง อาหารขาดแคลน ยิ่งไปกว่านั้นการขาดแคลนอาหารในบางประเทศอาจจะเกิดจากการกระจายอาหารอย่างไม่เสมอภาค คนรวยสามารถซื้ออาหารได้มากกว่าคนจน เป็นที่น่าสังเกตว่า ปัญหาการขาดแคลนอาหารมักจะเกิดขึ้นในประเทศกำลังพัฒนา เช่น ประเทศในเอเชีย และแอฟริกา เป็นต้น เพราะเกษตรกรในประเทศเหล่านี้มักไม่มีที่ดินทำกินเป็นของตนเอง หรือหากจะมีก็เล็กน้อย ไม่สามารถนำเอาเครื่องจักรหรือเทคโนโลยีใหม่ๆ มาใช้เพื่อเพิ่มผลผลิตได้

การขาดแคลนอาหารก่อให้เกิดผลที่ร้ายแรงต่อสังคมหลายประการ มีเด็กจำนวนมากเสียชีวิตไปในแต่ละปีเพราะขาดแคลนอาหาร บางคนรอดชีวิตมาได้แต่ก็มีอาการผิดปกติทางร่างกาย

และสมอง ซึ่งนับว่าเป็นการสูญเสียทรัพยากรมนุษย์ไปอย่างมหาศาล การจะแก้ไขปัญหานี้ได้จะต้องได้รับความร่วมมือจากหลายฝ่าย เช่น จากองค์การระหว่างประเทศ และประเทศที่พัฒนาแล้ว ให้ลดความไม่เท่าเทียมกันระหว่างประเทศ ช่วยแนะนำเทคโนโลยีใหม่ๆ ให้เพื่อเพิ่มผลผลิตทางการเกษตร ให้ความรู้ทางด้านการตลาด ช่วยให้มีการค้นคว้าศึกษาทำวิจัยเพื่อขจัดปัญหานี้ รัฐบาลของแต่ละประเทศจะต้องให้ความร่วมมือ โดยการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างทางด้านเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง เพื่อแก้ไขปัญหานี้ เช่น จัดให้มีการปฏิรูปที่ดิน ปฏิรูปการเก็บภาษี เป็นต้น ส่วนการแก้ไขปัญหานี้ในระยะยาวนั้น ในปัจจุบันนี้ก็ได้มีการเรียกร้องให้แก้ไขระเบียบเศรษฐกิจโลกใหม่ เพื่อเปิดโอกาสให้ประเทศกำลังพัฒนาไม่ถูกเอารัดเอาเปรียบ สามารถพัฒนาเศรษฐกิจของตนเองขึ้นมาได้ ให้มีการจัดสรรทรัพยากรให้ทุกฝ่ายได้ใช้กันอย่างเสมอภาค

สภาพเด็กขาดอาหารในทวีปแอฟริกา

๕. ปัญหาการว่างงาน การว่างงาน คือ สภาพที่แรงงานต้องการทำงานและกำลังหางานทำ แต่ไม่มีงานทำ ซึ่งเรียกกันว่า เป็นการว่างงานโดยเปิดเผยและเป็นการว่างงานโดยไม่ได้ตั้งใจ เป็นปัญหาที่เกิดขึ้นได้ทั้งในประเทศที่พัฒนาแล้ว และประเทศที่กำลังพัฒนา เมื่อเกิดภาวะเศรษฐกิจซบเซาหรือถดถอย การลงทุนหรือการผลิตย่อมต้องลดลง และส่งผลกระทบให้มีการจ้างงานลดน้อยลง ไม่ว่าจะเป็นในภาคเกษตรหรือภาคอุตสาหกรรม การว่างงานอาจเกิดขึ้นได้ในหลายลักษณะ นอกเหนือจากการว่างงานโดยเปิดเผยและไม่ได้ตั้งใจแล้ว ก็ยังมีการว่างงานแอบแฝง ซึ่งหมายถึง การที่แรงงานจำนวนหนึ่งที่ทำงานอยู่นั้น ถ้าลดจำนวนลงก็ไม่ทำให้ผลผลิตลดลง การ

ว่างงานตามฤดูกาลก็เป็นการว่างงานอีกประเภทหนึ่ง ซึ่งมักเกิดขึ้นในสังคมเกษตรกรรม ที่การทำงานจะต้องเป็นไปตามฤดูกาลเท่านั้น ส่วนการทำงานต่ำกว่าระดับ เป็นการใช้แรงงานโดยมีการจ้างงานไม่เต็มที่ หรือทำงานไม่เต็มเวลา

ปัญหาการว่างงานจะแก้ไขได้โดยการที่รัฐบาลต้องกำหนดนโยบายให้ชัดเจนสอดคล้องกับสภาพความเป็นจริง ให้ทั้งภาคเกษตรและอุตสาหกรรมสามารถขยายตัวรองรับแรงงานได้อย่างเหมาะสม ให้ลูกจ้างและนายจ้างร่วมมือกันช่วยแก้ไขปัญหานี้

๖. **ปัญหาเงินเฟ้อ** ทั้งเงินเฟ้อและการว่างงานก่อให้เกิดปัญหาเสถียรภาพทางเศรษฐกิจที่หลายประเทศในโลกกำลังเผชิญอยู่ เงินเฟ้อ หมายถึง การที่ระดับราคาสินค้าและบริการโดยทั่วไปเพิ่มสูงขึ้นเรื่อยๆ เงินเฟ้อมีสาเหตุมาจากทั้งทางด้านอุปสงค์และอุปทาน ทางด้านอุปสงค์เกิดขึ้นจากการที่มีเงินหมุนเวียนอยู่ในระบบมากเกินไป ประชาชนมีเงินจับจ่ายใช้สอยมาก ในขณะที่สินค้าที่ต้องการมีน้อย ก็จะทำให้ราคาสินค้าเพิ่มสูงมากขึ้นเรื่อยๆ การลงทุนของเอกชนจากทั้งภายในและต่างประเทศ การใช้จ่ายของรัฐเพื่อการสาธารณูปโภค การศึกษา สาธารณสุข การป้องกันประเทศ ฯลฯ ก็เป็นสาเหตุของเงินเฟ้อได้เช่นกัน เพราะมีการนำเอาเงินเข้ามาหมุนเวียนในระบบมากขึ้น เงินเหล่านี้จะถูกนำไปใช้จ่ายในการบริโภค ทำให้ราคาสินค้าถีบตัวสูงขึ้นเรื่อยๆ นอกจากนั้นในช่วงที่ตลาดโลกมีความต้องการสินค้าประเภทใดประเภทหนึ่งมากขึ้น ประเทศที่ผลิตสินค้าประเภทนั้นได้ก็จะเร่งส่งออก ทำให้มีเงินตราจากต่างประเทศเข้าประเทศสูงขึ้น ก็ทำให้เกิดเงินเฟ้อได้เช่นกัน

ส่วนเงินเฟ้อที่เกิดจากสาเหตุทางด้านอุปทานนั้น เกิดจากการที่ต้นทุนการผลิตเพิ่มสูงขึ้น เช่น เมื่อราคาน้ำมันดิบที่นำเข้ามาจากต่างประเทศมีราคาสูงขึ้น ก็ย่อมทำให้ต้นทุนการผลิตสูงขึ้นด้วย และจะส่งผลให้ราคาสินค้าเพิ่มสูงขึ้นตามไปด้วย สิ่งที่ทำให้ภาวะเงินเฟ้อเลวร้ายลงไปอีก ก็คือพ่อค้ามักจะฉวยโอกาสเพิ่มราคาให้สูงขึ้นเกินกว่าราคาต้นทุนที่เพิ่มขึ้น และบางทีก็มีการกักตุนสินค้าเพื่อเก็งกำไรเข้ามาประกอบด้วย ก็ยิ่งทำให้เงินเฟ้อมีอัตราสูงยิ่งขึ้น

ปัญหาเงินเฟ้อจะแก้ไขได้โดยรัฐบาลจะต้องมีนโยบายที่ชัดเจนและมีการบังคับใช้อย่างจริงจัง สินค้าใดที่จำเป็นต้องใช้ รัฐบาลก็ต้องดำเนินนโยบายที่ช่วยเหลือ เช่น โดยการลดหย่อนภาษีหรือจัดหาแหล่งทุนให้กับผู้ผลิต เป็นต้น ส่วนสินค้าใดไม่จำเป็นต้องใช้ ก็ต้องมีมาตรการที่เข้มงวด เช่น เก็บภาษีให้สูงขึ้น เพื่อให้การผลิตสินค้านั้นลดลง รัฐบาลควรส่งเสริมให้มีการใช้ทุนและทรัพยากรอื่นๆ อย่างประหยัด โดยเฉพาะอย่างยิ่งสิ่งที่ไม่อาจจะผลิตขึ้นมาใช้เองได้ หากแต่ต้องนำเข้าจากต่างประเทศ รัฐบาลจะต้องไม่ให้ผู้ผลิตกลุ่มเล็กๆ สามารถผูกขาดการผลิตสินค้าได้ มิฉะนั้นแล้วจะทำให้คนกลุ่มนี้สามารถตั้งราคาสินค้าได้เองตามใจชอบ อันจะนำความเดือดร้อนมาสู่ประชาชน นอกจากนั้น รัฐบาลจะต้องรณรงค์ให้ประชาชนกินอยู่อย่างประหยัด ไม่ใช่ของฟุ่มเฟือย ให้มีการ

ออมสูงขึ้น วิธีนี้จะทำให้เงินหมุนเวียนในท้องตลาดลดน้อยลง อันจะทำให้ปัญหาเงินเฟ้อทุเลาเบาบางลงไปได้

ประเทศไทยเคยเผชิญกับปัญหาเศรษฐกิจเหล่านี้อย่างสิ้นเชิงในช่วงสงครามโลกครั้งที่สอง ประเทศไทยประสบกับปัญหาเงินเฟ้ออย่างไม่เคยมีมาก่อน มีการพิมพ์ธนบัตรใบละพันบาทออกมาใช้ภายหลังสงครามสิ้นสุดลง รัฐบาลต้องดำเนินการنانับการ รวมทั้งการตั้งบ่อนคาสินเพื่อเก็บเงินที่มีหมุนเวียนอยู่ในท้องตลาดมากเกินไปให้ลดลง ในปัจจุบันปัญหาการขาดดุลการค้า ปัญหาความยากจน ปัญหาการว่างงาน เป็นปัญหาที่สำคัญที่รัฐบาลจะต้องแก้ไข ประเทศไทยขาดดุลการค้ากับประเทศที่พัฒนาแล้ว เช่น ญี่ปุ่น เป็นจำนวนมากทุกปี เพราะไทยต้องสั่งซื้อสินค้าอุตสาหกรรมราคาแพง เช่น รถยนต์ เครื่องใช้ไฟฟ้า คอมพิวเตอร์ และเครื่องจักรกลเพื่อการอุตสาหกรรม ซึ่งเราผลิตเองไม่ได้เพื่อนำมาใช้ ในขณะที่เราส่งสินค้าประเภทวัตถุดิบ อาหาร ซึ่งมีราคาต่ำออกไปขายยังต่างประเทศ ในประเด็นนี้รัฐบาลต้องเร่งแก้ไข โดยให้เราสามารถผลิตสินค้าต่างๆ ขึ้นมาใช้เองภายในประเทศให้ได้มากยิ่งขึ้น ลดการนำเข้าสินค้าฟุ่มเฟือยที่ไม่จำเป็นต้องใช้ลง ปัญหาความยากจนและปัญหาการว่างงานในไทยยังมีอยู่ทั่วไป ยังมีแหล่งชุมชนแออัดหลายแห่งในกรุงเทพฯ คนในชนบทยังอาศัยรายได้จากการทำการเกษตร ยังคงมีรายได้ต่ำ และทำงานไม่เต็มที่ เช่น การทำนา จะต้องคอยให้มีสภาวะดินฟ้าอากาศอำนวย ฝนตกต้องตามฤดูกาล ที่ใดมีดินฟ้าอากาศผิดปกติ ก็จะทำนาไม่ได้ ทำให้เกิดการว่างงาน มีรายได้ตกต่ำ คนจำนวนหนึ่งต้องเดินทางเข้ามายังกรุงเทพฯ เพื่อหางานทำ ก่อให้เกิดปัญหาให้กับเมืองอีก เช่น ปัญหาอาชญากรรม ปัญหาด้านสาธารณสุขโรคที่ขยายตัวรองรับคนจำนวนมากไม่ทัน และแม้จะมีฝนฟ้าตกตามฤดูกาล แต่ในช่วงที่ไม่ใช่ฤดูการเพาะปลูก ก็จะมีการว่างงานตามฤดูกาลเกิดขึ้นอีก อันเป็นปัญหาของสังคมเกษตรโดยทั่วไป ซึ่งต้องแก้ไขโดยการให้มีการปลูกพืชหมุนเวียน และหาอาชีพอื่นให้ทำไปในช่วงที่ไม่มีการทำนา เป็นต้น เพื่อเพิ่มรายได้ให้แก่ประชาชน

ปัญหาทางด้านการเมืองในสังคมโลก

สังคมโลกในยุคปัจจุบันจัดอยู่ในยุค หลังสงครามเย็น เหตุที่เรียกว่ายุค หลังสงครามเย็น ก็เพราะนับตั้งแต่ภายหลังสงครามโลกครั้งที่สองเป็นต้นมา สังคมโลกต้องเผชิญหน้ากับความขัดแย้งที่รุนแรงระหว่างมหาอำนาจสองฝ่าย ที่ฝ่ายหนึ่งมีสหรัฐอเมริกาเป็นผู้นำ เรียกว่า ฝ่ายโลกเสรี และอีกฝ่ายหนึ่งเป็นฝ่ายที่มีสหภาพโซเวียตเป็นผู้นำ เรียกว่า ฝ่ายโลกคอมมิวนิสต์ ความขัดแย้งที่เกิดขึ้นไม่ได้เป็นเรื่องที่จำกัดขอบเขตอยู่ระหว่างสองมหาอำนาจเท่านั้น แต่ทั้งสองมหาอำนาจยังพยายามหาพันธมิตรโดยดึงเอาประเทศอื่นๆ เข้าไปร่วมอยู่ในค่ายของตนด้วย ความขัดแย้งนี้ดำเนินไปจนถึงกับมีการใช้กำลังและความรุนแรงเกิดขึ้น เช่น การปิดล้อมเบอร์ลินและการรบในคาบสมุทรเกาหลี อย่างไรก็ตาม การใช้ความรุนแรงนี้มหาอำนาจทั้งสองมิได้เข้าร่วมจนเกิดการ

เผชิญหน้ากันโดยตรง เพราะมหาอำนาจทั้งสองมีอาวุธปรมาณูอยู่ในครอบครอง และต่างก็ทราบดีว่าหากเกิดการใช้กำลังรุนแรงโดยตรงของทั้งสองฝ่ายและมีการนำเอาอาวุธปรมาณูมาใช้ ไม่ว่าประเทศใดจะเป็นผู้แพ้หรือผู้ชนะในสงคราม ต่างก็จะประสบกับความหายนะเหมือนกัน ดังนั้นประเทศมหาอำนาจทั้งสองจึงเสี่ยงการเผชิญหน้ากันโดยตรง แต่หันมาใช้ประเทศพันธมิตรเป็นตัวแทนในการเผชิญหน้า สภาพเช่นนี้จึงเป็นสภาพของสงครามเย็น

ที่กล่าวว่าสังคมโลกในยุคปัจจุบันเป็นยุคหลังสงครามเย็น ก็เพราะว่าสงครามเย็นได้สิ้นสุดลงแล้ว นับตั้งแต่ประเทศในยุโรปตะวันออกซึ่งเป็นพันธมิตรของสหภาพโซเวียต ได้หลุดพ้นออกมาจากการครอบงำของสหภาพโซเวียต และได้เปลี่ยนแปลงระบบการเมืองและเศรษฐกิจของตนมาเป็นประชาธิปไตยแบบทุนนิยมตามแบบของโลกตะวันตก สหภาพโซเวียตเองก็ไม่อาจที่จะดำรงสภาพเดิมของตนอยู่ต่อไปอีกได้ เพราะระบบเดิมไม่สามารถแก้ไขปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นได้ โดยเฉพาะปัญหาทางด้านเศรษฐกิจที่ประชาชนขาดแคลนสิ่งอุปโภคบริโภค เศรษฐกิจไม่อาจจะพัฒนาได้ เพราะมีระบบเศรษฐกิจที่วางแผนและควบคุมจากส่วนกลาง ซึ่งไม่มีประสิทธิภาพ เมื่อเป็นดังนี้ สหภาพโซเวียตจึงต้องสลายตัวไปและกลายมาเป็นรัฐเอกราชหลายๆ รัฐรวมกัน เรียกว่า กลุ่มประชาคมรัฐเอกราช (Commonwealth of Independence States หรือ CIS)

การซื้อของโดยการปันส่วน เนื่องจากความขาดแคลนเครื่องอุปโภคบริโภคในประเทศเชโกสโลวะเกียในอดีต

แม้การเผชิญหน้าระหว่างมหาอำนาจในยุคสงครามเย็นจะสิ้นสุดลงไปแล้ว แต่ปัญหาต่างๆ ทางด้านความสัมพันธ์ระหว่างประเทศและความมั่นคงระหว่างประเทศยังคงมีอยู่ ดังอาจแบ่งกล่าวอย่างย่อๆ ได้ดังนี้ คือ

๑. **ปัญหาการลดอาวุธและการควบคุมอาวุธ** นับตั้งแต่หลังสงครามโลกครั้งที่สองเป็นต้นมา ประเทศต่างๆ ล้วนหันวิตกว่าสงครามครั้งใหญ่อาจจะเกิดขึ้นได้อีก และหากเกิดขึ้นในครั้งนี้อีกจะนำความหายนะมาสู่มวลมนุษยชาติอย่างชนิดที่ไม่เคยมีมาก่อน เพราะหลายประเทศมีอาวุธปรมาณูอยู่ในครอบครอง เมื่อสหรัฐอเมริกาแนะนำระเบิดปรมาณูไปที่เมืองฮิโรชิมา และนางาซากิในญี่ปุ่น ในสงครามโลกครั้งที่สอง ความสูญเสียที่เกิดขึ้นเป็นสิ่งที่ประเมินค่ามิได้ และหากมีการนำเอาอาวุธนิวเคลียร์มาใช้ในลักษณะเช่นนั้นอีก ความสูญเสียก็จะมีมากกว่าในครั้งนั้นอีกหลายเท่า เพราะแสนยานุภาพของอาวุธยุทโธปกรณ์ในปัจจุบันมีมากกว่าในอดีต

ด้วยเหตุนี้ ในปัจจุบันจึงได้มีความพยายามที่จะลดอาวุธหรือควบคุมอาวุธ เพราะเชื่อว่าการสะสมอาวุธไว้มากจะทำให้เกิดความขัดแย้งได้ง่ายและนำไปสู่การนำเอาอาวุธที่สะสมไว้มากใช้ เหตุที่เป็นเช่นนั้นก็เพราะว่าอาวุธเป็นสื่อที่สร้างขึ้นมาเพื่อใช้ในการขัดแย้ง ประเทศที่สะสมอาวุธจะทำให้ประเทศอื่นรู้สึกว่าการประเทศนั้นมีความก้าวร้าว คุกคาม ประเทศอื่นที่รู้สึกว่าจะถูกคุกคามก็รู้สึกว่าการตนต้องสะสมอาวุธบ้างเช่นกัน เมื่อเป็นดังนั้น ก็จะทำให้ประเทศคู่กรณีมีความรู้สึกว่าจะอยากใช้อาวุธเพื่อแก้ไขปัญหาคือขัดแย้ง หรือไม่ก็เพื่อโจมตีก่อน เพราะคนโจมตีก่อนมักจะได้เปรียบ ก็จะนำไปสู่สภาพที่ไร้สันติในสังคมโลก

การควบคุมอาวุธ (Arms Control) โดยทั่วไปมักหมายถึงการที่ได้มีการตกลงกันว่าจะให้มีการพัฒนาอาวุธไปมากน้อยเพียงใด หรืออาจจะจำกัดขอบเขตการใช้อาวุธนั้นก็ได้ ในขณะที่การลดอาวุธ (disarmament) เป็นความพยายามลดหรือจัดอาวุธบางชนิดออกไปเลย การควบคุมอาวุธสามารถทำได้ง่ายกว่าการลดอาวุธ หากมองจากวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้

ความพยายามควบคุมอาวุธได้มีมาเป็นเวลานานแล้ว แต่ที่กระทำกันอย่างจริงจังเพิ่งจะเริ่มมีมาในทศวรรษที่ ๑๙๕๐ นี้เอง โดยได้มีการทำความตกลงลดอาวุธ หรือควบคุมอาวุธมาหลายครั้ง เช่น ในปี ค.ศ. ๑๙๗๒ ได้มี Biological Weapons Convention ซึ่งเป็นข้อตกลงที่ห้ามการผลิตและสะสมอาวุธเชื้อโรค (biological weapons) และเชื้อพิษ (Toxins) รวมทั้งเรียกร้องให้มีการทำลายอาวุธเชื้อโรคที่สะสมไว้ด้วย

การลดอาวุธครั้งสำคัญในยุคปัจจุบัน ที่เรียกว่า START II เกิดขึ้นเมื่อต้นปี ค.ศ. ๑๙๙๓ นี้เอง การลดอาวุธครั้งนี้เป็นความตกลงระหว่างสองมหาอำนาจสำคัญ คือสหรัฐอเมริกา และสหภาพโซเวียต โดยกำหนดไว้ว่า การลดอาวุธตามข้อตกลงนี้จะเสร็จสิ้นภายในวันที่ ๑ มกราคม ค.ศ. ๒๐๐๓ ตัวอย่างของอาวุธที่นำมาตกลงกันในครั้งนี้ก็เช่น ทั้งสองฝ่ายจะลดจำนวนหัวรบ

นิวเคลียร์ลงให้เหลือประมาณ ๓,๐๐๐-๓,๕๐๐ หัวรบ ซึ่งหมายถึงว่าต้องทำลายหัวรบถึง ๒๑,๐๐๐ หัวรบ การตกลงครั้งนี้จะทำให้สหรัฐอเมริกามีอาวุธเพียงเท่ากับสมัยทศวรรษที่ ๑๙๖๐ ส่วนสหภาพโซเวียตจะมีอาวุธเหลือเท่ากับสมัยทศวรรษที่ ๑๙๗๐

อย่างไรก็ตาม แม้จะมีการตกลงกันได้ระหว่างมหาอำนาจในการลดอาวุธ แต่อาวุธสงครามยังคงมีและใช้กันอยู่อย่างแพร่หลายโดยทั่วไป โดยเฉพาะในประเทศกำลังพัฒนาที่มีความขัดแย้งกันอย่างรุนแรง การควบคุมอาวุธหรือการลดอาวุธในประเทศเหล่านี้แทบจะเป็นไปไม่ได้เลย เพราะไม่มีหน่วยงานกลางของรัฐที่สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ การแสวงหาอาวุธผิดกฎหมายมาไว้ในครอบครองเป็นเรื่องที่ทำได้ไม่ยาก ค่าใช้จ่ายทางด้านการทหารของประเทศเหล่านี้ก็สูงมาก เมื่อเทียบกับผลิตภัณฑ์มวลรวมประชาชาติของประเทศนั้นๆ ทรัพยากรจำนวนมหาศาลถูกนำไปใช้ทางด้านการทหารและการสะสมอาวุธ

๒. ปัญหาการก่อการร้าย การก่อการร้ายโดยทั่วไปหมายถึงการใช้ความรุนแรงหรือขู่ว่าจะใช้ความรุนแรงต่อบุคคลหรือกลุ่มบุคคล เพื่อเปลี่ยนแปลงผลของกระบวนการทางการเมืองบางประการ แบบฉบับดั้งเดิมของการก่อการร้ายก็คือ มุ่งจะสังหารผู้นำ โดยการลอบสังหารนี้อาจจะเป็นการกระทำของกลุ่มบุคคลที่ต่อต้านผู้ปกครองของตน หรืออาจจะเป็นการกระทำของรัฐบาลประเทศหนึ่งต่อต้านอีกประเทศหนึ่งก็ได้

จุดมุ่งหมายของการก่อการร้าย กล่าวอย่างกว้างๆ ได้ว่ามี ๒ ประการ ประการหนึ่ง คือ เพื่อแสดงออกซึ่งความไม่พอใจในสิ่งที่ตนเผชิญอยู่ ส่วนอีกประการหนึ่งก็เพื่อเรียกร้องความสนใจและสร้างให้เกิดความกลัวขึ้นมา โดยเฉพาะอย่างยิ่งในโลกปัจจุบันที่เทคโนโลยีทางด้านข่าวสารพัฒนาก้าวหน้าไปมาก กลุ่มผู้ก่อการร้ายสามารถใช้สื่อมวลชนช่วยกระจายความต้องการหรือข้อเรียกร้องของตนออกไปได้อย่างกว้างขวาง ทำให้ประชาชนและผู้ปกครองต้องหันมาสนใจและเกิดความกลัวขึ้นมาว่าถ้าหากไม่ทำตามที่ถูกเรียกร้องก็จะก่อให้เกิดความรุนแรงขึ้นมาได้

การก่อการร้ายได้เพิ่มความถี่ขึ้นมากในช่วงทศวรรษที่ ๑๙๗๐ และทศวรรษที่ ๑๙๘๐ การทำงานของผู้ก่อการร้ายมักจะทำกันอย่างมีแผน มีการเตรียมเป็นอย่างดี มีเงิน มีอาวุธสนับสนุนอย่างมากมาย อย่างเช่นกรณีขององค์การปลดปล่อยปาเลสไตน์ และกองทัพสาธารณรัฐไอริช เป็นต้น และในบางกรณีผู้ก่อการร้ายก็ได้รับการสนับสนุนจากรัฐบาลของประเทศด้วย โดยประเทศเหล่านั้นช่วยสนับสนุนทางด้านเงินทอง อาวุธ ที่หลบซ่อนตัว ผู้เชี่ยวชาญ สถานที่ฝึก ฯลฯ เช่น ประเทศลิเบีย และซีเรีย ได้ชื่อว่าเป็นผู้สนับสนุนองค์การก่อการร้ายหลายองค์การ ประเทศไทยก็เคยเผชิญกับปัญหาการก่อการร้ายมาหลายครั้งในอดีต

๓. ปัญหาการค้าอาวุธ การค้าอาวุธเป็นภัยต่อสันติภาพของโลก ทั้งนี้ก็เพราะอาวุธถูกสร้างขึ้นมาเพื่อใช้ในการทำลายล้างผู้อื่น หากมีการครอบครองอาวุธกันอย่างกว้างขวาง การควบคุม

คุมดูแลไม่ให้ใช้อาวุธก็เป็นเรื่องที่ยากยิ่ง

แต่เดิมมาการค้าอาวุธเป็นเรื่องของประเทศมหาอำนาจที่มีเทคโนโลยีการผลิตอาวุธที่ก้าวหน้ายิ่ง แต่มาในปัจจุบันประเทศกำลังพัฒนาก็สามารถผลิตอาวุธร้ายแรงได้เช่นกัน และอาวุธเหล่านี้จะถูกนำมาขายให้กับประเทศที่ต้องการสร้างแสนยานุภาพทางด้านการทหารของตน

แม้จะมีความพยายามอธิบายกันว่าการค้าอาวุธมีมูลค่าไม่มากนักเมื่อเทียบกับปริมาณการค้าทั้งหมดของโลก โดยการค้าอาวุธในช่วงทศวรรษที่ ๑๙๘๐ มีมูลค่าประมาณปีละ ๕๐ พันล้านเหรียญสหรัฐ แต่มูลค่าของสินค้าส่งออกทั่วโลกมีถึง ๒ แสนล้านเหรียญสหรัฐ แม้จะกล่าวว่ามูลค่าการค้าอาวุธมีไม่สูงนัก แต่ข้อเท็จจริงก็มีอยู่ว่า อาวุธเหล่านี้ได้ก่อให้เกิดความไม่สงบสุขขึ้นทั่วโลก เมื่อประเทศหนึ่งสะสมอาวุธ ประเทศอื่นก็ต้องสะสมด้วยเช่นกัน เพื่อให้รู้สึกว่าได้ตนปลอดภัย อาวุธจึงกลายมาเป็นสิ่งสำคัญในการดำเนินนโยบายต่างประเทศ การค้าอาวุธสามารถเปลี่ยนแปลงดุลแห่งอำนาจ สามารถส่งเสริมให้เกิดความมั่นคงระหว่างประเทศได้เท่าๆ กับทำลายเสถียรภาพระหว่างประเทศ

สาเหตุที่มีการค้าอาวุธมีหลายประการ ประการที่หนึ่ง เพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการดำเนินนโยบายต่างประเทศ เช่น ช่วยให้พันธมิตรของตนมีความเข้มแข็งขึ้น ประการที่สอง เป็นแหล่งรายได้ของประเทศ เช่น ฝรั่งเศสเคยทำรายได้จากการค้าอาวุธมากถึง ๔ พันล้านเหรียญสหรัฐในเวลาหนึ่งปี ดังนั้นการจะให้เลิกค้าอาวุธคงจะทำได้ยาก ในทางตรงกันข้ามกลับมีผู้พยายามให้เหตุผลสนับสนุนการค้าอาวุธว่า ช่วยลดการคุกคามจากบางประเทศได้ ช่วยให้เกิดความมีเสถียรภาพขึ้นทั้งภายในประเทศและระดับภูมิภาค ช่วยให้สามารถตอบโต้การคุกคามได้ ฯลฯ หลายประเทศต้องสูญเสียทรัพยากรอันมีค่าไปกับการซื้ออาวุธ ประเทศไทยก็มีปัญหาเช่นเดียวกับประเทศอื่น ฉะนั้นหากมีวิธีประกันความมั่นคงของประเทศด้วยวิธีอื่นๆ มาเสริมอาจจะทำให้สามารถลดอาวุธลงได้

๔. ปัญหากรณีพิพาทระหว่างประเทศอันสืบเนื่องมาจากพรมแดน ข้อพิพาทในลักษณะเช่นนี้มีที่มาที่สำคัญ ๒ ประการ คือ เขตแดนที่มีอยู่ไม่ได้มีการปักปันกันอย่างชัดเจน และการแบ่งเขตแดนโดยไม่คำนึงถึงพลเมืองที่อาศัยอยู่ในบริเวณเหล่านี้ ทั้งสองประการนี้มักมีที่มาจากการที่ดินแดนต่างๆ ได้ตกไปเป็นอาณานิคม เมื่อถูกปลดปล่อยให้ได้รับเอกราชก็ไม่ได้มีการแบ่งปันดินแดนกันให้ชัดเจนว่าดินแดนส่วนไหนจะเป็นของประเทศใด จึงทำให้เกิดความโต้แย้งกันขึ้นมาอย่างเช่นกรณีของประเทศลาวกับประเทศพม่า ที่มีปัญหาเรื่องเขตแดนกับไทยในปัจจุบัน ทั้งที่ไทยกับพม่ามีเขตแดนติดต่อกันนับพันกิโลเมตร แต่เขตแดนที่ได้รับการปักปันกันอย่างชัดเจนกลับมีอยู่เพียงไม่กี่สิบกิโลเมตร เป็นต้น นอกจากนั้นเมื่อมีการปลดปล่อยดินแดนอาณานิคมให้เป็นเอกราชก็มักจะยึดเอาเส้นเขตแดนเดิมที่ประเทศแม่ได้แบ่งไว้ตามความสะดวกของตนมาเป็นเส้นเขตแดนของประเทศ จึงทำให้เกิดปัญหาว่าชนเผ่าพันธุ์เดียวกันต้องตกไปอยู่ภายใต้การปกครองของ

ประเทศที่ต่างกันออกไป จึงทำให้เกิดปัญหาที่ชนเผ่าเดียวกันอยากอยู่ร่วมกัน จนมีความพยายามที่จะแยกตัวออกจากประเทศที่ตนเองอาศัยอยู่ เกิดเป็นความขัดแย้งกันขึ้นมา

ปัญหาเหล่านี้จะแก้ไขได้ก็ด้วยวิธีการทางการเมือง โดยให้ประเทศที่เกี่ยวข้องกับปัญหานี้มาเจรจาเพื่อหาข้อยุติโดยสันติวิธี แต่วิธีการเช่นนี้มักจะใช้เวลานานกว่าที่แต่ละฝ่ายจะพอใจจนสามารถหาข้อยุติได้ และไม่มีประเทศใดที่จะได้ทุกอย่างที่ตนต้องการ

๕. ปัญหาการปกครองโดยระบอบเผด็จการ ในปัจจุบันสังคมโลกได้พัฒนาก้าวหน้าไปมาก คนมีการศึกษาดีขึ้น เทคโนโลยีสมัยใหม่ทำให้สามารถเผยแพร่ข่าวสารและความรู้ไปได้อย่างกว้างขวาง ประชาชนจึงต้องการเข้ามามีส่วนร่วมในทางการเมือง แต่ก็ยังมีบางประเทศในโลกที่ยังปกครองด้วยระบอบเผด็จการ ทั้งเผด็จการคอมมิวนิสต์ และเผด็จการทหาร ในระบอบเช่นนี้ ประชาชนไม่สามารถที่จะแสดงความคิดเห็นของตนได้อย่างเสรี การปกครองจะยังมีลักษณะข่มขู่ให้เกิดความหวาดกลัว บางครั้งก็จะมีการละเมิดสิทธิมนุษยชน

ในปัจจุบันประเทศเผด็จการจะอยู่ในสังคมโลกได้ยาก เพราะสังคมนานาชาติตั้งข้อรังเกียจเหยียดฉันท์ โดยไม่ยอมติดต่อกำขายบ้าง โดยลดความช่วยเหลือทางเศรษฐกิจและเทคโนโลยีบ้าง ตัวอย่างที่เห็นได้ก็มักปรากฏเป็นข่าวอยู่เนืองๆ

ปัญหาวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และสิ่งแวดล้อม

สังคมโลกได้พัฒนาก้าวหน้าไปมากในทุกด้าน ไม่ว่าจะเป็นทางด้านสังคม เศรษฐกิจ วิทยาศาสตร์ หรือเทคโนโลยี ทั้งนี้เนื่องมาจากความสามารถในการประดิษฐ์คิดค้นของมนุษย์ที่ทำให้มีความก้าวหน้าเกิดขึ้น ทั้งในด้านอุตสาหกรรม ด้านการเกษตร ด้านพลังงาน ตลอดจนทำให้เกิดความสะดวกสบายในการดำเนินชีวิตประจำวันของมนุษย์ด้วย ความก้าวหน้าเหล่านี้ได้ทำให้สิ่งแวดล้อมเปลี่ยนแปลงไป และทำให้เกิดผลกระทบแก่การดำรงชีวิตของมนุษย์ ทำให้มีการสูญเสียชีวิตและทรัพย์สินมากขึ้น

สิ่งแวดล้อม หมายถึง ทุกสิ่งทุกอย่างที่อยู่รอบๆ ตัวเรา รวมทั้งสิ่งต่างๆ ที่มนุษย์ได้สร้างขึ้นด้วย โดยสามารถแยกออกเป็นลักษณะกว้างๆ ได้ ๒ ประเภทคือ

๑. สิ่งแวดล้อมที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ ได้แก่ อากาศ น้ำ ดิน แร่ธาตุ พลังงาน ทรัพยากรธรรมชาติทุกชนิด

๒. สิ่งแวดล้อมที่มนุษย์สร้างขึ้น โดยใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ในโลกนี้ ได้แก่ ชุมชนเมือง สิ่งก่อสร้าง โบราณสถาน ขนบธรรมเนียมประเพณี วัฒนธรรม ฯลฯ

จะเห็นได้ว่ามนุษย์มีความสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมเป็นอย่างมาก ในอดีตปัญหาเรื่องสิ่งแวดล้อมยังไม่เกิดขึ้นมากนัก เนื่องจากมีการเปลี่ยนแปลงทางธรรมชาติและสังคมอย่างค่อยเป็นค่อยไป แต่ปัจจุบันการเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว และส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงสภาวะแวดล้อมทาง

ธรรมชาติ สาเหตุสำคัญที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางสภาวะแวดล้อมได้แก่

๑. การเพิ่มจำนวนของประชากรอย่างรวดเร็ว ทำให้ความต้องการใช้ทรัพยากรธรรมชาติเพื่อการดำรงชีวิตเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วตามไปด้วย ไม่ว่าจะเป็นที่ดินเพื่อการทำกิน น้ำ อากาศ แร่ธาตุ ฯลฯ การใช้ทรัพยากรเหล่านี้มักเป็นไปโดยขาดการวางแผนที่มีประสิทธิภาพ จึงทำให้เกิดผลกระทบต่อสภาวะแวดล้อมอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้

๒. การขยายตัวของเมือง และอุตสาหกรรมอย่างรวดเร็ว และขาดการวางแผน ทำให้เกิดปัญหาการใช้ที่ดินอย่างไม่มีระเบียบแบบแผน เกิดปัญหาจราจร ปัญหาความเสื่อมโทรมทางสังคม ปัญหาคุณภาพชีวิต ปัญหาน้ำ และอากาศเสีย และปัญหาสุขอนามัย

๓. การใช้เทคโนโลยีใหม่ๆ เช่น เทคโนโลยีทางด้านการเกษตร อันได้แก่ การใช้ปุ๋ยที่ไม่ถูกต้องจนทำให้ดินเสื่อมโทรม ใช้ยาฆ่าแมลงโดยไม่ระมัดระวังและขาดความรู้ อาจทำให้ยาฆ่าแมลงนั้นแพร่กระจายลงสู่แม่น้ำทำให้น้ำเสียได้ หรืออาจทำให้สารพิษตกค้างในอาหาร และผลผลิตทางการเกษตรอื่นๆ ที่มีการใช้ยาฆ่าแมลงนั้นๆ เทคโนโลยีทางด้านอุตสาหกรรม เช่น การนำเอาปรอท ตะกั่ว สารหนู ฯลฯ ไปใช้ในการอุตสาหกรรม ล้วนแล้วแต่ก่อให้เกิดอันตรายแก่สุขภาพอนามัยของมนุษย์เป็นอย่างยิ่ง

เมื่อการเปลี่ยนแปลงของสภาวะแวดล้อมเป็นไปโดยขาดการดูแลควบคุมให้เหมาะสมก็อาจจะก่อให้เกิดผลเสียหลายประการ ซึ่งอาจยกตัวอย่างได้ดังต่อไปนี้ คือ

๑. ทำให้เกิดมลพิษทางอากาศ (Air Pollution) มลพิษทางอากาศ หมายถึง อากาศเสียโดยการมีสิ่งแปลกปลอมซึ่งเป็นสารพิษปะปนเข้ามาสู่บรรยากาศ ซึ่งอาจเกิดขึ้นได้โดยธรรมชาติ เช่น ภูเขาไฟระเบิด ไฟไหม้ป่า หรืออาจเกิดจากการกระทำของมนุษย์ก็ได้ เช่น โรงงานอุตสาหกรรมที่ปล่อยฝุ่นละออง ไอ หรือแก๊สที่เกิดจากการเผาไหม้ของเชื้อเพลิงขึ้นสู่อากาศในกระบวนการผลิต จนทำให้เกิดแก๊สบางชนิด เช่น ซัลเฟอร์ไดออกไซด์ คาร์บอนมอนอกไซด์ ฯลฯ ที่เป็นภัยต่อมนุษย์ หรือเช่น โรงงานปูนซีเมนต์ปล่อยของเสียที่เป็นฝุ่นละออง เขม่า ถ่านขึ้นสู่อากาศ จนมีผลร้ายต่อมนุษย์ สัตว์ และพืชได้ การผลิตกระแสไฟฟ้าจากเชื้อเพลิง เช่น น้ำมัน ถ่านหิน ก็อาจจะก่อให้เกิดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมได้ เพราะการเผาไหม้เชื้อเพลิงจะทำให้เกิดอากาศเสีย

แหล่งกำเนิดของมลพิษทางอากาศอาจแบ่งออกได้เป็น ๒ ประเภทใหญ่ๆ คือ

๑. มลพิษที่เกิดขึ้นตามธรรมชาติ เช่น ไฟไหม้ป่า ภูเขาไฟระเบิด
๒. มลพิษที่เกิดจากการกระทำของมนุษย์ เช่น มลพิษที่เกิดจากยานพาหนะ โรงไฟฟ้า โรงงานอุตสาหกรรม เป็นต้น

การแก้ไขปัญหามลพิษทางอากาศ อาจกระทำได้โดยวิธีการดังต่อไปนี้

๑. การออกกฎหมาย หรือกฎเกณฑ์ต่างๆ ขึ้นมาใช้บังคับ และจะต้องมีการบังคับใช้อย่างจริงจังด้วย

๒. การจัดผังเมืองให้เหมาะสม ว่าเขตใดควรเป็นเขตที่อยู่อาศัย เขตใดควรเป็นย่านอุตสาหกรรม ย่านการค้าพาณิชย์ เป็นต้น

๓. การควบคุมการปฏิบัติกิจกรรมต่างๆ ในชุมชนที่อาจทำให้เกิดอากาศเสีย

๔. การให้ความรู้เกี่ยวกับสภาวะแวดล้อมแก่ประชาชน เพื่อให้ประชาชนเข้าใจถึงวิธีการปฏิบัติที่ถูกต้อง เพื่อป้องกันมิให้เกิดมลภาวะทางอากาศ

๒. ทำให้เกิดมลพิษของน้ำ (Water Pollution)

น้ำเป็นปัจจัยสำคัญอย่างยิ่งในการดำรงชีวิตของมนุษย์และสิ่งมีชีวิตอื่นๆ นอกจากนั้นน้ำยังเป็นทรัพยากรธรรมชาติที่จำเป็นต่อการพัฒนาในด้านต่างๆ เช่น การพัฒนาทางด้านอุตสาหกรรม เป็นต้น เมื่อมีการนำเอาน้ำมาใช้ประโยชน์ในหลายๆ ลักษณะ จึงทำให้เกิดปัญหามลพิษของน้ำขึ้นได้

มลพิษของน้ำ หมายถึง การที่น้ำมีสภาพผิดไปจากธรรมชาติ เพราะมีการเติมสิ่งปลอมแปลงบางอย่างลงไปในน้ำ ทำให้สิ่งมีชีวิตไม่สามารถนำเอาน้ำตามธรรมชาติมาใช้ได้ อันจะทำให้ชีวิตมีสภาพที่เลวลง

มลพิษของน้ำมีที่มาจากหลายสาเหตุ เช่น เกิดจากน้ำโสโครกของแหล่งชุมชน จากการทิ้งน้ำเสียของโรงงานอุตสาหกรรม เพราะวัตถุดิบต่างๆ เมื่อถูกนำมาแปรรูปเป็นผลผลิตแล้วก็ย่อมจะต้องทิ้งส่วนที่เหลือออกมาในรูปของน้ำเสีย อากาศเสีย ฯลฯ การผลิตกระแสไฟฟ้า หากทิ้งน้ำลงสู่ลำน้ำธรรมชาติก็อาจก่อให้เกิดปัญหาความร้อนในน้ำได้ ทำให้อุณหภูมิของน้ำในลำน้ำธรรมชาติเพิ่มสูงขึ้น ส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดลอมได้

มลพิษทางน้ำทำให้เกิดความเสียหายหลายประการ คือ

๑. ด้านสาธารณสุข เป็นอันตรายต่อสุขภาพและอนามัยของประชาชน ทำให้เกิดโรคระบาดได้

๒. ด้านเศรษฐกิจ ต้องเสียค่าใช้จ่ายเพิ่มมากขึ้นเพื่อผลิตน้ำสำหรับการบริโภคของประชาชน นอกจากนั้น มลพิษของน้ำยังทำให้สัตว์น้ำลดลงเป็นจำนวนมาก เพราะสัตว์ไม่สามารถมีชีวิตและสืบพันธุ์ได้ในที่ที่มีมลพิษของน้ำ ทำให้ประชาชนขาดสิ่งที่จะนำมาบริโภค น้ำที่มีสารพิษปะปนอยู่จะทำให้เกิดความเสียหายทางด้านการเกษตร และผลผลิตทางการเกษตรด้วย

๓. ด้านสุนันทนาการและการท่องเที่ยว แม่น้ำและแหล่งน้ำอื่นๆ สามารถใช้เป็นที่พักผ่อนหย่อนใจได้ ถ้าหากส่งกลิ่นเน่าเหม็นมีสภาพเป็นมลพิษ ก็จะส่งผลกระทบต่อสุขภาพของประชาชน และอาจส่งผลกระทบต่ออุตสาหกรรมการท่องเที่ยวได้ด้วย

การแก้ไขปัญหามลพิษทางน้ำ อาจทำได้ด้วยวิธีการดังต่อไปนี้

๑. การกำหนดผังเมืองให้ชัดเจนว่าเขตใดเป็นเขตอุตสาหกรรม เขตใดเป็นเขตที่อยู่อาศัย เพื่อสะดวกในการควบคุมระบบกำจัดน้ำเสีย

๒. ออกกฎหมายที่มีประสิทธิภาพเพื่อใช้บังคับกับโรงงานอุตสาหกรรม ธุรกิจการค้า และบ้านเรือน เพื่อมิให้ปล่อยน้ำเสียลงสู่แหล่งน้ำสาธารณะ และให้มีการติดตั้งระบบกำจัดน้ำเสีย

๓. ทำให้เกิดมลพิษของดิน (Soil Pollution)

มลพิษของดิน หมายถึง การที่ดินมีสารพิษมากจนก่อให้เกิดอันตรายต่อสุขภาพอนามัย ตลอดจนการเจริญเติบโตของมนุษย์ สัตว์ และพืชได้

มลพิษของดิน อาจเกิดขึ้นได้ทั้งโดยธรรมชาติ และจากการกระทำของมนุษย์ ตัวอย่างเช่น มลพิษของดินที่เกิดจากการใช้ปุ๋ยเคมีเพื่อเพิ่มผลผลิตทางการเกษตร หากใช้อย่างไม่ถูกต้องก็จะทำให้เกิดมลพิษของดิน ซึ่งจะเป็นภัยต่อชีวิตมนุษย์และสัตว์ ต่อสิ่งแวดล้อม และต่อผลผลิตทางการเกษตร การใช้วัตถุพิษ เช่น ยาฆ่าแมลง ยาฆ่าวัชพืช ก็อาจทำให้เกิดสารพิษตกค้างในดินได้ สารพิษนี้อาจจะเข้าไปสะสมอยู่ในพืช อาหาร และสัตว์ เมื่อมนุษย์บริโภคสิ่งเหล่านี้เข้าไป ก็จะทำให้เจ็บป่วยจนอาจถึงกับเสียชีวิตได้ สารพิษเหล่านี้ยังอาจเข้าสู่มนุษย์โดยทางระบบหายใจและทางผิวหนังได้ด้วย การปล่อยของเสียจากโรงงานอุตสาหกรรมก็เป็นอีกสาเหตุหนึ่งที่ทำให้เกิดมลพิษของดิน เพราะเมื่อของเสียถูกปล่อยลงสู่แม่น้ำลำคลอง ก็จะทำให้ดินที่อยู่ในบริเวณใกล้เคียงได้รับสารพิษด้วย การผลิตกระแสไฟฟ้าโดยการสร้างเขื่อนขนาดใหญ่ ก็อาจทำให้เกิดมลพิษของดินได้ เพราะเดิมมาน้ำเคยไหลท่วมบริเวณใต้เขื่อนเป็นประจำ ต่อมาเขื่อนได้กักเก็บน้ำไว้เหนือเขื่อน ทำให้ไม่มีน้ำท่วมอย่างที่เคยเป็นมา ก็จะทำให้เกลือแร่ในดินมีความเข้มข้นสูงขึ้น เพราะขาดน้ำชะล้างออกสู่ทะเล

การป้องกันหรือแก้ไขปัญหามลพิษของดิน อาจกระทำดังต่อไปนี้คือ

๑. ให้มีการออกกฎหมายและข้อบังคับต่างๆ เพื่อควบคุมการนำเข้า และการใช้สารเคมี

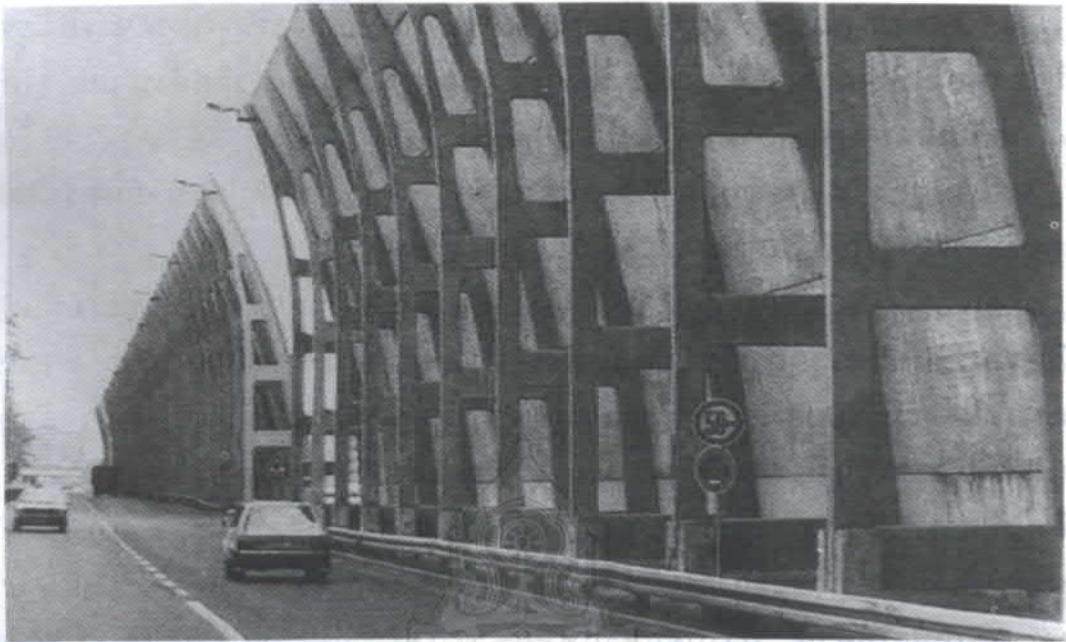
๒. ให้ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการใช้สารเคมีแก่ผู้ที่เกี่ยวข้อง เช่น เกษตรกร และให้ลดการใช้สารเคมีมาเป็นการใช้วัตถุธรรมชาติแทน

๓. ส่งเสริมให้มีการวิจัยศึกษาหาข้อมูล เพื่อแก้ไขปัญหามลพิษของดิน

๔. มลพิษของเสียง (Noise Pollution)

มลพิษของเสียง หมายถึง ระดับเสียงที่ดังมากจนถึงขีดที่จะเป็นอันตรายต่อสุขภาพได้ เสียงที่ดังจนเกินไปก่อให้เกิดอันตรายต่อทั้งร่างกายและจิตใจของมนุษย์ ทางด้านร่างกายอาจก่อให้เกิดหูหนวกได้ ทางด้านจิตใจอาจก่อให้เกิดความรำคาญ ทำให้เสียสมาธิได้ เสียงเป็นพิษมีที่มาจาก

หลายสาเหตุ เช่น จากเสียงที่ดังเกินขนาดจากยานพาหนะ จากโรงงานอุตสาหกรรม จากเครื่องใช้ในชีวิตประจำวัน เช่น เครื่องตัดหญ้า เครื่องปรับอากาศ เป็นต้น

การป้องกันมลพิษทางเสียง โดยสร้างกำแพงกันเสียง บริเวณท่าอากาศยานแฟรงค์เฟิร์ต ประเทศเยอรมนี

อันตรายของเสียงเป็นพิษจะมีมากน้อยเพียงใดขึ้นอยู่กับความดังของเสียง ความถี่ของเสียง ความยาวนานของเสียง และความทนทานของแต่ละบุคคล

แนวทางป้องกันเสียงเป็นพิษก็คือ การให้การศึกษาแก่ประชาชนให้รู้ถึงมลพิษของเสียง กำหนดมาตรฐานเสียง ตรวจสอบยานพาหนะอย่างเคร่งครัดว่าไม่ทำให้เกิดเสียงดังจนเกินไป กำหนดเขตโรงงาน สนามบิน ที่อยู่อาศัยให้ชัดเจน เพื่อมิให้เสียงก่อความรำคาญหรือเป็นอันตรายต่อผู้อื่น

๕. ภาวะเรือนกระจก (Greenhouse Effect)

ภาวะเรือนกระจก หมายถึง การที่ก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์ และก๊าซอื่นๆ สะสมพอกพูนมากขึ้นในบรรยากาศระดับต่ำ โดยที่ยอมให้แสงอาทิตย์ส่องผ่านลงมายังพื้นโลกได้ แต่จะกักเก็บความร้อนเอาไว้ ความร้อนไม่สามารถกลับออกไปสู่อวกาศนอกโลกได้ ทำให้โลกกลายสภาพเป็นเสมือนเรือนกระจกขนาดมหึมา และอุณหภูมิของโลกสูงขึ้นอย่างรวดเร็ว การที่อุณหภูมิของโลกสูงขึ้นอย่างรวดเร็วนี้ ทำให้สภาพดินฟ้าอากาศของโลกเปลี่ยนแปลงไป บริเวณที่เคยมีฝนตกชุกอาจจะกลายเป็นบริเวณที่แห้งแล้ง ที่เคยหนาวอาจจะร้อน น้ำในทะเลและแม่น้ำลำธารจะระเหยเร็วมากยิ่งขึ้น ทำให้เกิดความแห้งแล้งได้ สิ่งเหล่านี้จะทำให้สิ่งมีชีวิตบนพื้นผิวโลกไม่อาจ

ปรับตัวเข้ากับสภาวะแวดล้อมได้ จนเกิดผลเสียหายอย่างรุนแรง

การป้องกันภาวะเรือนกระจกอาจทำได้โดยการควบคุมปริมาณก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์ โดยการลดการใช้พลังงานน้ำมัน และถ่านหินให้น้อยลง หาลพลังงานอื่นที่เผาไหม้แล้วไม่เกิดมลพิษมาใช้ทดแทน ร่วมกันปลูกต้นไม้ให้มากเพื่อช่วยให้เกิดอากาศบริสุทธิ์ งดการตัดต้นไม้ทำลายป่า ไม่ใช้โฟมพลาสติก เป็นต้น

ในปัจจุบันนี้ มนุษย์ได้พยายามนำความรู้ทางด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีที่มีอยู่มาใช้เพื่อแก้ไขปัญหาสิ่งแวดล้อมที่เกิดขึ้น แต่ก็ยังทำไม่ได้ผลอย่างเต็มที่มากนัก

ปัญหาสังคม

ปัญหาสังคมมีที่มาจากสาเหตุหลายประการ ที่สำคัญได้แก่ การเปลี่ยนแปลงทางสังคมที่ทำให้สภาพความเป็นอยู่ของมนุษย์เปลี่ยนแปลงไป หากคนส่วนใหญ่ไม่สามารถปรับตัวให้เข้ากับสภาพสังคมที่เปลี่ยนแปลงไปได้ก็จะก่อให้เกิดปัญหาสังคมขึ้นมา การเปลี่ยนแปลงทางสังคมที่ก่อให้เกิดปัญหาสำคัญขึ้นมาในยุคปัจจุบัน ก็ได้แก่ การเปลี่ยนแปลงของสังคมชนบทหรือสังคมเกษตรมาเป็นสังคมเมือง หรือสังคมอุตสาหกรรม การเปลี่ยนแปลงดังกล่าวเป็นการเปลี่ยนแปลงทั้งวิถีชีวิตและกระบวนการผลิตของสังคม ซึ่งต้องการปรับตัวของคนในสังคมเป็นอย่างมาก หากคนในสังคมไม่สามารถปรับตัว ปรับความคิดให้เข้ากับวิถีชีวิตแบบใหม่ซึ่งเป็นทางด้านวัตถุได้แล้ว ก็จะทำให้เกิดปัญหาสังคมขึ้นมา เช่น ปัญหาอาชญากรรม ปัญหาชุมชนแออัด ปัญหาการศึกษา ปัญหาความแปลกแยกในสังคม นอกจากนี้ ความไม่เป็นระเบียบของสังคม และการที่คนในสังคมมีบุคลิกภาพที่ผิดแปลกออกไป เช่น เสพยาเสพติดก็มีส่วนทำให้เกิดเป็นปัญหาสังคมได้เช่นกัน

ปัญหาของสังคมอาจแบ่งออกเป็นอย่างกว้างๆ ได้ ๒ ประเภท คือ ปัญหาสังคมที่เกิดจากการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยี เช่น ปัญหาการเพิ่มขึ้นของประชากร ปัญหาการวางผังเมือง ปัญหาเด็กและสตรี ปัญหาการว่างงาน และปัญหาสังคมที่เกิดจากความไม่เป็นระเบียบของสังคม เช่น ปัญหาอาชญากรรม ปัญหายาเสพติด และปัญหาโสเภณี เป็นต้น ในที่นี้จะเลือกกล่าวถึงเฉพาะบางปัญหา คือ

๑. ปัญหาคุณธรรม จริยธรรม เป็นปัญหาที่เกิดจากการกระทำผิดศีลธรรม หรือขัดกับสิ่งที่สังคมเห็นว่าดีงาม ปรากฏการณ์ที่ชี้ให้เห็นว่าสังคมกำลังประสบกับปัญหาคุณธรรม จริยธรรมก็ได้แก่ การที่มีปัญหาโสเภณี ปัญหาอาชญากรรม ปัญหาการใช้ความรุนแรง การสำส่อนทางเพศ การติดยาเสพติด การเอารัดเอาเปรียบกดขี่ข่มเหงผู้อื่น ฯลฯ

ปัญหาคุณธรรม จริยธรรม มีที่มาจากการที่สังคมเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว คนไม่สามารถปรับตัวให้ทันกับความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น คนให้ความสำคัญแก่ความเจริญทางวัตถุมาก

กว่าจิตใจ จึงทำให้คนไม่สนใจในหลักของคุณธรรมและจริยธรรม การขาดการศึกษา และความยากจน ก็เป็นที่มาของปัญหาคุณธรรม และจริยธรรมด้วยเช่นกัน

ดังนั้น การจะแก้ไขปัญหาคณธรรม และจริยธรรมที่เกิดขึ้นนั้น ก็จะต้องให้การศึกษา แก่คน ให้เข้าใจในความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น ให้มีการเรียนรู้ทางด้านจริยธรรม และคุณธรรม ควบคู่กันไป จะต้องแก้ไขปัญหาด้านเศรษฐกิจ ให้มีการกระจายรายได้ที่เป็นธรรม รัฐจะต้อง เข้ามามีบทบาทในการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม ของคนในสังคมด้วย

๒. ปัญหายาเสพติด ยาเสพติดมีหลายประเภท ที่ร้ายแรง เช่น มอร์ฟิน เฮโรอีน ผีนกัฏฐา โคเคน ปัญหายาเสพติดเป็นปัญหาร่วมกันของทั้งประเทศพัฒนาแล้ว และประเทศกำลังพัฒนา โดยมีที่มาจากหลายสาเหตุ เช่น การขาดความอบอุ่นภายในครอบครัว ความอยากรลองของเยาวชน อาจจะเป็นเพราะถูกเพื่อนฝูงชักจูงให้ทดลอง หรือเป็นเพราะเชื่อว่าการเสพยาเสพติดจะทำให้มีความสุข และลืมความทุกข์ได้

การเสพยาเสพติดก่อให้เกิดผลเสียหลายประการ เช่น สมรรถภาพทางร่างกายและจิตใจของผู้เสพยาจะถูกทำลายไป ต้องสูญเสียเงินทองและเวลา ในที่สุดก็จะมีสุขภาพทรุดโทรม สังคมรังเกียจ เป็นภาระแก่ญาติพี่น้องและรัฐที่จะต้องดูแล ซึ่งเท่ากับเป็นการสูญเสียทรัพยากร มนุษย์ไปด้วย

การแก้ปัญหายาเสพติดนั้น ต้องกระทำร่วมกันหลายฝ่าย ทั้งจากทางครอบครัว โรงเรียน เจ้าหน้าที่บ้านเมือง และความร่วมมือระหว่างประเทศ เช่น พ่อแม่จะต้องดูแลเอาใจใส่ และให้ความอบอุ่นแก่ลูก ครูจะต้องอยู่ใกล้ชิดกับนักเรียน ช่วยนักเรียนแก้ไขปัญหาดังๆ ที่เกิดขึ้น เพื่อนักเรียนจะได้ไม่ต้องหันไปพึ่งยาเสพติดในการแก้ไขปัญหของตน เป็นต้น

๓. ปัญหาอาชญากรรม ปัญหาอาชญากรรมอาจแบ่งออกได้เป็นหลายประเภท เช่น ปัญหาอาชญากรรมทางการเมือง ปัญหาอาชญากรรมทางเศรษฐกิจ และปัญหาอาชญากรรมทางสังคม เป็นต้น ในที่นี้จะพิจารณาเฉพาะปัญหาอาชญากรรมทางสังคม อาชญากรรมทางสังคมมีที่มาจากหลายสาเหตุ เช่น ความแตกแยกในครอบครัว การขาดการศึกษา ความยากจน ความเสื่อมโทรมทางศีลธรรม ความบกพร่องทางจิตใจ เป็นต้น สิ่งเหล่านี้อาจนำไปสู่การกระทำอันเป็นอาชญากรรมทางสังคม เช่น การข่มขืนสตรี การค้ายาเสพติด การล่อลวงหญิงและเด็ก เป็นต้น

การที่จะป้องกันปัญหาอาชญากรรมได้นั้น สังคมจะต้องมีกฎหมายที่ทันสมัยและมีผล บังคับใช้ได้อย่างจริงจัง รัฐจะต้องเข้ามามีบทบาทสำคัญในการลดช่องว่างทางด้านเศรษฐกิจและสังคมของประชาชน ส่งเสริมให้ประชาชนมีการอยู่ดีกินดี มีศีลธรรมอันดีงาม ขณะเดียวกันก็เข้ามา ช่วยดูแลแก้ไขปัญหให้กับผู้มีร่างกายและจิตใจไม่ปกติ เพราะสิ่งนี้อาจเป็นสาเหตุที่ทำให้เกิดการ กระทำอันเป็นอาชญากรรมได้

๔. ปัญหาโสเภณี เป็นปัญหาที่มีสาเหตุมาจากหลายด้าน เช่น ความยากจน การด้อยการศึกษา ความเสื่อมโทรมของศีลธรรม ค่านิยมทางสังคมและวัฒนธรรม ปัญหาครอบครัว ปัญหาโสเภณีเป็นเรื่องที่ละเอียดอ่อนมาก และก่อให้เกิดปัญหาอื่นๆ ตามมาอีกมากมาย เช่น ปัญหาอันกระทบกระเทือนต่อความสงบเรียบร้อยภายในประเทศ เช่น การทำความผิดต่อชีวิตและทรัพย์สินของผู้อื่น ปัญหาอาชญากรรม ปัญหายาเสพติด ปัญหาความเสื่อมโทรมทางศีลธรรม ปัญหาคอร์รัปชัน ดิตสินบนเจ้าหน้าที่ เกิดโรคต่างๆ เช่น โรคเอดส์ที่ทำให้เกิดความเดือดร้อนแก่ตนเองและผู้อื่น เกิดเป็นภาระที่สังคมจะต้องช่วยเหลือเลี้ยงดู จนนำไปสู่ความสูญเสียทางด้านเศรษฐกิจด้วย เพราะรัฐต้องตั้งงบประมาณเพื่อควบคุมและป้องกันโรคภัยเหล่านี้ และช่วยเหลือเลี้ยงดูผู้เจ็บป่วย แทนที่จะสามารถนำเอางบประมาณส่วนนี้ไปใช้เพื่อการพัฒนาทางด้านอื่นๆ ได้

การแก้ไขปัญหาโสเภณีเป็นเรื่องที่ทำได้ยาก แต่อาจจะพอล่าวอย่างกว้างๆ ได้ว่า รัฐจะต้องช่วยเหลือให้การศึกษาแก่สตรีและผู้ปกครอง เพื่อให้เข้าใจว่าการประกอบอาชีพดังกล่าวเป็นวิธีที่ไม่ถูกต้อง ขัดต่อศีลธรรมอันดี เป็นบ่อเกิดแห่งโรค ช่วยให้สตรีมีความรู้ มีทักษะในการทำงานเพื่อให้สามารถประกอบอาชีพเลี้ยงตัวเองได้ รัฐต้องช่วยยกฐานะความเป็นอยู่ของคนในสังคมให้สูงขึ้น ส่งเสริมให้ครอบครัวมีบทบาทสำคัญในการอบรมสั่งสอนเยาวชนของชาติให้มีความรู้สึกดี-ชั่ว รู้ว่าสิ่งใดควร-ไม่ควร เน้นการพัฒนาศีลธรรม จริยธรรมควบคู่ไปกับการพัฒนาทางด้านวัตถุ ควรปรับปรุงกฎหมาย มิให้มีช่องโหว่ที่จะทำให้เกิดการเอารัดเอาเปรียบสตรีหรือเด็กได้

๕. ปัญหาอันเกิดจากการเปลี่ยนแปลงจากสังคมชนบทเป็นสังคมเมือง ปัญหานี้เกิดขึ้นจากการที่คนต้องเปลี่ยนแปลงแนวความคิด วิถีชีวิตของตน เมื่อสังคมชนบทได้พัฒนาไปเป็นสังคมเมือง เพราะประชากรมีจำนวนเพิ่มขึ้น และมีการนำเครื่องจักรกลมาใช้แทนแรงงานคนและสัตว์ เมื่อสภาพสังคมได้เปลี่ยนแปลงไป ก็ได้ก่อให้เกิดปัญหาหลายประการตามมา เช่น ปัญหาการว่างงาน ทำให้เกิดความรู้สึกบีบคั้นทางเศรษฐกิจ จึงนำไปสู่ปัญหาอาชญากรรม เกิดปัญหาแหล่งชุมชนแออัด ปัญหาสุขภาพจิตตามมา เพราะคนมีความใกล้ชิดกันน้อยลง แต่ต้องดิ้นรนเพื่อปากท้องของตนมากยิ่งขึ้น โครงสร้างและสถาบันทางสังคม เช่น ครอบครัว ก็ไม่อาจทำหน้าที่ได้อย่างเต็มที่ ทำให้เกิดปัญหาครอบครัว การหย่าร้างมีมากขึ้น เด็กที่เกิดมาในครอบครัวเช่นนี้จะขาดความอบอุ่น อันอาจนำไปสู่ปัญหาสังคมอื่นๆ ต่อไปได้

การที่จะแก้ไขปัญหานี้ ต้องแก้ไขในลักษณะที่ครอบคลุมกว้างขวาง ทั้งทางด้านการศึกษา เศรษฐกิจ สาธารณสุข เพื่อให้ประชาชนสามารถปรับตัวเข้ากับสภาพสังคมสมัยใหม่ได้

๖. ปัญหาประชากร ปัญหานี้ได้กลายมาเป็นปัญหาสำคัญเร่งด่วน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในสังคมที่กำลังพัฒนา ก็เพราะว่าสังคมเหล่านี้กำลังเผชิญกับปัญหาการเพิ่มของประชากรในอัตราที่รวดเร็วมาก ทั้งนี้ก็เพราะในปัจจุบันความก้าวหน้าทางด้านวิทยาศาสตร์การแพทย์ทำให้อัตราการ

ตายลดน้อยลง และคนมีอายุยืนยาวมากกว่าแต่ก่อน ในขณะที่ภาวะการเจริญพันธุ์ไม่ลดลง เมื่อมีประชากรเพิ่มมากขึ้น แต่ทรัพยากรต่างๆ ยังคงมีอยู่อย่างจำกัด ก็นำไปสู่ปัญหาอื่นตามมาอีกมากมาย ทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง ปัญหาทางด้านเศรษฐกิจ เมื่อประชากรมีจำนวนเพิ่มมากขึ้น แต่ที่ดินยังคงมีอยู่เท่าเดิม ทำให้การถือครองที่ดินของแต่ละครอบครัวมีอัตราเฉลี่ยลดลง ทำให้ไม่พอทำกิน จึงทำให้เกิดปัญหาอื่นตามมา อย่างเช่น ปัญหาการว่างงาน เพราะรัฐไม่สามารถเข้าไปให้การศึกษ หรือพัฒนาความสามารถของคนให้เปลี่ยนอาชีพได้รวดเร็วทันการ มีการบุกรุกทำลายป่าเพื่อหาที่ทำกินใหม่ มีการประทุษร้ายต่อชีวิตและทรัพย์สินของผู้อื่น เพราะยากจน การไม่สามารถพัฒนาคุณภาพชีวิตของตนได้ ส่งผลให้เกิดปัญหาทางสังคมตามมา เช่น เกิดปัญหาโสเภณี ปัญหายาเสพติด ปัญหาที่อยู่อาศัย ปัญหาสิ่งแวดล้อมซึ่งกระทบกันเป็นลูกโซ่ไป จนทำให้อาจลุกลามกลายเป็นปัญหาทางด้านการเมืองได้ โดยเฉพาะในประเทศที่กำลังพัฒนา

การที่จะแก้ไขปัญหานี้ได้นั้น รัฐจะต้องเข้ามามีบทบาทสำคัญ ทั้งโดยการให้การศึกษ เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชน และการให้สวัสดิการควบคู่กันไป ซึ่งนับเป็นภาระอันยิ่งใหญ่สำหรับประเทศกำลังพัฒนาที่มีทรัพยากรอยู่อย่างจำกัด แต่ถ้าหากรัฐไม่รีบดำเนินการแก้ไขปัญหานี้ โดยการกำหนดนโยบายที่เหมาะสมแล้ว ก็จะทำให้เกิดปัญหาแก่ประเทศชาติในระยะยาวต่อไป เพราะรัฐจะมีแต่ประชากรที่ด้อยคุณภาพ ไม่สามารถช่วยสร้างสรรค์ความเจริญแก่ประเทศชาติต่อไปได้

๗. ปัญหาการละเมิดสิทธิมนุษยชน สิทธิมนุษยชนเป็นสิทธิของมนุษย์ที่จะมีชีวิตที่ดีในสังคมที่ดี เป็นสิทธิในชีวิต สิทธิในการดำเนินชีวิตในแนวทางที่ชอบธรรม และได้รับการยอมรับนับถือ อุดมการณ์แห่งสิทธิมนุษยชนมุ่งให้เกิดเสรีภาพ เสมอภาค และภราดรภาพ โดยมนุษย์ทุกคนถือว่าเป็นผู้มีเกียรติ มีศักดิ์ศรี จะถูกขู่บังคับ เขียดหยามไม่ได้ ในเมื่อสิทธิมนุษยชนเป็นเรื่องที่ครอบคลุมกว้างขวาง ปัญหาการละเมิดสิทธิมนุษยชนก็ย่อมจะเกิดขึ้นได้ง่ายและบ่อยครั้ง ปัญหาการละเมิดสิทธิมนุษยชนที่สำคัญ เช่น ปัญหาสิทธิเด็ก ปัญหาการให้ความคุ้มครองผู้ลี้ภัยทางการเมือง ปัญหาการเหยียดผิว เป็นต้น

เรื่องปัญหาสิทธิเด็ก ปรินซ์ซาภากล่าวด้วยสิทธิมนุษยชนขององค์การสหประชาชาติ ได้มีอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก ที่ให้ความคุ้มครองทางด้านร่างกาย ชีวิต เสรีภาพ สวัสดิภาพของเด็ก ซึ่งหมายรวมทั้งเด็กที่ด้อยโอกาส เด็กเร่ร่อน เด็กพิการ และให้มีการจัดสวัสดิการสังคมแก่เด็กด้วย แต่ปัญหาสิทธิเด็กก็ยังคงมีอยู่ต่อไป โดยเฉพาะในประเทศกำลังพัฒนา ปัญหาสิทธิเด็กที่สำคัญ คือ ปัญหาแรงงานเด็ก และปัญหาโสเภณีเด็ก

ในขณะนี้ สหประชาชาติเป็นหน่วยงานสำคัญที่ทำหน้าที่รณรงค์เผยแพร่แนวคิดเกี่ยวกับสิทธิมนุษยชนไปยังประเทศต่างๆ โดยเฉพาะในประเทศกำลังพัฒนา เพื่อช่วยลดปัญหาการละเมิดสิทธิมนุษยชน องค์การระหว่างประเทศที่มีใช้ของรัฐบาล (NGO) ก็มีบทบาทสำคัญในการช่วยรณรงค์ในเรื่องนี้ด้วยเช่นกัน

๔. ปัญหาการไม่รู้หนังสือ การไม่รู้หนังสือเป็นการขาดความสามารถในการอ่าน และเขียนที่จะนำไปใช้เพื่อเข้าร่วมในกิจกรรมต่างๆ ในชุมชนของตน การไม่รู้หนังสือเป็นส่วนหนึ่งของความด้อยพัฒนา โดยมีที่มาจากสาเหตุหลายประการ ทั้งทางด้านสังคม เศรษฐกิจ และวัฒนธรรม เช่น บิดามารดายากจนไม่สามารถส่งบุตรหลานเข้าศึกษาเล่าเรียนได้ หรือบิดามารดามองไม่เห็นความสำคัญของการศึกษา เป็นต้น

การที่มีคนไม่รู้หนังสือเป็นจำนวนมาก ทำให้การพัฒนาประเทศเป็นไปได้ยาก เกิดความยากจน ความไม่เท่าเทียมกันในสังคม สมาชิกของสังคมไม่สามารถปฏิบัติหน้าที่ของตนได้อย่างสมบูรณ์ เพราะมีข้อจำกัดอันสืบเนื่องมาจากการไม่รู้หนังสือ การจะรับเอาความคิดใหม่ เทคโนโลยีใหม่ๆ มาใช้ก็ทำได้ยาก

ในปัจจุบัน ได้มีความพยายามในการแก้ไขปัญหานี้กันอย่างกว้างขวางในระดับโลก เพราะหากปัญหานี้แก้ไขลุกล่วงไปได้ สังคมโลกก็จะมีทรัพยากรบุคคลที่มีค่าเพิ่มมากขึ้นอีกเป็นจำนวนมาก ซึ่งจะก่อให้เกิดผลดีต่อสังคม และเศรษฐกิจของโลกโดยส่วนรวมต่อไปในอนาคต รัฐบาลของประเทศต่างๆ ก็จะต้องเข้ามามีส่วนในการช่วยแก้ไขปัญหานี้อย่างจริงจังด้วย

กิจกรรมเสนอแนะ

๑. ให้นักเรียนอภิปรายถึงปัญหาสำคัญที่เกิดขึ้นในโลก ซึ่งอาจสรุปได้เป็น ๔ ปัญหา ได้แก่ ปัญหาทางเศรษฐกิจ ปัญหาสังคม ปัญหาทางการเมือง ปัญหาทางด้านวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อม
๒. ให้นักเรียนแบ่งกลุ่มศึกษาค้นคว้าปัญหาต่างๆ ใน ๔ หัวข้อข้างต้น แล้วนำมารายงานในชั้นเรียน
๓. ให้นักเรียนร่วมกันอภิปรายถึงผลกระทบของปัญหาที่มีต่อตัวเรา ประเทศ และสังคมโลก

คำถาม

๑. ปัญหาที่สำคัญในสังคมโลก ได้แก่ปัญหาด้านใดบ้าง จงอธิบายพร้อมทั้งยกตัวอย่างประกอบ
๒. การที่ประเทศกีดกันทางด้านการค้าซึ่งกันและกัน จะมีผลอย่างไร จงอธิบาย
๓. การลดอาวุธเป็นปัญหาสำคัญของโลกอย่างไร
๔. เพราะเหตุใดการเกิดปัญหาเรือนกระจก จึงเป็นปัญหาสำคัญของโลก
๕. การเกิดปัญหาโสเภณีเด็กในประเทศไทย มีสาเหตุมาจากอะไร จงอธิบายพร้อมทั้งเสนอแนวทางแก้ปัญหา

บทที่ ๘

ความร่วมมือระหว่างประเทศ : เส้นทางสู่สันติภาพ

จุดประสงค์ เพื่อให้นักเรียน

๑. มีความรู้ ความเข้าใจถึงปัญหาและสาเหตุของความขัดแย้งระหว่างประเทศ
๒. ตระหนักถึงความจำเป็นที่ประเทศต่างๆ ในโลกจะต้องร่วมมือกัน และพึงพาอาศัยซึ่งกันและกัน
๓. มีความเข้าใจถึงบทบาทของความร่วมมือระหว่างประเทศ ในการกระจายผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจ การใช้ทรัพยากรรวมของโลก รวมทั้งการควบคุมและระงับความขัดแย้งระหว่างประเทศ
๔. มีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับองค์การระหว่างประเทศที่ร่วมกันแก้ปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นในโลก
๕. สามารถวิเคราะห์แนวทางการแก้ไขข้อขัดแย้งระหว่างประเทศและผลที่เกิดขึ้น
๖. สามารถวิเคราะห์บทบาทของประเทศไทยในการเสริมสร้างสันติภาพในโลก

ความคิดรวบยอด

การที่ประเทศต่างๆ ต้องการผลประโยชน์ของกันและกัน มีการแบ่งปันผลประโยชน์ที่ไม่เป็นธรรม การไม่ยอมรับความแตกต่างของกันและกัน และมีการแย่งชิงอำนาจทางการเมืองและทางเศรษฐกิจ นำมาสู่ความขัดแย้งอย่างรุนแรง ทำให้ไม่เกิดสันติภาพขึ้นในโลก ดังนั้น แต่ละประเทศจึงเห็นความจำเป็นที่จะต้องร่วมมือกัน พึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน ร่วมกันสร้างประโยชน์ให้แก่กันและกัน เพื่อทำความเข้าใจกัน ร่วมกันแก้ไข ควบคุมและระงับข้อขัดแย้งระหว่างประเทศ อันจะนำมาสู่สันติภาพในโลก

บทบาทสำคัญของความร่วมมือระหว่างประเทศเพื่อการสร้างสันติภาพ ก็คือความพยายามให้เกิดการกระจายผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจระหว่างประเทศ ความรับผิดชอบต่อการใช้ทรัพยากรของโลก และการควบคุมและระงับข้อขัดแย้งระหว่างประเทศ โดยมีสถาบันความร่วมมือในลักษณะองค์การระหว่างประเทศในหลายๆ องค์การทั้งองค์การระหว่างรัฐบาล เช่น องค์การสหประชาชาติ และองค์การเอกชนที่มีตัวตนของรัฐบาล เช่น องค์การนิรโทษกรรมสากล เป็นต้น ซึ่งองค์การต่างๆ เหล่านี้ตั้งขึ้นเพื่อมุ่งหวังร่วมมือกันทางเศรษฐกิจ ร่วมกันควบคุมและขจัดความขัดแย้ง และร่วมกันส่งเสริมสันติภาพในโลก

ความร่วมมือระหว่างประเทศ

ปัจจุบันนี้ ความร่วมมือระหว่างประเทศในด้านต่างๆ มีเพิ่มมากขึ้นกว่าในสมัยก่อนมาก ทั้งนี้เพราะประเทศต่างๆ ต้องอาศัยพึ่งพากันและกัน สร้างผลประโยชน์แก่กันและกัน หรือต้องการผลประโยชน์จากกันและกัน เรื่องของผลประโยชน์เป็นเรื่องสำคัญเพราะทำให้ขัดแย้งกันก็ได้ หรือเกือกลงกันก็ได้ เช่นถ้าเกิดการแบ่งปันกันอย่างไม่เป็นธรรมจะทำให้ขัดแย้งกัน ทำให้ไม่เกิดสันติภาพ ดังนั้น ความร่วมมือระหว่างประเทศเพื่อแก้ไข ควบคุม หรือระงับความขัดแย้งระหว่างประเทศ จึงเป็นหนทางนำมาซึ่งสันติภาพของโลก เพื่อทำความเข้าใจถึงการสร้างสันติภาพเราจึงควรทำความเข้าใจเกี่ยวกับความขัดแย้งก่อน

ความขัดแย้งระหว่างประเทศเกิดจากสาเหตุใหญ่ๆ ๒ ประการ คือ

๑. การไม่ยอมรับความแตกต่างของกันและกัน เป็นความแตกต่างทางด้านเชื้อชาติ สีผิว ศาสนา ระบบการเมืองการปกครอง ความเป็นมาทางประวัติศาสตร์ เป็นต้น ซึ่งเป็นการไม่ยอมรับความแตกต่างทางด้านเอกลักษณ์ ด้านค่านิยมของกันและกัน เกิดการถือเขา-ถือเรา ทำให้เกิดความขัดแย้งอย่างรุนแรงและยากแก่การแก้ไข เพราะเป็นเรื่องของความเชื่อมากกว่าเรื่องของเหตุผล เช่น ถือว่าคนผิวขาวเจริญหรือมีอารยธรรมสูงส่งกว่าคนผิวดำ ศาสนาหนึ่งจะอยู่รวมกับอีกศาสนาหนึ่งไม่ได้ หรือเชื่อชาติอารยันดีกว่าเชื้อชาติยิว เป็นต้น ตัวอย่างเช่น ความขัดแย้งระหว่างอาหรับกับอิสราเอล อิรักกับอิหร่าน อินเดียกับมุสลิมในอินเดีย เผ่าทมิฬกับสิงหลในศรีลังกา เป็นต้น

๒. การแย่งชิงหรือสะสมอำนาจทางการเมืองและอำนาจทางเศรษฐกิจ เป็นความขัดแย้งอันเกิดจากความต้องการเป็นประเทศมหาอำนาจ แล้วเข้ายึดครองครองดินแดนของประเทศอื่น เช่น การแสวงหาอาณานิคมในอดีตสมัยศตวรรษที่ ๑๘ และ ๑๙ การแข่งขันกันหาพันธมิตรทางการเมืองและการทหารและสะสมอาวุธยุทธศาสตร์ระหว่างสหรัฐอเมริกากับอดีตสหภาพโซเวียต ระหว่าง ค.ศ. ๑๙๖๐-๑๙๘๐ เป็นต้น และความต้องการขยายอำนาจทางเศรษฐกิจ เช่น การแย่งชิงทรัพยากรธรรมชาติของประเทศอื่น การกีดกันทางการค้า การเอารัดเอาเปรียบทางเศรษฐกิจ ซึ่งเห็นได้ชัดตั้งแต่ยุคพาณิชย์นิยม (Mercantilism) เรื่อยมาจนถึงทุกวันนี้

จากสาเหตุดังกล่าวข้างต้น มนุษย์ได้หาทางแก้ไขความขัดแย้งเรื่อยมา โดยพยายามวางกฎระเบียบที่ประเทศต่างๆ พอใจร่วมกัน ลดการได้เปรียบ-เสียเปรียบกัน วางกฎระเบียบควบคุมความประพฤติของแต่ละประเทศ และร่วมมือกันเคารพ-ปฏิบัติตามด้วยความสมัครใจ ยอมรับสภาพของแต่ละประเทศว่ามีความเท่าเทียมกัน ไม่มีความแตกต่างกัน ไม่ว่าจะเป็นประเทศของคนผิวสีอะไร นับถือศาสนาใด หรือมีขนาดของประเทศใหญ่-เล็กอย่างไร ด้วยการร่วมมือกันตั้งสถาบันรักษาสันติภาพภายในโลก โดยเชื่อว่าสถาบันเหล่านี้ซึ่งก็คือ องค์การระหว่างประเทศต่างๆ จะดูแลพฤติกรรมของประเทศต่างๆ ให้ดำเนินไปในวิถีของสันติภาพ

บทบาทของความร่วมมือระหว่างประเทศ

ในการแก้ไขความขัดแย้งระหว่างประเทศทั้งทางด้านการเมือง เศรษฐกิจ และสังคมนั้น เป็นการยากที่จะแยกการแก้ปัญหาออกจากกันโดยเด็ดขาด เพราะปัญหาทั้ง ๓ ด้านนั้นมักเกี่ยวพันกันอยู่เสมอ เช่น การจะแย่งชิงทรัพยากรจากประเทศอื่นได้ก็ต้องอาศัยวิธีการทางการเมือง และการทหาร หรือความขัดแย้งทางการเมืองระหว่างประเทศอาจมีสาเหตุมาจากความไม่พอใจของประเทศหนึ่งที่ถูกอีกประเทศหนึ่งเอาเปรียบทางเศรษฐกิจ แต่ในการเรียนเราจำเป็นต้องแยกพิจารณาที่ละด้านเพื่อความสะดวกต่อการอธิบายและง่ายต่อการทำความเข้าใจ

บทบาทของความร่วมมือระหว่างประเทศเพื่อการสร้างสันติภาพนั้น อาจแยกออกได้ดังนี้

๑. การกระจายผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจระหว่างประเทศ
๒. ความรับผิดชอบต่อการใช้ทรัพยากรรวมของโลก
๓. การควบคุมและระงับความขัดแย้งระหว่างประเทศ

การกระจายผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจระหว่างประเทศ การกระจายผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจระหว่างประเทศ หมายถึง การลดความได้เปรียบ-เสียเปรียบ การเอาเปรียบทางเศรษฐกิจ หรือการลดความแตกต่างทางฐานะเศรษฐกิจระหว่างประเทศต่างๆ ลง ด้วยการนำผลได้ทางเศรษฐกิจ เช่น ความมั่งคั่ง ความก้าวหน้าทางการผลิตของประเทศหนึ่งมาให้กับอีกประเทศหนึ่งในรูปของการให้ความช่วยเหลือเพื่อการพัฒนาเศรษฐกิจ อาทิเช่น ความช่วยเหลือด้านวิชาการเกษตร เทคโนโลยีด้านอุตสาหกรรม เป็นต้น หรือการให้กู้ยืมเงินด้วยดอกเบี้ยอัตราต่ำหรือให้เปล่า การวางกฎระเบียบ มาตรการทางการค้าและการประกอบการเพื่อป้องกันการแข่งขันอย่างไม่เป็นธรรมในตลาดการค้า ทั้งนี้เพื่อให้ประเทศที่ยากจนกว่าได้มีทุน และมีความสามารถทางการประกอบการ อันเป็นปัจจัยทางการผลิตที่มักมีไม่เท่าเทียมกันได้มีโอกาสมีปัจจัยเหล่านี้มากขึ้น ซึ่งจะส่งผลผลิตของประเทศสูงขึ้นทั้งปริมาณและคุณภาพ เมื่อผลผลิตมากขึ้น จำหน่ายได้มากขึ้น รายได้ของประเทศเหล่านั้นจะสูงขึ้น ความแตกต่างทางฐานะเศรษฐกิจระหว่างประเทศจะลดน้อยลง ความขัดแย้งระหว่างกันก็จะลดลง และสันติภาพจะมีมากขึ้นตามมา

การที่ต้องร่วมมือทางเศรษฐกิจเช่นนี้ เพราะบางประเทศมั่งคั่ง มีความก้าวหน้าทางวิทยาการมาก บางประเทศก็ยากจน มีคนไม่รู้หนังสือมาก มีสุขภาพไม่สมบูรณ์ ขาดเทคโนโลยีทางการผลิต เรามักเรียกประเทศเหล่านี้ว่าเป็นประเทศกำลังพัฒนา ซึ่งมักเป็นประเทศเกษตรกรรมหรือกึ่งอุตสาหกรรม หรือเป็นประเทศอุตสาหกรรมเกษตร และส่วนใหญ่เป็นประเทศที่เคยเป็นอาณานิคมของประเทศอุตสาหกรรมในยุโรปมาก่อน จึงไม่ค่อยมีความพอใจประเทศเหล่านั้นมาในอดีต เมื่อถึงปัจจุบันก็ต้องมาแข่งขันกันในตลาดการค้าระหว่างประเทศ จึงไม่สามารถแข่งขันได้อย่างเต็มที่เพราะขาดแคลนทุน และการประกอบการที่ดี ดังนั้นถ้าปราศจากความ

ช่วยเหลือ หรือความร่วมมือกันเพื่อการพัฒนา ย่อมจะทำให้ประเทศเหล่านี้คับแค้นใจและอาจนำไปสู่ความขัดแย้งได้ นอกจากนี้การมีฐานะทางเศรษฐกิจแตกต่างกันอาจทำให้เกิดความได้เปรียบ-เสียเปรียบทางการค้าได้ถ้าไม่มีการวางกฎระเบียบคอบคลุม ยกตัวอย่างเช่น ในการแข่งขันขายข้าวในตลาดโลกระหว่างไทยกับสหรัฐอเมริกา ไทยต้องขายในราคาตลาด และขายแบบขายเงินสดเก็บเงินทันที ไม่สามารถลดราคาลงเพื่อขายให้ได้มาก เพราะไม่มีเงินทุนสำรองที่จะทำได้เช่นนั้น แต่สหรัฐอเมริกาสามารถตั้งราคาต่ำกว่าราคาตลาดโดยไม่ให้ชาวนาของตนเดือดร้อน ด้วยการที่รัฐบาลรับซื้อข้าวจากชาวนาในราคาประกัน ไม่ให้รายได้ของชาวนาตกต่ำ และสามารถขายแบบการให้สินเชื่อระยะยาวแก่ประเทศผู้ซื้อได้ จะเห็นได้ว่าการแข่งขันลักษณะนี้ ไทยจะสู้ไม่ได้เพราะไม่มีเงินทุนตลาด เพื่อเป็นการป้องกันความขัดแย้งอันเกิดจากการเอารัดเอาเปรียบทางการค้าเช่นนี้เอง ประเทศต่างๆ จึงมีการทำข้อตกลงว่าด้วยพิกัดภาษีศุลกากรและการค้าขึ้นมา

ความรับผิดชอบต่อการใช้ทรัพยากรรวมของโลก ทรัพยากรรวมของโลก ได้แก่ อากาศ น้ำ ทรัพยากรธรรมชาติ ล้วนแล้วแต่เป็นสินค้าร่วมกัน (collective goods) ของชาวโลก สิ่งเหล่านี้แม้จะอยู่ในอาณาเขตหรือในครอบครองของประเทศใดก็ตาม แต่การใช้ประโยชน์จากสิ่งเหล่านี้โดยไม่ระมัดระวังว่าจะหมดไปอย่างรวดเร็วและไม่สามารถเกิดขึ้นใหม่ได้โดยง่าย หรือไม่ระวังว่าจะเกิดอันตรายตามมาอีกอาจทำให้เกิดผลกระทบต่อประเทศอื่นๆ ได้ นักเรียนต้องทำความเข้าใจด้วยว่าทรัพยากรรวมเป็นเสมือนของส่วนรวม เพราะต่างได้รับประโยชน์และโทษทั้งทางตรงและทางอ้อม เจ้าของประเทศที่ครอบครองทรัพยากรมักได้รับผลโดยตรง ประเทศอื่นได้รับผลโดยอ้อม เช่น ป่าทุ่งใหญ่นเรศวรอยู่ในประเทศไทย ถ้าคนไทยทำลายป่านี้จนหมดสิ้น อากาศในไทยอาจร้อนขึ้นและเกิดความแห้งแล้งโดยตรง และอากาศบริเวณประเทศเพื่อนบ้านอาจเปลี่ยนแปลงไปด้วยซึ่งเป็นการรับผลทางอ้อม แต่ถ้าประเทศไทยดูแลป่าไว้อย่างดี ทำให้พื้นดินชุ่มชื้น ฝนตกต้องตามฤดูกาล ประเทศเพื่อนบ้านก็พลอยมีอากาศที่ดีไปด้วย ซึ่งก็เป็นการรับผลทางอ้อมเช่นกัน จะเห็นได้ว่าประเทศที่ได้รับผลทางอ้อมนั้นรับทั้งผลดีและผลเสียหายน้อยกว่าประเทศที่ทรัพยากรนั้นตั้งอยู่โดยตรง ดังนั้น บางประเทศจึงไม่ต้องการรับผิดชอบความเสียหาย หรือพยายามผลักความเสียหายไปยังประเทศอื่น เหมือนกับการผลักความรับผิดชอบการใช้ทรัพยากรรวม เท่ากับเป็นการเอาเปรียบและไม่ช่วยให้เกิดความร่วมมือระหว่างประเทศ

การศึกษาวิจัยสภาพของทะเลบอลติก ซึ่งเป็นความร่วมมือของประเทศรอบๆ ทะเลบอลติก

การผลัดความรับผิดชอบเช่นนี้เกิดขึ้นเพราะประเทศทุกประเทศล้วนแล้วแต่มีเป้าหมายและผลประโยชน์ทั้งในลักษณะเป็นส่วนตัวและเป็นกลุ่มมาแต่โบราณ ยิ่งโลกพัฒนามากขึ้นประเทศต่างๆ ต้องพึ่งพาอาศัยกันและกันมากขึ้น ทำให้เกิดความร่วมมือกันแบบการรวมกลุ่ม ปัญหาความร่วมมือระหว่างประเทศที่สำคัญคือ ผลประโยชน์ของประเทศมักขัดกับผลประโยชน์ของกลุ่ม โดยเฉพาะในเรื่องของการใช้และความรับผิดชอบต่อการใช้ทรัพยากรร่วม เช่น

- ทำอย่างไรบางประเทศจึงจะยุติการตัดไม้ ทำลายป่า เพราะจะทำให้บรรยากาศของโลกเปลี่ยนไป หรือการใช้เชื้อเพลิงบางประเภท ทำให้เกิดมลภาวะในอากาศ เกิดชั้นของบรรยากาศที่เรียกว่า บรรยากาศเรือนกระจกไปทั่วโลก ซึ่งในที่สุดแล้วคนทั้งโลกจะเดือดร้อน

- ทำอย่างไรแต่ละประเทศจึงจะชะลอการเพิ่มจำนวนประชากรให้เหมาะสมกับจำนวนการผลิตอาหารในโลก เพราะถ้าทุกประเทศไม่คำนึงถึงเรื่องนี้แล้วในที่สุดโลกจะขาดแคลนอาหาร ประเทศแต่ละประเทศที่สร้างปัญหาเช่นนี้ มักไม่ได้คำนึงถึงผลกระทบต่อประเทศอื่นที่จะตามมา ในขณะที่เดียวกันประเทศอื่นก็ไม่อยากรับผิดชอบเพราะถือว่าไม่ใช่ธุระของตน เพื่อให้เกิดความเข้าใจชัดเจนยิ่งขึ้น ขอให้นักเรียนดูตัวอย่างต่อไปนี้ประกอบ

สมมติว่า โรงเรียนของนักเรียนคือโลกใบนี้ ชั้นเรียนต่างๆ คือ ประเทศต่างๆ ถ้า นักเรียนห้องหนึ่งคุยกันเสียงดัง ไม่สนใจการเรียน ห้องที่อยู่ใกล้เคียงก็ไม่สามารถเรียนได้ด้วยดี เพราะมีเสียงรบกวนตลอดเวลา จนกระทั่งผลการเรียนตกต่ำ ห้องเรียนที่ส่งเสียงดังบอกว่าไม่ใช้ ความรับผิดชอบของเขาเพราะเขาไม่ได้ไปชวนอีกห้องหนึ่งมาคุยด้วย นี่คือการไม่รับผิดชอบร่วมกัน ต้องการทำตามความต้องการที่เป็นประโยชน์ของตน นักเรียนอาจบอกว่าตามความเป็นจริงเป็นเช่นนั้นไม่ได้ เพราะจะมีคุณครูมาคอยเตือน มาคอยลงโทษให้เงียบเสียง แต่ในโลกเรานี้ไม่มีประเทศใดเป็นเหมือนคุณครูมาคอยควบคุมกันได้ แต่ละประเทศจะต้องมาร่วมมือกันตกลง วางระเบียบควบคุมกันเอง ทำให้เกิดความร่วมมือระหว่างประเทศขึ้นเพื่อทำหน้าที่นี้

นอกจากจะต้องร่วมกันรับผิดชอบต่อผลกระทบในทางเสียหายแล้ว จะต้องร่วมกันรับผิดชอบในการสร้างผลประโยชน์ร่วมกันและแบ่งเบาภาระร่วมกันอีกด้วย ความร่วมมือระหว่างประเทศจะทำให้เกิดความรับผิดชอบนี้ได้ เช่น ในการดูแลน้ำให้สะอาดเป็นที่เหมาะแก่การเจริญพันธุ์ของสัตว์น้ำ ถ้าทุกประเทศไม่ช่วยกันดูแลก็อาจรับประโยชน์จากประเทศที่ดูแลได้ แต่เป็นการแสดงความไม่รับผิดชอบ เหมือนกับการไม่ทิ้งขยะตามท้องถนน นักเรียนอาจบอกว่าทำไมฉันจะต้องทำด้วยในเมื่อคนอื่นๆ เขายังไม่ทำกันเลย ทำไมฉันต้องเหนื่อยคนเดียว แต่ถ้าทุกคนคิดเช่นนี้ ในที่สุดเราจะไม่มียุทธยากรร่วมเหลือไว้ใช้ร่วมกัน การยอมรับภาระในการใช้ทรัพยากรร่วมกันเช่นนี้เป็นบทบาทของความร่วมมือระหว่างประเทศ เพราะประเทศที่รับผลทางอ้อมหรือประเทศที่ไม่ใช่เจ้าของเขตแดนที่ทรัพยากรนั้นตั้งอยู่ อาจไม่จำเป็นต้องรับรู้อะไรก็ได้ เปรียบเสมือน “การโดยสารฟรี” ไปกับรถคันหนึ่ง เพราะถือว่าเจ้าของรถจะต้องจ่ายค่าน้ำมัน และต้องขับรถไปในเส้นทางนั้นอยู่แล้ว เพราะฉะนั้นถึงเราจะไม่จ่ายอะไร เราก็ถึงจุดหมายปลายทางได้เช่นกัน ดังนั้น เพื่อเป็นการป้องกันการโดยสารฟรีในการใช้ทรัพยากรร่วม ประเทศต่างๆ จึงต้องมีความร่วมมือและติดต่อสัมพันธ์กันอย่างมีระเบียบ ให้ความสัมพันธ์ดำเนินไปอย่างราบรื่น เพราะถ้าทุกประเทศคอยแต่จะโดยสารฟรี ปราศจากความรับผิดชอบ โลกก็จะมีสันติภาพ

การควบคุมและระงับความขัดแย้งระหว่างประเทศ บทบาทในการควบคุมและระงับความขัดแย้งระหว่างประเทศ หมายถึง ความร่วมมือในการสร้างข้อยุติให้กับประเทศที่มีข้อขัดแย้งกันให้ได้ ซึ่งถ้าประเทศต่างๆ ไม่ร่วมมือกันกระทำเช่นนี้ หรือไม่ร่วมมือกันวางกฎระเบียบให้เป็นที่ยอมรับกันในเรื่องต่างๆ โลกก็จะมีไม่มีความสุข ทั้งนี้เพราะประเทศทุกประเทศต่างมีอำนาจอธิปไตยของตนเอง คือ ไม่สามารถมีใครมาควบคุมความประพฤติหรือการกระทำได้ ต่างคนต่างสามารถดำเนินกิจการตามอำเภอใจของตน ดังนั้นแต่ละประเทศจึงจำเป็นต้องร่วมมือกันวางกฎระเบียบ เช่น กฎหมายระหว่างประเทศ กฎบัตรองค์การสหประชา

ชาติ และกฎเกณฑ์อื่นๆ ที่จะทำให้ไม่มีการประพฤติปฏิบัติไปในทิศทางที่จะรบกวนความสงบสุขของสังคมโลก ถ้ามีการกระทำความผิดเกิดขึ้น องค์การระหว่างประเทศที่ทำหน้าที่ควบคุมและระงับความขัดแย้งระหว่างประเทศ คือ องค์การสหประชาชาติ ก็จะมีมาตรการลงโทษได้

การที่ต้องร่วมมือกันดังกล่าว เพราะประเทศต่างๆ ไม่สามารถจะควบคุมตนเองได้ตามหลักการที่พูดมาแล้วข้างต้น และในความเป็นจริงแม้ว่าทุกประเทศจะมีอำนาจอธิปไตย มีสิทธิเสรีภาพของตนเองที่ผู้อื่นจะล่วงละเมิด คือรุกรานไม่ได้ก็ตาม แต่ประเทศต่างๆ ล้วนแต่มีความเข้มแข็งไม่เท่ากัน มีผู้นำประเทศที่มีความคิดไม่เหมือนกัน บางครั้งจึงเกิดการใช้กำลังรุกรานกันเพื่อแย่งชิงดินแดน หรือใช้กำลังเข้าตัดสินข้อพิพาทกัน ประเทศที่เล็กกว่าหรืออ่อนแอกว่า ก็จะมีการเสียเปรียบตลอดเวลา เหมือนกับคนไทยทุกคนต่างมีอิสระจะไปไหนมาไหนได้โดยเสรี แต่ก็จะมีคนบางคนมีร่างกายแข็งแรงกว่า มีนิสัยเกเร ต้องการทรัพย์สินของเรา ก็จะใช้กำลังกายบีบบังคับจากเราได้ ถ้าเราไม่มีกฎหมายคอยคุ้มครองเรา ลงโทษคนเหล่านี้ เราจะต้องป้องกันตัวเราเอง แต่เราคงทำไม่ได้ดีนัก เพราะเราอ่อนแอกว่า การคุ้มครองทางกฎหมายจะทำให้เราไม่ต้องขัดแย้งกับคนเหล่านี้โดยง่าย เพราะเขาย่อมเกรงการลงโทษ ดังนั้นความร่วมมือระหว่างประเทศในลักษณะนี้ก็คือ การคุ้มครองปกป้องประเทศที่อ่อนแอและกีดกันการที่ประเทศแข็งแรงหรือประเทศใดๆ ก็ตามที่จะสร้างเรื่องขึ้นมาเพื่อขัดแย้งกับประเทศอื่นแล้วหาทางรุกราน

องค์การระหว่างประเทศ : สถาบันของความร่วมมือ

ความร่วมมือระหว่างประเทศ ทำให้เกิดการรวมกลุ่มของประเทศเพื่อทำกิจกรรมตามความร่วมมือประเภทต่างๆ เมื่อมีการเกิดกลุ่มย่อมต้องมีการวางระเบียบของกลุ่มเพื่อให้สมาชิกของกลุ่มยึดถือและปฏิบัติตาม รวมทั้งต้องมีหน่วยงานเพื่อทำหน้าที่รักษาระเบียบของกลุ่ม เพื่อดูแลให้สมาชิกของกลุ่มเคารพและปฏิบัติตามระเบียบกฎเกณฑ์อย่างจริงจัง มีความรับผิดชอบทั้งผลได้และผลเสียร่วมกัน นักเรียนคงพอจะจำได้ว่าเมื่อครั้งที่นักเรียนได้เรียนถึงเรื่องการรวมกลุ่มของประเทศต่างๆ ในทวีปเอเชีย จากหนังสือเรียนสังคมศึกษา ส.๒๐๓ เรื่องทวีปของเรานั้น เป็นการรวมกลุ่มกันอย่างเป็นทางการ คือ สมาชิกของกลุ่มล้วนแต่เป็นตัวแทนของประเทศ ผู้ปฏิบัติงานต้องได้รับการแต่งตั้งหรือยอมรับจากรัฐบาลของประเทศ กระทำการใดๆ เช่น การออกเสียงเพื่อลงมติในที่ประชุมก็กระทำในนามของประเทศ นอกจากนั้น วัตถุประสงค์ในการรวมกลุ่มเท่าที่หยิบยกมาให้เรียนก็จำกัดเฉพาะด้านการเมืองและด้านเศรษฐกิจเท่านั้น ทำให้เราจำกัดประเภทของกลุ่มไว้เพียงกลุ่มทางการเมืองและกลุ่มทางเศรษฐกิจ และขอบเขตของกลุ่มก็จำกัดไว้เฉพาะบริเวณทวีปเอเชีย

ในบทนี้ เราจะเรียนกันให้กว้างไกลยิ่งขึ้นทั้งทางด้านวัตถุประสงค์ของกลุ่ม ประเภท ของกลุ่ม และขอบเขตของกลุ่ม ก่อนอื่นนักเรียนต้องทำความเข้าใจเพิ่มขึ้นว่า เมื่อเราพูดถึง กลุ่มระหว่างประเทศนั้น ยังมีกลุ่มประเภทต่างๆ อีกมากมาย ทั้งที่เป็นการรวมกลุ่มอย่างเป็นทางการและไม่เป็นทางการ และกลุ่มเหล่านั้นบางกลุ่มก็มีใช้เป็นการร่วมมือกันทางด้านการ เมืองหรือการค้าเลย เราอาจพิจารณาการรวมกลุ่มของประเทศต่างๆ ว่าจะเป็นประเภทใดและ เพื่อวัตถุประสงค์ใดจากแนวทางต่อไปนี้

๑. จากคุณสมบัติของผู้เป็นสมาชิกกลุ่ม ถ้าสมาชิกของกลุ่มต้องเป็นตัวแทนของรัฐ เหมือนนักเรียนที่ได้รับการเลือกตั้งหรือแต่งตั้งจากทางโรงเรียนให้ไปแข่งขันกีฬา หรือแข่งขัน ตอบปัญหา หรือไปร่วมแสดงงานนิทรรศการผลงานทางวิทยาศาสตร์ เรียกได้ว่าเป็นตัวแทน อย่างเป็นทางการของโรงเรียน ในลักษณะเดียวกัน กลุ่มที่สมาชิกมีคุณสมบัติเช่นนี้ เราเรียกว่า กลุ่มอย่างเป็นทางการ

๒. จากกิจกรรมของกลุ่ม ถ้ากลุ่มร่วมมือกันเพื่อทำกิจกรรมให้บรรลุวัตถุประสงค์ทาง การเมืองและทางการค้า ก็เป็นกลุ่มทางการเมืองและการค้า นอกจากนี้ยังมีการรวมกลุ่มเพื่อ ทำกิจกรรมทางสังคมและวัฒนธรรม ทางกีฬา เป็นต้น

๓. จากขอบเขตของกิจกรรม ถ้าการดำเนินกิจกรรมของกลุ่มเป็นไปเพื่อผลประโยชน์ ของคนในภูมิภาคหนึ่งๆ เช่น การตั้งเขตการค้าเสรีในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ก็ดี หรือในเขต ทวีปอเมริกาเหนือก็ดี ล้วนเป็นไปเพื่อผลประโยชน์ของประเทศในภูมิภาคนั้นๆ เป็นหลัก เราก็ เรียกว่าเป็นกลุ่มเฉพาะภูมิภาค แต่ถ้ามการดำเนินกิจกรรมเป็นไปเพื่อคนทั้งโลก เช่น การดูแลทาง การศึกษาและวัฒนธรรมของคนทั่วโลก ขององค์การการศึกษาวิทยาศาสตร์และวัฒนธรรมแห่ง สหประชาชาติ (UNESCO) ก็เป็นกลุ่มระดับโลก

ดังนั้น เราจะพิจารณาการรวมกลุ่มจากแนวทางใดแนวทางหนึ่งไม่ได้ จะต้องพิจารณา ทั้ง ๓ แนวทางควบคู่กันไป และเราต้องคิดต่อไปอีกว่า การดำเนินกิจกรรมของกลุ่ม ไม่ว่าจะเป็น กลุ่มอย่างเป็นทางการหรือไม่เป็นทางการ มีขอบเขตของกิจกรรมระดับใดก็ตาม จะต้อง มีสถานที่ทำการหรือเป็นศูนย์รวมที่เป็นกิจลักษณะ เพื่อวางแผนทางการทำกิจกรรมร่วมกัน ร่วมมือ กันวางกฎระเบียบ ดูแลการทำตามกฎระเบียบ เราเรียกสถาบันเช่นนี้ว่า องค์การระหว่างประเทศ เมื่อเป็นเช่นนี้ องค์การระหว่างประเทศจึงมีหลายประเภท หลายระดับ หลากหลายกันออกไป ซึ่งอาจจำแนกออกได้ดังนี้

๑. องค์การระหว่างประเทศ (Intergovernmental Organizations หรือ IGOs) เป็นองค์การที่สมาชิกจะต้องได้รับการรับรองจากรัฐบาลว่าเป็นตัวแทนของประเทศ องค์การเหล่านี้ มีวัตถุประสงค์หลายด้านและเฉพาะด้าน ขอบเขตขององค์การนี้มีทั้งระดับโลกและระดับภูมิภาค นักเรียน ลองพิจารณาองค์การที่ยกตัวอย่างมานี้เพื่อให้เข้าใจมากยิ่งขึ้น

๑.๑ องค์การระดับโลกที่มีวัตถุประสงค์หลายด้าน ได้แก่ องค์การสหประชาชาติ (United Nations Organization) ประเทศต่างๆ เป็นสมาชิกเกือบทั่วโลก วัตถุประสงค์ขององค์การนี้มีทั้งด้านความมั่นคงระหว่างประเทศหรือรักษาสันติภาพ เช่น คณะมนตรีความมั่นคงแห่งสหประชาชาติ หรือเพื่อกระจายความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจระหว่างประเทศ เช่น กองทุนการเงินระหว่างประเทศ (International Monetary Fund = IMF) และธนาคารโลก (World Bank) หรือเพื่อความร่วมมือกันทางวิชาการ เช่น องค์การการศึกษาวิทยาศาสตร์และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ (United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization = UNESCO)

๑.๒ องค์การระดับภูมิภาคที่มีวัตถุประสงค์เฉพาะด้าน สมาชิกเป็นตัวแทนจากรัฐบาลประเทศต่างๆ ในภูมิภาคของตน องค์การประเภทนี้มีวัตถุประสงค์เฉพาะด้าน เช่น ร่วมมือกันทางทหาร ได้แก่ องค์การสนธิสัญญาแอตแลนติกเหนือ (North Atlantic Treaty Organization = NATO) เป็นต้น หรือเพื่อความก้าวหน้าทางเศรษฐกิจในภูมิภาค เช่น สหภาพยุโรป (European Union) หรือองค์การอาเซียนที่นักเรียนได้เรียนมาแล้ว

๒. องค์การเอกชนหรือองค์การระหว่างประเทศที่ไม่มีตัวแทนของรัฐ (Non Governmental Organizations หรือ NGOs) สมาชิกขององค์การมีใช้ตัวแทนของรัฐบาล วัตถุประสงค์ขององค์การมีทั้งระดับโลกและระดับภูมิภาค แต่ส่วนใหญ่มักมีวัตถุประสงค์เฉพาะด้านเท่านั้น เช่น องค์การนิรโทษกรรมสากล (International Amnesty Organization) ทำหน้าที่ด้านการรักษาสีทธิในการแสดงความคิดเห็นทางการเมืองและสิทธิมนุษยชนพื้นฐานของประชาชนตามประเทศต่างๆ องค์การพุทธศาสนิกสัมพันธ์แห่งโลก ทำหน้าที่ส่งเสริมพระพุทธศาสนาและกิจกรรมทางศาสนา สมาคมมวยสมัครเล่นแห่งโลก ทำหน้าที่ส่งเสริมกีฬามวยและนักมวย สมาคมรัฐศาสตร์ระหว่างประเทศ ทำหน้าที่ส่งเสริมการค้นคว้า วิจัย ศึกษาทางรัฐศาสตร์ หรือองค์การเพื่อสนับสนุนการพัฒนาคุณภาพชีวิตต่างๆ ฯลฯ

นอกจากการรวมกลุ่มดังกล่าวทั้งหมดซึ่งเป็นการรวมกลุ่มกันอย่างเห็นได้ชัดแล้ว เราควรพิจารณาถึงความร่วมมือทางเศรษฐกิจด้านการค้าและการลงทุนประกอบกิจกรรมทางธุรกิจอื่นๆ ระหว่างประชาชนของแต่ละประเทศอย่างไม่เป็นทางการ ในรูปของการตั้งบริษัทร่วมกันหรือลงทุนร่วมกัน เราเรียกบริษัทประเภทนี้ว่า บริษัทข้ามชาติ (Multinational Organizations = MNCs) ดังจะยกตัวอย่างต่อไปนี้เพื่อให้นักเรียนเข้าใจชัดเจนยิ่งขึ้น บริษัทรถยนต์บริษัทหนึ่งในญี่ปุ่น มาร่วมมือกับคนไทย คนมาเลเซีย คนอินโดนีเซีย ลงทุนผลิตรถยนต์ในประเทศไทย มาเลเซีย อินโดนีเซีย และมีคนงานเป็นคนของประเทศเหล่านั้นเป็นส่วนใหญ่ บริษัทในประเทศต่างๆ เหล่านี้ก็คือสาขาของบริษัทข้ามชาติ เป็นความร่วมมือกันทำงานธุรกิจโดยไม่มีความคิดว่าเป็นของประเทศใดโดยเฉพาะ วัตถุประสงค์ที่ค้ำใจถึงคือ ความก้าวหน้าของธุรกิจรถยนต์ ความ

ร่วมมือในรูปของกลุ่มบริษัททางธุรกิจและทางการค้าอย่างนี้กำลังเติบโตมากขึ้นทุกที ทั้งนี้เพราะแต่ละประเทศมีความเชี่ยวชาญทางเทคโนโลยี มีทุน มีทรัพยากร มีแรงงาน ซึ่งเป็นส่วนสำคัญของการทำธุรกิจ และการค้า รวมทั้งการประกอบอุตสาหกรรมประเภทต่างๆ ไม่เท่าเทียมกัน จึงต้องร่วมมือกันทำในลักษณะของการแบ่งงานกันตามคุณสมบัติพื้นฐานของแต่ละประเทศ

อย่างไรก็ตาม องค์การต่างๆ เหล่านี้บางองค์การก็มีอายุการทำงานสั้น บางองค์การก็มีอายุการทำงานยาว ทั้งนี้เพราะสภาพแวดล้อมที่ทำให้ต้องร่วมมือกันในแต่ละด้านนั้นแตกต่างกันไปตามยุคสมัย เช่น ในระหว่าง พ.ศ. ๒๕๐๐-๒๕๒๐ เป็นยุคที่โลกขัดแย้งกันมากทางด้านการเมือง จึงมีความร่วมมือกันทางการเมืองระหว่างประเทศที่ยึดถือหลักการเมืองเดียวกัน แต่หลัง พ.ศ. ๒๕๒๐ เป็นต้นมา ประเทศต่างๆ หันมาพัฒนาเศรษฐกิจกันมาก ต้องร่วมมือกันทางเศรษฐกิจมากขึ้น จึงเกิดองค์การความร่วมมือทางเศรษฐกิจเพิ่มขึ้น หรือมีบทบาทมากขึ้น อย่างไรก็ตาม ไม่ว่าสภาพแวดล้อมจะเปลี่ยนไปอย่างไร ความร่วมมือช่วยเหลือกันและกันก็เป็นสิ่งจำเป็น เพราะทำให้เกิดสันติภาพ

องค์การระหว่างประเทศเพื่อความร่วมมือทางเศรษฐกิจ

องค์การระหว่างประเทศเพื่อความร่วมมือทางเศรษฐกิจที่จะนำมากล่าวในที่นี้จะเป็นองค์การระหว่างรัฐบาลทั้งในระดับโลก ซึ่งได้แก่ องค์การที่อยู่ภายใต้การดำเนินงานหรือร่วมมือกับองค์การสหประชาชาติ และองค์การระดับภูมิภาคในยุโรปและในเอเชีย ซึ่งจะขอยกเป็นตัวอย่างบางองค์การดังต่อไปนี้

๑. องค์การระหว่างประเทศเพื่อความร่วมมือทางเศรษฐกิจที่อยู่ภายใต้การดำเนินงาน หรือร่วมมือกับองค์การสหประชาชาติ ได้แก่ กองทุนการเงินระหว่างประเทศ (International Monetary Fund) สมาคมการพัฒนาระหว่างประเทศ (International Development Association) ธนาคารระหว่างประเทศเพื่อการฟื้นฟูและการพัฒนา (International Bank for Reconstruction and Development) บรรษัทการเงินระหว่างประเทศ (International Finance Co-operation) กองทุนระหว่างประเทศเพื่อการพัฒนาเกษตรกรรม (International Fund for Agricultural Development) การประชุมสหประชาชาติว่าด้วยการค้าและการพัฒนา (United Nations Conference on Trade and Development) โครงการพัฒนาแห่งสหประชาชาติ (United Nations Development Program) องค์การพัฒนาอุตสาหกรรมแห่งสหประชาชาติ (United Nations Industrial Development Organization) กองทุนพิเศษแห่งสหประชาชาติ (United Nations Special Fund) ข้อตกลงทั่วไปว่าด้วยพิกัดอัตราภาษีศุลกากรและการค้าหรือแกตต์ (General Agreement on Tariffs and Trade = GATT) ซึ่งจะขอยกเป็นตัวอย่างบางองค์การที่มีบทบาทมากมาให้นักเรียนได้รู้จักพอสังเขป ดังนี้

ข้อตกลงทั่วไปว่าด้วยพิกัดอัตราภาษีศุลกากรและการค้าหรือเกตต์ * (*General Agreement on Tariffs and Trade หรือ GATT*) เกิดขึ้นเมื่อ พ.ศ. ๒๔๙๐ โดยมีวัตถุประสงค์ที่จะควบคุมการค้าและการลงทุนระหว่างประเทศสมาชิก ให้ดำเนินไปในทิศทางที่เสริมสร้างความเจริญเติบโตทางการค้าของโลก โดยลดอุปสรรคต่างๆ เช่น การกีดกันทางการค้า การใช้วิธีการทางการค้าที่ไม่เหมาะสม เช่น การทุ่มทุนเพื่อให้การแข่งขันกันเป็นไปอย่างไม่ต้อง ดังนั้นประเทศสมาชิกจะต้องไม่ตั้งกำแพงภาษีกีดกันสินค้าเข้าจากประเทศสมาชิกด้วยกันเพื่อมุ่งปกป้องสินค้าประเภทเดียวกันของตนแต่ฝ่ายเดียว การช่วยเหลือร่วมมือซึ่งกันและกันทางการค้าจะทำให้ประเทศทุกประเทศเจริญเติบโตขึ้นมาด้วยกันได้ เพราะฉะนั้นความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจระหว่างประเทศอันเกิดจากการค้าจะลดน้อยลง ถ้าประเทศใดถูกกีดกันหรือรู้สึกถูกรบกวนอย่างไม่เป็นธรรมก็สามารถยื่นอุทธรณ์ต่อเกตต์ให้บังคับประเทศคู่กรณีให้ลดหย่อนข้อจำกัดทางการค้าลงได้

กองทุนการเงินระหว่างประเทศ (International Monetary Fund หรือ IMF) ตั้งขึ้นเมื่อ พ.ศ. ๒๔๙๑ มีวัตถุประสงค์หลักเพื่อส่งเสริมความร่วมมือระหว่างประเทศด้านเงินทุน ประเทศสมาชิกจะต้องนำทรัพย์สินมาฝากไว้เป็นกองทุนสำรอง เมื่อมีความต้องการใช้เงิน เช่น ใช้ในการลงทุนเพื่อแก้ปัญหาการขาดดุลการค้าระหว่างประเทศก็สามารถถอนเงินออกไปได้ การดำเนินงานเช่นนี้เป็นความร่วมมือกันเพื่อป้องกันปัญหาทางการเงินของประเทศสมาชิก อันเป็นการอำนวยความสะดวกแก่การขยายและการเจริญเติบโตทางการค้าระหว่างประเทศ โดยเฉพาะแก่ประเทศที่มีฐานะทางเศรษฐกิจไม่ดีนัก นอกจากนี้ยังช่วยประเทศสมาชิกหาแหล่งเงินทุนและช่วยแก้ไขดุลการชำระเงินระหว่างประเทศบางประเทศที่มีความแตกต่างกันมากให้อยู่ในระดับลดน้อยลง

ธนาคารระหว่างประเทศเพื่อการฟื้นฟูและการพัฒนา (International Bank for Reconstruction and Development หรือ IBRD) หรือที่รู้จักกันในนามธนาคารโลก (World Bank) ตั้งขึ้นหลังสงครามโลกครั้งที่ ๒ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อช่วยเหลือประเทศสมาชิกที่ได้รับเสียหายจากสงครามโลกครั้งที่ ๒ โดยให้สมาชิกกู้ยืมไปเพื่อพัฒนาและฟื้นฟูประเทศ ต่อมาได้ขยายขอบเขตของการบริการออกไปเป็นการสนับสนุนการลงทุนเพื่อการพัฒนาและเพิ่มผลผลิตในประเทศที่กำลังพัฒนาตามลักษณะกิจการที่จะลงทุน อันจะทำให้ชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชนในประเทศเหล่านั้นดีขึ้น นอกจากนี้ ธนาคารโลกได้วางกฎเกณฑ์การแบ่งปันเงินกู้ตามสภาพ

* ต่อมาประเทศสมาชิกได้ตกลงยกฐานะเกตต์ (GATT) ซึ่งเป็นเพียงสัญญาการค้าระหว่างประเทศ ให้มีฐานะเป็นองค์กรระหว่างประเทศ เรียกว่า องค์การการค้าโลก (World Trade Organization : WTO) เพื่อกำกับดูแลความตกลงต่างๆ ที่เป็นผลจากการเจรจา จัดตั้งขึ้นอย่างเป็นทางการ เมื่อวันที่ ๑ มกราคม ๒๕๓๘ มีสำนักงานใหญ่ตั้งอยู่ ณ นครเจนีวา ประเทศสวิตเซอร์แลนด์

ภูมิศาสตร์ ตามลักษณะกิจการที่จะลงทุนและตามความจำเป็นของโครงการแต่ละปี เพื่อเป็นการกระจายการบริการเพื่อผลประโยชน์ของรัฐสมาชิก นอกจากนี้ยังช่วยเหลือสมาชิกด้วยการแนะนำและให้บริการความรู้เกี่ยวกับการวางแผนลงทุนและบริหารการเงิน เพื่อให้การลงทุนได้ผลเต็มที่เมื่อใดที่สมาชิกมีข้อขัดแย้งทางเศรษฐกิจที่เกี่ยวข้องกับธนาคารโลก ทางธนาคารโลกก็จะเข้าไกล่เกลี่ยเพื่อให้การดำเนินงานในการพัฒนาประเทศเป็นไปด้วยดี การดำเนินงานทั้งหมดนี้ทำให้เกิดบรรยากาศความร่วมมือที่ดีในการพัฒนาประเทศต่างๆ เงินทุนของธนาคารโลกได้มาจากการถือหุ้น และการให้การอุดหนุนทางการเงินจากประเทศสมาชิกตามฐานะของประเทศ

การประชุมสหประชาชาติว่าด้วยการค้าและการพัฒนา (United Nations Conference on Trade and Development หรือ UNCTAD) ตั้งขึ้นจากการรวมตัวกันของประเทศกำลังพัฒนา โดยมีวัตถุประสงค์ที่จะส่งเสริมการค้าระหว่างประเทศที่มีระดับการพัฒนาแตกต่างกัน เพื่อเร่งการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจของประเทศกำลังพัฒนา สร้างหลักการเกี่ยวกับการค้าระหว่างประเทศและการพัฒนาเศรษฐกิจ แล้วนำหลักการเหล่านั้นไปดำเนินการอำนวยความสะดวกในการร่วมมือด้านกิจการระหว่างประเทศกับหน่วยงานต่างๆ ภายในขอบข่ายงานขององค์การสหประชาชาติ จัดให้มีการเจรจาและนำเสนอสนธิสัญญาหลายฝ่ายด้านการค้ามาใช้ เป็นศูนย์กลางการประสานร่วมมือทางการค้าและนโยบายการพัฒนาด้านการค้าของรัฐบาลประเทศต่างๆ กับองค์การเศรษฐกิจระดับภูมิภาค หลักการต่างๆ ทั้งหมดนี้เป็นความพยายามของที่ประชุมเพื่อรักษาผลประโยชน์ของประเทศกำลังพัฒนามิให้ถูกเอารัดเอาเปรียบจากประเทศที่พัฒนาแล้ว

จากตัวอย่างทั้ง ๔ องค์การนี้ นักเรียนจะเห็นได้ว่า องค์การทางเศรษฐกิจระหว่างประเทศได้ทำหน้าที่หลักอยู่ ๒ ประการ คือ

๑. ด้านการกระจายทุนเพื่อส่งเสริมด้านการลงทุนให้กับประเทศที่ขาดแคลนทุน อันเป็นบทบาทของความร่วมมือระหว่างประเทศด้านการกระจายผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจระหว่างประเทศดังเช่นการทำงานของกองทุนการเงินระหว่างประเทศและธนาคารโลก

๒. ด้านการวางกฎระเบียบเพื่อการควบคุมพฤติกรรมทางการค้าระหว่างประเทศไม่ให้เกิดการเอารัดเอาเปรียบหรือไม่เป็นธรรมต่อกัน อันเป็นบทบาทของความร่วมมือระหว่างประเทศเพื่อป้องกันหรือระงับความขัดแย้งทางเศรษฐกิจ ดังเช่น การวางกฎระเบียบจากข้อตกลงทั่วไปเกี่ยวกับพิกัดอัตราภาษีศุลกากรและการค้า กับจากที่ประชุมสหประชาชาติว่าด้วยการค้าและการพัฒนา

๒. องค์การระหว่างประเทศเพื่อความร่วมมือทางเศรษฐกิจระดับภูมิภาค ในบทนี้จะหยิบยกเฉพาะองค์การในทวีปยุโรป และทวีปอเมริกาเท่านั้นที่มีบทบาทเด่น ส่วนในทวีปแอฟริกา

การประชุมของผู้นำยุโรป เกี่ยวกับการรวมยุโรปเป็นตลาดเดียว (European Union)

นั้นยังไม่มีปรากฏ และสำหรับในทวีปเอเชียที่ไม่ได้นำมากล่าวถึงเพราะนักเรียนได้เรียนมาแล้วจากหนังสือเรียนสังคมศึกษา ส ๒๐๓ เรื่องทวีปของเรา องค์การที่จะนำมากล่าวถึง คือ ประชาคมยุโรป (European Community) และข้อตกลงว่าด้วยการค้าเสรีอเมริกาเหนือ (North America Free Trade Agreement)

สหภาพยุโรป (European Union หรือ EU) ตั้งขึ้นเมื่อ พ.ศ. ๒๕๐๑ ประกอบด้วยองค์การแรกตั้ง ๓ องค์การ คือ ประชาคมถ่านหินและเหล็กแห่งยุโรป ประชาคมพลังงานปรมาณูแห่งยุโรป และประชาคมเศรษฐกิจแห่งยุโรป เดิมสหภาพยุโรปเป็นเพียงตลาดร่วม (common market) ที่ร่วมมือกันทางด้านสินค้าและบริการ ต่อมาความร่วมมือทางเศรษฐกิจระหว่างประเทศสมาชิกมีมากขึ้นและต้องการขยายความร่วมมือจากทางเศรษฐกิจเป็นทางการมากยิ่งขึ้น จึงได้มีการประชุมมาสทริชท์ (Maastricht) และมีการเซ็นสนธิสัญญามาสทริชท์ (Treaty of Maastricht) เมื่อเดือนกุมภาพันธ์ ๒๕๓๕ เพื่อวางพื้นฐานของการเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันทั้งทางเศรษฐกิจและการเมือง โดยตั้งเป้าหมายว่าจะรวมกันได้สำเร็จ ใน พ.ศ. ๒๕๔๓

ตามขั้นตอนของการรวมตัวกันเป็นสหภาพที่สมบูรณ์นั้น ขั้นแรกยังคงใช้ความร่วมมือทางเศรษฐกิจเป็นสำคัญ โดยเริ่มต้นจากการใช้เงินตราสกุลเดียวกัน เรียกว่า ระบบเงินตรายุโรป (The European Monetary System หรือ EMS) ขั้นต่อไปก็จะสร้างความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันด้านแรงงาน ด้านสภาวะแวดล้อม ด้านอุตสาหกรรมและการวางนโยบายร่วมกัน ด้านการต่างประเทศ ความมั่นคงและการป้องกันสหภาพ

สหภาพยุโรปมีสมาชิก ๑๖ ประเทศ คือ ออสเตรีย เยอรมนี ฝรั่งเศส ฟินแลนด์ อิตาลี เนเธอร์แลนด์ ลักเซมเบิร์ก เบลเยียม กรีซ เดนมาร์ก สเปน สวีเดน ตุรกี โปรตุเกส อังกฤษ และไอร์แลนด์ ในบรรดาประเทศเหล่านี้ มีประเทศที่อยู่นอกภาคพื้นทวีปยุโรปอยู่ ๔ ประเทศ คือ อังกฤษและไอร์แลนด์ กรีซ และตุรกี โครงสร้างทางเศรษฐกิจของประเทศสมาชิกแตกต่างกันอยู่บ้าง ประเทศที่มีฐานะทางเศรษฐกิจต่ำกว่าประเทศอื่นๆ ได้แก่ สเปนและโปรตุเกส ความร่วมมือทางเศรษฐกิจระหว่างประเทศที่มีฐานะดีและฐานะต่ำอยู่ในรูปของการให้เสรีทั้งทางการโยกย้ายแรงงาน เช่น คนงานของประเทศสมาชิกด้วยกันสามารถข้ามประเทศไปทำงานโดยได้รับสิทธิและสวัสดิการเท่าเทียมกับคนงานของประเทศนั้นๆ หรือการให้เสรีทางการโยกย้ายถ่ายโอนสินค้า เงินทุน และบริการ เช่น การไม่เก็บภาษีศุลกากรและไม่กำหนดโควตาสินค้าระหว่างประเทศสมาชิก ความร่วมมือเช่นนี้จะช่วยป้องกันไม่ให้เกิดความขัดแย้งดังที่เคยเกิดขึ้นในอดีตแล้วนำไปสู่การเกิดสงครามโลกในยุโรปมาถึง ๒ ครั้ง เช่น การที่รัฐต่างๆ ในเยอรมนีร่วมกันตั้งสหภาพศุลกากรใน พ.ศ. ๒๓๗๗ เพื่อกีดกันการค้ากับประเทศต่างๆ ในยุโรปจนนำไปสู่ความขัดแย้งทางการเมือง

การขยายขอบเขตความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจระหว่างสหภาพยุโรปกับภูมิภาคอื่นๆ เช่น กับกลุ่มประเทศแถบทะเลเมดิเตอร์เรเนียน และกลุ่มประเทศในแอฟริกา ทะเลแคริบเบียน และมหาสมุทรแปซิฟิกก็เป็นการขยายความร่วมมือทางเศรษฐกิจระหว่างประเทศให้กว้างขวางยิ่งขึ้น

ข้อตกลงว่าด้วยการค้าเสรีอเมริกาเหนือ (North America Free Trade Agreement หรือ NAFTA) เป็นข้อตกลงระหว่างสหรัฐอเมริกา แคนาดา และเม็กซิโก เมื่อวันที่ ๑๒ สิงหาคม พ.ศ. ๒๕๓๕ ว่าด้วยการสร้างความร่วมมือทางเศรษฐกิจระหว่างประเทศทั้งสาม ด้วยการกำจัดภาษีศุลกากรซึ่งเป็นอุปสรรคสำคัญทางการค้าเป็นเวลา ๑๕ ปี โดยที่สินค้าบางประเภทจะได้รับการยกเลิกภาษีศุลกากรทันที และสินค้าบางประเภทจะค่อยๆ ลดแบบค่อยเป็นค่อยไปจนกระทั่งหมดสิ้นภายในระยะเวลาที่กำหนดไว้ ข้อตกลงนี้จะมีผลบังคับใช้ในวันที่ ๑ มกราคม พ.ศ. ๒๕๓๗ เมื่อรัฐบาลของประเทศทั้ง ๓ ให้สัตยาบันรับรองข้อตกลงเรียบร้อยแล้ว หลังจาก พ.ศ. ๒๕๓๗ นี้ ประเทศที่ต้องการเข้าเป็นสมาชิกจะสามารถสมัครเข้ามาได้และถ้าสมาชิกให้การยอมรับก็จะเป็นสมาชิกได้ สำหรับสมาชิกเดิมที่ต้องการถอนตัวออกจากข้อตกลงจะต้องแจ้งล่วงหน้าไว้ ๖ เดือน ตามข้อตกลงนี้ประเทศทั้ง ๓ ซึ่งมีพื้นฐานทางเศรษฐกิจแตกต่างกันจะทำให้เกิดการปฏิบัติอย่างเท่าเทียมกันทั้งทางการค้าและการลงทุน รวมทั้งการบริการ

องค์การระหว่างประเทศเพื่อความร่วมมือด้านการควบคุมความขัดแย้ง

องค์การระหว่างประเทศเพื่อความร่วมมือด้านการควบคุมความขัดแย้งนั้นทำหน้าที่ในการรักษาสันติภาพ ดังนี้

๑. ระวังกรณีพิพาทระหว่างประเทศสมาชิก
๒. ป้องกันการทำลายสันติภาพและความมั่นคงระหว่างประเทศ

องค์การระหว่างประเทศที่ทำหน้าที่ดังกล่าว มีทั้งองค์การระดับโลก คือ องค์การสหประชาชาติ และองค์การระดับภูมิภาค เช่น องค์การสนธิสัญญาแอตแลนติกเหนือหรือนาโต (North Atlantic Treaty Organization หรือ NATO) องค์การนารัฐอเมริกัน (Organization of American States) หรือ องค์การเอกภาพแอฟริกา (Organization of African Unity) เป็นต้น อย่างไรก็ตาม องค์การระดับภูมิภาคเหล่านี้มักดำเนินการสร้างสันติภาพภายใต้ความต้องการของมหาอำนาจ ในที่นี้จึงจะกล่าวถึงเฉพาะองค์การสหประชาชาติตามหน้าที่ต่างๆ เพื่อบรรลุวัตถุประสงค์ในการป้องกันและจัดการกระทำใดๆ ที่เป็นภัยต่อสันติภาพ

การระงับกรณีพิพาทระหว่างประเทศสมาชิก : องค์การสหประชาชาติได้กระทำ ๒ วิธี คือ โดยสันติวิธี และโดยการบังคับด้วยกำลัง

๑. การระงับกรณีพิพาทโดยสันติวิธี หน่วยงานหลักขององค์การสหประชาชาติที่รับผิดชอบหน้าที่นี้คือ สมัชชาใหญ่ (General Assembly) และคณะมนตรีความมั่นคง (Security Council) การระงับกรณีพิพาทด้วยวิธีนี้ก็คือการเรียกร้องให้คู่กรณีหาทางแก้ไขปัญหากันเองอย่างประนีประนอม แต่ถ้าคู่กรณีไม่สามารถกระทำได้ คณะมนตรีความมั่นคงจะดำเนินการแก้ไขด้วยการเสนอแนะวิธีการต่างๆ เช่น ตั้งคณะกรรมการดำเนินงานหรือเป็นคนกลางในการเจรจาประนีประนอม หรือเรียกร้องให้คู่กรณียุติข้อขัดแย้ง หรือเสนอแนะให้คู่กรณีนำข้อพิพาทเสนอต่อศาลยุติธรรมระหว่างประเทศต่อไป

๒. การระงับกรณีพิพาทโดยการบังคับด้วยกำลัง หน่วยงานหลักขององค์การสหประชาชาติที่รับหน้าที่นี้คือ คณะมนตรีความมั่นคง การระงับกรณีพิพาทโดยวิธีการบังคับด้วยกำลังมีตั้งแต่การใช้มาตรการบีบบังคับทางเศรษฐกิจ เช่น เรียกร้องให้สมาชิกขององค์การสหประชาชาติงดส่งสินค้าบางชนิดไปขายยังประเทศคู่กรณี ดังที่กระทำกับประเทศอิรัก เมื่ออิรักใช้กำลังทหารเข้ารุกรานประเทศคูเวตใน พ.ศ. ๒๕๓๒ หรือการตัดความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจ การตัดความสัมพันธ์ทางการสื่อสารคมนาคม หรือจนกระทั่งถึงขั้นการตัดความสัมพันธ์ทางการทูต ถ้าวิธีการเหล่านี้ไม่ได้ผล สมัชชาใหญ่ก็สามารถใช้กองกำลังขององค์การสหประชาชาติเข้าไปรักษาสันติภาพในบริเวณที่เกิดกรณีพิพาท เช่น การส่งกองกำลังรักษาสันติภาพไปยังประเทศกัมพูชา เพื่อดำเนินการปลดอาวุธคู่กรณีและดำเนินการเลือกตั้งได้

การป้องกันการทำลายสันติภาพและความมั่นคงระหว่างประเทศ : หน่วยงานที่รับหน้าที่นี้คือสมัชชาใหญ่ ได้ดำเนินการโดยการลดอาวุธและควบคุมอาวุธ รวมทั้งการวางกฎเกณฑ์เกี่ยวกับอาวุธสงครามและอาวุธปรมาณู เสนอให้มีการควบคุมการทดลองและการหยุดการทดลองอาวุธปรมาณูของประเทศมหาอำนาจ ป้องกันการเผยแพร่อาวุธปรมาณูและการใช้อาวุธปรมาณูโจมตีอย่างทันควัน อนุมติสนธิสัญญาห้ามทดลองอาวุธปรมาณูในอวกาศและใต้น้ำ

การดำเนินงานดังที่ได้กล่าวมาข้างต้นแม้จะไม่ประสบผลสำเร็จในบางกรณี โดยเฉพาะอย่างยิ่งทางด้านการลดอาวุธและควบคุมอาวุธ แต่องค์การสหประชาชาติก็ได้ประสบความสำเร็จเป็นส่วนใหญ่ในการพยายามโน้มน้าวประเทศต่างๆ ให้ร่วมมือกันรักษาสันติภาพ และความมั่นคงระหว่างประเทศอย่างจริงจัง รวมทั้งช่วยกันแก้ไขความขัดแย้งระหว่างประเทศให้ลดน้อยลงอีกด้วย

องค์การระหว่างประเทศเพื่อการส่งเสริมสันติภาพ

องค์การระหว่างประเทศเพื่อการส่งเสริมสันติภาพที่จะนำมากล่าวให้นักเรียนได้ทราบบ้างนั้น เป็นองค์การที่ทำหน้าที่รับผิดชอบต่อการใช้ทรัพยากรร่วมของโลก ทั้งทรัพยากรธรรมชาติและทรัพยากรมนุษย์ สร้างเสริมให้ทรัพยากรต่างๆ เหล่านี้มีคุณภาพและปริมาณที่ดีขึ้น เป็นประโยชน์แก่โลก ขอบเขตของความรับผิดชอบจึงเป็นไปในระดับโลก การดำเนินงานขององค์การเหล่านี้มีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างเงื่อนไขที่ดีทางด้านสังคม ส่งเสริมความร่วมมือทางด้านสังคมระหว่างประเทศต่างๆ โดยไม่จำกัดภูมิภาค องค์การระหว่างประเทศทางด้านนี้จึงมีทั้งองค์การระหว่างรัฐบาล และองค์การเอกชน

๑. องค์การระหว่างรัฐบาลเพื่อการส่งเสริมสันติภาพ หน่วยงานหลักได้แก่ องค์การสหประชาชาติ ทั้งนี้เพราะองค์การสหประชาชาติเป็นศูนย์กลางแห่งความร่วมมือทางด้านสังคม โดยสร้างความเป็นธรรมและให้สวัสดิการสังคมทางด้านต่างๆ องค์การย่อยที่รับผิดชอบดำเนินงานภายใต้การควบคุมดูแลและประสานงานขององค์การสหประชาชาติมีจำนวนมาก ได้แก่ องค์การแรงงานระหว่างประเทศ (International Labour Organization) องค์การอาหารและเกษตร (Food and Agricultural Organization) องค์การการศึกษาวิทยาศาสตร์และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ (United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization) องค์การอนามัยโลก (World Health Organization) กองทุนสงเคราะห์เด็กแห่งสหประชาชาติ (United Nations Children's Fund) สำนักงานข้าหลวงใหญ่ผู้ลี้ภัยแห่งสหประชาชาติ (United Nations High Commissioner for Refugees) สถาบันเพื่อการฝึกอบรม และการวิจัยแห่งสหประชาชาติ (United Nations Institute for Training and Research) โครงการพัฒนาแห่งสหประชาชาติ (United Nations Development Program) โครงการสภาวะแวดล้อมแห่งสหประชาชาติ

(United Nations Environment Program) โครงการอาหารโลก (World Food Program) สภาอาหารโลก (World Food Council) มหาวิทยาลัยสหประชาชาติ (United Nations University) กองทุนเพื่อกิจกรรมประชากรแห่งสหประชาชาติ (United Nations Fund for Population Activities) องค์การทั้งหมดที่กล่าวมานี้ บางองค์การทำหน้าที่พัฒนาทรัพยากรมนุษย์ บางองค์การทำหน้าที่ป้องกันการฉกฉวยความคิดของผู้อื่น เช่น องค์การทรัพย์สินทางปัญญาแห่งโลก โครงการสภาวะแวดล้อมแห่งสหประชาชาติ บางองค์การป้องกันการเอารัดเอาเปรียบทางแรงงาน เช่น องค์การแรงงานระหว่างประเทศ องค์การที่รู้จักกันดีคือ องค์การการศึกษาวิทยาศาสตร์และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ

องค์การการศึกษาวิทยาศาสตร์และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ หรือยูเนสโก (United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization = UNESCO) ได้ดำเนินงานหลายด้านด้วยตนเองและด้วยความร่วมมือกับองค์การระหว่างประเทศระดับภูมิภาคหลายองค์การ เพื่อการปลูกฝังความรักสันติภาพในจิตใจของมนุษย์ การจัดการระวางสงสัยและการไม่ยอมรับความแตกต่างในความเชื่อ วิถีชีวิต ระหว่างมนุษย์ด้วยกัน การสนับสนุนความเสมอภาคและความช่วยเหลือกันระหว่างประชาชนทุกเชื้อชาติ รวมทั้งการสร้างหลักประกันว่ารัฐบาลของนานาประเทศจะมีนโยบายเศรษฐกิจและการเมืองที่เป็นประชาธิปไตยและส่งเสริมสันติภาพ เพื่อป้องกันและแก้ไขข้อขัดแย้งระหว่างประเทศ

เพื่อบรรลุวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ ยูเนสโกได้ดำเนินงานด้านต่าง ๆ เช่น ทางด้านการศึกษา ได้ให้การสนับสนุนเพื่อการพัฒนาทางการศึกษา ซึ่งจะทำให้จำนวนผู้ไม่รู้หนังสือลดน้อยลง ทางด้านวิทยาศาสตร์ได้ส่งเสริมการค้นคว้าวิจัยทางวิทยาศาสตร์ทุกแขนง เพื่อนำผลการค้นคว้ามาพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้คนในโลกให้ดียิ่งขึ้น รวมทั้งการส่งเสริมด้านสังคมศาสตร์ ด้านวัฒนธรรม เพื่อการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมของนานาชาติ เช่น การขึ้นทะเบียนโบราณสถานไว้เป็นมรดกของโลก ป้องกันการทำลาย ถือว่าเป็นสมบัติร่วมกันของคนทั่วโลก หรือการตั้งคณะกรรมการลิขสิทธิ์ระหว่างรัฐบาล (Intergovernmental Copyright Committee) เพื่อป้องกันการเอาเปรียบฉกฉวยความคิดริเริ่มของผู้อื่นทางด้านวรรณกรรมไปเป็นของตน เป็นต้น

๒. องค์การเอกชนเพื่อการส่งเสริมสันติภาพ เป็นองค์การที่ดำเนินงานเพื่อช่วยเหลือประเทศและประชาชนของประเทศต่างๆ ให้พ้นปัญหาภัยธรรมชาติ และบทบาทเพื่อการพัฒนาสังคมระหว่างประเทศ เช่น ให้ความช่วยเหลือทางการศึกษา สุขอนามัย ชีวิตความเป็นอยู่ เพื่อให้คนในโลกมีชีวิตความเป็นอยู่ดีขึ้น องค์การเอกชนที่ทำหน้าที่เช่นนี้ได้แก่ องค์การกาชาดสากล ที่ให้ความช่วยเหลือแก่ประชาชนที่เดือดร้อนจากภัยสงครามและภัยธรรมชาติ หรือสมาคมเยาวชนคริสเตียน (Young Men Christian Association หรือ YMCA) ที่ให้สมาชิกทั่วโลกรับใช้สังคม

และทำงานสาธารณกุศลเช่นเดียวกับโรตารีสากล ปัจจุบันองค์การเอกชนที่ร่วมมือกันรับผิดชอบต่อสังคมทั่วโลกดำเนินงานทางด้านศาสนาและจริยธรรม ทางด้านกีฬาและการส่งเสริมสุขภาพ ทางด้านการศึกษาและเยาวชน อนามัยและการแพทย์ และด้านการค้าและอุตสาหกรรมมีอีกมาก

จากองค์การต่างๆ ที่ได้นำมากล่าวให้นักเรียนได้ทราบพอสังเขปเหล่านี้ นักเรียนคงพอจะสังเกตเห็นได้ว่า องค์การที่สามารถทำหน้าที่หลายด้าน หลายบทบาท ทั้งในระดับโลกและระดับภูมิภาคมักจะเป็นองค์การระหว่างรัฐบาล ในบรรดาองค์การระหว่างรัฐบาลทั้งหมดที่มีอยู่ องค์การสหประชาชาติเป็นองค์การที่ทำหน้าที่สนองวัตถุประสงค์ได้รอบด้านในระดับโลก การดำเนินบทบาทต่างๆ ด้วยความร่วมมือระหว่างประเทศโดยมีความมุ่งหวังที่จะให้ประชาชนภายในโลกอยู่ด้วยกันด้วยความปรารถนาดีต่อกัน ไม่มุ่งร้ายกันทั้งทางการเมืองและเศรษฐกิจ เช่นนี้เองที่ทำให้สันติภาพดำรงอยู่

วิธีการแก้ไขความขัดแย้งระหว่างประเทศ

เมื่อเราพูดถึงบทบาทของความร่วมมือระหว่างประเทศในทางสร้างสรรค์ให้เกิดสันติภาพหรือป้องกันมิให้ความขัดแย้งเกิดขึ้นหรือทุเลาความขัดแย้งที่มีอยู่ให้ลดน้อยลงแล้ว ต่อไปนี้เราจะมาเรียนถึงวิธีการที่นานาประเทศหรือองค์การระหว่างประเทศนำมาใช้ในการแก้ไขหรือระงับความขัดแย้งที่เกิดขึ้น แล้วไม่ยอมเคาะพตามกฎหมายระหว่างประเทศหรือกฎบัตร รวมทั้งข้อตกลงต่างๆ ที่กระทำไว้กับองค์การระหว่างประเทศ

วิธีการแก้ไขความขัดแย้งระหว่างประเทศ มีดังนี้

๑. การเจรจา ได้แก่ การให้คู่กรณีทั้ง ๒ ฝ่ายได้มีโอกาสพบปะ พูดคุยกัน ถึงเหตุที่ทำให้เกิดการขัดแย้งหรือทะเลาะวิวาทกันขึ้นมา ผู้ที่จัดการในการเจรจาได้อาจเป็นบุคคลผู้ที่เป็นที่ยอมรับจากทั้ง ๒ ฝ่าย หรือเป็นบุคคลที่องค์การระหว่างประเทศมอบหมายให้ทำหน้าที่นี้ เป็นบุคคลที่มีความเป็นกลาง มีความสามารถทางการไกล่เกลี่ยประนีประนอมสูง เพื่อให้เห็นภาพชัดเจนขึ้น ขอให้นักเรียนนึกถึงตนเองเมื่อมีปัญหากับเพื่อนด้วยกัน คนที่จะทำหน้าที่นี้ได้ก็คือ คุณครูที่เข้าใจนักเรียนกับเพื่อน หรืออาจเป็นเพื่อนของนักเรียนทั้ง ๒ คนก็ได้ที่นักเรียนเห็นว่าเขาเป็นคนกลางที่จะไม่เข้าใครออกใคร

ตามปกติเมื่อมีความขัดแย้งระหว่างประเทศเกิดขึ้น เรามักเริ่มต้นแก้ไขด้วยการเจรจา เพราะเชื่อว่าคนเราสามารถพูดจากันได้ เพราะเป็นผู้มีเหตุผล ถ้าค่อยๆ พูดจากันก็จะเกิดการยอมรับฟังกันและกัน จนในที่สุดก็ปรองดองกัน ดังนั้น เมื่อมีเหตุการณ์ความขัดแย้งระหว่างประเทศเกิดขึ้นที่ใด ไม่ว่าจะเป็นเรื่องทางการเมือง เศรษฐกิจ หรือทางสังคมก็ตาม เราจึงมักได้ยินรายงานข่าวว่ามีความพยายามในการเจรจาหาทางระงับความขัดแย้งเกิดขึ้นเสมอ

๒. การต่อรอง ได้แก่ การที่คู่กรณีทั้ง ๒ ฝ่ายต่างเจรจากันพร้อมทั้งมีข้อเสนอต่อกัน เป็น

การเรียกร้องให้มีการหยิบบิ้นผลประโยชน์บางประการแลกกันเพื่อยุติความขัดแย้ง จะเห็นได้ว่าข้อเรียกร้องแลกเปลี่ยนกันนี้ทำให้การต่อรองแตกต่างจากการเจรจา การที่เป็นเช่นนี้เพราะต่างฝ่ายต่างไม่ยอมเสียโอกาสหรือผลประโยชน์ต่อกัน และแต่ละฝ่ายต่างมีเงื่อนไขที่จะต่อรองกันได้ เพราะต่างต้องพึ่งพาอาศัยกันและกันในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง หรือมีข้อได้เปรียบ-เสียเปรียบกันในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง เช่น ต้องพึ่งพาอาศัยกันในทางเศรษฐกิจ หรือประเทศอื่นๆ หลายประเทศต้องพึ่งพาอาศัยในทางเศรษฐกิจ ดังกรณีความขัดแย้งระหว่างประเทศอิรักกับสหรัฐอเมริกาและพันธมิตร ประเทศอิรักต้องยอมทำตามข้อเสนอบางข้อของสหรัฐอเมริกา เพราะต้องอาศัยอาหาร เช่น ข้าวจากประเทศไทย อวูรบางประเภทจากประเทศฝรั่งเศสและเยอรมนี สหรัฐอเมริกาและพันธมิตรจะไม่ยอมค้าขายกับอิรักถ้าอิรักไม่ยอมยุติสงคราม ในที่สุดอิรักก็ต้องยอมจำนนต่อข้อต่อรอง

การต่อรองมีอยู่ ๒ ลักษณะคือ

๑. การจูงใจให้ยอมรับเงื่อนไขเพื่อยุติความขัดแย้ง เป็นการต่อรองโดยผู้ต่อรองเสนอสิ่งต่างๆ ให้อันเป็นประโยชน์แก่ประเทศผู้รับ เช่น ในอดีตสหรัฐอเมริกาเคยเสนอให้เวียดนามเหนือสงบศึกกับเวียดนามใต้ โดยสหรัฐอเมริกาจะมาช่วยพัฒนาเวียดนามเหนือให้เป็นการตอบแทน เป็นต้น จะเห็นได้ว่าข้อเสนอในการต่อรองเช่นนี้มีลักษณะที่ทำให้อีกประเทศหนึ่งรู้สึกได้ว่าตัวเองได้รับรางวัล หรือได้รับผลตอบแทนคุ้มค่า ดังคำพังเพยที่ว่า “หมูไป ไก่มา” มักใช้ได้ระหว่างคู่กรณีที่มีอำนาจทัดเทียมกัน

๒. การคุกคามให้ยอมรับเงื่อนไขเพื่อยุติความขัดแย้ง เป็นการต่อรองโดยผู้ต่อรองบีบบังคับทั้งทางตรงและทางอ้อมให้อีกฝ่ายหนึ่งยอมรับข้อตกลง ทั้งๆ ที่เขาไม่เต็มใจ เช่นกรณีความขัดแย้งระหว่างประเทศอิรักกับสหรัฐอเมริกา ดังตัวอย่างที่เคยยกมาแล้วข้างต้น การบีบบังคับเช่นนี้จะทำได้ต่อเมื่ออีกฝ่ายหนึ่งมีอำนาจทางการทหารหรืออำนาจทางเศรษฐกิจสูงกว่า เช่น สหรัฐอเมริกาและพันธมิตรมีอำนาจทางการทหารและทางเศรษฐกิจสูงกว่าอิรัก เงื่อนไขที่มักนำมาบีบบังคับให้ยอมรับข้อต่อรองมักเป็นเงื่อนไขทางเศรษฐกิจ เช่นรวมตัวกันไม่ซื้อขายสินค้ากับประเทศคู่กรณี หรือไม่ติดต่อทางการทูต เป็นต้น เหมือนกับเวลาที่นักเรียนไปวิวาทกับเพื่อนอีกคนหนึ่ง ต่อมาเพื่อนคนนั้นชักชวนเพื่อนฝูงด้วยกันไม่ให้พูดด้วยถ้านักเรียนไม่ยอมขอโทษเขา ถ้าเพื่อนคนนั้นเป็นคนมีเพื่อนมากมายและบรรดาเพื่อนฝูงยอมทำตามที่เขาชักชวน นักเรียนก็จะมีใครพูดด้วยหรือจะเล่นหัวอะไรก็ไม่สนุกสนาน จะสอบถามวิชาความรู้เพื่อทบทวนความเข้าใจก็ทำไม่ได้กว้างขวาง ในที่สุดนักเรียนก็อาจต้องยอมขอโทษเขาก็ได้

วิธีการแก้ไขความขัดแย้งระหว่างประเทศทั้ง ๒ วิธีที่กล่าวมานั้น การเจรจันับว่าเป็นวิธีการที่จะนำไปสู่สันติภาพได้ดีกว่าการต่อรอง แต่ทั้งนี้จะต้องเริ่มต้นด้วยความเต็มใจของคู่กรณีที่จะมาเจรจากัน ถ้าจะให้เปรียบเทียบกับการทะเลาะเบาะแว้งระหว่างนักเรียนกับเพื่อน เมื่อมี

คุณครูหรือเพื่อนๆ มาพูดให้เราทั้ง ๒ ฝ่ายปรับความเข้าใจกัน จนในที่สุดเราเข้าใจกันได้ ข้อชวนข้องหมองใจก็จะหมดไป เราจะเป็นเพื่อนกันด้วยดีเหมือนเดิมได้อีก ส่วนการตอรองนั้นมักจะต้องมีฝ่ายหนึ่งฝ่ายใดรู้สึกตัวเองจำใจต้องยอมรับหรือเป็นเงื่อนไขกัน เป็นการตกลงที่เราไม่เต็มใจทำอย่างเต็มที่ อาจทำให้เกิดความขัดแย้งขึ้นอีกได้ในภายหลัง

ประเทศไทยกับการสร้างสันติภาพ

การที่เราจะเข้าใจได้ว่าประเทศไทยมีบทบาทอย่างไรในการสร้างสันติภาพ และมีความร่วมมือระหว่างประเทศอย่างไรบ้าง เราก็ต้องเข้าใจถึงแนวทางที่เรากำหนดไว้เพื่อให้เกิดสันติภาพขึ้นทั้งในภูมิภาคของเราและทั้งในโลกของเราโดยรวม นอกจากนี้ เราก็ต้องเข้าใจถึงบทบาทที่เราทำขึ้นมาจริงๆ เพื่อบรรลุวัตถุประสงค์เหล่านี้ด้วย แนวทางที่ประเทศเรากำหนดไว้ในการทำความสัมพันธ์กับประเทศอื่นๆ เพื่อให้เกิดสันติภาพได้แก่สิ่งที่เราเรียกว่า นโยบายต่างประเทศ ตามปกติแล้วนโยบายต่างประเทศมิได้มีแนวทางเฉพาะการสร้างสันติภาพเท่านั้น แต่ยังรวมถึงแนวทางการติดต่อสัมพันธ์อื่นๆ อีก ไม่มีประเทศใดเขียนว่าจะทำลายสันติภาพไว้ในนโยบายต่างประเทศของตน แสดงว่าทุกประเทศต่างต้องการสันติภาพ เพราะบรรยากาศของสันติภาพนั้นจะช่วยให้เกิดความมั่นคงและความมั่งคั่งแก่ทุกประเทศได้ เนื่องจากในเมื่อไม่ต้องเสียเวลามาขัดแย้งกัน รัฐบาลของแต่ละประเทศก็จะทุ่มเททรัพยากรและสติปัญญาให้กับการพัฒนาประเทศของตนอย่างเต็มที่ เมื่อมีนโยบายต่างประเทศกำหนดไว้ชัดเจนแล้ว เราก็ต้องทำตามนโยบายที่เรากำหนดไว้ด้วย ถ้าเราทำได้เสร็จสมบูรณ์ทั้ง ๒ ด้าน คือ ทั้งที่เป็นแนวทางกับที่เราทำจริงๆ โดยทำต่อเนื่องตลอดเวลาที่เท่าๆกับเราได้มีส่วนเสริมสร้างสันติภาพให้กับโลก

นโยบายต่างประเทศของไทยในการสร้างสันติภาพ ประเทศไทยเป็นประเทศที่รักสันติ ไม่นิยมการรุกรานประเทศอื่นใด ดังจะเห็นได้จากวรรคหนึ่งในเพลงชาติของเราที่ว่า “ไทยนี้รักสงบ” หรือถ้านักเรียนอ่านประวัติศาสตร์ประเทศไทยสมัยใหม่จะไม่พบเหตุการณ์ที่เราเข้าไปทำสงครามรุกรานประเทศใดก่อนเลย เว้นแต่จะป้องกันตัวเราจากการคุกคามของผู้อื่น ที่เป็นเช่นนี้เพราะเรามีนโยบายที่เน้นด้านการส่งเสริมสันติภาพรวมอยู่ด้วย อย่างไรก็ตาม การที่เราจะมีนโยบายอย่างนั้นจะต้องขึ้นอยู่กับเหตุการณ์ต่างๆ ที่เกิดขึ้นรอบๆ ประเทศของเราเอง และเหตุการณ์ต่างๆ ภายใต้อาณัติของโลกด้วย เหมือนกับนักเรียนตั้งบ้านเรือนอยู่ในชุมชนที่มีโจรผู้ร้ายชุกชุม หรือมีเพื่อนบ้านที่ไม่เข้าใจเรา แม้ว่านักเรียนและผู้ปกครองจะรักสงบ ไม่ต้องการทะเลาะเบาะแว้งกับใคร แต่เราก็ต้องเตรียมตัว วางแผนไว้ล่วงหน้าเพื่อป้องกันภัย แต่ถ้าวันหนึ่งข้างหน้าโจรผู้ร้ายหมดไป หรือเพื่อนบ้านหันมาทำความเข้าใจกับเรา พูดคุยติดต่อกันด้วยดี นักเรียนและผู้ปกครองก็ต้องเปลี่ยนแนวทางการคบค้าสมาคม วิธีการอยู่อาศัยในชุมชนนั้นใหม่ นโยบายต่างประเทศก็เป็นเช่นนี้ ต้องปรับเปลี่ยนเป็นระยะ เราอาจพิจารณานโยบายต่างประเทศของไทยในการสร้างสันติภาพได้ดังนี้

๑. ระยะระหว่างหลังสงครามโลกครั้งที่ ๒ ถึง พ.ศ. ๒๕๒๐ โดยประมาณ ระยะนี้ ประเทศโลกเสรีที่มีการปกครองในระบอบต่างๆ ซึ่งตรงข้ามกับระบอบคอมมิวนิสต์ต่างพากันเชื่อว่า ประเทศที่มีระบอบการปกครองแบบคอมมิวนิสต์จะรุกรานประเทศของตนและพยายามให้โลกทั้งโลกเป็นคอมมิวนิสต์ จึงมีนโยบายต่อต้านประเทศเหล่านั้น เพราะเชื่อว่าจะทำให้โลกมีสันติภาพอยู่ได้ ประเทศที่เป็นผู้นำในนโยบายเช่นนี้คือสหรัฐอเมริกา บรรดาประเทศเล็กๆ ที่เห็นพ้องกับสหรัฐอเมริกาต่างดำเนินนโยบายเช่นนี้ด้วย ประเทศไทยก็เช่นกัน ทั้งนี้เพราะมีอาณาเขตติดต่อกับประเทศเพื่อนบ้านในอินโดจีน ซึ่งขณะนั้นกำลังเปลี่ยนแปลงการปกครองไปสู่ระบอบคอมมิวนิสต์ นโยบายต่างประเทศของไทยในระบอบนั้นจึงร่วมมือกับประเทศต่างๆ ต่อต้านภัยดังกล่าว เพื่อเป็นการรักษาสันติภาพ

๒. ระยะหลัง พ.ศ. ๒๕๒๐ จนถึงปัจจุบัน ระยะนี้ สถานการณ์ในโลกเปลี่ยนแปลงไป ประเทศต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นการปกครองระบอบใดต่างประสบปัญหาเศรษฐกิจภายในประเทศของตน เช่น ภาวะเศรษฐกิจตกต่ำ คนว่างงานมาก ผลิตผลทางการเกษตรเสียหาย เหล่านี้เป็นต้น ส่วนในทางการเมืองนั้น บรรดาประเทศมหาอำนาจที่อยู่ฝ่ายตรงข้ามกันต่างตระหนักดีว่าความขัดแย้งทางการเมืองจะยิ่งทำให้ปัญหาทางเศรษฐกิจยุ่งยากขึ้นไปอีก เพราะค้าขายหรือลงทุนไม่ได้มากพอ หรือไม่อาจซื้อทรัพยากรที่ตนขาดแคลนได้โดยสะดวก และความขัดแย้งทางการเมืองก็ทำให้โลกขาดสันติภาพเพราะยังหวาดระแวง คุ่มเชิงกัน ดังนั้น ประเทศมหาอำนาจต่างๆ จึงหันมาทำความเข้าใจต่อกัน ประเทศเล็กๆ ที่เคยเป็นพันธมิตรของมหาอำนาจต่างก็หันมาติดต่อก้าขายกัน ดำเนินนโยบายเป็นมิตรกับทุกประเทศ ประเทศไทยก็ดำเนินนโยบายเช่นนี้ รัฐบาลทุกยุคในระยะนี้ต่างแถลงในรัฐสภาว่า จะดำเนินนโยบายต่างประเทศโดยเป็นมิตรกับทุกประเทศ และในปัจจุบันไทยเน้นนโยบายเรื่องการมีความสัมพันธ์ที่ดีกับประเทศเพื่อนบ้านเป็นพิเศษ พยายามส่งเสริมความร่วมมือและให้ความช่วยเหลือเพื่อการพัฒนาประเทศเพื่อนบ้านในภูมิภาคอินโดจีน เราคำนึงถึงการอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุขเพื่อช่วยกันพัฒนาเศรษฐกิจ แทนที่จะนำปัญหาระบอบการปกครองที่แตกต่างกันมาเป็นอุปสรรคในการมีความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน

การดำเนินตามนโยบายต่างประเทศของไทยเพื่อสร้างสันติภาพ สำหรับระยะหลังสงครามโลกครั้งที่ ๒ จนถึง พ.ศ. ๒๕๒๐ นั้น การดำเนินนโยบายต่อต้านเพื่อนบ้านทำให้เกิดปัญหาขัดแย้งกันมากกว่าเป็นการสร้างสันติภาพ อย่างไรก็ตาม การที่ไทยเลือกดำเนินนโยบายเช่นนั้นก็เพราะสถานการณ์ทางการเมืองของโลกที่ประเทศมหาอำนาจและประเทศส่วนใหญ่รวมทั้งองค์การสหประชาชาติต่างมีความหวาดระแวงเกรงการคุกคามจากประเทศที่ปกครองด้วยระบอบคอมมิวนิสต์ จึงรวมกลุ่มกันเป็นพันธมิตรทางการทหารเพื่อป้องกันภัยดังกล่าว ประเทศไทยได้แสดงบทบาทด้วยการเป็นสมาชิกองค์การสนธิสัญญาป้องกันเอเชียอาคเนย์ หรือ ส.ป.อ. (South East Asian Treaty Organization หรือ SEATO) และไม่ติดต่อกับทางทหารและการค้ากับประเทศที่มีการ

ปกครองในระบอบคอมมิวนิสต์ทั้งหลาย ต่อมาก็ได้จัดตั้งองค์การอาเซียนเพื่อสนับสนุนให้บริเวณเอเชียตะวันออกเฉียงใต้เป็นดินแดนแห่งสันติภาพ เสรีภาพ และเป็นกลาง (Zone of Peace, Freedom and Neutrality = ZOPFAN) ดังที่นักเรียนได้เรียนมาแล้ว

นับตั้งแต่ พ.ศ. ๒๕๒๐ เป็นต้นมาจนถึงปัจจุบัน ประเทศไทยได้ดำเนินการสร้างสันติภาพในบริเวณภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้และในบริเวณอื่นๆ ของโลกอย่างจริงจัง สำหรับในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้นั้นเราได้ให้ความสำคัญเป็นพิเศษ เพราะเป็นภูมิภาคที่ตั้งของประเทศปัญหาที่บั่นทอนสันติภาพในภูมิภาคนี้ได้แก่ เรื่องความขัดแย้งภายในประเทศกัมพูชาระหว่างเขมรฝ่ายต่างๆ ดังที่นักเรียนเคยเรียนมาบ้างแล้ว ประเทศไทยได้เป็นประเทศริเริ่มให้มีการเจรจา ระหว่างเขมรทุกฝ่ายและประเทศต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง คือการเจรจาอย่างไม่เป็นทางการที่จาการ์ครั้งที่ ๑ และครั้งที่ ๒ (Jakarta Informal Meeting = JIM) จนกระทั่งใน พ.ศ. ๒๕๓๔ เดือนตุลาคมได้มีการประชุมที่ปารีส (Paris Conference) เพื่อให้ยุติการสู้รบและให้มีการเลือกตั้งทั่วไปในกัมพูชา ประเทศไทยได้เข้าร่วมเจรจาและลงนามรับรองการดำเนินงานดังกล่าว

นอกจากเรื่องกัมพูชาแล้วประเทศไทยได้ร่วมส่งเสริมและพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศเพื่อนบ้าน เช่น สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว สาธารณรัฐเวียดนาม โดยให้ความร่วมมือทางวิชาการด้านต่างๆ และลงทุนด้านธุรกิจร่วมกัน เป็นต้น ในส่วนของความร่วมมือต่างๆ ไป ประเทศไทยได้กระชับความสัมพันธ์กับบรรดามิตรประเทศที่เป็นสมาชิกอาเซียนด้วยกัน ปรีกษาหารือ เจรจาปัญหากัน พร้อมทั้งร่วมมือในการป้องกันการค้าคุกคามทางเศรษฐกิจจากกลุ่มทางเศรษฐกิจอื่นๆ นอกจากนี้ประเทศไทยยังสนับสนุนและร่วมมือกับประเทศต่างๆ ทั่วโลกป้องกันการใช้ทรัพยากรของโลกในทางที่ไม่ถูกต้องไม่ควร เช่น การตัดไม้ทำลายป่าอันจะทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางสภาพภูมิอากาศ หรือการสร้างมลพิษทั้งในน้ำและในอากาศอันเป็นการทำลายสุขภาพอนามัยของมนุษยชาติ และยังส่งเสริมการรักษาสิทธิมนุษยชนโดยไม่แบ่งแยกเชื้อชาติ ศาสนา ภาษา ซึ่งเป็นสิทธิขั้นพื้นฐานของมนุษย์ทุกคนอีกด้วย

กิจกรรมเสนอแนะ

๑. ให้นักเรียนดูภาพและรวบรวมภาพเกี่ยวกับการทำลายสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติ ทั้งในประเทศไทยและในภูมิภาคอื่นๆ ในโลก แล้วร่วมกันอภิปรายถึงสาเหตุ ผลกระทบและแนวทางแก้ปัญหา จากนั้นให้นักเรียนแบ่งกลุ่มศึกษาถึงบทบาทของการรวมกลุ่มระหว่างประเทศเพื่อแก้ไขปัญหาร่วมกันของโลกในแง่การใช้ทรัพยากรของโลก แล้วนำมาอภิปรายร่วมกันถึงผลของการดำเนินงานขององค์การทั้งในระหว่างประเทศและของเอกชน แล้วร่วมกันสรุปถึงความสำคัญและความจำเป็นที่จะต้องร่วมกันรับผิดชอบและแก้ปัญหาทรัพยากรของโลกร่วมกัน

๒. ให้นักเรียนร่วมกันอภิปรายถึงความจำเป็นที่ต้องกระจายผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจระหว่างประเทศ ปัญหา และแนวทางแก้ไข การรวมกลุ่มระหว่างประเทศเพื่อร่วมกันแก้ปัญหา รักษาผลประโยชน์ของกันและกัน และการรวมกลุ่มประเทศเพื่อร่วมกันแก้ปัญหาและรักษาผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจในภูมิภาคต่างๆ ในโลก ผลที่เกิดขึ้นที่มีผลกระทบต่อประเทศไทย

๓. นักเรียนร่วมกันอภิปรายถึงการที่เกิดปัญหาขัดแย้งในประเทศเพื่อนบ้าน เช่น กัมพูชา และเหตุใดองค์การระหว่างประเทศจึงจำเป็นต้องเข้ามาร่วมกันแก้ปัญหาในประเทศนี้ จากนั้นร่วมกันอภิปรายถึงการแก้ปัญหาขององค์การระหว่างประเทศที่แก้ปัญหาข้อขัดแย้งที่เกิดขึ้นในภูมิภาคต่างๆ เช่น ในตะวันออกกลาง กรณีอิรักส่งทหารยึดครองคูเวต เป็นต้น จากนั้นให้นักเรียนร่วมกันสรุปถึงความจำเป็นที่จะต้องมีองค์การระหว่างประเทศขึ้น เพื่อขจัดข้อขัดแย้งที่เกิดขึ้นระหว่างประเทศ และร่วมกันรวบรวมผลงานขององค์การระหว่างประเทศในการขจัดข้อขัดแย้งที่เกิดขึ้นในภูมิภาคต่างๆ ของโลก

๔. ให้นักเรียนร่วมกันศึกษาแนวทางแก้ไขปัญหาระหว่างประเทศเพื่อการส่งเสริมสันติภาพในโลกของกลุ่มประเทศต่างๆ แล้วร่วมกันสรุปแนวทางที่ก่อให้เกิดสันติภาพในโลก

๕. ให้นักเรียนร่วมกันอภิปรายถึงบทบาทของประเทศไทยในการเสริมสร้างสันติภาพในโลก และผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการดำเนินการของประเทศไทย

คำถาม

ให้นักเรียนตอบคำถาม แสดงความคิดเห็นในหัวข้อต่อไปนี้

๑. จำเป็นหรือไม่ที่ประเทศต่าง ๆ จะต้องร่วมกันรับผิดชอบต่อทรัพยากรโลกร่วมกัน และแนวทางแก้ไขเป็นอย่างไร
๒. การเกิดปัญหาความขัดแย้งในประเทศเพื่อนบ้าน เช่น กัมพูชา จำเป็นหรือไม่ที่ประเทศไทยและองค์การระหว่างประเทศจะต้องเข้าไปเกี่ยวข้องช่วยแก้ปัญหา
๓. บทบาทขององค์การเอกชนจะช่วยแก้ปัญหาได้ดีในเรื่องใดบ้าง เป็นเพราะเหตุใด
๔. องค์การระหว่างประเทศที่ร่วมมือทางเศรษฐกิจ ก่อให้เกิดผลดีต่อเศรษฐกิจโลกอย่างไรบ้าง จงอธิบายพร้อมยกตัวอย่าง
๕. บทบาทขององค์การระหว่างประเทศช่วยเสริมสร้างสันติภาพในโลกได้อย่างไร จงอธิบายพร้อมทั้งยกตัวอย่าง
๖. ประเทศไทยมีบทบาทในการสร้างสันติภาพขึ้นในโลกอย่างไรบ้าง จงอธิบายพร้อมทั้งยกตัวอย่าง

บรรณานุกรม

- จิตติมา พัทธกะไพโรวัน. ประวัติศาสตร์ยุคโบราณ. กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๒๒.
- ประเสริฐ วิทยารัฐ. ภูมิศาสตร์เศรษฐกิจ. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์การศาสนา, ๒๕๒๕.
- พจนานุกรมศัพท์ภูมิศาสตร์ เล่ม ๑ - ๒. ราชบัณฑิตยสถาน, ๒๕๒๓.
- เพ็ญศรี ดูก และวิลาสวงค์ พงศบุตร. มนุษย์กับอารยธรรม. เอกสารการสอนชุดวิชามนุษย์กับอารยธรรม มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ชวนพิมพ์, ๒๕๒๕.
- ไพฑูรย์ พงศบุตร และคณะ. หนังสือเรียนสังคมศึกษา รายวิชา ส ๓๐๕ ส ๓๐๖ โลกของเรา. กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๓๒.
- ฟรานส์ บีแกดต์. “แอนตาร์กติกา-ดินแดนแห่งวิทยาศาสตร์และสันติภาพ?” แปลโดย วศิน อิงคพัฒนากุล, ยูเนสโก คูเรีย, ๔๕ (กรกฎาคม/สิงหาคม, ๒๕๓๕), ๓๘-๓๙.
- รุ่งพงษ์ ชัยนาม. “กฎหมายและองค์การระหว่างประเทศกับการแก้ไขความขัดแย้ง” ในสาขาวิชาศิลปศาสตร์ เอกสารการสอนชุดวิชา สันติศึกษา. มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, ๒๕๓๒.
- เลย์, วิลลี. ขั้วโลก. แปลโดย นิยม เรืองจันทร์. กรุงเทพฯ : มาร์เก็ตติ้ง มีเดีย แอสโซซิเอตส์, ๑๙๘๒.
- วิชาการ, กรม. หนังสือเรียนวิชาสังคมศึกษา ส ๓๐๕ ส ๓๐๖ โลกของเรา เล่ม ๑ - ๒. พิมพ์ครั้งที่ ๑๐. กรุงเทพฯ : องค์การคำของคุรุสภา, ๒๕๓๔.
- สมร นิตินันท์ประกาศ. ประวัติศาสตร์สหรัฐอเมริกา. กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๒๔.
- อภิญา รัตนมงคลมาศ, “การแก้ไขความขัดแย้ง” ในสาขาวิชาศิลปศาสตร์, เอกสารการสอนชุดวิชา สันติศึกษา. มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, ๒๕๓๒.
- Clare, Mike and Dunmore, John. **New Zealand the North Island**. Singapore : Tien Wah Press, 1987.
- _____. **New Zealand the South Island**. Singapore : Tien Wah Press, 1987.
- Educational Challenges, Inc. **World Geography**. D.C. Heath and Company, 1983.
- Espenshade, E. B. Jr. and Morrison, Joel L. **Good's World Atlas**. 5 ed., 1980.
- Ewington, Alison. **Atlas of the World**. London : Times Books Ltd., 1988.
- Foth, Henry D. and Schafer, John W. **Soil Geography and Land Use**. New York, John Wiley & Sons Inc., 1988.
- Fullard, Harold and Darby, H.C. **The University Atlas**. London : George Philip & Son Ltd., 1972.
- The Information Please Almanac 1992**. New York : Houghton Mifflin Company, 1992.
- Pound & Taylor, **World Geography**. Brighton England : South Western Publishing Co., 1982.
- Robinson, K.W. **Australia New Zealand and the Pacific**. London : University of London Press, 1969.
- Townson, W.D. **Illustrated Atlas of the Modern World**. London : Longman Group. 1981.
- Wilk, Martin B. **Canada Handbook**. Ottawa : Canadian Government Publishing Centre, 1980.
- World Atlas**. George Philip Limited. 1995.
- The World Almanac and Book of Facts 1999**. New York : World Almanac, 1999.

คำสั่งกระทรวงศึกษาธิการ

ที่ วก ๔๕๒/๒๕๓๓

เรื่อง แต่งตั้งคณะกรรมการจัดทำหนังสือเรียนวิชาสังคมศึกษา ตามหลักสูตร
มัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช ๒๕๒๑ (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. ๒๕๓๓)

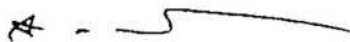
เนื่องจากกระทรวงศึกษาธิการได้ประกาศใช้หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช ๒๕๒๑ (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. ๒๕๓๓) และกลุ่มวิชาสังคมศึกษาได้มีการปรับปรุงเกี่ยวกับจำนวนคาบ จุดประสงค์ และคำอธิบายรายวิชา ตลอดจนขอบเขตของเนื้อหา จึงให้กรมวิชาการจัดทำหนังสือเรียนวิชาสังคมศึกษา ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ให้สอดคล้องกับหลักสูตรฉบับปรับปรุง เพื่อเป็นเครื่องมือประกอบการเรียนการสอนที่จะช่วยให้การเรียนการสอนบรรลุจุดประสงค์ของหลักสูตร และเพื่อให้การจัดทำหนังสือเรียนวิชาสังคมศึกษา ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น เป็นไปด้วยความเรียบร้อยและมีประสิทธิภาพ จึงแต่งตั้งคณะกรรมการตามรายนามต่อไปนี้ให้มีหน้าที่จัดทำและบรรณาธิการกิจต้นฉบับ โดยให้ได้รับค่าตอบแทนในการประชุมจัดทำต้นฉบับ ตามระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยการให้รางวัลหรือค่าตอบแทนผู้จัดทำหลักสูตร หนังสือ หรือคู่มือที่ใช้ในการเรียนการสอน พ.ศ. ๒๕๒๗ และตามระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยการตรวจและพิจารณาหนังสือหรือคู่มือที่ใช้ในการเรียนการสอน พ.ศ. ๒๕๒๔

๑. ดร.ก่อ สวัสดิ์พาณิชย์	ที่ปรึกษา
๒. นายวิชัย ตันศิริ	ประธานคณะกรรมการ
๓. นางสาวเอิบบุญ สุทธิประภา	กรรมการ
๔. นายจำนงค์ ทองประเสริฐ	กรรมการ
๕. นายวุฒิชัย มุลศิลป์	กรรมการ
๖. นายถนอม อานามวัฒน์	กรรมการ
๗. นางประทุมพร วัชรเสถียร	กรรมการ
๘. นางอภิญญา รัตนมงคลมาศ	กรรมการ

๙. นายไชยวัฒน์ คำชู	กรรมการ
๑๐. นายวิษณุ เครืองาม	กรรมการ
๑๑. นายวินัย วีระพัฒนานนท์	กรรมการ
๑๒. นายเนาวรัตน์ พลายน้อย	กรรมการ
๑๓. นางสาวมาลี โตสกุล	กรรมการ
๑๔. นางสาวชนาพร เขาวรัตน์	กรรมการ
๑๕. นางศิริพรรณ ใจยอดศิลป์	กรรมการ
๑๖. นางปฐิพัทธ์ สุวรรณศรี	กรรมการ
๑๗. นางประไพพรรณ โกศัยสุนทร	กรรมการ
๑๘. นางอัปสร มีสิงห์	กรรมการ
๑๙. นางมาลินี ผลไธการ	กรรมการ
๒๐. นางสาวสมพร จารุณี	กรรมการ
๒๑. นายวินัย รอดจ่าย	กรรมการ
๒๒. นางบุญสม น้ำเจริญ	กรรมการและเลขานุการ
๒๓. นางสาวกฤษณา บุญเรืองรอด	กรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ
๒๔. นายวิธาน พรหมสินธุศักดิ์	กรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ

ให้คณะกรรมการนี้มีอำนาจพิจารณาเชิญผู้ทรงคุณวุฒิร่วมในการดำเนินการดังกล่าวได้ตามความ
จำเป็น ด้วยความเห็นชอบของกรมวิชาการ
ทั้งนี้ ตั้งแต่บัดนี้เป็นต้นไป

ประกาศ ณ วันที่ ๒๙ มิถุนายน พ.ศ. ๒๕๓๓

(นายเรือง เจริญชัย)

รองปลัดกระทรวง ปฏิบัติราชการแทน
ปลัดกระทรวงศึกษาธิการ

ผู้เขียน

นายสากล	สถิตวิทยานันท์	เขียนบทที่ ๑ และบทที่ ๔
นางดวงกมล	สินเพ็ง	เขียนบทที่ ๒, ๓ และ ๕
นางสุธรรมา	บุลภักดี	เขียนเนื้อหาเกี่ยวกับภูมิหลังทางประวัติศาสตร์ บทที่ ๑-๕
นางธารทอง	ทองสวัสดิ์	เขียนบทที่ ๖ และบทที่ ๗
นางอภิญา	รัตนมงคลมาศ	เขียนบทที่ ๘
นางปวิพัทธ์	สุวรรณศรี	เขียนกิจกรรมและคำถาม บทที่ ๑-๘

ผู้ตรวจ

นายวิชัย ดันศิริ

บรรณาธิการ

นางบุญสม น้ำเจริญ
นางสาวกฤษณา บุญเรืองรอด

ผู้เขียนแผนที่

นายเกียรติวงศ์ ด้านพงศกร

ผู้เอื้อเฟื้อและแหล่งที่มาของภาพประกอบ

๑. กองวารสาร การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย
๒. อาจารย์อุ้มบุญ สิงห์อัศวิน
๓. ขั้วโลก, หนังสือชุดธรรมชาติของโลฟ
๔. Australia Handbook
๕. Children's World Atlas
๖. Encyclopedia The World and its People
๗. Look Japan, November, ๑๙๘๘.
๘. Lufthansa's Germany, ๓๙ Issue ๒/๘๙
๙. Norway and Industrial Partner, ๑๗ May ๑๙๙๐.
๑๐. Oil progress Vol. ๓๔ No. ๓/๑๙๘๔
๑๑. Pacific Friend, September, ๑๙๙๒ Vol. ๒๐ No ๖.
๑๒. World Geography by D.C. Heath and Company

ศึกษารัษฎ์พาณิชย์

ส 305 โลกของเรา

ISBN 974-01-2462-3

9 789740 124627

ราคา 63.00 บาท

ศึกษามัณฑนพิทยาลักษณ์

พิมพ์ที่โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว

นายวิชัย พัทธกิจโส ผู้พิมพ์และผู้โฆษณา

๔๕๐๐๒๒๕

